Załącznik nr 1 do uchwały Zarządu Województwa Śląskiego nr 684/32/VI/2019 z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie zmiany uchwały nr 139/6/VI/2014 z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 z późn.zm.

Zarząd Województwa Śląskiego

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NA LATA 2014-2020

Katowice, kwiecień 2019 r.

Fundusze Europejskie Program Regionalny | Rzeczpospolita Polska | Śląskie. | Unia Europejska Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE 10

1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ 12

1.1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ 12

1.1.1. Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej 12

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych 54

1.2 UZASADNIENIE ALOKACJI FINANSOWEJ 73

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne 73

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu 76

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH 90

2.1. OŚ PRIORYTETOWA I NOWOCZESNA GOSPODARKA 90

2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy 90

2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu 94

2.1.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 107

2.1.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 108

2.2. OŚ PRIORYTETOWA II CYFROWE ŚLĄSKIE 109

2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia 109

2.2.2. Ramy wykonania osi priorytetowej 116

2.2.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej 117

2.3. OŚ PRIORYTETOWA III KONKURENCYJNOŚĆ MŚP 118

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości 118

2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3b Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia 121

2.3.3. Priorytet inwestycyjny 3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług 125

2.3.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 130

2.3.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 131

2.4. OŚ PRIORYTETOWA IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA 132

2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych 132

2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4b promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach 136

2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym 139

2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu 146

2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4g promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe 152

2.4.6. Priorytet inwestycyjny 6e podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu 155

2.4.7. Ramy wykonania osi priorytetowej 160

2.4.8. Kategorie interwencji osi priorytetowej 161

2.5. OŚ PRIORYTETOWA V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW. 162

2.5.1. Priorytet inwestycyjny 5b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami 162

2.5.2. Priorytet inwestycyjny 6a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie 165

2.5.3 Priorytet inwestycyjny 6b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie 169

2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego 173

2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę 176

2.5.6. Ramy wykonania osi priorytetowej 181

2.5.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej 182

2.6. OŚ PRIORYTETOWA VI TRANSPORT 183

2.6.1. Priorytet inwestycyjny 7b zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi 183

2.6.2. Priorytet inwestycyjny 7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu 185

2.6.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 189

2.6.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 190

2.7. OŚ PRIORYTETOWA VII REGIONALNY RYNEK PRACY 191

2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników 192

2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw 201

2.7.3. Priorytet Inwestycyjny 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian 208

2.7.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 214

2.7.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 214

2.8. OŚ PRIORYTETOWA VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY 215

2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę 216

2.8.2. Priorytet Inwestycyjny 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian 220

2.8.3. Priorytet Inwestycyjny 8vi aktywne i zdrowe starzenie się 227

2.8.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 234

2.8.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 234

9. OŚ PRIORYTETOWA IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE 235

2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie 236

2.9.2.Priorytet inwestycyjny 9iv ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym 247

2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia 258

2.9.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 265

2.9.5. Kategorie interwencji osie priorytetowe 266

2.10. OŚ PRIORYTETOWA X REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA 267

2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych 267

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich 276

2.10.3. Ramy wykonania osi priorytetowej 282

2.10.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej 283

2.11. OŚ PRIORYTETOWA XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO 284

2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia 285

2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10iii wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji 301

2.11.3. Priorytet inwestycyjny 10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami 306

2.11.4. Ramy wykonania osi priorytetowej 318

2.11.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej 320

2.12. OŚ PRIORYTETOWA XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA 321

2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10a inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej 321

2.12.2. Ramy wykonania osi priorytetowej 334

2.12.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej 335

2.13. OŚ PRIORYTETOWA XIII POMOC TECHNICZNA 336

3. PLAN FINANSOWY 342

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE 351

4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ 353

4.2. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS 353

4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH 356

4.4. MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH 356

5. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW 359

5.1. ODPOWIEDNIE INSTYTUCJE I PODMIOTY 359

5.2 ZAANGAŻOWANIE WŁAŚCIWYCH PARTNERÓW 369

5.2.1. Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego 369

6. SYSTEM KOORDYNACJI 403

7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE 420

7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA 420

7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM 440

8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA 450

9. ZASADY HORYZONTALNE 453

9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ 453

9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI 456

9.3. RÓWNOŚĆ SZANS KOBIET I MĘŻCZYZN 458

10. ODRĘBNE ELEMENTY 461

10.1 WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W OKRESIE 2014-2020 461

10.2 RAMY WYKONANIA PROGRAMU 463

10.3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU 467

SPIS SKRÓTÓW 505

ZAŁĄCZNIK NR 1 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI 508

ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM 509

ZAŁĄCZNIK NR 3 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO 510

WPROWADZENIE

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 realizuje wizję rozwoju regionu zawartą w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*, przyjętą przez Sejmik Województwa Śląskiego 1 lipca 2013r., i stanowi jeden z najistotniejszych instrumentów polityki regionalnej. Stanowi też instrument realizacji *Umowy Partnerstwa* – dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020 i wykazuje z nią pełną zgodność. RPO WSL 2014-2020 wraz z krajowymi programami operacyjnymi oraz Umową Partnerstwa tworzy spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. Ponadto cele programu wpisują się w wizję rozwoju Unii Europejskiej zawartą w *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020.*

Dokument został przygotowany w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla polityki spójności przyjętym w dniu 17 grudnia 2013 roku przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. W pakiecie znalazły się szczegółowe regulacje odnoszące się do wszystkich funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Obejmują one przepisy związane z misją i celami polityki spójności, ramami finansowymi, szczegółowymi ustaleniami w zakresie programowania, sprawozdawczości, zarządzania i realizacji projektów, a także przepisy związane z dużymi projektami.

RPO WSL 2014-2020 jest jednym z 16 regionalnych programów dwufunduszowych, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Programowanie i wdrażanie dwufunduszowego programu daje możliwość planowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczyni się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Takie podejście sprzyja również silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionach przez podmioty zaangażowane w realizację programów.

Niniejszy dokument został przygotowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Zawiera opis wkładu programu w realizację *Strategii Europa 2020* oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej wraz ze zdiagnozowaniem najważniejszych wyzwań rozwojowych regionu. Na tej podstawie zidentyfikowano cele szczegółowe i odpowiadające im priorytety inwestycyjne. W programie znajduje się także uzasadnienie wyboru celów tematycznych oraz rozkład środków finansowych, opis osi priorytetowych, plan finansowy, a także część dotycząca rozwiązań instytucjonalnych oraz systemu koordynacji. W programie znacznie wzmocniono wymiar terytorialny prowadzonej interwencji poprzez zastosowanie wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i zasadne instrumentów terytorialnych.

Program powstał przy zachowaniu podstawowych zasad związanych z partnerstwem i wielopoziomowym zarządzaniem, promowaniem równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonym rozwojem, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa unijnego i krajowego.

Zgodnie z wymogami rządowymi i prawnymi projekt RPO WSL 2014-2020 poddany został ocenie ex-ante oraz strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Program jest zarządzany na szczeblu regionalnym, a Instytucją Zarządzającą Programem jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Realizując zasadę partnerstwa, RPO WSL 2014-2020 był tworzony w otwartych konsultacjach, w systemie warsztatów, konferencji, spotkań konsultacyjnych, również z wykorzystaniem dostępnych narzędzi informatycznych oraz promocyjnych. W celu zachowania partnerstwa RPO WSL 2014-2020 będzie realizowany w ścisłej współpracy z beneficjentami, a efekty jego realizacji będą podane do wiadomości opinii publicznej.

W wyniku aktualizacji Umowy Partnerstwa w 2017 roku dokonano aktualizacji zapisów RPO WSL 2014-2020. Zmiany miały na celu usprawnienie wdrażania oraz dostosowanie do obecnych warunków ekonomicznych i socjo-ekonomicznych w regionie.

1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1.1. Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Najważniejsze wyzwania rozwojowe zawarte w *Strategii Europa 2020* znalazły swoje odzwierciedlenie w ustaleniach strategicznych zapisanych w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Dokument ten, opierając się na szerokiej diagnozie społeczno-gospodarczej oraz uwzględniając prognozy i trendy pojawiające się w otoczeniu, wskazuje na najważniejsze potencjały rozwojowe województwa oraz cele i działania, jakie należy podjąć w perspektywie roku 2020. Niniejsza diagnoza obejmuje te wyzwania, potrzeby i potencjały zawarte w Strategii, które korespondują z celami określonymi w *Strategii Europa 2020* oraz wskazuje na działania, jakie należy podjąć aby zrealizować przyjęte priorytety. Prezentowane dane mają charakter ilościowy i jakościowy. **Głównym źródłem danych ilościowych są publikacje GUS odnoszące się do roku 2011 (jedynie w przypadku danych dotyczących rynku pracy podano dane za 2012 lub 2013 rok). Pozostałe źródła danych zostały wskazane w przypisach.** Zakres regionalnego programu operacyjnego jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno-ekonomiczna – uaktualniana będzie co dwa lata i przedstawiana Komisji Europejskiej – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z Komisją Europejską (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę.

Z punktu widzenia realizacji celów strategii *Europa 2020,* oprócz potencjałów wskazanych w obszarach celów tematycznych (omówionych w dalszej części rozdziału), kluczowe są również te, które mają charakter horyzontalny, stanowiące tło zachodzących procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Ważnym uwarunkowaniem regionu jest fakt, iż województwo śląskie jest obszarem o dużej koncentracji ludności (region zamieszkuje 4,63 mln osób, co daje 2. miejsce w kraju), o najwyższej w kraju gęstości zaludnienia oraz najwyższym wskaźniku urbanizacji (77,7% ludności miejskiej). Jednocześnie jest regionem, przed którym stoją poważne wyzwania związane z negatywnymi procesami i prognozami

demograficznymi oraz zmianami strukturalnymi, wynikającymi z dalszej restrukturyzacji gospodarki regionu. Województwo śląskie jest także regionem o dużym potencjale gospodarczym (2. miejsce w kraju w zakresie udziału w tworzeniu PKB) oraz badawczym (drugi co do wielkości ośrodek badawczy kraju), ale równocześnie o słabnącej dynamice wzrostu. Należy wspomnieć również o uwarunkowaniach przestrzennych oraz środowiskowych wynikających z wysokiego stopnia uprzemysłowienia regionu. Województwo śląskie jest obszarem o znacznej degradacji terenu, w szczególności na obszarach o długotrwałej działalności przemysłów silnie wpływających na środowisko i przestrzeń. Nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym i poprzemysłowym oraz rewitalizacja przestrzeni miast jest poważnym wyzwaniem rozwojowym tego obszaru.

Nakreślone powyżej potencjały oraz wyzwania rozwojowe będą warunkowały wkład regionu w realizację celów związanych z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym, sprzyjającym włączeniu społecznemu poprzez wykorzystanie czynników decydujących o jego wysokiej pozycji konkurencyjnej oraz przezwyciężanie barier rozwojowych. Najważniejszym wyzwaniom rozwojowym województwa zadedykowano instrument pn. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), który obejmuje działania ukierunkowane na procesy rewitalizacyjne oraz poprawę dostępu do usług społecznych (wzmacnianie potencjałów rozwojowych społeczności).

Wartość wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 w województwie, która w 2013r. osiągnęła poziom 62,3% (69,2% mężczyźni, 55,3% kobiety), była nieznacznie niższa od wartości krajowej, wynoszącej 64,9% (72,1% mężczyźni, 57,6% kobiety). Na podstawie analiz społeczno-gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO WSL 2014-2020 wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość odpowiednio 66,6%, 68,4%, 71,0% w latach 2018, 2020 i 2023. Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie jako 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalenie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa śląskiego wynosił on w 2013r. 11,3% i wartość ta była znacznie niższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się dalszy spadek wartości tego wskaźnika w województwie śląskim w latach realizacji RPO oraz jego wartości 10,5%, 9,8% i 9,2% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.

Należy podkreślić, iż oba ww. wskaźniki służą jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO WSL 2014-2020. Nie stanowi on wskaźnika rezultatu interwencji RPO WSL 2014-2020 i nie może być przedmiotem odpowiedzialności RPO WSL 2014-2020. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFS na jego osiąganie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a jego zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO WSL 2014-2020.

Wyzwania: niski poziom nakładów badawczo-rozwojowych w relacji do PKB; niewystarczający potencjał jednostek B+R na rzecz wdrażania inteligentnych

specjalizacji regionalnych; niewystarczająco efektywny system transferu wiedzy i technologii – CT 1

Województwo śląskie jest przodującym w skali kraju regionem w zakresie ilości podmiotów prowadzących działalność naukową i badawczo-rozwojową.

Nakłady ogółem na działalność B+R w województwie śląskim w 2011r. wyniosły 1 033,7 mln zł (3. miejsce w kraju), w tym w sektorze rządowym i szkolnictwa wyższego - 635,7 mln zł, zaś w sektorze przedsiębiorstw - 397,3 mln zł. Należy przy tym podkreślić, że wskaźnik relacji tych nakładów do produktu krajowego brutto (GERD/PKB) w regionie jest bardzo niski - w 2011r. wyniósł 0,52% (w kraju 0,76%). Nieco lepiej kształtuje się on w sektorze rządowym i szkolnictwie wyższym (0,32% w 2011r.; 2 miejscu w kraju), natomiast przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw (0,20% w 2011r.; 6 miejscu w kraju). Również nakłady na B+R w przeliczeniu na jednego mieszkańca są niskie, wg Eurostatu w 2011r. w województwie śląskim wyniosły 54,1 euro (dla Polski: 73,6 euro; średnia dla 27 krajów UE: 516,2 euro). W/w dane wskazują, iż nakłady na B+R w regionie są znacząco niższe niż średnia dla UE i kształtują się niekorzystnie zarówno w odniesieniu do potencjału gospodarczego województwa, jak i do jego potencjału ludnościowego.

W 2011r. w województwie śląskim znajdowało się 286 jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową (12,9% krajowego potencjału B+R), zgłoszono 539 wynalazków (13,9% wynalazków zgłoszonych w kraju), udzielono 321 patentów (16,2% udzielonych patentów w kraju), co stanowi relatywnie dobrą bazę do zwiększania innowacyjności województwa. Jednostki naukowe w większości związane są z sektorami tradycyjnymi, w których odnalazły swoje nisze badawcze i wdrożeniowe. Śląski szeroko rozumiany sektor B+R stopniowo intensyfikuje swoją współpracę z małymi i średnimi firmami z regionu i kraju, świadcząc najczęściej usługi związane z optymalizacją i testowaniem różnorakich urządzeń. Brak jest jednak wypracowanych procedur ułatwiających transfer technologii pomiędzy podmiotami B+R a przedsiębiorstwami. Ponadto, zakres współpracy jest zbyt skromny w stosunku do potrzeb przedsiębiorców i potencjału śląskich placówek naukowych. Dodatkowo, sektor B+R w niewystarczającym stopniu powiązany jest z kierunkami rozwoju technologicznego określonymi w RIS WSL 2013-2020. Ze szczegółowych danych dot. aktywności w obszarach tematycznych 7 Programu Ramowego wynika, iż największą koncentrację wykazują zespoły w badaniach w zakresie ochrony środowiska, nanotechnologii, energii oraz społeczeństwa informacyjnego. Jednocześnie w żadnym z projektów badawczych instytucje ze Śląska nie pełnią roli koordynatora. Sektor przedsiębiorstw w regionie charakteryzuje się dużą liczbą firm prowadzących działalność B+R. W roku 2011 działalność B+R prowadziło 228 przedsiębiorstw (14% przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R w kraju). Znaczna część potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego skoncentrowana jest w centralnej części regionu tj. Metropolii Górnośląskiej. Istotną kwestią problemową jest wysoki wskaźnik stopnia zużycia infrastruktury B+R (72,4% w 2011 roku), co utrudnia prowadzenie badań wysokiej jakości i elastyczne reagowanie na zapotrzebowanie gospodarki, dlatego niezbędne jest wzmocnienie podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową poprzez doposażenie w niezbędną dla rozwoju regionalnych specjalizacji infrastrukturę badawczą.

W województwie śląskim zauważalna jest silna dynamika przyrostu liczby jednostek infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej. Parki technologiczne (66,8%) oraz ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji (57,5%) zostały wskazane przez menedżerów firm nowej gospodarki jako podmioty, mające największe znaczenie wśród infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej. W regionie istnieje kilkanaście parków technologicznych i przemysłowych oraz inkubatorów technologicznych (znaczna część w Metropolii Górnośląskiej), - inkubatorów przedsiębiorczości i akademickich z których większość wymaga dodatkowych nakładów inwestycyjnych oraz wzmocnienia obszaru działalności z zakresu transferu technologii, aby ich potencjał w sposób istotny oddziaływał na gospodarkę regionu. Jak wskazuje RIS WSL 2013-2020 w ofercie instytucji wspierania innowacyjności obok doradztwa prawnego, fiskalnego, dostępu do baz danych doradztwa w zakresie inkubowania i generowania relacji między przedsiębiorcami pojawiać się powinny moduły związane z nowoczesnymi systemami transakcyjnymi, marketingiem relacji, społecznościami – także i wirtualnymi, prosumeryzmem oraz usługami proinnowacyjnymi itp.

W *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* określone zostało portfolio technologiczne województwa śląskiego. Stanowi ono próbę tematycznego podejścia do polityki innowacyjności, będącego odpowiedzią na wytyczne Komisji Europejskiej w zakresie formułowania tzw. Inteligentnych specjalizacji regionalnych, wskazanych w RIS WSL 2013-2020. Ponadto, w regionie występuje silna korelacja pomiędzy dokonanym wyborem inteligentnych specjalizacji a obszarami insourcingu. Możliwy jest jednak także insourcing w dziedzinach, które nie są uznawane za strategiczne kierunki rozwoju regionu, chociaż są w nim silnie rozwinięte. Ważnym z punktu widzenia rozwoju regionu będzie dalsze wspieranie powstawania i funkcjonowania obserwatoriów specjalistycznych monitorujących technologiczny i innowacyjny rozwój województwa.

Wyzwanie: niewystarczające wykorzystanie możliwości wynikających z zastosowania TIK w sektorze publicznym – CT 2

Województwo śląskie jest jednym z dwóch liderów w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego (SI) w kraju. Region jest również liderem pod względem udostępniania usług drogą elektroniczną w urzędach, a także wyróżnia się pod względem liczby urzędów zajmujących się organizacją oraz wsparciem kursów i szkoleń informacyjnych dla obywateli[1]. Duże zaangażowanie administracji w kierunku budowy SI jest widoczne również w obserwowanej w ostatnich latach tendencji wzrostowej dostępu do usług elektronicznych na regionalnych platformach cyfrowych (projekt SEKAP).

Mimo systematycznego wzrostu wskaźników SI, osiągane wyniki wciąż odbiegają od standardów europejskich. Analizując potencjał województwa śląskiego w zakresie SI należy skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu i podnoszeniu poziomu jakości e-

[1] „Badanie wpływu informatyzacji na działanie urzędów administracji publicznej w Polsce w 2011 roku", Raport z badania ilościowego zrealizowanego na zlecenie MSWiA. Warszawa 2011.

usług publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców regionu jak i przedsiębiorstw. W przypadku usług publicznych istotnym zadaniem jest wsparcie działań z zakresu e-zdrowia.

W ostatnich latach podejmowano w regionie również działania związane z digitalizacją treści (projekt *Śląska Internetowa Biblioteka Zbiorów Zabytkowych*). Opierając się na tych doświadczeniach należy kontynuować działania związane z wykorzystaniem technologii informatycznych w celu digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego, nie tylko jako formy rozpowszechnienia materiałów analogowych, ale również jako jednej z form ich zabezpieczenia dla przyszłych pokoleń.

Wyzwania: niewystarczająca konkurencyjność sektora MŚP w regionie; niewystarczające wykorzystanie potencjału otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego i finansowego na rzecz rozwoju MŚP – CT 3

Poziom przedsiębiorczości w województwie śląskim nie wyróżnia się na tle kraju (region charakteryzuje się niższymi od wartości krajowej wskaźnikami liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, jak i przyrostu wartości tego wskaźnika w latach 2002-2011). Biorąc pod uwagę fakt, że przedsiębiorczość jest motorem gospodarki, należy dążyć do jak największego wsparcia podmiotów gospodarczych (ze szczególnym naciskiem na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa).

Obserwując liczbę podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych oraz podmiotów wykreślanych z rejestru REGON zauważa się, że przeżywalność przedsiębiorstw w województwie śląskim w ostatnim dziesięcioleciu utrzymywała się na niezbyt wysokim poziomie (oscylowała wokół wartości średniej dla kraju - saldo zmiany ilości jednostek w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2011 roku wyniosło w województwie -17 przy średniej krajowej -10). Należy w związku z tym ukierunkować wsparcie na poprawę żywotności firm, w szczególności z sektora MŚP, które są najbardziej podatne na wszelkie wahania sytuacji rynkowej.

Przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa śląskiego ponoszą relatywnie duże nakłady na działalność innowacyjną (w 2011r. stanowiły 19,3% ogółu nakładów w kraju). Ponadto w latach 2005-2011 obserwowany był wzrost wysokości ponoszonych nakładów w województwie o 60,8%, a w kraju o 45,3%. Największą część tych nakładów pochłaniały wydatki na środki trwałe ogółem i działalność badawczo-rozwojową.

Pod względem nakładów na działalność innowacyjną znacznie słabiej prezentują się natomiast w województwie śląskim przedsiębiorstwa z sektora usług (jedynie 3,5% ogółu nakładów w kraju w 2011 roku). Zmiany wartości tych nakładów w ostatnich latach były dla województwa śląskiego w porównaniu do reszty kraju zdecydowanie niekorzystne (odpowiednio: spadek o 30,3% i wzrost 33,0% w latach 2006-2011). Największe środki były ponoszone na nakłady inwestycyjne na środki trwałe ogółem, zakup oprogramowania, działalność badawczo-rozwojową.

Istotnym wskaźnikiem wpływającym na poziom rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw jest poziom powiązania ich działalności z działalnością badawczo-naukową. W latach 2009-2011 największy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które prowadziły współpracę w zakresie działalności innowacyjnej odnotowano na terenie województwa śląskiego (41,7%), a wśród przedsiębiorstw z sektora usług największą aktywność wykazały przedsiębiorstwa z województwa zachodniopomorskiego i łódzkiego (odpowiednio 36,5% i 36,4%). Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ogóle przedsiębiorstw w 2011r wyniósł zaledwie 7,1% wśród podmiotów przemysłowych oraz 4,6% wśród podmiotów z sektora usług. Towarzysząca temu zjawisku spadkowa tendencja (2005-2011) w zakresie podejmowanej współpracy dla rozwoju działalności innowacyjnej wymaga podjęcia działań w celu wzmocnienia ich konkurencyjności.

Jednym z wyznaczników komputeryzacji regionu jest duży odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów (95,7%). Przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie województwa zajmują wysokie pozycje pod względem posiadania własnych stron internetowych, jak również częstotliwości korzystania z Internetu w kontaktach z administracją publiczną. Uwzględniając odsetek przedsiębiorstw korzystających z komputerów i posiadających dostęp do Internetu należy stworzyć im warunki do rozwoju e-biznesu oraz wykorzystania TIK wewnątrz firmy, jak również do kontaktów z innymi przedsiębiorcami.

W województwie śląskim obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni (drugie miejsce w kraju ze względu na odsetek gruntów zdegradowanych i zdewastowanych w stosunku do ogólnej powierzchni – wskaźniki blisko dwukrotnie wyższe od wartości dla kraju). Pod względem zróżnicowania terytorialnego najwięcej tego typu terenów występuje na obszarach najsilniejszego uprzemysłowienia – tereny takie występują w głównej mierze w subregionach centralnym i zachodnim, a w mniejszym stopniu także w subregionach północnym i południowym[2]. Zasadne jest ponowne włączenie tych terenów w aktywne procesy gospodarcze poprzez wykorzystanie jako tereny inwestycyjne.

W województwie śląskim w grudniu 2016 roku, ulokowanych było 8,3% kapitału zagranicznego, ogólnej wielkości kapitału zagranicznego ulokowanego w kraju, wartość ta jest zbliżona do województwa dolnośląskiego oraz małopolskiego ale jest niższa od wartości dla wielkopolskiego (11,7%) i zdecydowanie niższa od wartości dla mazowieckiego – w tym województwie ulokowana jest prawie połowa kapitału zagranicznego w Polsce. W 2 385 podmiotach ulokowanych w województwie śląskim zatrudnionych jest 203 538 osób, w tym 155 215 osób w 171 przedsiębiorstwach dużych oraz 34 588 osób w 296 przedsiębiorstwach średnich.

Na koniec 2016 roku przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w województwie śląskim wynosiły w sumie 160,5 mld zł a 1 296 podmiotów wykazało zysk netto, w tym 704 z 948 podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób.

[2] https://portal.opitpp.gig.eu/imap/

Z doświadczenia wynika, że dzięki rosnącej obecności koncernów międzynarodowych w Polsce, a w szczególności w województwie śląskim, lokalni dostawcy i firmy oferujące specjalistyczne usługi pozyskują dostęp do nowych klientów i ich technologii produkcji, nabywają nowe kompetencje i stają się bardziej innowacyjne i konkurencyjne.

Wartość eksportu z województwa śląskiego wyniosła w latach lata 2013-2015 odpowiednio: 9,9%, 8,3% oraz 8,3% wartości eksportu Polski[3].

Wartość dostaw wewnątrzwspólnotowych z województwa śląskiego wyniosła w latach 2013-2015 odpowiednio: 14,8%, 14,4% oraz 14,3% wartości dostaw wewnątrzwspólnotowych Polski[4]

Na koniec 2015 roku, 231 podmiotów gospodarczych mających siedzibę w województwie śląskim wykazało zaangażowanie biznesowe w 363 jednostkach zagranicznych.

Przychody netto ze sprzedaży za granicą produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych w województwie śląskim na koniec 2016 roku stanowiły 6,8% przychodów netto ze sprzedaży ogółem.

Województwo śląskie wyróżnia się na tym tle jako ważny polski dostawca do Włoch, Austrii, Hiszpanii, Słowenii, Wielkiej Brytanii, Słowacji i Republiki Czeskiej (każdorazowo lider w kraju) oraz Niemiec, Francji, Rumunii, Luksemburga, Belgii, Chorwacji, Finlandii, Irlandii, Portugalii.

W zakresie eksportu czołówkę regionu stanowią Gliwice i Bielsko-Biała (w latach 2013-2015 łącznie ok. 40% wartości eksportu z regionu). W zakresie dostaw wewnątrzwspólnotowych zdecydowanym liderem jest Bielsko-Biała, następnie ważną rolę odgrywają Gliwice i Dąbrowa Górnicza (z tych trzech miast w latach 2013-2015 łącznie pochodziło ponad 40% wartości dostaw z regionu). Kolejną istotną grupę tworzą: Tychy, powiat bielski, Częstochowa i Katowice.

Samorząd Województwa Śląskiego, dostrzegając zmiany zachodzące na regionalnym rynku, od wielu lat realizuje zadania z zakresu wspomagania rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Podejmowane są inicjatywy polegające na wspieraniu działań proinnowacyjnych w gospodarce regionu, obsługi inwestorów zagranicznych zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej na terenie województwa, promocji gospodarczej i inwestycyjnej województwa, obsługi przedsiębiorców zainteresowanych rozpoczęciem lub poszerzeniem działalności eksportowej, opracowywania, przygotowania, upowszechniania materiałów informacyjno-promocyjnych dla inwestorów krajowych i zagranicznych, realizacji promocji gospodarczej Województwa na rzecz pozyskiwania inwestorów krajowych i zagranicznych.

[3] Dane pozyskane z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.
[4] Dane pozyskane z Centrum Analitycznego Administracji Celnej.

Wyzwania: wysoka emisyjność gospodarki generowana w sektorze transportu, sektorze publicznym, mieszkaniowym i w przemyśle; wysokie zużycie energii na potrzeby gospodarki; niski udział energii ze źródeł odnawianych w produkcji energii – CT 4

Województwo śląskie jest największym dostawcą energii elektrycznej wśród polskich regionów (33 037,1 GWh w 2011r.), przy czym niemal cała energia elektryczna i ciepło produkowane są z węgla. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych (OZE) w ostatnich latach wzrasta, ale nadal kształtuje się na niskim poziomie - 1678,1 GWH/rok (5,1% ogółu produkowanej energii w województwie), co wskazuje na konieczność podjęcia działań związanych z budową infrastruktury służącej produkcji energii z OZE. Największy udział w produkcji OZE na terenie województwa mają elektrownie wytwarzające energię z biomasy mieszanej, wodne powyżej 10 MW, instalacje odzyskujące biogaz pozyskiwany ze składowisk oraz elektrownie wiatrowe[5]. W województwie racjonalne gospodarczo jest pozyskiwanie energii z biomasy. Korzystne warunki dla pozyskania energii słonecznej cechują południowo-zachodnie obszary województwa, dla energii wiatrowej to południowa cześć regionu, a dla energii z wód termalnych w szczególności powiaty kłobucki, częstochowski, bielski i cieszyński[6]. Najlepsze warunki pod względem energetyki geotermalnej istnieją w północno-wschodniej części województwa śląskiego, a w szczególności dotyczy to potencjałów zbiorników jurajskiego oraz triasowego w powiatach częstochowskim i Częstochowa, zawierciańskim i myszkowskim (potencjał powyżej 2 MW), także powiaty lubliniecki, tarnogórski, kłobucki, Bytom, Siemianowice Śląskie, Mysłowice i Piekary Śląskie dysponują istotnym potencjałem w tym względzie (1-2 MW)[7]. Pozostałe obszary regionu dysponują słabszym potencjałem energetyki geotermalnej. Odmienna sytuacja prezentuje się w obszarze energetyki wiatrowej, w którym to korzystne warunki dla rozwoju instalacji występują w południowej części województwa śląskiego. Tereny na południe od Bielska-Białej obejmujące Beskid Śląski i Żywiecki zostały przez Instytut Meteorologiczny IMGW zakwalifikowane do kategorii III, która oznacza korzystne warunki. Pozostałe obszary województwa śląskiego objęte są kategorią IV – warunki mało korzystne. Warunki geograficzne pozwalają na rozwój energetyki ze źródeł odnawialnych, jednakże są one ograniczone terytorialnie. Możliwości województwa śląskiego mogą być wykorzystane w celu wsparcia rozwoju energetyki prosumenckiej, w której konsumenci energii stają się jednocześnie jej producentami.

Stan techniczny elektroenergetycznych sieci przesyłowych, służących do przesyłu energii elektrycznej o napięciu wyższym niż 110 kV jest zróżnicowany, jednak zauważalne są problemy z utrzymaniem parametrów energii elektrycznej na terenach wiejskich, a także straty sieciowe energii.

Zużycie energii na potrzeby gospodarki w województwie jest jednym z najwyższych w kraju i wynosi 0,14 GWh/1 mln PKB. Zauważalna jest generalna tendencja wzrostowa w tym

[5] www.ure.gov.pl/uremapaoze/mapa/html

[6] Wsparcie efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych w województwie śląskim w kierunku zrównoważonego rozwoju", GIG, Katowice 2011.

[7] Opracowanie problemowe dotyczące potencjału energii odnawialnej województwa śląskiego w zakresie hydroenergetyki oraz energetyki geotermalnej na potrzeby „Opracowania ekofizjograficznego do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego".

zakresie. Najwięcej ze wszystkich regionów zużywa się tutaj energii na potrzeby przemysłu. W kontekście tych danych należy dążyć do zmniejszenia energochłonności gospodarki poprzez promocję i wspieranie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach m.in. poprzez instalację źródeł kogeneracyjnych oraz wśród JST poprzez m.in. termomodernizację, wymianę oświetlenia ulic.

Zwiększenie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, mieszkalnictwie i budynkach publicznych jest jednym z wymogów stawianych przez Unię Europejską. Celem nadrzędnym dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 16 grudnia 2002 roku - Energy Performance of Buildings Directive (EPBD), jest potrzeba zwiększenia efektywności zużycia energii w krajach UE (w celu wywiązania się z zobowiązań Protokołu z Kioto dotyczącego ograniczenia emisji CO2), jak również potrzeba stworzenia narzędzia zarządzania popytem na energię, umożliwiającego Wspólnocie wpływ na światowy rynek energii i w efekcie zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego krajów UE. W Polsce powyższy postulat realizowany jest już od początku 2009r., gdy wszedł w życie unijny przepis dotyczący energetycznej klasyfikacji budynków[8].

19 maja 2010r. przyjęto Dyrektywę 2010/31/UE, czyli nowelizację EPBD, która wyznacza cel budowania obiektów prawie zeroenergetycznych po roku 2020. Wprowadza ona także obowiązek budowania obiektów o minimalnym zapotrzebowaniu na energię od 9 lipca 2013r., a także minimalne wymagania dotyczące tego typu budynków.[9] Elementem strategii państwa jest promocja oraz tworzenie odpowiednich regulacji dotyczących oszczędności energii oraz ochrony środowiska. Krajowy plan dotyczący zwiększenia liczby budynków o niskim zużyciu energii stanowi realizację zapisu art. 9 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010r. Dokument zawiera definicję budynku o niskim zużyciu energii odzwierciedlającą istniejące warunki i możliwe do osiągnięcia, uzasadnione finansowo środki poprawy charakterystyki energetycznej budynków. Przedstawia działania służące ulepszeniu charakterystyki energetycznej nowych budynków na rok 2015 oraz środki promowania budynków o niskim zużyciu energii.[10]

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej, z sektora bytowego oraz emisja komunikacyjna. Pomimo tendencji spadkowej emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie śląskim na przestrzeni lat 2002-2012, region nadal jest największym emitentem tych zanieczyszczeń w kraju.

Zgodnie z *Programem ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji,*

[8] Paweł Brończyk, Kamil Kania „Rynek budownictwa energooszczędnego w Polsce i w województwie śląskim". Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny. Katowice 2013.
[9] Paweł Brończyk, Kamil Kania „Rynek budownictwa energooszczędnego… op. cit.
[10] Krajowy Plan mający na celu zwiększenie liczby budynków o niskim zużyciu energii (projekt)". Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Warszawa 2014.

przekroczenia dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego PM 10, pyłu zawieszonego PM 2,5, benzo(a)pirenu oraz dwutlenku azotu występują w:

- aglomeracjach o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy - aglomeracja górnośląska oraz aglomeracja rybnicko – jastrzębska,
- miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy - Bielsko-Biała oraz Częstochowa,
- w pozostałym obszarze województwa, niewchodzącym w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji (strefa śląska).

Ze względu na dużą liczbę mieszkańców województwo śląskie charakteryzuje się jednym z najlepiej rozwiniętych systemów ciepłowniczych. Mimo to utrzymuje się wysoki poziom tzw. niskiej emisji, w związku z czym należy podjąć kompleksowe działania mające na celu wymianę bądź modernizację indywidualnych źródeł ciepła, podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizację obiektów. Należy również mieć na uwadze, iż problem zanieczyszczenia powietrza ma swój wymiar lokalny, jak i transgraniczny.

Rozkład przestrzenny dojazdów do pracy wskazuje, że ich największe zgrupowanie występuje w centralnej części województwa (Metropolia Górnośląska). Dużymi ośrodkami generującymi potoki ruchu są także Aglomeracje: Częstochowska, Rybnicka i Bielska[11]. Obecnie w województwie, zwłaszcza na obszarach metropolitarnych, zauważa się niewystarczającą integrację infrastrukturalną i organizacyjną transportu. Aby sprostać wymogom związanym z dużym natężeniem ruchu, zwłaszcza w centrach miast, należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, dróg rowerowych, parkingów Park&Ride oraz poprawę komunikacji poprzez wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych oraz rozwój transportu zbiorowego. Poprawa jakości powietrza w miastach to także inwestycje w transport niskoemisyjny. Oprócz potrzeb dotyczących integracji należy wskazać także na potrzeby związane z wymianą taboru, które będą warunkowały jakość środowiska głównie w miastach. Średni wiek taboru w poszczególnych aglomeracjach w 2012r. wahał się od 6 do 18 lat (w zależności od przewoźnika). Taki stan rzeczy wskazuje na konieczność jego wymiany i tym samym dostosowania do wymogów środowiska.

Na terenie województwa wyznaczone są międzynarodowe i krajowe szlaki rowerowe. Nie są one jednak ze sobą połączone i brak jest regionalnych tras, które tworzyłyby spójną wojewódzką sieć tras rowerowych. Infrastruktura rowerowa w województwie ma charakter lokalny i cechuje się złym stanem technicznym i niskim poziomem rozwoju. Nie stosuje się jednolitych standardów, systemu oznakowania oraz systemu klasyfikacji i certyfikacji tras. W związku z tym konieczne jest wsparcie na rzecz rozwoju sieci regionalnych tras rowerowych.

Wyzwania: znaczne zagrożenie wystąpieniem niekorzystnych następstw zmian klimatycznych, w szczególności pożarów lasów, powodzi; niewystarczające

[11] „Analiza powiązań funkcjonalnych w obszarze województwa śląskiego", Analizy RCAS Zeszyt nr 1, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2012.

zabezpieczenie niezbędnego wysokospecjalistycznego zaplecza technicznego służb ratowniczych – CT 5

Zmiany klimatyczne i związane z nimi zjawiska ekstremalne jak fale upałów, huragany, podtopienia i powodzie wymagają szczególnego zwrócenia uwagi na bezpieczeństwo i szybką pomoc dla mieszkańców zagrożonych terenów, w szczególności grup społecznych szczególnie wrażliwych ze względu na wiek, stan zdrowia lub status materialny. Negatywne skutki zmian klimatycznych, takie jak pożary wywołane długotrwałą suszą, powodują także ogromne straty środowiskowe. W 2012r. według danych Lasów Państwowych w regionie wystąpiło 848 pożarów lasów obejmujących łącznie 819 ha. W tym kontekście na poziomie regionalnym konieczne jest wsparcie jednostek podejmujących działania w zakresie szybkiego reagowania również lokalnie np. Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP). W oparciu o doświadczenia z ostatnich 20 lat związane z występowaniem w regionie katastrof takich jak: pożary oraz powodzie, istotne jest wzmocnienie potencjału służb ratowniczych, które na poziomie regionalnym w pierwszej kolejności pomagają osobom pokrzywdzonym w wyniku występowania klęsk żywiołowych i nie są finansowane z poziomu krajowego.

Wyzwania: wysoki poziom zagrożenia środowiska spowodowany zanieczyszczeniem wód oraz znaczną ilością odpadów (niebezpiecznych i komunalnych), niewystarczająca ochrona bioróżnorodności przyrodniczej, nieefektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i zasobów przyrodniczych – CT 6

Istotną kwestią dla ochrony środowiska w województwie śląskim jest m.in. problem występowania dużej ilości odpadów wytworzonych (35 181,1 tys. t) i nagromadzonych (550 755,6 tys. t), co wynika z wysokiego stopnia zurbanizowania i uprzemysłowienia regionu. Ilość odpadów komunalnych zebranych w województwie stawia region na drugiej pozycji w kraju (1 360 tys. t odpadów komunalnych łącznie z wyselekcjonowanymi, z czego składowanych jest 76,2%.). W 2011r. w województwie śląskim funkcjonowało 27 czynnych kontrolowanych składowisk przyjmujących odpady komunalne (powierzchnia 140,8 ha). Szczególnym problemem są odpady zgromadzone na terenach poprzemysłowych generujące zagrożenie ekologiczne oraz odpady zawierające azbest, który ma szkodliwe działanie na organizm człowieka. W 2011r. masa unieszkodliwionych odpadów azbestowych pochodzących z obszaru województwa śląskiego stanowiła 20,5% w stosunku do masy tych odpadów unieszkodliwionych w skali kraju. Na terenie regionu eksploatowane były na koniec 2011r. cztery składowiska wyznaczone do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest (w Polsce 30)[12]. Województwo śląskie jest regionem o największej liczbie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, stąd oczywista jest inicjatywa podjęcia rozwiązania tego problemu w skali regionu (3 715 ha gruntów zdewastowanych i 1 206 ha gruntów zdegradowanych wymagających rekultywacji).

Silnie zurbanizowany i z dużą koncentracją przemysłu obszar województwa śląskiego rodzi także wiele problemów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków (207 oczyszczalni

[12] Stan środowiska w województwie śląskim w 2011 roku. Wojewoda Śląski, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2012.

ścieków komunalnych i 184 przemysłowych) oraz tworzenia efektywnych i dobrych jakościowo systemów zaopatrzenia w wodę. Niezbyt bogate zasoby wód powierzchniowych województwa pogarszane są przez wysokie zanieczyszczenia tych wód generowane poprzez: nieoczyszczone i niedostatecznie oczyszczone ścieki komunalne, ścieki z zakładów przemysłowych, zasolone wody dołowe z odwadniania zakładów górniczych, spływy obszarowe. Z uwagi na wysokie zanieczyszczenie wód oraz mając na względzie zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, racjonalne wykorzystanie i ochrona zasobów wodnych jest jednym z głównych wyzwań stojących przed regionem.

Stan środowiska naturalnego jest w dużym stopniu zróżnicowany w granicach samego województwa, gdzie obok terenów zdegradowanych i zdewastowanych występują obszary rekreacyjne i miejsca bogate przyrodniczo. Województwo wyróżnia się na tle kraju ponadprzeciętnym bogactwem i różnorodnością gatunkową, ekosystemową i krajobrazową przyrody żywej oraz elementów przyrody nieożywionej, co jest determinowane specyficznym położeniem województwa w obrębie jednostek fizyczno-geograficznych o odmiennej historii, budowie geologicznej, rzeźbie i klimacie[13]. Wyzwaniem będzie ochrona bioróżnorodności regionu, przywrócenie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, w tym poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury oraz prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Oprócz cennych zasobów przyrodniczych, województwo cechuje również bogaty potencjał w zakresie dziedzictwa kulturowego. Mimo, że region słynie przede wszystkim z zabytkowej zabudowy poprzemysłowej, największą część zabytków w województwie stanowi zabudowa mieszkalna. Urbanistyka w regionie może się pochwalić m.in. licznymi obiektami secesyjnymi oraz modernistycznymi. Na styku wyżej wspomnianych kategorii występują również liczne osiedla przemysłowe, zespoły fabryczno-rezydencjonalne i kolonie robotnicze.

Warto również zwrócić uwagę na zły stan techniczny obiektów zabytkowych w regionie wynikający np. z: niszczenia zabytków gospodarczą działalnością człowieka, braku bieżącej konserwacji i systematyczności działania. Jedynie kilka procent obiektów zabytkowych w województwie śląskim nie wymaga remontu – jest to wynik gorszy od średniej krajowej[14]. Dlatego też ochrona bogactwa kulturowego regionu i jego promocja docelowo będzie generowała wzrost gospodarczy, przekładając się na zachowanie tożsamości tego miejsca i poprawę wizerunku województwa w otoczeniu.

Jednym z najistotniejszych problemów środowiskowych, z którymi boryka się obecnie region jest duże zanieczyszczenie powietrza.

Coroczne oceny jakości powietrza na terenie województwa śląskiego wykonywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach wskazują na bardzo zły stan jakości powietrza w województwie ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu PM10, pyłu PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Liczba dni z przekroczoną

[13] Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030.
[14] Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2010-2013. Strategia Rozwoju Kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020.

normą dobową dla pyłu zawieszonego PM10 wynosiła od 16 do 117 dni w 2015 roku w obszarach zabudowy mieszkaniowej województwa śląskiego, natomiast docelowe poziomy stężeń benzo(a)pirenu przekraczane były nawet 11-krotnie.

Wyniki ze stacji pomiarowych jakości powietrza wskazują na znacząco wyższe stężenia zanieczyszczeń w sezonie grzewczym, tj. w okresie październik-marzec, niż w pozostałej części roku.

Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia[15] aż 13 z 50 najbardziej zanieczyszczonych miast Unii Europejskiej znajduje się w województwie śląskim. Z kolei Indeks Rozwoju Społecznego[16] sklasyfikował śląskie na 250 miejscu (ostatnim w Polsce) pod względem komfortu życia wśród regionów wchodzących w skład UE. Co więcej pod względem jakości środowiska województwo śląskie plasuje się na ostatniej 272 pozycji tegoż rankingu.

Jak wskazują analizy wielkości emisji wykonane w ramach Programu ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego z 2014 r. największy wpływ na jakość powietrza mają źródła powierzchniowe, obejmujące głównie indywidualne źródła spalania z sektora komunalno-bytowego oraz sektora usługowego. Spośród wszystkich źródeł na obszarze województwa śląskiego generujących emisje zanieczyszczeń do powietrza, indywidualne urządzenia grzewcze na paliwa stałe powodują ponad 51% całkowitej emisji pyłu PM10, blisko 44% całkowitej emisji pyłu PM2,5 oraz 94% emisji benzo(a)pirenu.

Tak duże udziały indywidualnych urządzeń grzewczych w całkowitej emisji do powietrza wynikają z dwóch podstawowych powodów – użytkowania kotłów, czy pieców węglowych o niskiej efektywności energetycznej, niespełniających żadnych norm emisyjnych oraz spalania w nich paliw niespełniających parametrów, jakie powinny posiadać paliwa niskoemisyjne, czy spalania odpadów różnego pochodzenia.

Województwo zostało włączone w inicjatywę Banku Światowego i Komisji Europejskiej – Catching-UP Regions na rzecz efektywności energetycznej budynków jednorodzinnych.

Wyzwania: niewystarczająca dostępność i wykorzystanie potencjału posiadanej infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym sieci TEN-T; bardzo wysokie natężenie ruchu na drogach krajowych i regionalnych; niska dostępność komunikacyjna części obszarów województwa – CT 7

Województwo śląskie charakteryzuje się największą gęstością dróg, w tym autostrad i dróg ekspresowych w kraju. Analizując gęstość dróg wojewódzkich, należy stwierdzić, że województwo śląskie należy do regionów o najwyższym wskaźniku długości tych dróg

[15] Ambient Air Pollution Database 2016.
[16] 2016 European Union Regional Social Progress Index.

na 100 km^2. Roczny przyrost dróg o nawierzchni twardej oraz twardej ulepszonej nie przekracza 1%.

Województwo śląskie charakteryzuje się zarówno największym natężeniem ruchu na drogach krajowych[17], jak i największym wzrostem tego natężenia w ciągu ostatnich pięciu lat. W 2010r. natężenie na drogach regionu wyniosło 18,3 tys. pojazdów/dobę i było dwukrotnie wyższe od średniej krajowej. W odniesieniu do roku 2005 ruch na drogach w regionie wzrósł o 32% (tempo wzrostu dla Polski wyniosło 22%).

Należy zwrócić uwagę, iż w regionie o największym natężeniu ruchu, niezadowalające jest powiązanie sieci dróg niższych kategorii z siecią dróg wyższych kategorii, a w konsekwencji niedostateczne wykorzystanie rozwijającej się infrastruktury komunikacyjnej w regionie i obniżenie dostępności komunikacyjnej części obszarów województwa. Wyzwaniem staje się więc zwiększenie efektywności systemu drogowego, obsługującego drugi co do wielkości pod względem liczby ludności region w Polsce.

Województwo charakteryzuje się również największą w kraju gęstością równomiernie rozłożonej sieci kolejowej, porównywalną z regionami europejskimi. Stan techniczny infrastruktury kolejowej województwa śląskiego jest jednak zły, w szczególności w obszarach eksploatacji górniczej. Zgodnie z danymi PKP PLK S.A. linie o niezadawalającym stanie technicznym to 54,5% wszystkich linii kolejowych w województwie śląskim. W perspektywie wzrostu znaczenia transportu kolejowego oraz jego roli w transporcie multimodalnym szczególnie ważna staje się konieczność dalszego wspierania modernizacji linii kolejowych, prowadzących do poprawy ich jakości. Jest to związane z ograniczeniem negatywnego efektu wzrostu ruchu samochodowego w miastach. Transport kolejowy, z uwagi na jego potencjał, powinien być traktowany jako bardzo istotny element zintegrowanego systemu transportowego w województwie śląskim.

Wojewódzkie przewozy pasażerskie na terenie regionu w ostatnich latach realizowane były przez Przewozy Regionalne Sp. z o.o. oraz Koleje Śląskie Sp. z o. o. Drugi ze wskazanych przewoźników od grudnia 2012 r. przejął wszystkie regionalne połączenia kolejowe na terenie województwa. Wyzwaniem stojącym przed organizacją kolejowego transportu publicznego jest zwiększenie częstotliwości i efektywności połączeń tak, aby zabezpieczyć potrzeby występujące w tym zakresie oraz zatrzymać tendencję spadkową ilości pasażerów korzystających z komunikacji publicznej. Wiąże się to między innymi z koniecznością zakupu taboru.

W regionie zlokalizowany jest również międzynarodowy port lotniczy MPL „Katowice" w Pyrzowicach, zaliczony do kategorii dużych regionalnych portów lotniczych, pełniący ważną funkcję transportową w relacjach międzynarodowych (oraz potencjalnie krajowych) w zakresie przewozów pasażerskich (3. miejsce w kraju) i towarowych (2. miejsce w kraju). Posiada on możliwości rozbudowy oraz charakteryzuje się sprzyjającymi warunkami klimatycznymi.

[17] Generalny Pomiar Ruchu w 2010 roku (GPR 2010) został wykonany na istniejącej sieci dróg krajowych z wyjątkiem tych odcinków, dla których zarządcami są prezydenci miast na prawach powiatu.

Kluczową kwestią pozostaje jego skomunikowanie z miastami Metropolii Górnośląskiej. Brak szybkiego połączenia kolejowego Portu z Metropolią Górnośląską jest czynnikiem osłabiającym jego konkurencyjność oraz wpływającym negatywnie na dostępność komunikacyjną regionu.

Wyzwania: niewystarczające wykorzystanie zasobów regionalnego rynku pracy, niski wskaźnik zatrudnienia grup defaworyzowanych – CT 8, CT 9

Województwo śląskie na dzień 31 grudnia 2013 r. zamieszkiwało 4 599 447 osób, co stanowi prawie 12% ogółu ludności w kraju. Utrzymała się, notowana w latach poprzednich, tendencja spadkowa liczby ludności. W ogólnej liczbie mieszkańców przeważały kobiety, a ich odsetek ukształtował się na poziomie 51,7% (w kraju wyniósł on 51,6%). W ostatnich latach widoczne są tendencje świadczące o starzeniu się ludności województwa śląskiego, co przejawia się m.in. zmianami proporcji w strukturze wieku ludności. W 2013 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym osiągnęła poziom 2 934 496 i zmalała o 1,2% w stosunku do 2012 r. oraz o 2,9% w porównaniu z 2010 r. Grupa ta stanowiła 63,8% ogółu mieszkańców województwa. W 2013 r., podobnie jak w latach poprzednich, liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego była wyższa od liczby osób zameldowanych na pobyt stały. Napływ ludności na pobyt stały ukształtował się na poziomie 46,8 tys. natomiast odpływ wyniósł 56,1 tys. co daje ujemne saldo migracji tj. 9,3 tys. W 2013 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 3,9 tys. (w 2012 r. minus 3,3 tys.). Większość migracji wewnętrznych stanowiły migracje wewnątrzwojewódzkie (83%). W 2013 r. z województwa śląskiego za granicę wyemigrowało na stałe 7,1 tys. osób tj. o 2,5 tys. więcej niż przed rokiem. Głównym kierunkiem emigracji mieszkańców województwa śląskiego były kraje europejskie (94,1%). Emigrujący z województwa stanowili ponad 22% wszystkich osób, które wyemigrowały w tym czasie z kraju. Od 2009 r. systematycznie maleje liczba imigrantów przybywających do województwa w celu osiedlenia się (z 2,7 tys. osób w 2009 r. do 1,7 tys. osób w 2013 r.). Saldo migracji zagranicznych osiągnęło wartość minus 5,4 tys. osób (minus 2,6 tys. w 2012 r.).

W województwie śląskim występuje relatywnie niski poziom bezrobocia porównując w skali kraju. Wartość wskaźnika stopy bezrobocia na dzień 31 grudnia 2013 r. wyniosła 11,3% i była niższa od stopy krajowej, która wyniosła 13,4%. Niemniej jednak od 2009 r. nastąpił niepokojąco systematyczny wzrost tego wskaźnika o 1,9%. Na dzień 31 grudnia 2013 r. wskaźnik aktywności zawodowej wyniósł 53,5%, w tym 60,8% wśród mężczyzn, a tylko 46,6% wśród kobiet, natomiast wskaźnik zatrudnienia odpowiednio 48,3%, 55,6% i 41,5% - obie wartości uplasowały się poniżej wartości ogółem dla kraju (odpowiednio 55,9% i 50,2%). Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec grudnia 2013 r. wyniosła 208 296, z czego w zdecydowanie mniej korzystnej sytuacji znajdowały się kobiety, które stanowiły 53% (tj. 111 135). Na podstawie przeprowadzonych analiz wynika, iż zjawiskiem długotrwałego bezrobocia objętych jest 73 352 osób (35,2% z bezrobotnych ogółem), z czego kobiety stanowiły zdecydowaną większość, tj. 58%. Długookresowe bezrobocie w konsekwencji prowadzi do dezaktualizowania się kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Ponadto, poza pogarszającą się sytuacją materialną ten rodzaj bezrobocia prowadzi często do pogorszenia zdrowia osoby bezrobotnej oraz izolacji społecznej. Jednym z najważniejszych elementów przeciwdziałania

długoterminowemu bezrobociu jest jak najszybsza aktywizacja osób pozostających bez pracy, która najskuteczniej przeciwdziała negatywnym następstwom bierności zawodowej. W tym samym okresie liczba osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia wynosiła 47% osób w tym wieku, natomiast liczba bezrobotnych z niepełnosprawnościami wyniosła 12 822 osób. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 w 2013 r. wyniósł 34,1%, natomiast dla osób z niepełnosprawnościami w wieku 16-64 wyniósł 18,4%. Nowelizowana ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadza mechanizm profilowania osób bezrobotnych pod kątem stopnia oddalenia od rynku pracy oraz gotowości do podjęcia zatrudnienia, co pozwala na dobór odpowiednich dla danej grupy instrumentów aktywizacyjnych. W końcu marca 2013 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy w województwie śląskim odnotowano 5 303 osób poszukujących pracy. Struktura wykształcenia osób bezrobotnych na koniec 2013 r. przedstawiała się następująco: ponad połowę stanowiły osoby z wykształceniem poniżej średniego (gimnazjalne i poniżej – 27,7%; zasadnicze zawodowe - 28,3%; średnie ogólnokształcące – 9,2%; policealne i średnie zawodowe – 22,5%; wyższe – 12,3%). W roku 2013 nastąpił wzrost liczby bezrobotnych w większości kategorii natomiast największą dynamikę wzrostu odnotowano w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 2,5%) oraz gimnazjalnym i poniżej (o 2,2%). Poziom wykształcenia bezrobotnych jest zmienną wpływającą na czas pozostawania bez pracy. Im wyższy poziom wykształcenia tym większa szansa na podjęcie zatrudnienia. W 2013 roku największa dynamika wzrostu bezrobocia nastąpiła w najstarszych grupach wiekowych. Sytuacja zarejestrowanych osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeciągu lat 2010-2013 diametralnie uległa zmianie, z uwagi na wzrost jaki nastąpił. Na koniec 2013 r. zarejestrowane osoby bezrobotne powyżej 55 lat stanowiły 14,9%, gdzie porównując ww. dane w 2010 r. wskaźnik ten mieścił się na poziomie 10,8%. Możliwości zatrudnieniowe bezrobotnych powyżej 50 roku życia ogranicza niski poziom wykształcenia, gdyż aż 32,9% posiada wykształcenie podstawowe, 36,5% wykształcenie zasadnicze zawodowe natomiast wykształcenie wyższe tylko 4,8%. Kolejną barierą tej grupy jest długookresowe bezrobocie, które dotyczy aż 45,3% osób. Podkreślić również należy niekorzystną sytuację osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, których współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia (18,8%) jest zdecydowanie niższy niż ogółu ludności. W województwie śląskim niepokojące jest również duże zróżnicowanie wewnętrzne regionu pod względem stopy bezrobocia. Największe natężenie zjawiska na koniec IV kwartału 2013 r. zanotowano w: powiecie częstochowskim (21,7%), Bytomiu (20,7%), powiecie myszkowskim (20,1%), Świętochłowicach (18,4%) oraz w powiecie zawierciańskim (17,5%) natomiast najmniejsze w: Katowicach (5,4%), powiecie bieruńsko-lędzińskim (6,0%), Bielsku-Białej (6,4%), Tychach (6,8%), oraz powiecie pszczyńskim (7,1%). Mając na uwadze zachodzące procesy demograficzne, skutkujące kurczeniem się populacji aktywnych zawodowo, kluczowe jest aktywizowanie grup, które do tej pory w niewystarczającym stopniu dostępne były na rynku pracy, w szczególności osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby o niskich kwalifikacjach. Niezbędnym, zgodnie ze zmieniającą się strukturą na rynku pracy, zmianami uwarunkowań ekonomicznych rozwoju, diagnozą sytuacji i potrzeb osób jest skierowanie wsparcia również do innych zidentyfikowanych w ramach programu grup, tj. min: osoby ubogie pracujące, osoby

zatrudnione na umowach krótkoterminowych, osobach pracujących w ramach umów cywilno – prawnych, odchodzących z rolnictwa, jak również reemigranci i imigranci.

Wdrożenie szerokiego wachlarza usług aktywizacyjnych pozwoli zminimalizować ryzyko wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego grup znajdujących się w ciężkiej sytuacji na rynku pracy.

Województwo śląskie utrzymuje przeciętną pozycję na tle innych regionów pod względem podstawowych wskaźników obrazujących poziom przedsiębiorczości. W 2011 r. PKB na jednego mieszkańca wynosiło 42 830 zł (gdzie na poziomie krajowym wyniosło 39 665 zł). Natomiast w 2012 r. wynosił już 43 864 zł na jednego mieszkańca województwa. W województwie śląskim w 2010 r. przypadało ponad 106 MŚP zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców, co dało regionowi 7 miejsce w rankingu województw. W przypadku nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców województwo istotnie poprawiło swoją pozycję, zajmując 4. miejsce (w 2009 r. było to miejsce 9, w latach wcześniejszych – 11). W przypadku zlikwidowanych przedsiębiorstw województwo zajęło 6 miejsce. Region utrzymał 8 miejsce z lat poprzednich jeśli chodzi o liczbę firm z kapitałem zagranicznym na 1000 mieszkańców (1,37 firm). W 2013 r. wpisano do rejestru REGON 37 183 nowych podmiotów, tj. o 2,97% mniej niż w 2012 r. W województwie następuje stały proces restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki. Na koniec 2013 r. liczba podmiotów gospodarki narodowej wynosiła 460 350, z czego sektor prywatny stanowił 96,5%. W omawianym okresie liczba nowo utworzonych miejsc pracy wyniosła 57,4 tys. W tym samym okresie struktura przeciętnego zatrudnienia wg sektorów kształtowała się następująco: przetwórstwo przemysłowe - 39,1%, budownictwo – 9%, handel – 12,7%, zakwaterowanie i gastronomia - 1,4%, obsługa rynku nieruchomości – 2%, pozostałe – 35,8%. W przemyśle zmniejsza się udział górnictwa i hutnictwa, wzrasta natomiast pozycja przemysłu elektromaszynowego, informatycznego, energetyki, przemysłu motoryzacyjnego i spożywczego. Ponadto należy zauważyć, iż największa liczba zgłoszonych do urzędów pracy ofert pracy i miejsc aktywizacji zawodowej pochodzi w większości z sektora prywatnego, tj. 88,3%. Systematycznie rosnąca rola sektora prywatnego małych i średnich przedsiębiorstw stwarza możliwości zatrudnienia w różnych działach gospodarki oraz daje szansę na stworzenie zróżnicowanej struktury zatrudnienia, bardziej odpornej na zmiany koniunktury gospodarczej. Przeżywalność firm w głównej mierze zależy od środków finansowych, jakie przedsiębiorca może przeznaczyć na finansowanie bieżącej działalności, a także od motywacji, determinacji i zaangażowania osób planujących zostanie przedsiębiorcą. Większej przeżywalności sprzyjają specjalistyczne i pogłębione szkolenia oraz zindywidualizowane doradztwo. Intensywne wsparcie jest potrzebne zwłaszcza osobom z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Najważniejszą przyczyną zaprzestania prowadzenia działalności są słabe wyniki finansowe firmy oraz niemożność opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w pełnej wysokości po upływie okresu „ulgowego". Ponadto istotną przyczyną problemów utworzonych firm jest nie w pełni trafne sformułowanie pomysłu na działalność gospodarczą zatem w tym obszarze potrzebne jest szczególne wsparcie.

Adaptacyjność przedsiębiorców wiąże się z koniecznością zmiany podejścia do finansowania wsparcia skierowanego do przedsiębiorstw i pracowników z uwagi na zapotrzebowanie

polskiej, a co z tego wynika regionalnej gospodarki na umiejętności praktyczne i kompetencje pracowników, tym bardziej, że sytuacja wskazuje, że poziom adaptacyjności przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza sektora MSP, jest niewystarczający i wymaga działań nakierowanych na profesjonalizację kadr przedsiębiorstw prowadzących do ich bardziej stabilnego rozwoju. Wymagania w zakresie kompetencji i kwalifikacji pracowników będą stale wzrastać oraz będą dotyczyły wszystkich poziomów zatrudnienia. W związku z tym, kluczowa pozostaje kwestia lepszego dopasowania kwalifikacji pracowników do potrzeb rynku pracy oraz zapewnienia optymalnych rozwiązań w tym zakresie w ramach kolejnego okresu programowania polityki spójności. Projekty powinny w większym stopniu odpowiadać na potrzeby przedsiębiorców, dawać im możliwość samodzielnego wyboru narzędzi i metod wsparcia, zapewniać szybką reakcję na występujące problemy oraz zapewniać kompleksowe wsparcie (w tym m.in. diagnostyczne i doradcze). Tylko takie podejście zagwarantuje efektywne wykorzystanie alokowanych środków finansowych oraz będzie stanowić zachętę dla przedsiębiorców do ponoszenia długofalowych inwestycji w rozwój kwalifikacji pracowników w kolejnej perspektywie finansowej.

Szansy dla rozwoju przedsiębiorczości w województwie śląskim można upatrywać w rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB) z uwagi na fakt, iż od roku 2005 znacząco zwiększyła się liczba IOB funkcjonujących w regionie (przyrost liczby instytucji z 14 w 2005 r. do 96 obecnie tj. wzrost o 586%), podczas gdy w kraju liczba IOB wzrosła w tym czasie jedynie o 51% (z 542 w 2005 r. do 821 obecnie). IOB w województwie śląskim oferują szeroką gamę usług i aktywności wspierających przedsiębiorczość, a najszerszą grupę spośród nich stanowią ośrodki szkoleniowo-doradcze i informacji. W związku z powyższym działalność IOB ma kluczowe znaczenie w zakresie wzmacniania jakości usług dla MŚP.

Dotychczasowe analizy dla krajów OECD i Unii Europejskiej, w tym dla Polski, pokazują, że obecność w gospodarstwie domowym małych dzieci wymagających opieki wpływa na aktywność zawodową ich rodziców, a co za tym idzie – na stopę zatrudnienia. Działania wspierające zwiększanie stopy zatrudnienia, w szczególności wśród kobiet, jest nieodzownie połączone ze zwiększaniem dostępności opieki nad dziećmi. Szanse na podejmowanie pracy przez kobiety są różne w zależności od tego, czy ma ona dzieci w wieku poniżej 3 lat czy już w wieku przedszkolnym. O ile dzieci poniżej 3 lat obniżają prawdopodobieństwo zatrudnienia, o tyle, zaś – *ceteris paribus* – dzieci w wieku 4-6 lat podwyższają[18]. W latach 2012-2013 relatywnie największe niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 zgłoszone zostało przez gminy w województwie mazowieckim (ok. 6,5 tys. miejsc), pomorskim (ok. 1,8 tys. miejsc) oraz śląskim (ok. 1,7 tys.). Mimo, iż w stosunku do roku 2012 w śląskim nastąpił wzrost ich liczby o 6,2 tys. (wzrost o ok. 38%) i relatywnie 30% gmin posiadało instytucje opieki nad małymi dziećmi na koniec 2013r. (w 2012r. było to 27%)[19], a na osiągnięte efekty wpływ miała zarówno interwencja ze środków EFS, jak i środków krajowych, to nadal

[18] Żłobki w Polsce, Badanie empiryczne i jakościowe, Katarzyna Piętka-Kosińska, Anna Ruzik-Sierdzińska. Badanie przeprowadzone w 2010r. na zlecenie Banku Światowego przy współpracy merytorycznej Departamentu Polityki Rodzinnej MPiPS, str. 10.

[19] Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4.02.2011 o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 za rok 2013.

jest to niewystarczający poziom upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 pod względem zaspokojenia potrzeb.

Pogorszenie sytuacji na śląskim rynku pracy jest następstwem osłabienia gospodarczego kraju i światowego kryzysu gospodarczego. W końcu II kwartału 2013r. około 13 tys. osób utraciło zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy. W porównaniu z analogicznym okresem 2012r. liczebność tej grupy bezrobotnych zwiększyła się dwukrotnie. Bardzo dynamiczna sytuacja na rynku pracy wymaga wprowadzenia działań naprawczych oraz wsparcia firm w walce z kryzysem. Konieczne jest wykorzystanie outplacementu[20], wspieranie firm województwa w działaniach zmierzających do aktywizacji zawodowej osób zagrożonych zwolnieniem. Wdrożenie działań umożliwiających nabycie przez pracowników nowych umiejętności i kompetencji dostosowanych do aktualnych potrzeb regionalnego rynku pracy pozwoli na ograniczenie negatywnych skutków zwolnień grupowych. Ważne jest również tworzenie strategii naprawczych, jako formy wsparcia dla mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich firm w kontekście walki z kryzysem. Jednocześnie wysokie uprzemysłowienie województwa śląskiego oraz specyficzny charakter zakładów pracy zlokalizowanych w regionie skutkuje wysokim natężeniem problemu pracy w trudnych warunkach. Zasadnym jest zatem wprowadzenie działań zmniejszających zagrożenie dla zdrowia pracowników w tym również działań umożliwiających ich przekwalifikowanie zawodowe.

Wszelkie działania związane z rynkiem pracy w województwie śląskim powinny być konsultowane z podmiotami dialogu społecznego, w tym ze związkami zawodowymi. Walka z negatywnymi skutkami bezrobocia wymaga również szerokiego wsparcia podmiotów ekonomii społecznej, których działania przyczyniają się do przeciwdziałania społecznemu i zawodowemu wykluczeniu grup dyskryminowanych na rynku pracy. Jednocześnie, ze względu na istotną problematykę i złożoność zjawiska bezrobocia, niezbędne jest prowadzenie działań związanych z prognozowaniem zamian społeczno-gospodarczych.

Wyzwania: niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług medycznych; wysoka zapadalność na choroby zawodowe; krótsza niż średnio w kraju długość życia;

[20] Outplacement - jest to program aktywizacji zawodowej osób (określany również jako zwolnienie monitorowane), u których doszło do rozwiązania stosunku pracy z przyczyn zakładu pracy tj. na rzecz pracowników będących w stanie rozwiązania umowy o pracę lub zagrożonych wypowiedzeniem. Zgodnie z Ustawą o promocji zatrudnienia pracodawca, który zamierza zwolnić co najmniej 50 pracowników w ciągu 3 miesięcy zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom programu pomocy oraz zgłosić to odpowiednim instytucjom. Pracodawca zobowiązany jest do zorganizowania zwalnianym osobom usług rynku pracy w formie programu. Program ten może być realizowany przez urząd pracy, agencje zatrudnienia lub wyspecjalizowane firmy. Program ten finansowany jest głównie przez pracodawcę lub w porozumieniu pracodawcy z odpowiednimi jednostkami. Celem prowadzonego programu outplacement jest także skrócenie okresu poszukiwań nowej pracy.
Outplacement może obejmować: doradztwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, pomoc w szukaniu nowego miejsca pracy, określenie optymalnej ścieżki rozwoju zawodowego i osobistego, finansowanie szkoleń, kursów doszkalających, doradztwo w zakresie rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, pomoc w przeprowadzce do nowego miejsca zamieszkania.

postępujące starzenie się społeczeństwa regionu; gorszy na tle kraju stan zdrowia dzieci i młodzieży, w tym wysoki odsetek umieralności noworodków – CT 9

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia. Jedną z cech specyficznych województwa jest silna degradacja środowiska. Efektem tego są: wyższy od średniej krajowej wskaźnik urodzeń przedwczesnych i wad wrodzonych, wyższa częstotliwość zapadania na choroby nowotworowe, schorzenia przewlekłe i zaburzenia psychiczne. Warunki środowiskowe, a także wielkomiejska aglomeracja powodują, że mieszkańcy województwa są bardziej narażeni na skrócony okres życia w pełnym zdrowiu i zwiększoną w stosunku do innych regionów kraju zachorowalnością. W województwie śląskim notuje się także najtrudniejsze warunki pracy, co piąta osoba pracuje w warunkach zagrożenia życia.

Analizując stan zdrowia w regionie, przedstawienia wymagają schorzenia specyficzne dla województwa śląskiego w podziale na poszczególne grupy wiekowe:

Stan zdrowia osób w wieku 0-18 lat - wiek przedprodukcyjny

Wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia będących pod opieką lekarzy opieki zdrowotnej najbardziej rozpowszechnione problemy zdrowotne w województwie śląskim (o średniej wyższej niż średni współczynnik dla całego kraju) to:

- zniekształcenie kręgosłupa,
- zaburzenia refrakcji i akomodacji oka,
- alergie,
- otyłość.

Region cechuje także drugi najwyższy w kraju wskaźnik umieralności niemowląt i jeden z najniższych wskaźników urodzeń żywych na 1000 ludności wynoszący dla województwa 9,6 niemowląt (kraj 10,0 niemowląt). Wśród zgonów w wieku 0-4 lat dominują zgony z powodu niektórych stanów rozpoczynających się w okresie okołoporodowym, wad rozwojowych i wrodzonych, zniekształceń i aberracji chromosomowych, chorób zakaźnych i pasożytniczych, chorób układu oddechowego[21].

Stan zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej – wiek produkcyjny i poprodukcyjny

Jednostkami chorobowymi, które stanowią główne problemy zdrowotne mieszkańców województwa śląskiego są: choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu mięśniowo kostnego i tkanki łącznej, przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa. Najczęściej występującymi schorzeniami (ogólnie dla wieku produkcyjnego i poprodukcyjnego) są: cukrzyca, przewlekłe choroby układu trawiennego, choroby obwodowego układu nerwowego, choroby tarczycy. Analizy stanu zdrowia wskazują na tendencję wzrostową niemal w każdym przedstawionym powyżej schorzeniu. Zaznaczenia wymaga również analiza przedstawiona w dokumencie *Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020,* wg której umieralność

[21] Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne, Warszawa, marzec 2014r.

osób w wieku produkcyjnym z powodu chorób układu krążenia jest jedną z najwyższych w Polsce, podobne zjawisko występuje dla chorób układu trawiennego u dorosłych. Spośród chorób zakaźnych istotnym problem zdrowotnym w województwie śląskim pozostaje gruźlica – współczynniki zachorowalności i umieralności utrzymują się od lat na wysokim poziomie i są wyższe od wartości odnotowywanych dla Polski ogółem.

W województwie śląskim odnotowuje się występowanie największej ilości chorób zawodowych. W roku 2012 stanowiły one około 29,8% wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w Polsce. W roku 2012 w województwie śląskim stwierdzono 715 przypadków chorób zawodowych[22]. Ponad 13% orzeczonego inwalidztwa ogółem przypada na województwo śląskie (najwyższa wartość w kraju), z tego ponad 60% stanowią osoby powyżej 65 roku życia. Lista potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia jest obszerna, obejmuje między innymi ubożenie społeczeństwa i związane z tym zjawisko wykluczenia społecznego.

Ułatwienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych niezbędne jest osobom w każdej grupie wiekowej, zarówno w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym, jak również poprodukcyjnym. Właściwa diagnostyka oraz terapia zastosowana na wczesnym etapie życia przyczynia się do lepszego stanu zdrowia oraz zwiększenia ilości lat przeżytych w zdrowiu w następnych okresach życia. Znaczenia nabiera to także z uwagi na występowanie w województwie negatywnych trendów demograficznych, wpływa również na ograniczenie wykluczenia społecznego i zagrożenia ubóstwem nie tylko osób w wieku starszym lecz również osób młodych, będących w wieku produkcyjnym z uwagi na wydłużenie wieku aktywności zawodowej.

Zapotrzebowanie na usługi medyczne specjalistyczne jest bardzo duże i mimo bardzo korzystnych w skali kraju wskaźników dotyczących nakładów finansowych, infrastruktury (liczby łóżek, aparatury) i kadr medycznych (lekarze specjaliści wielu dziedzin, pielęgniarki) potrzeby ludności nie zawsze są zaspokajane. I tak, mimo dużej liczby łóżek na oddziałach kardiologicznych, okres oczekiwania na leczenie jest jednym z najdłuższych w kraju. Średni czas oczekiwania na leczenie na oddziale kardiochirurgicznym (dotyczy jednostek, które wykazały listę kolejkową) to 57 dni[23]. W dodatku trudny jest dostęp do poradni kardiologicznej, na wizytę u specjalisty czeka się najdłużej w całym kraju (180 dni). Jednocześnie umieralność osób w wieku produkcyjnym z powodu chorób układu krążenia jest jedną z najwyższych w Polsce, przy średniej w skali kraju częstości hospitalizacji. Wskaźnik dotyczący liczby zgonów na 100 000 ludności w województwie śląskim wynosił w 2011 r. 469,0 zgonów, co w liczbach bezwzględnych wyniosło 21 714 osób. W przypadku chorób układu krążenia główną przyczyną zgonów była choroba niedokrwienia serca. Od roku 2007 zachorowalność na choroby układu krążenia w województwie śląskim wśród osób powyżej 19 roku życia wzrosła o 23%. Choroby układu krążenia najczęściej diagnozowane są u osób w przedziale wiekowym: 55-64 oraz 65

[22] Ocena stanu sanitarno – epidemiologicznego województwa śląskiego 2012; Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Katowicach.
[23] www.nfz-katowice.pl – strona internetowa Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Katowicach.

lat i więcej, ale niestety prawie równie często u osób między 35 a 54 rokiem życia, a więc problemy te coraz silniej zaznaczają się u coraz młodszych osób[24].

Choroby nowotworowe są drugą, po chorobach układu krążenia, przyczyną zgonów w Polsce. Na przestrzeni ostatnich kilku lat, zarówno w Polsce, jak i w województwie śląskim obserwuje się tendencję wzrostową zachorowań na nowotwory złośliwe, przy czym w województwie śląskim w ostatnim roku współczynniki zarejestrowanych zachorowań na nowotwory złośliwe są wyższe od ogólnopolskich. Na przestrzeni lat 2000 i 2010 liczba zachorowań na nowotwory złośliwe wzrosła o 6,5% w województwie śląskim[25]. Średni czas oczekiwania na leczenie na oddziale chirurgii onkologicznej (dotyczy jednostek, które wykazały listę kolejkową) to 42 dni[26].

Problemem zdrowotnym mieszkańców województwa śląskiego jest również wysoka zapadalność, chorobowość oraz umieralność z powodu gruźlicy, która znacznie pogorszyła się od połowy lat 90-tych. Obecnie odnotowuje się najwyższy w Polsce odsetek zgonów spowodowanych gruźlicą (współczynnik zgonów na 100 000 ludności w 2011 r. wyniósł 3,1 osób). W porównaniu do roku 2000 udział zachorowań na gruźlicę w województwie śląskim w stosunku do całego kraju utrzymuje się na najwyższym 15 % poziomie[27]. Średni czas oczekiwania na leczenie na oddziale gruźlicy i chorób płuc (dotyczy jednostek, które wykazały listę kolejkową) to 13 dni.

Z punktu widzenia procesów demograficznych głównym problemem województwa jest gwałtowne starzenie się społeczeństwa regionu. W 2011 r. województwo śląskie charakteryzowało się niskim udziałem ludności poniżej 17 roku życia w ogóle mieszkańców (17,1%; wobec średniej w kraju 18,5%), a większym od średniej krajowej udziałem osób w wieku produkcyjnym (64,8% wobec 64,2%) oraz poprodukcyjnym (18,1% wobec 17,3%).Prognozowana do roku 2020 liczba osób w wieku 65+ zwiększy się o 194,3 tys. i osiągnie poziom 866,5 tys.; a w roku 2035 osiągnie 999,4 tys. osób. Wyraźnie wzrośnie także liczba osób w wieku 75+ i 85+, co będzie przekładało się na znaczne zwiększenie zapotrzebowania na usługi dla osób starszych, w tym w zakresie ochrony zdrowia. Porady udzielone starszym osobom w kraju stanowiły 24% wszystkich porad lekarskich udzielonych w ramach opieki specjalistycznej. W poszczególnych województwach ich udział wyniósł od 21% (województwo warmińsko-mazurskie) do 27% (województwo śląskie)[28]. Wysoki odsetek porad świadczy niewątpliwie o zapotrzebowaniu na tego typu świadczenia zdrowotne w województwie śląskim. Średni czas oczekiwania na leczenie na oddziale geriatrycznym (dotyczy jednostek, które wykazały listę kolejkową) to 31 dni. Średni czas oczekiwania na wizytę w poradni geriatrycznej to 42 dni.[29]

[24] Choroby układu krążenia w województwie śląskim – Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.
[25] Nowotwory złośliwe w województwie śląskim – Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.
[26] www.nfz-katowice.pl
[27] Gruźlica ciągle groźna – Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.
[28] Zdrowie i ochrona zdrowia – Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013r.
[29] www.nfz-katowice.pl.

Analizując rekomendacje wynikające z badania *Analiza potencjału rozwojowego funkcji metropolitalnych obszarów aglomeracji miejskich województwa śląskiego, będących ośrodkami wzrostu gospodarczego województwa śląskiego w kontekście procesów zachodzących na regionalnym rynku pracy – specjalizacja medyczna regionu, w tym wysokospecjalistyczne usługi zdrowotne*, zrealizowanego na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w 2012 roku, należy również podkreślić, iż mimo rozwiniętej infrastruktury w zakresie specjalistycznych usług medycznych wciąż występują dysproporcje subregionalne w tym zakresie. W szczególności dotyczy to np. subregionu zachodniego (w tym aglomeracji rybnickiej) gdzie słabo jest rozwinięta sieć podmiotów specjalizujących się w dziedzinie kardiochirurgii, natomiast na terenie aglomeracji częstochowskiej nie ma ani jednego takiego podmiotu leczniczego. Jednocześnie, w obu wyżej wymienionych aglomeracjach nie ma ani jednej placówki o profilu onkologia i hematologia dziecięca.

Zgodnie z zaleceniami dokumentu krajowego *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014 – 2020 Krajowe ramy strategiczne,* szpitale wojewódzkie i specjalistyczne centra medyczne opieki ambulatoryjnej powinny być wyposażone w sprzęt wysokospecjalistyczny, wspomagający i uzupełniający aparaturę ze szczebla powiatowego. Przykładowo, zgodnie z ww. dokumentem, w regionie, mimo dużej liczby tomografów, kolejki do wykonania badania są najdłuższe w kraju, a okres oczekiwania (57 dni) jest znacznie dłuższy niż przeciętnie w Polsce (46 dni). Wyniki badań[30], ujawniły, iż dużym problemem placówek medycznych jest zdekapitalizowany, przestarzały sprzęt, który przy ograniczonych środkach finansowych oraz niedoinwestowaniu z lat poprzednich, będzie trudny do odtworzenia. W związku z powyższym problemem jest ciągle niewystarczające zaopatrzenie jednostek świadczących specjalistyczne usługi medyczne w odpowiednią aparaturę.

Dla zminimalizowania negatywnych zjawisk zachodzących w strukturze demograficznej województwa i sytuacji epidemiologicznej w zakresie chorób będących najczęstszymi przyczynami zachorowalności oraz zgonów mieszkańców regionu (cywilizacyjnych, zawodowych oraz innych specyficznych dla województwa), a także mając na uwadze przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, konieczne uznaje się podjęcie działań niwelujących nierówności w dostępie do usług zdrowotnych i społecznych oraz podjęcie kompleksowych interwencji w wybranych dziedzinach (obszarach chorobowych), począwszy od działań w zakresie promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej, profilaktyki, aż po inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia (podmiotów działalności leczniczej).

Wyzwania: terytorialnie zróżnicowane wskaźniki zagrożenia ubóstwem i niedobory w dostępie do usług społecznych, w tym usług środowiskowych; niski udział podmiotów niepublicznych w świadczeniu usług społecznych – CT 9

[30] W szczególności wywiady z dyrektorami i pracownikami placówek szpitali wojewódzkich, przeprowadzonych w ramach ekspertyzy Badanie poziomu świadczonych usług zdrowotnych w wybranych jednostkach ochrony zdrowia w kontekście diagnozy poziomu rozwoju regionalnych usług publicznych oraz prognozy ich zapotrzebowania i wpływu na sytuację rynku pracy w świetle tendencji demograficznych oraz społeczno-gospodarczych, zrealizowanej na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w 2012r.

Mieszkańcy województwa śląskiego w 2013 r. najczęściej korzystali ze środowiskowej opieki społecznej z takich powodów jak: bezrobocie (137 tys. mieszkańców) oraz ubóstwo (blisko 130 tys. osób). Istotnymi powodami były także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad 84 tys.), niepełnosprawność (ponad 60 tys.) oraz długotrwała lub ciężka choroba (ponad 57 tys.). W województwie śląskim w 2012 r. ponad 11,3% społeczeństwa żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa, a ponad 240 tysięcy mieszkańców (czyli ponad 5%) korzystało ze środowiskowej opieki społecznej, co lokuje region na 3. pozycji w kraju. W podziale subregionalnym najgorsza sytuacja była w subregionie północnym, gdzie ponad 31 tys. (6%) mieszkańców korzystało z tego rodzaju pomocy, najlepsza w subregionie zachodnim z rezultatem blisko 24 tys. mieszkańców (poniżej 4%).

Na poziomie podregionów najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w: bytomskim (4,9%), katowickim (4,0%), sosnowieckim (3,1%); na poziomie powiatów w: m. Siemianowice Śląskie (7,5%), m. Bytom (7,3%), m. Chorzów (6,4%); natomiast najniższe na poziomie gmin w: Łękawicy (9,0%), Rajczy (7,9%). Województwo śląskie jako jedyne w kraju charakteryzuje się wyższymi wskaźnikami ubóstwa skrajnego w miastach niż na wsiach[31]. Najczęstszą formą pomocy jest pomoc finansowa, jednak drugim rodzajem pomocy najczęściej udzielanej są usługi, i tu, podobnie jak w całym kraju, największe zapotrzebowanie na świadczenie usług dotyczy, w warunkach środowiskowych, pomocy w opiece nad osobami przewlekle chorymi lub z niepełnosprawnościami (19,8%), pomocy w opiece nad osobami starszymi (19%), pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego (34%), a wśród usług świadczonych poza domem bezpłatnych zajęć dla dzieci i młodzieży (w świetlicach, zajęcia popołudniowe) 11,2%, bezpłatnego transportu dla osób starszych, przewlekle chorych lub z niepełnosprawnościami 16,6%, pomocy w załatwieniu spraw urzędowych 18,5%. Pomimo wydłużenia wieku aktywności zawodowej i związanego z tym zmniejszenia tempa przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym, rosnący wskaźnik obciążenia demograficznego nie zdoła zmniejszyć zapotrzebowania na usługi opiekuńcze wynikające ze wzrostu liczby osób w podeszłym wieku. Na koniec 2013 roku w województwie śląskim osoby w wieku ponad 70 lat stanowiły 10,69% ogółu ludności. Rodzajem usług publicznych, na które popyt wyraźnie wzrośnie wraz ze starzeniem się społeczeństwa są usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze[32]. Wzrost liczby osób starszych, wymagających opieki, będzie miał bezpośredni wpływ na zapotrzebowanie na opiekę zarówno stacjonarną jak i realizowaną w środowisku. Poprzemysłowa tradycja regionu, intensywne procesy demograficzne oraz narastające zjawisko dezorganizacji rodzin, uzasadnia wspieranie rozwoju systemu świadczenia usług warunkujących możliwości rozwojowe, przy wsparciu infrastrukturalnym gdy jest to niezbędne, oferującego usługi dla rodziny, ułatwiające pełnienie przez nią ról opiekuńczych i wychowawczych, w szczególności rodziny rodzin zagrożonej dysfunkcją i będącej w kryzysie oraz wybranym grupom najbardziej narażonym na ubóstwo(dzieciom, młodzieży, osobom

[31] Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo Śląskie, Katowice 2013, ROPS - Obserwatorium Polityki Społecznej.

[32] Wydatki na usługi opiekuńcze finansowane przez gminy województwa śląskiego już w chwili obecnej przekraczają 28,5 mln zł rocznie (dane za 2011r.) co stanowi około 0,2% wydatków budżetów gmin (w przypadku innych województw wydatki te stanowią nawet do 0,5%).

starszym, z niepełnosprawnościami, długotrwale chorym, z zaburzeniami psychicznymi) wzmacniając działania w zakresie aktywnej integracji.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 wykazały, że liczba osób, które deklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zbiorowości osób z niepełnosprawnościami , wynosiła 552,1 tys. i stanowiła 11,9% ludności województwa śląskiego (wobec 560,7 tys. w 2002 r.)[33]. Stosunkowo wysoki odsetek osób z niepełnosprawnościami w ogóle mieszkańców regionu wskazuje na konieczność aktywizacji tej grupy społecznej, w szczególności z uwagi na fakt, iż województwo charakteryzuje niska aktywność zawodowa tych osób. Chociaż na przestrzeni lat 2012 (12,7%) – 2013 18,3% wzrasta wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami nadal należy do najniższych w kraju (średnia dla kraju 21,4%). W końcu grudnia 2013 roku liczba bezrobotnych z niepełnosprawnościami wynosiła 12,8 tys. i przez okres roku zwiększyła się o 347 osoby (tj. o 2,8%). Wskaźnik procentowego udziału bezrobotnych z niepełnosprawnościami wśród ogółu zarejestrowanych jest zróżnicowany terytorialnie, najwięcej osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych było w: Częstochowie (1,4 tys. osób, tj. 9,2% ogółu), Bielsku-Białej (880 osób; w tym mieście co siódmy zarejestrowany jest osobą z niepełnosprawnością ; 14,0%) oraz Sosnowcu (696 osób), najmniej bezrobotnych zaewidencjonowanych było w powiatach ziemskich lublinieckim (97 osób) i bieruńsko-lędzińskim (114 bezrobotnych z niepełnosprawnościami) oraz w mieście Żory (113 osób).

W zakresie infrastruktury społecznej w latach 2011-2012 największy bezwzględny wzrost miał miejsce w przypadku liczby mieszkań chronionych (o 31) oraz „innych ośrodków wsparcia" (o 20). Liczba domów pomocy społecznej w tym samym okresie wzrosła o 1 (do 93). Powstał natomiast jeden ośrodek wsparcia, w którym są prowadzone miejsca całodobowego okresowego pobytu, przy czym ogólna liczba miejsc w tego typu placówkach uległa zmniejszeniu. Zmniejszyła się również m.in. liczba dziennych domów pomocy (o dwa) oraz jadłodajni (o cztery), czemu towarzyszył spadek liczby miejsc w obu rodzajach jednostek (odpowiednio o 59 i 230). W latach 2011-2012 odnotowano wzrost liczby jednostek prowadzonych przez podmioty publiczne i spadek liczby jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne. W 2011 roku województwo śląskie - w stosunku do średniej krajowej – charakteryzowało się znacząco niższym udziałem jednostek prowadzonych przez podmioty niepubliczne (30,2% w porównaniu do 51,9% dla całego kraju). O ile w całym kraju było to 51,9%, to w województwie śląskim 30,2%, co w obliczu deinstytucjonalizacji oraz rosnącego zapotrzebowania na usługi świadczone w środowisku wymaga podjęcia działań ukierunkowujących na zlecanie zadań podmiotom niepublicznym, w szczególności włączenie w realizację podmiotów ekonomii społecznej, działających na poziomie lokalnym i znających potrzeby odbiorców. W roku 2012 najwięcej osób (prawie 2000, w tym 72 w wieku podeszłym) czekało na miejsce w domu opieki społecznej, na miejsce w środowiskowym domu opieki zaś 84 osoby. W celu zaspokojenia potrzeb w zakresie liczby jednostek organizacyjnych pomocy

[33] http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_NSP2011-RAPORT.pdf .

społecznej należałoby zwiększyć ich liczebność o 5%, natomiast w zakresie liczby miejsc wzrost powinien wynieść 1%.[34]

Występowanie niedoborów[35] w zakresie liczby jednostek prognozuje się także w przypadku: klubów integracji społecznej (23%), ośrodków interwencji kryzysowej (16%), mieszkań chronionych (12%), środowiskowych domów samopomocy (10%), dziennych domów pomocy (6%), noclegowni, schronisk, domów dla bezdomnych (2%) oraz domów pomocy społecznej (1%). Województwo śląskie w 2011 r. było liderem w kraju w zasobach mieszkaniowych gmin (komunalnych) zarówno w liczbie mieszkań socjalnych jak i w jej powierzchni użytkowej (12 718 mieszkań; 432 658 m^2). Stanowiło to odpowiednio 17% i 18% zasobów Polski. Rozkład subregionalny przedstawia koncentrację zasobów mieszkaniowych w subregionie centralnym (ponad 70% mieszkań i ich powierzchni). Najgorzej sytuacja przedstawia się w subregionie północnym (w okolicach 4% regionalnych zasobów). Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku mieszkań chronionych – w regionie było ich 100 w 2011 r., co stanowi blisko 25% zasobów Polski. W mieszkaniach tych znajdowało się 461 miejsc.[36] Rozwój tego rodzaju obiektów powinien ulec dalszemu wzmocnieniu w celu zaspokojenia regionalnych potrzeb oraz umożliwić zmianę w modelu prowadzenia pomocy społecznej i wsparcia rodziny i systemy pieczy zastępczej na taki, który w większym stopniu przyczynia się do rozwijania samodzielności mieszkańców województwa śląskiego.

Osiągnięcie spójności społecznej rozumianej jako zmniejszanie ubóstwa, maksymalizacja dobrobytu i osiąganie równości społecznej wymaga kompleksowego podejścia, zindywidualizowanego na poziomie jednostek, rodzin i grup społecznych, podejmowanego w formule długofalowych działań zapobiegających, wzmacniających i rozwijających, przy wykorzystaniu dostępnych na danym terytorium zasobów podmiotowych i przedmiotowych. Jedną z podstawowych zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia jest zwiększanie dostępności do podstawowych usług warunkujących możliwości rozwojowe osobom/grupom znacznie oddalonym od życia społecznego i aktywności zawodowej ze względu na posiadane deficyty. Mowa przede wszystkim o usługach ochrony zdrowia, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usługach społecznych (integrujących z rynkiem pracy - wspierających warunki mieszkaniowe), edukacyjnych, opiekuńczych, ale i kulturalnych jako wspomagających procesy inkluzji społecznej. Biorąc pod uwagę niekorzystne procesy demograficzne, narastające zjawisko dezorganizacji rodzin niezmiernie ważne jest wsparcie rozwoju infrastruktury społecznej w wymiarze infrastrukturalnym oraz jakościowym (zarówno publicznej jak niepublicznej), oferującej usługi grupom szczególnie narażonym na wykluczenie i zagrożonych ubóstwem.

Województwo śląskie wg. danych z roku 2012 charakteryzuje największa liczbę placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej 10,4% (jest to druga po woj. mazowieckim wielkość

[34] Tak wynika z informacji przekazanych za pośrednictwem 181 formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej", o czym wspomina się w dokumencie Ocena zasobów pomocy społecznej Województwo Śląskie 2013, Obserwatorium Integracji Społecznej, ROPS czerwiec 2013r.
[35] Ibidem.
[36] Sprawozdanie MPiPS-03 za 2011r.

w kraju) oraz ponadprzeciętna liczba dzieci objętych instytucjonalnymi formami opieki (12,2%), w 88 placówkach na 2381 miejsc przebywało 2517 osób, w tym w placówkach socjalizacyjnych 1519, natomiast w 24 placówkach typu rodzinnego 193 osoby. W roku 2012 funkcjonowało 5 591 rodzin zastępczych (w tym ponad 3 415 bez przyjętych dzieci, była to najwyższa liczba w kraju), m.in.: 70 zawodowych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego, 89 rodzin zawodowych, 35 zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem, 27 zawodowych specjalistycznych. Brak było znaczących różnic pomiędzy podregionami województwa, jednak na poziomie powiatów występowały istotne różnice od 48 w powiecie lędzińsko-bieruńskim do 347 powiatu m. Sosnowiec. W roku 2012 rodzinną pieczę zastępcza opuściło 820 dzieci, w tym ponad 218 powróciło do rodzin biologicznych, 199 zostało przekazanych do adopcji, 139 umieszczono w innej rodzinie zastępczej, 170 umieszczono w instytucjonalnej pieczy, a 126 osób założyło własne gospodarstwa. W regionie funkcjonuje 279 placówek wsparcia dziennego, które dysponowały w 2012 roku 9 111 miejscami, natomiast średnia liczba dzieci w ciągu roku wynosiła 12 674, jednocześnie na poziomie powiatów i miast na prawach powiatu istniały znaczne różnice w liczbie funkcjonujących tego typu placówek, z jednej strony jest to naturalne z uwagi na gęstość zaludnienia większą w aglomeracji górnośląskiej (chociaż i tu zauważa się istotne różnice w liczbie funkcjonujących podmiotów: powiat gliwicki 4, miasto na prawach powiatu Mysłowice 3, podregion sosnowiecki 17 (w tym brak placówek w powiecie miasta Sosnowiec), powiat lubliniecki 2), z drugiej pokazuje także, iż nadal mała liczba tego typu palcówek funkcjonuje na obszarach np. subregionu północnego (powiat kłobucki 3, powiat częstochowski 2)[37].

Sektor pozarządowy, w tym podmioty ekonomii społecznej w województwie śląskim

Według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor w województwie śląskim w bazie danych na dzień 14 października 2013 roku znajduje się 11946 organizacji pozarządowych, 2581 organizacji statutowo działa w obszarach pomocy społecznej i pomocy rodzinom w trudnej sytuacji, wsparciu pieczy zastępczej i rodziny, ochrony i promocji zdrowia, przeciwdziałaniu uzależnieniom, pomocy osobom z niepełnosprawnościami , ochrony macierzyństwa. Ponadto 133 instytucje i organizacje działają na rzecz osób bezdomnych, 43 na rzecz więźniów i opuszczających zakłady karne. W województwie 28 podmiotów z sektora pozarządowego prowadzi działalność w zakresie opieki hospicyjnej, paliatywnej.

W województwie śląskim, funkcjonuje 12 Centrów Integracji Społecznej, 24 Kluby Integracji Społecznej oraz 8 Zakładów Aktywności Zawodowej, ponadto działają 54 Warsztaty Terapii Zajęciowej (36 w subregionie centralnym, w pozostałych po 6 placówek) oraz 35 aktywnych Spółdzielni Socjalnych (21 w subregionie centralnym, 4 w południowym i po 5 w północnym i zachodnim). Geograficzne rozłożenie ww. podmiotów wskazuje na znaczną ich koncentrację przede wszystkim na terenie subregionu centralnego województwa, co z jednej strony jest naturalne ze względu na wysokie zagęszczenie ludności, z drugiej patrząc na potrzeby i strukturę powodów korzystania z pomocy społecznej na pozostałym obszarze województwa niezbędne jest wzmocnienie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, w tym w szczególności

[37] GUS, Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w roku 2012, Warszawa 2013 str. 165-170.

o charakterze integracyjnym. Dynamika przyrostu liczby podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnym pokazuje, iż istotny wpływ na powstawanie tego typu podmiotów miało wsparcie udzielane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednak zdecydowana większość placówek o charakterze integracyjnym w województwie jest prowadzona przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Wyzwania: niska dynamika wzrostu liczby miejsc w placówkach przedszkolnych oraz dysproporcje w dostępie do edukacji przedszkolnej między obszarami miejskimi i wiejskimi, niewystarczająca jakość zajęć realizowanych w szkołach przekładająca się na wynik egzaminów/sprawdzianów, niewystarczające dostosowanie edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy; niska aktywność osób dorosłych (po 25 roku życia) w kształceniu lub szkoleniu – CT 10

W województwie śląskim w latach 2003-2013 wzrastała zarówno liczba przedszkoli jak i miejsc w nich dostępnych, jednakże dynamika wzrostu była niższa aniżeli w całym kraju. W 2013 r. przedszkola w regionie (1 394 obiektów) zapewniały opiekę 111 581 dzieciom w wieku 3-5 lat. Same przedszkola i miejsca w nich były rozmieszczone względnie równomiernie w subregionach. W województwie śląskim w 2013 r. 77,5% dzieci w wieku 3-5 lat było objętych opieką przedszkolną, a w poszczególnych subregionach wskaźnik sytuował się na podobnym poziomie z wyjątkiem subregionu zachodniego gdzie wynosił 72%. W przypadku edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich stopień upowszechnienia dla dzieci w wieku 3-5 lat wynosi 72,4%. Wynik ten znacznie przekracza wskaźnik dla kraju, który wynosi 60,4%. Niemniej jednak jest niższy niż stopień upowszechnienia w miastach. Warto w tym miejscu podkreślić, że problem dostępności do wychowania przedszkolnego oraz rosnących potrzeb w tym zakresie na obszarach miast, w tym dzielnic może być związany z dojazdami do pracy. Wyniki badania pn. *Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze województwa śląskiego* wskazują, iż ok. 300 tys. osób przyjeżdża do pracy w szczególności do Metropolii Górnośląskiej oraz dużych miast regionu. Na następnych pozycjach znajdują się: Bielsko-Biała (22,3 tys.), Gliwice (24 tys.), Jastrzębie-Zdrój (18,9 tys.), Częstochowa (12,1 tys.), Sosnowiec (11,5 tys.), Zabrze (10,9 tys.), Dąbrowa Górnicza (10,7 tys.), Chorzów (10,6 tys.), Tychy (10 tys.), Rybnik (8,5 tys.), Bytom (7,9 tys.), Mysłowice (7,2), Tarnowskie Góry (7,1 tys.), Żywiec (7,0 tys.), Mikołów (5,4 tys.), Będzin (5,0 tys.), Siemianowice Śląskie (4,9 tys.), Cieszyn (4,8 tys.), Ruda Śląska (4,4 tys.), Wodzisław Śląski (3,3 tys.), Żory (2,9 tys.) i Zawiercie (2,9 tys.). Można zatem przyjąć, że dojazdy rodziców do pracy, z sąsiadujących z miastami gmin, będą wpływać na zwiększenie zapotrzebowania na usługi wychowania przedszkolnego w miastach, a także w dzielnicach tych miast. Świadczyć to może o tym, iż część dzieci z tych okolic korzysta z usług placówek wychowania przedszkolnego w miastach.

Zarówno wskaźnik dotyczący liczby dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na 1 000 dzieci w wieku przedszkolnym, jak i wskaźnik liczby miejsc w placówkach przedszkolnych na 10 000 mieszkańców, plasują województwo śląskie w ścisłej czołówce w kraju. Z drugiej strony dynamika wzrostu wskazanych wskaźników od roku 2008 jest jedną z najniższych w kraju.

W latach 2002-2011 odnotowano w województwie śląskim, podobnie jak w kraju, wzrost poziomu wykształcenia ludności. Odsetek osób z wykształceniem co najmniej średnim wzrósł o 7,8 pp. (w kraju o 7,2 pp.) tj. z 40,6% w 2002 r. do 48,4% w 2011 r. Największa dynamika zmian dotyczyła osób z wykształceniem wyższym, których udział wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej zwiększył się o 7,0 pp. (z 8,9% w 2002 r. do 15,9% w 2011 r.). Obniżył się odsetek osób z nieukończonym wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia, który w 2002 r. wynosił 2,3%, natomiast w 2011 r. – 0,9%. Wyniki z roku 2011 wykazały, że to kobiety częściej niż mężczyźni kończyły uczelnie wyższe (kobiety -18,6% w miastach i 13,6% na wsi, mężczyźni - 15,5% w miastach i 9,6% na wsi) oraz licea ogólnokształcące (kobiety – 14,4% w miastach i 11,1% na wsi, mężczyźni – 7,9% w miastach i 6,0% na wsi). Narodowy Spis Powszechny z roku 2011 wykazał, że naukę kontynuowało 565,7 tys. osób, które posiadały już określony poziom wykształcenia. Wśród tej grupy osób prawie 75% osób kontynuowało naukę w trybie dziennym (stacjonarnym), a ponad 25% osób uzupełniało wykształcenie w trybie wieczorowym, zaocznym (niestacjonarnym), na odległość.

Na terenach wiejskich odsetek osób w wieku 13 lat i więcej w roku 2011 z wykształceniem wyższym wynosił 11,6% i wzrósł w stosunku do roku 2002 kiedy wynosił 5,1%. Pomimo znacznego wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym na terenach wiejskich wskaźnik ten pozostawał znacznie niższy niż w miastach, gdzie odsetek z wykształceniem wyższym wynosił 17,1%.

W województwie śląskim w latach 2002-2011 zauważalny jest spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, co jest konsekwencją niżu demograficznego. Największy spadek liczby ludności w badanym okresie zanotowano wśród osób w wieku 15-19 lat, który wyniósł prawie 133 tys. osób.

W województwie śląskim w 2011 roku 13,3% osób w wieku 13-14 lat nie ukończyło szkoły podstawowej lub było bez wykształcenia szkolnego, natomiast wśród osób w wieku 15-19 lat bez skończonej szkoły podstawowej zanotowano 0,5%.

W roku szkolnym 2012/2013 roku do szkół podstawowych uczęszczało prawie 236,5 tys. uczniów, a w szkołach gimnazjalnych uczyło się 126,4 tys. uczniów. W przypadku obu poziomów kształcenia liczba uczniów stanowiła odpowiednio 10,9% i 10,7% wszystkich uczniów w kraju uczących się w tych typach szkół. W liceach ogólnokształcących uczyło się 60,2 tys. uczniów (10,4% uczniów tego typu szkół w kraju), w technikach 62,5 tys. uczniów (12,0% uczniów tego typu szkół w kraju), a w zasadniczych szkołach zawodowych 21,7 tys. uczniów (10,8% uczniów tego typu szkół w kraju). Do szkół specjalnych przysposabiających do pracy 1,2 tys. uczniów (stanowi to 10,8% uczniów tego typu szkół), natomiast do szkół artystycznych uczęszczało 7,2 tys. uczniów (15,3% uczniów uczęszczających do tego typu szkół w kraju).

Najwięcej osób w wieku 13-14 lat bez ukończonej podstawówki było w Piekarach Śląskich (17,8%) i w Zabrzu (17,1%). Powiatem o najmniejszym współczynniku takich osób był powiat kłobucki (8,8%). Subregionem o największym odsetku osób bez wykształcenia podstawowego był subregion centralny (14,1%), najlepsza sytuacja była w subregionie północnym (10,5%).

Dużo lepiej wygląda sytuacja stopnia wykształcenia podstawowego dla osób w wieku 15-19 lat, średnia wojewódzka wynosi 0,5% osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym lub bez wykształcenia. Największy odsetek takich osób jest w Zabrzu i Świętochłowicach, najmniejszy w powiecie bieruńsko-lędzińskim (0,1%). W subregionach zachodnim i południowym odsetek wynosi 0,3%, a w subregionie centralnym i północnym 0,5%.

W roku 2013 w województwie śląskim do sprawdzianu szóstoklasisty przystąpiło 39 396 uczniów. Średnia arytmetyczna ze sprawdzianu w części ogólnej w województwie śląskim wyniosła 23,55 punktu. Najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie w Bielsku-Białej (25,45), a najgorzej wypadli uczniowie w Rudzie Śląskiej (22,12).

W 2013 roku w województwie śląskim do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 42,4 tys. uczniów, z tego 28,8% szkół zlokalizowanych było w gminach wiejskich. W zakresie języka polskiego średnia arytmetyczna dla województwa śląskiego wynosi 62,36%, gdzie najwyższy średni wynik (średnia arytmetyczna) zdobyli uczniowie zdający w Bielsku-Białej (66,65%) i powiecie mikołowskim (66,15%), z kolei najgorsze wyniki zanotowano w Siemianowicach Śląskich (56,46%) i powiecie rybnickim (58,75%). W zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie średnia arytmetyczna dla województwa wyniosła 57,79%. Najlepsze wyniki uzyskali uczniowie z Bielska-Białej (61,68%), a najgorsze uczniowie z Siemianowic Śląskich (53,04%). W części matematyczno-przyrodniczej uczniowie w województwie śląskim w zakresie matematyki uzyskali wynik 47,07%. Najlepsze średnie wyniki uzyskali uczniowie z Gliwic (51,06%), a najgorsze z Siemianowic Śląskich (40,18%). Dużo lepiej prezentują się wyniki w zakresie przedmiotów przyrodniczych, gdzie średnia wynosi 58,52%. Spośród powiatów województwa śląskiego najlepsze wyniki uzyskali uczniowie w Bielsku-Białej (62,62%), a najgorsze w uczniowie w Siemianowicach Śląskich (53,37%). Średnia arytmetyczna z egzaminu z najpopularniejszego języka obcego (angielskiego) wyniosła w województwie śląskim 64,10%. Analizując wyniki uczniów z terenu województwa śląskiego można stwierdzić, iż w części humanistycznej odpowiadają one wynikom średnim w kraju, natomiast w części matematyczno-przyrodniczej są one niewiele niższe od średnich wyników osiąganych przez uczniów w kraju.

W województwie śląskim w 2013 roku do egzaminu maturalnego przystąpiło 43,5 tys. osób, z czego 36,2 tys. osób ubiegało się o świadectwo dojrzałości po raz pierwszy, z tego 60% osób stanowili absolwenci liceów ogólnokształcących. 2,5% zdających pochodziło z obszarów wiejskich na obszarach wiejskich. Średni wynik w województwie z części ustnej z języka polskiego wyniósł 72,12%, a zdało go 98,55%, z kolei część pisemną zdało 96,65%, a średni wynik to 54,84%. Matematykę zdało 85,23% uczniów, a średni wynik to 57,63%.

Świadectwa dojrzałości otrzymało 81,52% zdających, na terenach wiejskich odsetek wydanych świadectw wyniósł 76,64%. W 18 powiatach w województwie uzyskano wartość zdawalności wyższą od wojewódzkiej. Największy odsetek zdających otrzymało świadectwa dojrzałości w

Piekarach Śląskich (90,14%) i w Mysłowicach (87,5%), natomiast najmniej w powiecie częstochowskim (63,79%) i w Siemianowicach Śląskich (76,22%)[38].

Analizując poziom zdawalności egzaminów maturalnych w obszarze języków obcych wśród uczniów szkół województwa śląskiego należy zauważyć, że jest on niższy od średniej krajowej w zakresie języka niemieckiego i razem francuskiego oraz hiszpańskiego odpowiednio o 2% i 3%. Niższą zdawalność uczniowie osiągnęli również w zakresie matematyki. Jeśli chodzi o język angielski to analizowany wskaźnik kształtuje się na poziomie bardzo zbliżonym do średniego w kraju.

Analiza wyników z egzaminów maturalnych w ostatnich latach pokazuje, że uczniowie z terenu województwa śląskiego osiągają średnie wyniki. Potwierdzeniem poziomu kształcenia w szkołach województwa śląskiego są rankingi szkół, w których szkoły z województwa śląskiego nie zajmują czołowych miejsc.[39]

Według danych Eurostatu z 2011 r. w Luksemburgu uczeń szkoły średniej uczy się przeciętnie 2,5 języka obcego. Ponad dwóch języków uczą się też Finowie i Maltańczycy. W Rumunii, Niderlandach i we Włoszech uczniowie poznają dwa, a w Polsce 1,5 języka obcego. Najmniej, jeden język obcy, przyswajają w procesie kształcenia na poziomie średnim Brytyjczycy, Węgrzy i Irlandczycy. W roku szkolnym 2012/13 wśród uczących się języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży dominował język angielski, niemiecki i francuski. Języka angielskiego uczyło się 495,2 tys. uczniów (o 3,6% mniej niż w roku 2010/11), języka niemieckiego – 186,0 tys. (o 2,1% więcej), natomiast języka francuskiego – 23,9 tys. (o 9,7% mniej).

Na jakość nauczania wpływ ma z pewnością wyposażenie szkół w odpowiedni sprzęt. W tym aspekcie liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadających na jeden komputer w roku 2012 wyniosła 17,9 i był to trzeci wynik od końca w Polsce.

Szkolnictwo zawodowe jest prowadzone w Polsce na dwóch poziomach. Na poziomie zasadniczym widoczny jest niewielki spadek w latach 2004-2013 zarówno liczby szkół jak i uczniów[40]. W 2013 r. w wymiarze subregionalnym zauważalne jest większe zróżnicowanie zjawiska. W subregionie centralnym zasadnicze szkolnictwo zawodowe zmniejsza zasięg działania, w subregionie północnym i południowym zaznaczyła się stabilizacja w zakresie liczby obiektów oraz spadek w zakresie uczniów, tymczasem w subregionie zachodnim wzrosła liczba szkół przy jednoczesnym spadku liczby uczniów. Region skupia ponad 10% krajowych szkół (412) i uczniów (84,3 tys.) zasadniczych szkół zawodowych i techników, a wewnątrz niego ponad połowa z nich koncentruje się w subregionie centralnym. W roku 2013 udział absolwentów szkół zawodowych w ogólnej liczbie kończących szkoły ponadgimnazjalne wynosił 52,2%. W szkolnictwie zawodowym na poziomie średnim spadek w latach 2007-2013 liczby szkół i uczniów przybierał znaczne rozmiary zarówno w regionie (liczba szkół

[38] Na podstawie danych OKE Jaworzno.
[39] http://www.perspektywy.pl/portal
[40] Dane dotyczą szkół dla dzieci i młodzieży.

zmniejszyła się o około 35% a uczniów o prawie 20%) jak i w całym kraju. Na poziomie subregionalnym także zanotowano wyraźne spadki o zróżnicowanym wymiarze (największy zauważono w subregionie zachodnim – zniknęło ponad 40% szkół tego rodzaju). W mniejszym stopniu spadła liczba uczniów. Jednak nadal ponad 10% szkół i uczniów w zakresie szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim lokalizuje się w województwie śląskim. Mimo relatywnie dużego potencjału szkolnictwa zawodowego jakim dysponuje województwo nadal należy inwestować w ten poziom kształcenia, gdyż pozwoli to na sukcesywny rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców. Należy przy tym zwrócić uwagę na występujące trendy i potrzeby pracodawców. Należy przy tym zwrócić uwagę na występujące trendy i potrzeby pracodawców. Z największego w Polsce badania rynku pracy – Bilans Kapitału Ludzkiego (BKL) wynika, iż pomimo rosnącej liczby bezrobotnych w 2012 r. prawie 80% pracodawców doświadczało trudności z rekrutacją kandydatów odpowiadających ich oczekiwaniom. Główną przyczyną tych trudności jest fakt, że kandydaci nie spełniają stawianych im wymagań – przede wszystkim w zakresie posiadanych kompetencji. Ponad 38% pracodawców wskazuje na brak kompetencji kluczowych.[41] Przekłada się to na sytuację młodych mieszkańców województwa śląskiego. Bezrobotni absolwenci (bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki) [42] to według stanu na koniec grudnia ubiegłego roku 5,1% ogółu zarejestrowanych (10 707 osób). Na przestrzeni roku liczebność tej kategorii spadła o 406 osób, tj. o 3,7%. Wśród bezrobotnych absolwentów zdecydowanie dominowały kobiety (58,5%). Według stanu na 31 grudnia 2013 roku najwięcej bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych było w powiecie cieszyńskim (554 osoby), Katowicach (542 osoby), Częstochowie (464 osoby) oraz w powiatach żywieckim (518 osób) i wodzisławskim (512 osób). Najmniej osób tej kategorii zaewidencjonowanych było powiecie gliwickim oraz w mieście Świętochłowice (po 105 osób). Okazuje się, że zdecydowana większość bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki legitymuje się wykształceniem wyższym (3 462 osób) i średnim zawodowym (3 289 osób), ogólnokształcącym(1 881 osób) i zasadniczym zawodowym (1 920 osób). Tylko sporadycznie w rejestrach pozostają absolwenci gimnazjów lub szkół podstawowych (w sumie 155 osób), co wynika przede wszystkim z obowiązku kontynuowania nauki szkolnej do 18. roku życia. W końcu grudnia 2013 r. bezrobotni absolwenci zarejestrowani w śląskich powiatowych urzędach pracy najczęściej reprezentowali następujące zawody: sprzedawcy, fryzjerzy, kucharze małej gastronomii, mechanicy pojazdów samochodowych, technicy ekonomiści, pedagodzy, technicy informatycy oraz i technicy hotelarstwa. Na poziomie wykształcenia wyższego, oprócz pedagogów, najliczniej reprezentowani byli specjaliści ds. zarządzania i organizacji, fizjoterapeuci, specjaliści administracji publicznej oraz biotechnolodzy i filolodzy.[43] W województwie śląskim pracodawcy, szukający nowych pracowników, potrzebowali głównie specjalistów (prawie 35 000 osób poszukiwanych do pracy w tych zawodach) robotników wykwalifikowanych (ponad 20 000 osób) oraz

[41] „Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami" KOWEZIU, Warszawa 2013.

[42] Formalnie, w statystykach urzędów pracy nie występuje kategoria „absolwenci". Zwyczajowo jednak, w analizach rynku pracy posługuje się tym określeniem dla skrótowego nazwania kategorii „bezrobotni w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki".

[43] Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

pracowników biurowych (prawie 17 000 osób).[44] Jednym z istotnych powodów braku efektywnej współpracy pracodawców ze szkołami na etapie kształcenia jest przede wszystkim niższa jakość nauczania w stosunku do szkolnictwa ogólnego, przez co cieszy się znacznie mniejszym zainteresowaniem wśród potencjalnych uczniów. Z raportu końcowego do *Badania ewaluacyjnego działań podjętych w ramach projektu systemowego „Mam zawód - mam pracę w regionie"* wynika, iż współpraca pracodawców, którzy zacieśnili kontakty ze szkołami w wyniku realizacji projektu dotyczyła przede wszystkim umożliwienia uczniom – uczestnikom projektu, odbycia praktyk/staży zawodowych w ich przedsiębiorstwie (51,72%). Współpracę w ramach wizyt studyjnych wskazało 44,83% badanych.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych stanowili grupę 7293 osób, w tym w szkołach specjalnych 3168 (w roku szkolnym 2012/2013). Zdecydowana większość osób uczęszczających na zajęcia do szkół posiadających oddziały dla osób z niepełnosprawnościami korzystała z oddziałów integracyjnych (49,4%) i ogólnodostępnych (46,4%), umożliwiających uczniom z niepełnosprawnościami zdobycie wiedzy i umiejętności na miarę ich możliwości w warunkach szkoły ogólnodostępnej. Najbardziej liczną grupę osób objętych kształceniem specjalnym stanowili uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (28,1%), z niepełnosprawnościami sprzężonymi (16,7%) oraz z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym (13,9%). Osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi korzystają również z możliwości nauczania indywidualnego. W województwie śląskim ze wskazanej wyżej możliwości skorzystało 758 osób, w tym 333 osób z niepełnosprawnościami.

W gimnazjach (w roku szkolnym 2012/2013) uczyło się 5319 osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym w specjalnych 3220 osób. Zdecydowana większość uczniów korzystała z oddziałów ogólnodostępnych (75,3%). W przypadku zasadniczych szkół zawodowych, uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stanowili grupę 1952 osób (rok szkolny 2012/2013), w tym w specjalnych 1701 osób. W liceach ogólnokształcących uczyło się 522 osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym w specjalnych 152 osoby), natomiast w technikach 377 osoby (w tym w specjalnych 149 osoby). Kwalifikując uczniów objętych kształceniem specjalnym według rodzaju niepełnosprawności, najwyższe wartości wskaźnika osiągają te same niepełnosprawności, co w przypadku szkół podstawowych.

W przypadku zasadniczych szkół zawodowych, uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stanowili grupę 1952 osób (rok szkolny 2012/2013), w tym w specjalnych 1701 osób. W liceach ogólnokształcących uczyło się 522 osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym w specjalnych 152 osoby), w liceach profilowanych 74 osoby (w tym w specjalnych 59 osób), natomiast w technikach 377 osoby (w tym w specjalnych 149 osoby).

[44] Jakich pracowników potrzebują polscy pracodawcy, Raport z badań i ofert pracy realizowanych w 2010 roku w ramach projektu „Bilans kapitału ludzkiego".

Według dostępnych danych statystycznych w szkołach policealnych uczyły się 44 osoby, w tym w specjalnych 34 osoby. [45]

Ponad 90% polskich nauczycieli podejmuje działania związane z doskonaleniem zawodowym. Dominują te dotyczące wiedzy przedmiotowej, umiejętności metodycznych oraz budowy programów nauczania, a także związane z ocenianiem czy indywidualizacją nauczania. Jednocześnie pożądana przez nauczycieli oferta rozwoju zawodowego powinna być bogatsza o kwestie takie jak kierowanie klasą czy nauczanie umiejętności międzyprzedmiotowych, a także zagadnienia dotyczące nowych technologii w miejscu pracy. Najczęściej wykorzystywane formy doskonalenia to szkolenia, kursy, warsztaty oraz konferencje. Stosunkowo popularne są też sieci współpracy, które będą ważnym elementem
nowego modelu wspomagania szkół i doskonalenia nauczycieli.
Choć niemal wszyscy nauczyciele starają się podnosić swoje kompetencje, to jednak przydatność wykorzystywanych form doskonalenia nie jest satysfakcjonująca. Problemem jest między innymi niedostosowanie oferowanych form do potrzeb szkół oraz nauczycieli, błędy w organizowaniu finansowania, a także niewystarczające wsparcie ze strony samych szkół, czego efektem są problemy z pogodzeniem działań z zakresu doskonalenia z obowiązkami zawodowymi.[46]
Istotnym elementem kształcenia zawodowego pozostaje kształcenie ustawiczne skierowane do dorosłych mieszkańców regionu. Koniecznym dla wzmocnienia potencjału społecznego i gospodarczego regionu jest nasilenie i ustrukturyzowanie działań na rzecz wspierania modelu kształcenia przez całe życie, który jest w Polsce oparty na słabych fundamentach[47].
W latach 2000-2010 proces starzenia społeczeństwa w województwie śląskim zachodził najszybciej w kraju. w województwie śląskim odnotowano nieznaczny wzrost liczebności bezrobotnych powyżej 50 roku życia. W tym okresie proporcja seniorów w społeczeństwie wzrosła tu o 24,3%, co stanowi wartość ponad dwukrotnie większą niż średnia krajowa. Śląskie wyróżnia się zatem jako województwo o dużej liczbie ludzi starszych i szybkim tempie dalszego starzenia się. Według prognoz ludność m.in. w wieku emerytalnym (60/65 lat) wzrosnąć ma z 17,6% w roku 2010 do 28% w roku 2035. Obok wieku istotnym determinującym aspektem jest poziom wykształcenia, przy tym istnieje duży związek wieku mieszkańców regionu z poziomem posiadanego wykształcenia.[48] Jedną z cech charakterystycznych z punktu widzenia uczestnictwa w edukacji, jest wiek – im starsze osoby, tym w mniejszym stopniu uczestniczą w podnoszeniu wykształcenia. Analizując dokształcanie osób dorosłych można również wskazać na wskaźnik: udział osób w wieku 25-64 lata uczących się i dokształcających się w ludności ogółem w tej samej grupie wieku. W województwie śląskim w 2013 roku 4,5% osób we wskazanym wieku uczyło się lub dokształcało. Była to wartość powyżej średniej dla

[45] „Edukacja i wychowanie w województwie śląskim w latach szkolnych 2010/11-2012/13". Urząd Statystyczny w Katowicach. Katowice 2013.
[46] *"Liczą się nauczyciele. Raport o stanie edukacji 2013"* Instytut Badań Edukacyjnych. Warszawa 2014.
[47] Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
[48] Wyzwania rozwojowe gmin województwa śląskiego w kontekście zachodzących procesów demograficznych, UMŚ, Katowice 2011.

kraju jednak niższa od takich województw jak: mazowieckie, lubelskie, małopolskie i pomorskie. W stosunku do roku 2004 wartość wskaźnika spadła o 0,5 punktu procentowego.

Wśród osób w wieku 50-69 lat odsetek osób uczestniczących w edukacji wynosił poniżej 1,5%. W kursach i szkoleniach (kształcenie pozaformalne) uczestniczyła średnio, co czwarta osoba w wieku 18-39 lat i tylko co 12 w wieku 50-69. W samokształceniu uczestniczy generalnie więcej osób, niż w pozostałych formach kształcenia, i ta prawidłowość ma miejsce w każdej grupie wieku, chociaż i tu, im starsza grupa wiekowa, tym mniejszy odsetek dokształcających się. Wśród osób w wieku 18-24 lata z kształcenia nieformalnego korzystało 41,5% osób, natomiast w zbiorowości osób w wieku 50-69 lat odsetek ten wynosił 20,9%.[49]

Jednocześnie w badaniach ankietowych wskazano oczekiwania mieszkańców regionu co do kierunków rozwoju, jako istotne kompetencje twarde wskazano znajomość języków obcych, a wśród kompetencji miękkich wymieniono komunikatywność i umiejętność szybkiego uczenia się.[50] Pomimo, iż znajomość języków obcych cały czas zyskuje na znaczeniu to w roku 2013 dotyczyła tylko ¼ ofert pracy.[51] Potwierdzeniem dystansu dzielącego nasz kraj od innych są dane EUROSTATU, które wskazują, iż 2/3 populacji Unii Europejskiej w wieku 25-64 lata znała przynajmniej jeden język obcy. Najczęściej wskazywanym był język angielski (82%). W Polsce znajomość języka obcego deklarowało 62%. Pod względem znajomości języka w stopniu biegłym tylko 17% Polaków deklarowało tę kompetencję na takim poziomie. Średnia w UE-28 wyniosła 20%, a w przypadku rekordzisty – Luksemburga odsetek ten wyniósł 77%.[52] W zakresie korzystania z komputerów. Polska w roku 2011 z wynikiem 70% była poniżej średniej unijnej (78%). Liderami w tym zakresie pozostawały Szwecja (96%) oraz Dania, Luksemburg i Holandia (po 94%). Innym wskaźnikiem pokazującym zdolności informatyczne jest umiejętność napisania programu komputerowego. W Unii 10% osób w grupie 16-74 lata i 20% osób w grupie 16-24 lata stworzyło program informatyczny. Najlepsze wyniki w tej kategorii mają kraje skandynawskie, gdzie około 1/4 osób w przedziale wieku 16-74 lata napisała program. W Polsce ten odsetek wynosi 6%.[53]

Śląskie należy do najbardziej zurbanizowanych regionów w kraju, gdyż prawie 77% osób zamieszkuje w miastach[54]. Dokumenty strategiczne wskazują, iż podobnie jak w całym kraju ludność zamieszkująca obszary wiejskie ma utrudniony dostęp do edukacji. W konsekwencji ludność zamieszkującą obszary wiejskie charakteryzuje niski poziom wykształcenia. Wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich wymaga wsparcia inicjatyw lokalnych na rzecz zwiększenia potencjału zasobów ludzkich i warunków ich rozwoju[55]. O słabszym dostępie do infrastruktury edukacyjnej świadczy odsetek instytucji usytuowanych na tym terenie – 88% instytucji

[49] „Kształcenie dorosłych 2011". Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2013.
[50] Popyt na kwalifikacje i umiejętności zawodowe na wojewódzkim rynku pracy. Problemy edukacyjne aktywnych zawodowo mieszkańców województwa śląskiego, WUP, Katowice 2012.
[51] Bilans kapitału ludzkiego.
[52] Rynekpracy.pl/monitor_rynku_pracy_1.php/wpis.233
[53] www.uczelnie.info.pl/index.php
[54] http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/katow/ASSETS_Slaskie_wLiczbach2012.pdf
[55] http://www.slaskie.pl/zalaczniki/2010/02/24/1267017716/1267017953.pdf

szkoleniowych i 90% agencji zatrudnienia usytuowanych jest bowiem na obszarze gmin miejskich.

Istotnym aspektem związanym ze wzmacnianiem i rozwijaniem kluczowych kompetencji w zakresie kreatywności i innowacyjności, jest podjęcie działań na rzecz popularyzacji nauki wśród dzieci i młodzieży oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć. Niezmiernie istotne jest zatem wykorzystanie potencjału placówek, które posiadają doświadczenie w realizacji tego typu działań, a poprzez to nastąpi wzmocnienie współpracy szkół, placówek oświatowych i szkół wyższych z ich otoczeniem.

Tabela 1. Zakres powiązań między celami RPO WSL 2014-2020 a celami Umowy Partnerstwa oraz obszarami wskazanymi w Position Paper i Zaleceniami Rady z 2013 r.

PI	Cele szczegółowe RPO WSL 2014-2020	Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa	Priorytety Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper – priorytety finansowania
1a	Zwiększone urynkowienie działalności badawczo-rozwojowej	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce	Wzrost inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
1b	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw				
1b	Ulepszone otoczenie proinnowacyjne przedsiębiorstw				
1b	Rozwój ekosystemu innowacji Województwa Śląskiego				
2c	Większa dostępność e-usług publicznych	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie	Wzrost inteligentny		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
3a	Ulepszone warunki do rozwoju MŚP	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost inteligentny		Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom
3b	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP				
3c	Zwiększone zastosowanie innowacji w MŚP				
4a	Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
4b	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze przedsiębiorstw				

4c	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym				
4e	Zwiększona atrakcyjność transportu publicznego dla pasażerów	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
4g	Zwiększony udział produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6e	Poprawa jakości powietrza	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędne
5b	Lepsze wyposażenie służb ratowniczych	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6a	Zwiększony udział unieszkodliwionych odpadów komunalnych i niebezpiecznych (azbest)	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Poprawa gospodarki odpadami i gospodarki wodnej	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6b	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych				
6c	Zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie	Wzrost zrównoważony		Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna
6d	Wzmocnione mechanizmy ochrony różnorodności biologicznej w regionie				
7b	Lepsza dostępność głównych szlaków drogowych województwa	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Wzrost zrównoważony		Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia

7d	Lepsze warunki wykonywania regionalnych przewozów pasażerskich	Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie (...)	Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia
8i.	Wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz poszukujących pracy	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...) Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8iii.	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...) Zalecenie Rady nr 4 nalata 2013-2014:Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom

				na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji	
8iv	Poprawa dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost Inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji Równość mężczyzn i kobiet oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego
8v	Poprawa kompetencji i kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw sektora MSP zgodnie z ich potrzebami Złagodzenie skutków restrukturyzacji przedsiębiorstw w regionie	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw; Lepsze kompetencje kadr gospodarki, Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost Inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: (…) oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. (…)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
8vi	Poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy.	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9a	Lepsza dostępność i efektywność systemu ochrony zdrowia	Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9a	Lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem				

9b	Zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny	Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Z Zalecenia Rady nr 3 na 2012 r.: […] Aby zwalczyć segmentację rynku pracy oraz zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących. Zalecenia Rady dla celu tematycznego „Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników" również mają zastosowanie po dostosowaniu do potrzeb najsłabszych grup społecznych.	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9i	Wzrost zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne.	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Z Zalecenia Rady nr 3 na 2012 r.: […] Aby zwalczyć segmentację rynku pracy oraz zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących. Zalecenia Rady dla celu tematycznego „Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników" również mają zastosowanie po dostosowaniu do potrzeb najsłabszych grup społecznych.	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9iv	Wzrost dostępności i jakości usług społecznych zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu Wzrost dostępności do usług zdrowotnych w regionie	Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
9v	Wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej w regionie	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Z Zalecenia Rady nr 3 na 2012 r.: […] Aby zwalczyć segmentację rynku pracy oraz zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących. Zalecenia Rady dla celu tematycznego „Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników" również mają zastosowanie po dostosowaniu do potrzeb najsłabszych grup społecznych	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10i	Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w województwie śląskim	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10i	Wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnego			Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę,	
10iii	Uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawa kompetencji w zakresie umiejętności				

	cyfrowych i języków obcych dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich kwalifikacjach.			zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)	
10iv	Wzrost zatrudnienia wśród absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez poprawę efektywności realizowanego wsparcia.				
10a	Zwiększona liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Wzrost inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji
10a	Zwiększone kompetencje uczniów szkół kształcących w zawodach			Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)	
10a	Zwiększona liczba osób odwiedzających instytucje paramuzelane				

1.1.2. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela 2. Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	**1a** udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Interwencja w ramach osi priorytetowej I wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju i wsparcia innowacji zarówno w sferze nauki jak i wśród przedsiębiorstw. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (1a, 1b) w ramach celu tematycznego 1. Wskazane w osi priorytetowej I działania wpisują się w *Strategię Europa 2020* w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020* w zakresie priorytetu finansowania: Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom. W *Strategię Rozwoju Kraju 2020* w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego* w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W *Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020"* w zakresie celu 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy oraz celu 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Jak również w *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości.
	1b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w	

	zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	
CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	**2c** wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e- uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Interwencja w ramach osi priorytetowej II wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetu inwestycyjnego 2c w ramach celu tematycznego 2. Wskazane w osi priorytetowej II działania wpisują się w *Strategię Europa 2020* w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W *Strategię Rozwoju Kraju 2020* w zakresie obszaru strategicznego I Sprawne i efektywne państwo oraz obszaru strategicznego III Spójność społeczna i terytorialna. W *Strategię rozwoju kapitału społecznego* w zakresie celu szczegółowego 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy oraz celu szczegółowego 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. W *Strategię Sprawne Państwo 2020* w zakresie celu 5. Efektywne świadczenie usług publicznych. W *Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020* w zakresie celu 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. W *Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w *Strategię rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego województwa śląskiego do roku 2015* w zakresie celu 3 Zwiększenie ilości i użyteczności usług i treści cyfrowych.
CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	**3a** promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Interwencja w ramach osi priorytetowej III wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przed województwem śląskim w zakresie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, Instytucji Otoczenia Biznesu, oraz zwiększenia powierzchni terenów inwestycyjnych. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (3a, 3c) w ramach celu tematycznego 3. Wskazane w osi priorytetowej III działania wpisują się w *Strategię Europa 2020* w zakresie priorytetu I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz priorytetu

	3b opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	II. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. W *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020* w zakresie priorytetu finansowania: Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom oraz Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. W *Strategię Rozwoju Kraju 2020* w zakresie obszaru strategicznego II: Konkurencyjna gospodarka. W *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego* w zakresie celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów. W *Strategię Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020"* w zakresie celu 1 Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i prawnego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki oraz celu 2 Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy jak również celu 3 Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców. W *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* w zakresie obszaru priorytetowego: (A) Nowoczesna Gospodarka, cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa, cel operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych oraz cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. W *Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* w zakresie priorytetu I Powiększanie i wewnętrzna integracja potencjału innowacyjnego regionu oraz priorytetu II Kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Jak również w *Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020* w zakresie wyodrębnionych obszarów technologicznych.
	3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	
CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	**4a** wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Interwencja w ramach osi priorytetowej IV wpisuje się w zidentyfikowane w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie: energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, szeroko rozumianej efektywności energetycznej, niskoemisyjnego transportu w miastach oraz kogeneracji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (4a, 4b, 4c, 4e, 4g) w ramach celu tematycznego 4. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety *Strategii Europa 2020*, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Ponadto, wsparte w osi priorytetowej IV działania przyczynią się do osiągnięcia celów „20/20/20" w zakresie klimatu i energii. Interwencja w osi priorytetowej IV jest spójna z celami zawartymi w *Umowie Partnerstwa*. Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej IV, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w *Krajowym Programie Reform*, w zakresie oszczędności energii pierwotnej oraz zwiększenia efektywności energetycznej. Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z priorytetami z zakresu: zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w polskim koszyku energetycznym, wspierania efektywności energetycznej, inwestycji w rozszerzenie i modernizację jakości
	4b promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	
	4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	

	4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu **4g** promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe	infrastruktury transportowej, zwłaszcza w zakresie czystego transportu miejskiego, zawartymi w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020*. Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej IV działania wpisują się również w: *Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko* (cel rozwojowy 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.1 Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, kierunek: Poprawa efektywności energetycznej oraz modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do wprowadzenia energetyki jądrowej; 2.2 poprawa efektywności energetycznej; cel rozwojowy 3: Poprawa stanu środowiska: 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki oraz cele *Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej*, a mianowicie: 1) Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii, 2) Poprawa efektywności energetycznej oraz 4) Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych. Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, cel operacyjny C.3: wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Planowana w osi priorytetowej IV interwencja wpisuje się w *Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013* z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018, w którym w ramach ochrony powietrza (10.1) przewiduje się kontynuację działań związanych z poprawą jakości powietrza oraz ograniczanie zużycia energii i wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł oraz w założenia dokumentu. Dodatkowo *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego* wskazuje energetykę jako jedną z trzech inteligentnych specjalizacji regionu.
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	**5b** wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Interwencja w ramach osi priorytetowej V wpisuje się w zidentyfikowane w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety *Strategii Europa 2020*, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Interwencja w osi priorytetowej V jest spójna z celami *Umowy Partnerstwa.* Ponadto, planowane wsparcie jest spójne z wyzwaniami z zakresu przystosowania do zmian klimatu w obszarze gospodarki wodnej i zapobiegania powodziom, zawartymi w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie programów w Polsce na lata 2014–2020*.

		Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w *Krajowym Programie Reform*, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska. Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej V działania wpisują się również w *Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko*, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (1.2 Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody). Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni.
CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	**6a** inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Interwencja w ramach osi priorytetowej V wpisuje się w zidentyfikowane w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie ochrony środowiska. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (6a, 6b, 6c, 6d) w ramach celu tematycznego 6. Zaprogramowana interwencja będzie realizowała priorytety Strategii Europa 2020, w szczególności priorytet rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Interwencja w osi priorytetowej V jest spójna z celami *Umowy Partnerstwa*. Realizacja działań zaprogramowanych w osi priorytetowej V, wpłynie pozytywnie na cele zidentyfikowane w *Krajowym Programie Reform*, w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury ochrony środowiska. Planowane do realizacji w ramach osi priorytetowej V działania wpisują się również w *Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko*, dokładnie w cel główny, którym jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz cel 3. poprawa stanu środowiska (3.1 Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne). Planowane w osi priorytetowej V przedsięwzięcia wpisują się w *Krajowy plan gospodarki odpadami 2014*, a dokładanie przyczynią do realizacji jego celów: zapobieganiu powstawaniu
	6b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	
	6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	

	6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	odpadów, przygotowaniu do ponownego użycia, recykling, inne metody unieszkodliwiania odpadów, ograniczenia składowania odpadów, likwidacja odpadów niebezpiecznych. Wskazane w osi priorytetowej V działania wpisują się w *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* (obszar priorytetowy C: przestrzeń, cel strategiczny: województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska cel operacyjny C.3: wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Planowana interwencja w osi priorytetowej V wpisuje się w: *Strategię Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030*, w cel strategiczny II: Zachowanie i ochrona obszarów o wysokich walorach krajobrazowych oraz powstrzymanie degradacji krajobrazu i przywracanie ładu przestrzennego, kierunek działań II.2: Zrównoważone użytkowanie przestrzeni, powstrzymanie nieoszczędnego i degradującego krajobraz zagospodarowania przestrzeni oraz rewitalizacja obszarów zdegradowanych; *Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2013 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018*. Zaprogramowane w osi priorytetowej V przedsięwzięcia odpowiadają również potrzebom Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014, który w zakresie odpadów komunalnych (4.1.). Interwencja w osi priorytetowej V wpisuje się w *Strategię rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020*, a dokładnie w cel strategiczny 3. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.
	6e - Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Interwencja wpisuje się w Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+" cel operacyjny C.1: zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska, a także Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 w zakresie znaczącej poprawy jakości powietrza na obszarze województwa śląskiego. Interwencja wpisuje się również w założenia programowe Polityki gospodarki niskoemisyjnej dla Województwa Śląskiego

CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	**7b** zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi **7d** rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.	Interwencja w ramach osi priorytetowej VI wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie transportu. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (7b, 7d) w ramach celu tematycznego 7. Dobrze rozwinięta infrastruktura transportowa wzmacnia równocześnie spójność społeczną, ekonomiczną i przestrzenną regionu. Wpływa również na jego atrakcyjność inwestycyjną, która wymaga zwiększenia spójności wewnętrznego układu transportowego, jak i jego pełnego włączenia w międzynarodowy system transportowy. Kluczowe znaczenie zatem, dla budowy zrównoważonego systemu transportowego oraz optymalizacji wykorzystania istniejącej infrastruktury, będzie miało zintegrowanie regionalnej i lokalnej sieci drogowej z Autostradą A4 oraz Autostradą A1 (zarówno z odcinkiem istniejącym, jak i planowanym). W tym zakresie najistotniejszym wyzwaniem jest budowa i przebudowa dróg stanowiących łączniki pomiędzy siecią autostrad i dróg ekspresowych a węzłami, w których koncentruje się ruch. Wyniki Generalnego pomiaru ruchu z roku 2010 wskazują bardzo wysokie natężenia na drogach regionu, również w ruchu tranzytowym. Kwestii transportu nie można również pomijać w kontekście dążenia do rozwoju zrównoważonego. W związku z tym konieczne jest wsparcie rozwoju innych form transportu, w szczególności kolejowego. Wyniki badania ewaluacyjnego *„Analiza możliwości zastosowania zintegrowanych rozwiązań w systemie transportu miejskiego w województwie śląskim”* wskazują na konieczność zwiększenia roli transportu szynowego. Jest to związane z ograniczeniem negatywnego efektu wzrostu ruchu samochodowego w miastach. Transport kolejowy, z uwagi na jego potencjał, powinien być traktowany jako bardzo istotny element zintegrowanego systemu transportowego w województwie śląskim. Planowana interwencja jest spójna i uzasadniona zapisami europejskich i krajowych dokumentów strategicznych oraz dokumentów kierunkowych związanych z perspektywą 2014-2020. Jest spójna z zapisami *Strategii Europa 2020*, gdzie wpisuje się w Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. *Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020* określa priorytet finansowania: Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Planowana interwencja wpisuje się w dwa spośród celów nakreślonych w *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Przede wszystkim w cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu, w którym wymienia się kierunki priorytetowe: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych oraz 7.3. Udrożnienie obszarów miejskich. Ponadto, działania RPO WSL 2014-2020 wpisują się w Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego

		wykorzystania potencjałów regionalnych, w tym w szczególności w kierunek priorytetowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej. Jednocześnie, planowane działania są spójne z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego* w zakresie celu 1 i 2. W ramach Celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, za szczególnie istotne uznaje się wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych oraz tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi. W obrębie Celu 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych podkreślono m.in. konieczność wzmacniania spójności w układzie krajowym, a także zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności. Planowana interwencja w całości wpisuje się w realizację celów *Strategii Rozwoju Transportu do 2020*. Wybór kierunków interwencji jest podyktowany zaplanowanymi celami rozwojowymi określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. W Strategii, w obszarze priorytetowym: (C) Przestrzeń określono Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, w ramach którego wskazano Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. Ponadto, w obszarze priorytetowym: (D) Relacje z otoczeniem przyjęto Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy. W ramach tego określono Cel operacyjny: D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych. Planowane działania RPO WSL 2014-2020 będą przyczyniały się do realizacji tych celów.
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	**8i.**.dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników **8iii.** praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym	Interwencja w ramach osi priorytetowej VII wpisuje się w zidentyfikowane w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu potencjały i wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie kreowania konkurencyjnej gospodarki regionalnej opartej na innowacyjności i kreatywności. Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* celem województwa jest jeszcze silniejsze wpisanie regionu w światowe trendy związane z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, dyfuzją rozwoju poprzez ośrodki metropolitalne oraz podnoszeniem jakości życia przy uwzględnieniu wymogów wynikających z zasad zrównoważonego rozwoju. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w zdefiniowanych. Powyższe jest także zgodne z wyzwaniami zawartymi w dokumentach programowych Unii Europejskiej, w tym w *Strategii Europa 2020*. Wyzwania polityki rozwoju Województwa wskazane w celach operacyjnych *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* celu strategicznym: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność. Cel operacyjny A.1 Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz cel operacyjny: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy, Cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna

	innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	wykorzystująca lokalne rynki i potencjały znalazły odzwierciedlenie w działaniach wskazanych do realizacji w ramach osi priorytetowej RPO WSL 2014-2020, m.in. poprzez podniesienie aktywności zawodowej i wzrost zatrudnialności na przyjaznym i otwartym rynku pracy, rozwój przedsiębiorczości społecznej tworzącej miejsca pracy, poprawę efektywności podmiotów rynku pracy, zwiększenie poziomu zaawansowania technologicznego i innowacyjności przedsiębiorstw, rozwój przedsiębiorstw opartych o specyficzne potencjały województwa, w tym technologie kreowane w regionie i produkty lokalne, wzrost atrakcyjności miejsc pracy i jakości życia przyciągające do regionu nowych mieszkańców. Dbając o zrównoważony i harmonijny rozwój województwo śląskie, dąży do jak najlepszego wykorzystania pozytywnych tendencji zmian oraz przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, tak by stworzyć warunki dla rozwoju mieszkańców, przedsiębiorstw i organizacji w globalnej konkurencji. Podstawą rozwoju regionu są jego mieszkańcy z ich wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami. Konieczne jest zatem promowanie stałego dokształcania, zwiększania kwalifikacji zawodowych i poziomu wykształcenia mieszkańców oraz mobilności na rynku pracy. Podjęte działania będą wpływały na podniesienie aktywności ekonomicznej ludności, a co za tym idzie, przyczynią się do poprawy zatrudnialności. Nieodzownym elementem polityki rozwoju regionu jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych o wysokim standardzie. Mieszczą się tu działania z zakresu polityki ochrony zdrowia, pomocy społecznej czy bezpieczeństwa publicznego, co jest zgodne z celem strategicznym: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie realizowanych przez cele operacyjne B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa, B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców , B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. Do polepszenia jakości życia w regionie przyczyni się zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych zarówno podstawowych, jak i specjalistycznych oraz tworzenie warunków do uprawiania sportu i prowadzenia aktywnego trybu życia. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się niskim poziomem zdrowotności. Zapewnienie właściwej opieki zdrowotnej osobom pracującym pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączanie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych. Wzrost poczucia bezpieczeństwa społecznego i publicznego, jako czynnik kształtujący zachowania społeczne, jednocześnie decydujący o wizerunku regionu na zewnątrz, wymaga podjęcia szeregu odpowiednich działań. Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmującą szczególnie aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego,
	8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	
	8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	
	8vi aktywne i zdrowe starzenie się	

		znoszenie barier utrudniających osobom z niepełnosprawnościami znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym. Istotnym elementem jest również poprawa adaptacyjności zawodowej osób z wyższym wykształceniem, w szczególności absolwentów, poprzez wspieranie staży, wolontariatu oraz zajęć praktycznych, co stanowi również podstawę celu operacyjnego B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. W *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* wymieniany jest jako jeden z priorytetów wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców. Elastyczność i dostosowanie kształcenia do rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu i wzrostu zaawansowania technologicznego procesów gospodarczych będzie miało wpływ na rozwój województwa, podnosząc jednocześnie jego atrakcyjność i siłę konkurencyjną w otoczeniu. Sprawny system przekwalifikowań zawodowych powinien stwarzać warunki rozwoju zdolności do podejmowania pracy, nabycia kluczowych kompetencji oraz funkcjonowania w społeczeństwie. W *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* (Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy oraz realizujący go cel operacyjny Cel operacyjny: D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu) jako istotny obszar wsparcia przedsiębiorstw wskazano również zwiększenie aktywności firm na rynkach międzynarodowych oraz rozwój i promocję eksportu innowacyjnych rozwiązań technologicznych tworzonych w regionie, jak również wykorzystanie wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Dla zwiększenia konkurencyjności istotne jest również stworzenie środowiska rozwoju przedsiębiorczości, które zapewni dobrą obsługę inwestorów, od poszukiwania lokalizacji po zakończenie procesu inwestycyjnego, nabór pracowników i zapewnienie kontaktów z zapleczem naukowo-badawczym. Wymaga to także zmian w przedsiębiorstwach kooperujących z przedsiębiorstwami restrukturyzowanych sektorów, posiadających niejednokrotnie wysoki potencjał technologiczny, który jednak dotychczas był w niepełnym stopniu wykorzystywany. Dużego znaczenia nabiera współpraca pomiędzy firmami sektora MŚP, a także ich powiązanie z podmiotami gospodarczymi działającymi na rynku globalnym. W zakresie wzmocnienia otoczenia biznesu *Strategia Rozwoju Województwa „Śląskie 2020+"* wskazuje cele rozwojowe w zakresie wsparcia specjalizacji usług instytucji działających na rzecz umiędzynarodowienia działalności firm, wdrażania w firmach nowoczesnych metod zarządzania oraz strategii opartych na współpracy i specjalizacji oraz promowania wśród przedsiębiorców znaczenia wartości kulturalnych, środowiskowych, społecznych i etycznych przy wytwarzaniu dóbr i usług. W kontekście wzmocnienia współpracy sektora nauki i biznesu, w szczególności w celach operacyjnych A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa oraz A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych wzmocnienie współpracy przedsiębiorstw w ramach klastrów w szczególności w tworzeniu wspólnej oferty konkurencyjnej.

		Wsparcie przedsiębiorczości w ramach celu tematycznego 8 będzie przebiegało z uwzględnieniem specyficznych potencjałów i specjalizacji regionalnych oraz subregionalnych, a także w zgodności z regionalną polityką innowacyjności, określoną w dokumencie pn. *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* jak również w *Programie Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*. Cel tematyczny nr 8 jest analogiczny z celami *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, której główną koncepcją jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Działania zaplanowane w ramach przedmiotowego celu pokrywają się z kierunkami wskazanym w przedmiotowym dokumencie. Zaplanowano szerokie wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia jak i dla przedsiębiorstw oraz pracowników przedsiębiorstw, chcących poszerzyć/zmienić kwalifikacje indywidualne i niezbędne w zakresie specyfiki i sposobu działania przedsiębiorstwa, w tym m.in. poprzez rozwój warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz zwiększenie aktywności zawodowej osób starszych. Ponadto kierunek interwencji znajduje odzwierciedlenie także w celach szczegółowych w/w Strategii takich jak: • Wzrost zatrudnienia, • Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, • Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, • Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli. Jednocześnie, obszar wsparcia celu tematycznego jest także ściśle powiązany celami wskazanymi w *Umowie Partnerstwa*. Rezultatem działań realizowanych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 w ramach przedmiotowego Priorytetu jest oparcie rozwoju na dalszym (1) zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, (2) poprawie spójności społecznej i terytorialnej i (3) podnoszeniu sprawności i efektywności państwa jak również bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy.

<table>
<tr>
<td rowspan="4">CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</td>
<td>9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych</td>
<td rowspan="4">Interwencja w ramach osi priorytetowych IX i X wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie włączenia społecznego i zdrowia.
Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (9a, 9b, 9i, 9iv, 9v) w ramach celu tematycznego 9.
Zakres interwencji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych jest zgodny z przyjętym podziałem interwencji podejmowany na poziomie krajowym i regionalnym. Mając na względzie profil województwa zarysowany w diagnozie, która koncentruje się na najistotniejszych czynnikach i zjawiskach mających wpływ na sytuację społeczną województwa należy uznać, iż wybór priorytetów inwestycyjnych w zakresie znajdującym się w obszarze celu dedykowanego włączeniu społecznemu i ubóstwu odzwierciedla najistotniejsze wyzwania i problemy regionu, jest także zgodny z priorytetami wyznaczonymi dla tego celu na poziomie Umowy Partnerstwa.
Jednym z trzech priorytetów wskazanych w Strategii Europa 2020 jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Działania służące realizacji celów tego priorytetu powinny zapewnić spójność społeczną i terytorialną, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym.
Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 jednym z głównych wyzwań jest zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Dlatego też wsparcie zostanie ukierunkowane dla grup, społeczności i osób szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne, w tym zmniejszenie luki zatrudnieniowej osób z niepełnosprawnościami , zwłaszcza osób o dużym stopniu niepełnosprawności, społeczności zamieszkujących terytoria ubogie, obszary zdegradowane, dotknięte znacznymi różnicami terytorialnymi.
Zapewnienie spójności społecznej i gospodarczej powinno następować poprzez spójne działania zarówno instytucjonalne, jak i lokalne. Terytorialny wymiar wsparcia podkreślany przez Komisję Europejską wyraża się poprzez zintegrowane działania prorozwojowe podejmowane na danym</td>
</tr>
<tr>
<td>9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich</td>
</tr>
<tr>
<td>9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</td>
</tr>
<tr>
<td>9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</td>
</tr>
</table>

	9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	terytorium, uwzględniając nie tylko jego potrzeby, ale i dostępne zasoby. W tym celu niezbędne jest podejmowanie spójnych i przemyślanych działań na obszarach odznaczających się znacznymi różnicami w poziomie spójności społeczno-gospodarczej. Zaprojektowane powinny być w oparciu o dobrze zdefiniowane problemy terytorialne i faktyczne potrzeby, uwzględniając niekorzystne procesy demograficzne, które w przypadku województwa śląskiego w sposób znaczący warunkować będą kierunki polityki społecznej oraz kształt rynku pracy i gospodarkę regionu. Stąd koniecznym jest efektywne świadczenie usług społecznych odpowiadających na wyzwania demograficzne, wspomagające uruchamianie dostępnych zasobów ludzkich dotąd niewykorzystanych, pozostających poza rynkiem pracy i wykluczonych społecznie. W szczególności poprzez wzrost dostępności do usług zdrowotnych, zarówno szeroko rozumianej profilaktyki, jak ochrony macierzyństwa i diagnostyki noworodków i młodych osób w kierunku wczesnej diagnostyki wad wrodzonych i chorób cywilizacyjnych, efektywnego wspierania rodziny w wypełnianiu jej ról społecznych, wsparcie organizacji opieki nad dzieckiem, osobami zależnymi oraz pomocy w wychowaniu dzieci i młodzieży w dobrostanie społecznym, w tym zwłaszcza w dobrym zdrowiu, i ekonomicznym. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* podobnie jak *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020* wskazują w tym kontekście na konieczność rozbudowy narzędzi zapewniających osobom wykluczonym dostęp do usług publicznych pozwalających na powrót na rynek pracy, życiowe i ekonomiczne usamodzielnienie się, a tym samym ograniczenie skali ubóstwa. *Krajowa Strategia Kapitału Społecznego* wskazuje jako innowacyjny instrument wpływający na zwiększenie integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie oraz kapitału społecznego ekonomię społeczną, której stabilny rozwój, w tym stymulowanie tworzenia miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej dla osób w niekorzystnej sytuacji życiowej w sposób znaczący może wpłynąć na redukcję skali ubóstwa. Sektor ten w naturalny sposób może pełnić funkcję wspomagającą rozwiązywanie problemów społecznych w wielu obszarach życia publicznego i uzupełniającą niedostatek dostępu do usług realizowanych przez rynek i państwo. Ponadto, wybór priorytetów inwestycyjnych uzasadniony jest kierunkami rozwoju regionu wskazanymi w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* w ramach obszarów priorytetowych, dzięki którym region stanie się miejscem o atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, sprzyjającym wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie. Zgodnie z w/w dokumentem działania, które będą realizowane do 2020 r. powinny przyczynić się do zwiększenia harmonii społecznej i wzmocnienia kapitału zaufania przy jednoczesnym zachowaniu dogodnych warunków życia mieszkańców, szczególnie na obszarach o niskiej aktywności społecznej i zawodowej oraz nagromadzonych problemach społecznych. Powyższe znajduje potwierdzenie w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*, gdzie jednym z obszarów strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym są tereny wymagające rewitalizacji. Są to obszary, na których istnieją tereny i obiekty zdegradowane, zdewastowane,

		w tym głównie poprzemysłowe, dotknięte problemami związanymi z degradacją środowiska przyrodniczego oraz szczególnym nasileniem negatywnych zjawisk społecznych, dezintegracją społeczną i zawodową. Główne wyzwania będą dotyczyć wzmocnienia kompetencji grup defaworyzowanych i zagrożonych marginalizacją przy jednoczesnym przywróceniu funkcji społecznych, jak i gospodarczych obszarów dotkniętych degradacją fizyczną. Obszary zdegradowane fizycznie w przypadku województwa śląskiego charakteryzują się jednocześnie natężeniem negatywnych zjawisk gospodarczych oraz licznymi deficytami społecznymi. Jednocześnie wszelkie działania terytorium mające na celu wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju, będą realizowane przy zachowaniu zasady równości szans i niedyskryminacji. Realizacja CT 9 przyczyni się do osiągnięcia następujących celów niniejszej strategii: w obszarze priorytetowym B: Szanse rozwojowe mieszkańców, cel strategiczny: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie, cel operacyjny B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa, cel operacyjny B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców, w obszarze priorytetowym C: Przestrzeń, cel strategiczny Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni, cel operacyjny C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	**10i** ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia **10iii** wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie	Interwencja w ramach osi priorytetowych XI i XII wpisuje się w zidentyfikowane, w pkt. 1.1.1. niniejszego dokumentu, potencjały wyzwania, stojące przez województwem śląskim w zakresie edukacji. Wskazane wyzwania wpłynęły na wybór priorytetów inwestycyjnych (10i, 10iii, 10iv,10a) w ramach celu tematycznego 10. *Strategia Europa 2020* stawia przed Państwami Członkowskimi wyzwania, którym jako region musimy sprostać. Wśród priorytetów ww. Strategii należy wymienić rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W kontekście tego ostatniego, ważne jest zapewnienie warunków do nabywania kwalifikacji zawodowych oraz zwiększanie dostępu do opieki nad dziećmi, tak aby w efekcie możliwe było zwiększenie zatrudnienia. Ponadto, wskazuje się na konieczność poprawy wskaźnika dotyczącego ograniczenia liczby osób przedwcześnie kończących edukację. Oznacza to poprawę dostępności i jakości edukacji, a także wyników instytucji edukacyjnych na wszystkich etapach – od edukacji przedszkolnej do kształcenia ustawicznego. Dzięki temu poprawi się poziom wykształcenia mieszkańców regionu, a dzięki temu zwiększą się szanse na zatrudnienie.

	umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	W kontekście modernizacji systemu kształcenia w Polsce, w tym objęcia opieką przedszkolną młodszych dzieci czy kształcenia zawodowego, *Krajowy Program Reform* wskazuje na konieczność poprawy dostępności form wczesnej edukacji i opieki, w tym edukacji przedszkolnej, lepsze dostosowanie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, poprawę jakości edukacji (jakości pracy szkół i placówek edukacyjnych), doskonalenie metod i warunków nauczania i wychowania, ulepszanie organizacji pracy oraz podnoszenie kompetencji kadry oraz opieranie polityki edukacyjnej na kompleksowej i spójnej strategii uczenia się przez całe życie, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy w zakresie upowszechnienia uczenia się dorosłych. Oczywistym jest, że niezbędne przy tym jest inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego i poprawę dostępności do instytucji edukacyjnych, aby w efekcie z jednej strony nabywając niezbędne umiejętności zawodowe oraz kompetencje takie jak kreatywność, komunikatywność czy współpraca przeciwdziałać wykluczeniu z rynku pracy, a z drugiej zapewniając dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (wychowania przedszkolnego) przyspieszać tym samym powrót do aktywności zawodowej osób wychowujących małe dzieci. Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego*, w perspektywie roku 2020 jedną z kluczowych kwestii jest upowszechnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, tak aby umożliwiać łączenie funkcji rodzicielskich z kontynuowaniem kariery zawodowej, a także wyrównywać na możliwie wczesnym etapie deficyty społeczne i intelektualne dzieci, aby w efekcie umożliwić im równy start z rówieśnikami. Bardzo istotne jest wyrównanie dysproporcji w dostępności do przedszkoli między obszarami wiejskimi i miejskimi. Ponadto, w kontekście postulowanego wzrostu zatrudnienia konieczne jest zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości kształcenia czy szkolenia, ale dostosowanego do potrzeb pracodawców, aby w efekcie zapewnić płynne przejście z edukacji do zatrudnienia. W tym kontekście jako ważne uznaje się kompetencje cyfrowe, z przedmiotów przyrodniczo-matematycznych czy umiejętności twórcze. Bardzo istotne przy tym jest wyrównywanie szans różnych grup społecznych, z różnych środowisk. W tym celu konieczne jest stosowanie zasad równości szans i niedyskryminacji. Podkreśla się konieczność indywidualnego podejścia do ucznia na każdym etapie kształcenia oraz uwzględnienie potrzeb uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Dodatkowo, ważne jest korzystanie z potencjału możliwości jakie stwarza uczenie się w różnych miejscach i formach. W *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020*, podnoszona jest kwestia niskiego wskaźnika zatrudnienia wśród kobiet w Polsce, czego częściowo powodem jest brak przystępnych cenowo usług opieki nad dziećmi. Ponadto, podkreśla się, że Polska zmaga się z niedopasowaniem umiejętności czy kwalifikacji zawodowych do aktualnych potrzeb rynku pracy, czego przyczyną jest niewystarczająca jakość i adekwatność oferty edukacyjnej. Konsekwencją tego jest wskazanie w dokumencie priorytetów, w których podkreśla się konieczność poprawy dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji, kształcenia podstawowego i średniego oraz poprawę dostępności uczenia się przez całe życie, podnoszenie umiejętności i kwalifikacji siły roboczej i lepsze dopasowanie systemów kształcenia
	10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	
	10a inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	

		i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wśród priorytetów, które Komisja Europejska chciałaby współfinansować w Polsce w następnym okresie programowania na lata 2014–2020 wskazuje się na zwiększanie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji. Priorytet ten ma być realizowany poprzez m.in. inwestycje w obszarze kształcenia i szkolenia zawodowego, zarówno w kapitał ludzki oraz infrastrukturę, aby przezwyciężyć bariery w znalezieniu zatrudnienia. Ponadto, w kontekście wzrostu zatrudnienia wśród kobiet, rekomenduje się wsparcie inwestycji w infrastrukturę przedszkolną na słabiej rozwiniętych obszarach oraz na obszarach miejskich, w których liczba placówek przedszkolnych jest niewystarczająca. W *Umowie Partnerstwa* podkreśla się, że konkurencyjność gospodarki w dużej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, a zatem należy podejmować działania ukierunkowane na wzmocnienie kadr gospodarki. Efektem interwencji powinno być zapewnienie wykwalifikowanych pracowników, o umiejętnościach dostosowanych do potrzeb rynku pracy, a w szczególności do potrzeb lokalnej czy regionalnej gospodarki, a przede wszystkim do wymagań pracodawców. Z tego względu niezbędna jest poprawa jakości kształcenia, w tym praktycznego oraz umiejętności dopasowania do zmieniającego się rynku pracy, a także tworzenie warunków do podwyższania lub zmiany kwalifikacji zawodowych wśród osób dorosłych, m.in. poprzez poprawę jakości kształcenia formalnego i nieformalnego pracowników przedsiębiorstw oraz osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym oraz poprawę jakości kadry pedagogicznej. Aby sprostać oczekiwaniom potencjalnych pracodawców jak i uczniów, którzy wybierają naukę w szkołach zawodowych, niezbędne jest stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia warsztatów, pracowni, itp. Równie istotne jest rozwijanie umiejętności czy postaw w obszarze kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej, które są podstawą do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności w ramach kształcenia się przez całe życie oraz do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Wpływ na wzrost efektywności kształcenia upatruje się także w realizacji współpracy szkół z otoczeniem, zwłaszcza z pracodawcami. W Umowie podkreśla się również, że w ostatnich latach w Polsce dynamicznie wzrósł odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli, jednakże uczestnictwo dzieci 3 i 4 letnich w wychowaniu przedszkolnym jest niższe niż w pozostałych krajach OECD. Zjawisko to dotyczy słabiej rozwiniętych obszarów, w szczególności obszarów wiejskich. Jednocześnie, problem dostępności do usług edukacji przedszkolnej występuje w aglomeracjach i na obszarach miejskich. W tym aspekcie, należy podejmować działania sprzyjające powrotom osób wychowujących dzieci do pracy, w szczególności kobiet, np. poprzez zwiększanie dostępu do usług opieki nad dziećmi. W Umowie wskazuje się również na powiązania pomiędzy poprawą jakości edukacji, a działaniami podejmowanymi na rzecz innowacyjności. W kontekście zwiększania spójności społecznej i terytorialnej, istotne jest podejmowanie działań wyrównujących dostęp do usług edukacyjnych dla osób z różnych obszarów i środowisk, aby eliminować zjawisko marginalizacji. W Umowie

		podkreśla się, że środki polityki spójności w obszarze edukacji należy ukierunkować m.in. na kształcenie umiejętności potrzebnych na rynku pracy i na kształcenie ustawiczne osób dorosłych. *Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju* wskazuje na konieczność unowocześnienia i poprawy jakości edukacji oraz dopasowanie edukacji do potrzeb zmieniającej się gospodarki i społeczeństwa. Ważne jest zapewnienie dostępu do usług opieki nad dziećmi, nastawionej na wspomaganie osób wychowujących dzieci. Jednocześnie, inwestycje w edukację powinny wzmacniać kształcenie kluczowych kompetencji, wdrażając model kształcenia zawodowego opartego na uczeniu się praktycznym i na elastycznych ścieżkach uczenia się oraz powiązanego z rynkiem pracy oraz oczekiwaniami uczelni wyższych. Wskazuje się na to, aby system edukacji tworzył warunki dla wyrównywania szans dla osób o różnym statusie społecznym oraz sprzyjał wyławianiu talentów. W tym miejscu, należy również pamiętać o udziale osób z niepełnosprawnościami w celu stworzenia im warunków do edukacji od najmłodszych lat. *Strategia Rozwoju Kraju 2020* wskazuje, że wśród podstawowych barier rozwoju w Polsce można wymienić niski wskaźnik zatrudnienia oraz niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy. W dokumencie tym podkreśla się, iż poprawa jakości kapitału ludzkiego oznacza sytuację w której obywatele od najmłodszych do najstarszych lat życia i różnymi drogami – w szkole i innych instytucjach edukacji formalnej, na kursach, ale również w pracy i środowisku zaangażowania społecznego, ucząc się samodzielnie i od siebie nawzajem - uzyskują kompetencje i kwalifikacje zgodne z potrzebami społeczno-gospodarczymi oraz indywidualną potrzebą rozwoju osobistego. W kontekście wzrostu zatrudnienia, bardzo istotne jest podejmowanie działań zmierzających do pobudzania aktywności zawodowej wśród osób wychowujących dzieci np. poprzez tworzenie rozwiązań umożliwiających i ułatwiających godzenie życia zawodowego i rodzinnego oraz inwestowanie w rozwój umiejętności i kwalifikacji zawodowych. W kontekście zmieniających się potrzeb rynku pracy, konieczne jest wyrównywanie szans edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia i szkolenia, jak również wyrównywanie dostępu i podnoszenie jakości i efektywności usług edukacyjnych, odpowiadających warunkom gospodarki opartej na wiedzy. Podkreśla się, aby w programach nauczania zwiększać zakres o zagadnienia m.in. kompetencje matematyczne oraz przyrodnicze, dotyczące kreatywnego myślenia i umiejętność kooperacji. W przypadku kształcenia dorosłych konieczne jest stworzenie spójnego systemu, w ramach którego realizowana będzie polityka rynku pracy oraz edukacji, towarzyszyć więc będzie rozwój uczenia się przez całe życie. Szczególnie ważne jest pobudzanie aktywności wśród osób z niepełnosprawnościami , mowa tu nie tylko o podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, ale też architektonicznym i urbanistycznym dostosowaniu przestrzeni do ich potrzeb, co jest ważne dla budowania więzi społecznych. Zgodnie z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego*, w kontekście wspomagania wzrostu konkurencyjności regionów należy podejmować działania m.in. dotyczące poprawy jakości kapitału ludzkiego, aby wykorzystać potencjał największych ośrodków miejskich oraz w celu kreowania warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszar całego województwa. Równie

		istotne jest podejmowanie interwencji na obszarach problemowych polityki regionalnej w celu wzmacniania spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji. Zgodnie z *Zaleceniem Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r.* oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, w kontekście rosnącego bezrobocia wśród osób młodych, niezbędne jest zwiększenie dostępności przyuczania do zawodu oraz uczenia się poprzez praktykę w celu zacieśnienia współpracy między szkołami a pracodawcami oraz poprawy jakości nauczania. Zaleca się dalsze zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, m.in. poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępne cenowo nauczanie przedszkolne. *Strategia Innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020"* wskazuje, że jednym z czynników wpływających na osiągnięcie celu głównego strategii tj. wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy jest wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego, np. poprzez promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego. Mowa tu o wzmocnieniu kompetencji kluczowych w kształceniu zawodowym i szkoleniach zawodowych osób dorosłych. *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020* podkreśla, że poziom przedsiębiorczości i zatrudnienia w głównej mierze zależy od jakości kapitału ludzkiego, co oznacza również, że inwestycje w rozwój wiedzy i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych lub potencjalnych pracowników, zwiększa ich szanse na znalezienie zatrudnienia. W kontekście wyrównywania dostępu do dóbr i usług na obszarach wiejskich, podkreśla się konieczność inwestowania w szeroko rozumianą infrastrukturę edukacyjną. W kontekście celu strategicznego określonego w dokumencie *Perspektywa uczenia się przez całe życie* tj. dzieci i młodzież dobrze przygotowane do uczenia się przez całe życie oraz osoby dorosłe poszerzające i uzupełniające swoje kompetencje i kwalifikacje odpowiednio do stojących przed nimi wyzwań w życiu zawodowym, społecznym i osobistym, jednym z działań zmierzających do osiągnięcia celu jest tworzenie warunków do nabywania kompetencji i kwalifikacji zawodowych np. poprzez rozwijanie metod uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia. Jednocześnie, ważne jest wspomaganie rodziców w wychowaniu dzieci, poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług wczesnej edukacji. Ponadto, w kontekście prognoz do 2020 roku związanych zapotrzebowaniem na średnio i wysoko wykwalifikowanych pracowników, ważne jest, aby kształcenie i szkolenie zawodowe umożliwiało nabycie umiejętności, w tym kompetencji kluczowych, niezbędnych na rynku pracy. Jednym z działań jakie należy podjąć jest zapewnienie w placówkach i szkołach kształcących w zawodach warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Ponadto, podkreśla się istotną rolę procesu edukacji już od najmłodszych lat, bez względu na miejsce czy formę. Jednocześnie, postuluje się zapewnienie dostępu do dobrej jakości usług wspierających uczenie się, ułatwiających karierę zawodową i społeczną, a także dostosowywanie treści oraz metod kształcenia i szkolenia do promowania kreatywności i innowacyjności.

		Zgodnie z wizją zarysowaną w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* (Obszar priorytetowy: (B) Szanse rozwojowe mieszkańców, Cel operacyjny: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców, Cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców, Obszar priorytetowy: (C) Przestrzeń, Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi, Obszar priorytetowy: (D) Relacje z otoczeniem, Cel operacyjny: D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego) region stanie się miejscem stwarzającym szanse rozwojowe dla mieszkańców i zapewniającym wysoką jakość kształcenia, dostosowanego do potrzeb rynku pracy, którego ludność cechują wysokie kompetencje. Działania, które będą podejmowane do roku 2020 powinny przyczynić się do rozwoju kompetencji i umiejętności wśród mieszkańców województwa, co w efekcie przełoży się na wzrost poziomu zatrudnienia oraz ułatwi mieszkańcom radzenie sobie ze zmianami i wyzwaniami na rynku pracy. Ponadto, istotne będzie zapewnienie dostępu do wychowania przedszkolnego, aby w efekcie stworzyć warunki do powrotu na rynek pracy dla osób wychowujących dzieci.

1.2 UZASADNIENIE ALOKACJI FINANSOWEJ

1.2.1. Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Z jednej strony każda oś priorytetowa jest jednofunduszowa co usprawni operacyjne zarządzanie programem. Z drugiej, co najważniejsze programowanie i wdrażanie dwufunduszowego programu daje możliwość planowania celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich. Takie podejście sprzyja również silniejszym powiązaniom i koordynacji działań podejmowanych w regionach przez podmioty zaangażowane w realizację programów. Zgodnie z *Umową Partnerstwa* z dn. 21 maja 2014 roku całkowita alokacja na RPO WSL 2014-2020 wyniesie 3 476,9 mln euro, z tego 72% z EFRR oraz 28% z EFS.

Realizując wymogi koncentracji tematycznej, wynikające z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dn. 17 grudnia 2013 r. oraz Umowy Partnerstwa, w ramach RPO WSL 2014-2020 planuje się przeznaczyć 57,75% alokacji EFRR na osie priorytetowe (I Nowoczesna gospodarka, II Cyfrowe śląskie, III Konkurencyjność MŚP, IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna) realizujące pierwsze cztery cele tematyczne, w tym 31,66%, na cel tematyczny nr 4.

Powyższy podział wynika z przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej oraz sformułowanymi na jej podstawie najważniejszymi wyzwaniami stojącymi przed regionem.

W obszarach objętych koncentracją tematyczną w zakresie EFRR, 8,09% środków EFRR przeznaczono na priorytety inwestycyjne 1a oraz 1b w obszarze innowacyjności, a także 12,43% na priorytety inwestycyjne 3a, 3b, 3c. Są to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel Strategii Europa 2020 w zakresie inteligentnego rozwoju. Ponad 3,84% środków EFRR zostanie przeznaczonych na priorytet inwestycyjny 2c w obszarze społeczeństwa informacyjnego.

Znaczne środki (8,33% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektor związany z ochroną środowiska w ramach osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów, który realizuje cele tematyczne 5 i 6. Wynika to ze złego stanu środowiska w województwie śląskim, będącego konsekwencją działalności przemysłowej oraz silnej urbanizacji regionu. W tym zakresie najwięcej środków (4,69% alokacji EFRR) zostanie przeznaczonych na priorytety inwestycyjne 6a oraz 6b w celu dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki odpadami oraz wodno-ściekowej. Ponadto, 3,57% alokacji EFRR zostanie przeznaczone na priorytety inwestycyjne 6c oraz 6d, a 0,16% na priorytet inwestycyjny 5b w zakresie wyposażenia odpowiednich służb w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Ponadto, zdecydowano o przeznaczeniu 18,93% alokacji EFRR na oś priorytetową VI Transport realizującą cel tematyczny 7 (priorytety inwestycyjne 7b oraz 7d). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie o największym natężeniu ruchu w kraju. Konieczne jest także wsparcie transportu kolejowego poprzez wspieranie modernizacji linii kolejowych oraz zakup taboru co doprowadzi do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa śląskiego. Wsparcie na transport kolejowy jest znacząco większe niż w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*. Jest to zgodne również z rekomendacjami Komisji Europejskiej. Pomimo znaczącego wzrostu zakresu interwencji w transport kolejowy w Programie, nadal głównym kierunkiem interwencji jest transport drogowy. Wynika to z charakterystyki regionalnego systemu transportowego dla najbardziej zurbanizowanego województwa w Polsce, jak również podziału interwencji pomiędzy programy krajowe i regionalne realizowane w perspektywie finansowej UE 2014-2020. Województwo śląskie charakteryzuje się bardzo gęstą siecią dróg, w tym dróg zaliczanych do sieci TEN-T. Priorytetowym zadaniem jest zatem zapewnienie dostępności do tych dróg. Sieć kolejowa regionu jest również bardzo gęsta, ale najważniejsze szlaki stanowią linie znaczenia ponadregionalnego i są przedmiotem interwencji programów krajowych. Znajduje to odzwierciedlanie w zapisach Dokumentu Implementacyjnego do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030r.). Główna część działań w tym obszarze podjęta zostanie w ramach *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020* oraz instrumentu *Łącząc Europę*.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w kategorii regionów mniej rozwiniętych wynika z przyjętej zasady koncentracji tematycznej na poziomie pięciu priorytetów inwestycyjnych, która w przypadku EFS kształtuje się w RPO WSL 2014-2020 na poziomie 61,20 %, jednocześnie kierunki wsparcia zidentyfikowane na podstawie diagnozy oraz wizji rozwoju województwa, a także priorytetów wyznaczanych przez *Strategię Europa 2020* i polityki krajowe, w tym na podstawie przyjętych poziomów koncentracji w *Umowie Partnerstwa* i opiera się na podziale, w którym zdecydowana ilość środków EFS wspierać będzie obszar zatrudnienia, mobilności pracowników oraz adaptacyjności przedsiębiorstw (w wysokości 42,14 %), w tym w obszarze zatrudnienia w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8i, który wchodzi w skład koncentracji tematycznej (17,28% alokacji EFS) i 8iii (na poziomie 3,56 %). Jednocześnie na działania w zakresie zwalczania ubóstwa i aktywnego włączenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych dedykowana została pula ponad 26,69% środków tego funduszu, w tym 12,23% środków na wsparcie aktywnej integracji społeczno-zawodowej realizowanej w priorytecie inwestycyjnym 9i, który wchodzi w skład koncentracji tematycznej. Świadczenie usług społecznych i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla wsparcia polityki aktywnej integracji społecznej i ekonomicznej stąd 11,13% alokacji EFS zostanie alokowane na priorytet inwestycyjny 9iv wspierający dostęp do usług, wchodzący w skład koncentracji tematycznej. W dalszej mierze znaczna część środków Europejskiego Funduszu Społecznego została alokowana na wchodzący w skład koncentracji tematycznej priorytet inwestycyjny 8v gdzie posłuży rozwijaniu potencjału adaptacyjnego sektora MŚP i potencjału

pracowników (poziom 11,91 % alokacji EFS). Wobec wyzwań starzejącego się społeczeństwa 9,39% środków zostanie przeznaczonych na wsparcie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz ochronę i profilaktykę zdrowia osób tworzących zasoby pracy w województwie (priorytety inwestycyjne 8iv i 8vi). Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej i kompetentnej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 19,72% środków EFS, w tym na wsparcie jakości i upowszechnienia edukacji przedszkolnej oraz wysokiej jakości kształcenia ogólnego i wychowania przedszkolnego w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i, przeznaczono alokację w wysokości 8,18% na obszary edukacji zawodowej 10iv, który znajduje się w koncentracji tematycznej (8,45%) i ustawicznej 3,09% alokacji). Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobne osie priorytetowe finansowane z EFRR dotyczące rewitalizacji oraz infrastruktury społecznej i zdrowotnej (oś priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna) – 11,74% alokacji EFRR oraz edukacji (oś priorytetowa XII Infrastruktura edukacyjna) – 3,25% alokacji EFRR.

Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO WSL 2014-2020 wynika także z przyjętego w *Umowie Partnerstwa* poziomu i sposobu wyznaczania wartości pomocy technicznej, zgodnie z którym jest ona finansowana w całości ze środków tego funduszu i została wyznaczona na podstawie uzgodnienia z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju na poziomie 3,25% całkowitej alokacji RPO.

1.2.2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 3. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu	Cel tematyczny	Priorytety Inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym
I. Nowoczesna gospodarka	EFRR	50 000 000	1,44	CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a	Zwiększone urynkowienie działalności badawczo-rozwojowej	Nakłady sektora rządowego i szkolnictwa wyższego na działalność B+R w relacji do PKB
							Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB
		152 150 658	4,38		1b	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB
						Ulepszone otoczenie proinnowacyjne przedsiębiorstw	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej

						Rozwój ekosystemu innowacji Województwa Śląskiego	Pozycja województwa śląskiego w Europejskim Rankingu Innowacyjności
II. Cyfrowe śląskie	EFRR	96 000 000	2,76	CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c	Większa dostępność e-usług publicznych	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji
III. Konkurencyjność MŚP	EFRR	20 400 000	0,59	CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3a	Ulepszone warunki do rozwoju MŚP	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB
		14 500 000	0,42		3b	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP	Wartość eksportu w regionie
		275 762 417	7,93		3c	Zwiększone zastosowanie innowacji w MŚP	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług
IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i	EFRR	62 913 372	1,81	CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a	Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem

gospodarka niskoemisyjna		33 000 000	0,95		4b	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze przedsiębiorstw	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln PKB
		234 672 997	6,75		4c	Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym	Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe obejmująca mieszkalnictwo i budynki publiczne Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego (PM10)
		451 607 765	12,99		4e	Zwiększona atrakcyjność transportu publicznego dla pasażerów	Przewozy pasażerów środkami komunikacji miejskiej
		9 000 000	0,26		4g	Zwiększony udział produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji	Odsetek energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu
		43 182 821	1,24		6e	Poprawa jakości powietrza	Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM10 w sezonie grzewczym
							Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 w sezonie grzewczym
							Średnioroczne stężenie benzo(alfa)pirenu w pyle zawieszonym PM10 w sezonie grzewczym

V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów	EFRR	4 000 000	0,12	CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b	Lepsze wyposażenie służb ratowniczych	Udział interwencji, w których czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego od zgłoszenia do przybycia na miejsce zdarzenia nie przekroczył 5 minut w liczbie zdarzeń ogółem
		30 717 699	0,88	CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6a	Zwiększenie udziału unieszkodliwionych odpadów komunalnych i niebezpiecznych (azbest)	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych
		86 459 292	2,49		6b	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
		51 118 750	1,47		6c	Zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu	Zwiedzający muzea i oddziały muzealne (ogółem) na 10 000 mieszkańców
		35 868 095	1,03		6d	Wzmocnione mechanizmy ochrony różnorodności biologicznej w regionie	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem
VI. Transport	EFRR	360 000 000	10,35	CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu	7b	Lepsza dostępność głównych szlaków drogowych województwa	Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej ulepszonej

				najważniejszej infrastruktury sieciowej			WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)
		113 000 000	3,25		7d	Lepsze warunki wykonywania regionalnych przewozów pasażerskich	Długość linii kolejowych pozwalających na ruch pociągów pasażerskich z prędkością co najmniej 90 km/h
							WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)

VII. Regionalny rynek pracy	EFS	168 974 543	4,86	CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8i	Wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia i/lub poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilno-prawnych, ubogich pracujących oraz imigrantów, reemigrantów, osób odchodzących z rolnictwa.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego

		34 861 000	1,00		8iii	Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
		20 563 912	0,60		8v	Złagodzenie skutków restrukturyzacji przedsiębiorstw w regionie	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu
VIII. Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	EFS	44 372 032	1,28	CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iv	Poprawa dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły

							pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
		95 928 141	2,76		8v	Poprawa kompetencji i kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw sektora MSP zgodnie z ich potrzebami	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)
		41 458 483	1,19		8vi	Poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie

IX. Włączenie społeczne	EFS	117 654 258	3,38	CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9i	Wzrost zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

		108 811 405	3,13		9iv	Wzrost dostępności i jakości usług społecznych zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu Wzrost dostępności do usług zdrowotnych w regionie	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu
		32 527 715	0,94		9v	Wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej w regionie	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek
X. Rewitalizacja i infrastruktura zdrowotna	EFRR	111 004 058	3,19	CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z	9a	Lepsza dostępność i efektywność systemu ochrony zdrowia	Liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

				ubóstwem i wszelką dyskryminacją		Lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
		182 433 082	5,25		9b	Zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny	Liczba funkcjonujących form aktywizacji ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny
XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	EFS	80 031 554	2,30	CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i	Wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w województwie śląskim	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
						Wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne niezbędna na rynku pracy po opuszczeniu programu Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych

		30 184 471	0,87		10iii	Uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawa kompetencji w zakresie umiejętności cyfrowych i języków obcych dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich kwalifikacjach	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu

		84 678 121	2,44		10iv	Wzrost zatrudnienia wśród absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez poprawę efektywności realizowanego wsparcia	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne niezbędna na rynku pracy po opuszczeniu programu

XII. Infrastruktura edukacyjna	EFRR	81 100 493	2,33	CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10a	Zwiększona liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
						Zwiększone kompetencje uczniów szkół kształcących w zawodach	Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie śląskim
						Zwiększona liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne	Liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne, w tym młodzież szkolna w zorganizowanych grupach
Pomoc techniczna	EFS	118 000 000	3,39			Utrzymanie odpowiedniego poziomu zatrudnienia personelu zaangażowanego w zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie RPO WSL 2014-2020 oraz zapewnienie możliwości podnoszenia jego kwalifikacji i niezbędnych warunków Zapewnienie skutecznego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania Zapewnienie skutecznego systemu informacji i promocji dla Programu i efektywne wsparcie dla beneficjentów	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

2.1. OŚ PRIORYTETOWA I NOWOCZESNA GOSPODARKA

2.1.1. Priorytet inwestycyjny 1a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy

Województwo Śląskie od 2009r. realizuje proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) w regionie oraz od sierpnia 2014r. uczestniczy w projekcie dotyczącym PPO wspólnie z Ministerstwem Gospodarki i Bankiem Światowym. Proces ten realizowany jest zgodnie z oczekiwaniami Komisji Europejskiej, na podstawie założeń przewodnika RIS3 (Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialization – RIS3). Po zakończeniu procesu jego wyniki będą na bieżąco włączane w realizację RIS WSL 2013-2020 i RPO WSL 2014-2020. Eksperci Banku Światowego będą realizować audyt w ponad 200 przedsiębiorstwach w województwie śląskim, a proces ten będzie kontynuowany przez ekspertów regionalnych i będzie gwarancją ciągłej analizy potencjału i potrzeb firm w obszarach specjalizacji. Ponadto, w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* opracowany został szczegółowy mechanizm monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa śląskiego, w których uwzględniono innowacyjny sposób monitorowania specjalizacji poprzez między innymi tzw. smart index.

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Wsparcie kierowane jest na obszary określone jako inteligentne specjalizacje w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*, w tym nowe specjalizacje oraz wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1a przyczyni się do realizacji następującego celu szczegółowego:

- zwiększone urynkowienie działalności badawczo-rozwojowej.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1a jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych w tym w priorytet ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy*.
Realizacja celu szczegółowego odbędzie się poprzez wsparcie kluczowej infrastruktury badawczo-rozwojowej zgodnej z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1a wzrosną nakłady na B+R oraz liczba prowadzonych badań stosowanych i prac rozwojowych realizowanych przez kluczowe instytucje badawczo-rozwojowe w regionie wykorzystujące wspartą infrastrukturę badawczą, co przyczyni się do kreowania i rozwoju inteligentnych rynków dla technologii przyszłości. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1a przyczyni się do zwiększenia prywatnych nakładów na B+R. Inwestycje w kluczową infrastrukturę badawczą przyczynią się do wzrostu

komercjalizacji wyników badań. Działanie przewidziane do realizacji w ramach PI 1a wpłynie bezpośrednio na realizację celu szczegółowego oraz wskaźnika rezultatu.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady sektora rządowego i szkolnictwa wyższego na działalność B+R w relacji do PKB	[%]	regiony słabiej rozwinięte	0,32	2011	0,5	GUS	roczna
2.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	[%]	regiony słabiej rozwinięte	0,52	2011	1,0	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazaną w diagnozie liczbę jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową, jak również zużycie posiadanej przez te jednostki aparatury naukowo-badawczej oraz nakłady ogółem na działalność B+R niezbędne jest wzmocnienie potencjału instytucjonalnego w zakresie B+R, z uwagi na niedostateczne wyposażenie jednostek w aparaturę naukowo-badawczą i wysoki stopień jej zużycia. Zgodnie z UP w ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie polegać będzie na współfinansowaniu kluczowej infrastruktury badawczo- rozwojowej, a nie na finansowaniu prowadzenia prac badawczo-rozwojowych i stosowanych przez instytuty badawcze i instytucje naukowe.

Priorytet inwestycyjny 1a realizowany będzie poprzez wsparcie przedsięwzięć przyczyniających się do podnoszenia innowacyjności regionu poprzez poprawę jakości infrastruktury badawczej. W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a finansowane będą przedsięwzięcia, które przyczynią się do realizacji założeń RIS WSL 2013-2020 poprzez wsparcie strategicznej infrastruktury badawczej służącej innowacjom i badaniom naukowym w zakresie tworzenia i komercjalizacji rozwiązań zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami województwa.

Podniesieniu jakości prowadzonych prac B+R sprzyjać będzie inwestowanie w nowoczesną infrastrukturę B+R. Mając na uwadze zapisy rozporządzenia EFRR i zapisy UP, w Kontrakcie Terytorialnym wskazano projekty, które realizują cele RIS WSL 2013-2020 w zakresie inteligentnych specjalizacji i mogą generować szereg mniejszych projektów również w sektorze prywatnym a tym samym multiplikować udział środków przedsiębiorstw na działalność B+R w tych obszarach specjalizacji.

Inwestycje w projekty dotyczące infrastruktury nauki są realizowane na poziomie krajowym, na podstawie Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej. W przypadku identyfikacji zadań infrastrukturalnych instytucji nauki na poziomie regionalnym, wsparcie jest możliwe jedynie w ramach negocjacji Kontraktu Terytorialnego. W ocenie propozycji zgłoszonych do Kontraktu Terytorialnego przez władze regionalne dotyczących infrastruktury B+R na

poziomie regionalnym uczestniczą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego ds. nauki. KT zapewnia koordynację regionalnych i krajowych agend badawczo-rozwojowych, spełniając stosowne wymagania warunkowości ex-ante. Regionalne jak i krajowe agendy badawczo-rozwojowe realizowane będą z poziomu krajowego. W ramach RPO WSL 2014-2020 nie przewiduje się dofinansowywania regionalnych agend badawczo-rozwojowych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest przedmiotem projektu lub jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia zgodnego z celem priorytetu inwestycyjnego.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Typy przedsięwzięć:

- Kluczowa dla regionu infrastruktura badawcza:
  - rozwój kluczowej infrastruktury badawczej, służącej realizacji badań naukowych zgodnych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Uczelnie;
- Jednostki naukowe;
- Konsorcja naukowe;
- Konsorcja naukowo-przemysłowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej;
- Fundacje;
- Porozumienia ww. podmiotów, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wsparcie kluczowej infrastruktury badawczo-rozwojowej realizowane będzie w trybie konkursowym. Wsparcie w zakresie infrastruktury nauki dotyczy wyłącznie strategicznej

infrastruktury badawczej, zidentyfikowanej w *Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Śląskiego*. Wybór ten pozwoli na realizację projektów wyróżniających się swoim strategicznym i kompleksowym podejściem, ściśle powiązanych ze *Strategią „Śląskie 2020+"* oraz imiennie wskazanych w dokumencie wykonawczym do *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020*. Wybrane przedsięwzięcia strategiczne muszą uzyskać pozytywną rekomendację ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra właściwego ds. nauki, a także muszą zostać wskazane w Kontrakcie Terytorialnym. Są to przedsięwzięcia na obszarach wysokiej szansy, bezpośrednio wpisujące się w inteligentne specjalizacje regionu.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a możliwe będzie wsparcie przedsięwzięć z zakresu infrastruktury B+R, spełniających następujące warunki:

- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R wpisuje się w Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych,
- nowe przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R w jednostkach naukowych może otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowi element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R zostało uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania inwestycji,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R służy realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowanie w gospodarce),
- powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie,
- finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych jest możliwe w ramach PI 1a tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego,
- przedstawienie i ocena biznes planu obejmującego m.in.:
    - przyszłe wykorzystanie infrastruktury i wykazanie, że będzie ona używana przez i na rzecz przedsiębiorstw,
    - plan finansowy, który przewiduje znaczny wzrost udziału przychodów ze źródeł sektora przedsiębiorstw w ogólnych przychodach Beneficjenta.

Wsparcie z programu operacyjnego przyznane na realizację projektu z zakresu publicznej infrastruktury badawczej podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy założony przez beneficjenta wskaźnik poziomu przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej nie zostanie osiągnięty w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia RPO WSL 2014-2020.Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu potencjału B+R jednostek naukowych, dzięki czemu zwiększeniu ulegną nakłady na B+R oraz wzrośnie poziom komercjalizacji

wyników badań. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	17	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej	[EPC]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	50	LSI/SL2014	roczna
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	12 500 000	LSI/SL2014	roczna
4.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	LSI/SL2014	roczna

2.1.2. Priorytet inwestycyjny 1b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji

społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

Województwo Śląskie od 2009r. realizuje proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) w regionie oraz od sierpnia 2014 roku uczestniczy w projekcie dotyczącym PPO wspólnie z Ministerstwem Gospodarki i Bankiem Światowym. Proces ten realizowany jest zgodnie z oczekiwaniami Komisji Europejskiej, na podstawie założeń przewodnika RIS3 (Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialization – RIS3). Po zakończeniu procesu jego wyniki będą na bieżąco włączane w realizację RIS WSL 2013-2020 i RPO WSL 2014-2020. Eksperci Banku Światowego będą realizować audyt w ponad 200 przedsiębiorstwach w województwie śląskim, a proces ten będzie kontynuowany przez ekspertów regionalnych i będzie gwarancją ciągłej analizy potencjału i potrzeb firm w obszarach specjalizacji. Ponadto w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 opracowany został szczegółowy mechanizm monitoringu inteligentnych specjalizacji województwa śląskiego w których uwzględniono innowacyjny sposób monitorowania specjalizacji poprzez między innymi tzw. smart index.

Powyższy priorytet inwestycyjny realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe.

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw.

Wsparcie kierowane jest na obszary określone jako inteligentne specjalizacje w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, w tym nowe specjalizacje oraz wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1b jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych,* w priorytetach: transfer wiedzy, innowacji oraz wyników prac B+R do gospodarki jak również ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1b wzrośnie podejmowanie i prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej przez przedsiębiorców. Realizacja priorytetu

inwestycyjnego 1b przyczyni się do zwiększenia prywatnych nakładów na B+R. Inwestycje w infrastrukturę badawczą oraz realizacja badań naukowych wpłyną na wzrost komercjalizacji wyników badań oraz wpłyną na rozwój gospodarki. W wyniku realizacji działań w PI 1b nastąpi zwiększenie liczby przedsiębiorstw zaangażowanych w B+R i poprawa aplikacyjności prowadzonych badań oraz zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój inteligentnych specjalizacji. Wzrośnie skala kooperacji, umożliwiając – szczególnie MŚP – tworzenie rozwiązań czy stosowanie technologii, do których nie miałyby dostępu prowadząc działalność indywidualnie.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB	[%]	regiony słabiej rozwinięte	0,2	2011	0,7	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazany w diagnozie potencjał przedsiębiorstw przemysłowych, w zakresie działalności innowacyjnej należy wspierać działania przyczyniające się do zwiększenia nakładów na B+R wśród przedsiębiorców.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b wsparcie będą mogły uzyskać projekty polegające na tworzeniu nowej lub rozwoju istniejącej infrastruktury badawczo-rozwojowej w przedsiębiorstwach. W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego, wsparcie uzyskają również prace badawczo-rozwojowe prowadzone przez przedsiębiorstwa na terenie województwa śląskiego. Przewiduje się również wsparcie transferu wiedzy i praw niematerialnych związanych z wdrażaniem wyników badań i prac rozwojowych oraz wsparcie dla pozyskania praw wyłącznych dla własnych wyników badań i prac rozwojowych. W ramach CT1 przewiduje się realizację działań ukierunkowanych na ożywienie aktywności innowacyjnej realizowanej przez same podmioty gospodarcze poprzez finansowanie inwestycji w zakresie zaplecza B+R oraz działalności badawczej przedsiębiorstw, (w sytuacji, gdy podmiot posiada plany dotyczące prac B+R). W ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie obejmować będzie fazę badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, w tym opracowanie prototypów, demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidację nowych lub znacząco ulepszonych produktów/usług, procesów lub technologii w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów/usług lub procesów lub technologii, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony. W wyniku prowadzonych prac i usług B+R osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu) pozwalający na jego urynkowienie. Wyłącznie w przypadku MŚP (nie dotyczy dużych przedsiębiorstw) obok prac badawczo-rozwojowych elementem projektu realizowanego ze środków CT1 może być wdrożenie wyników tych prac, przy czym komponent wdrożeniowy musi stanowić mniejszość całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu. Wsparcie

kierowane jest na obszary określone jako inteligentne specjalizacje w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, w tym specjalizacje wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania. W ramach powyższego PI realizowane mogą być także w określonym zakresie projekty, mające na celu m.in. wyłonienie nowych inteligentnych specjalizacji, jako element procesu eksperymentowania i poszukiwania nisz rozwojowych przez beneficjentów.

Wzmacnianie możliwości przedsiębiorstw do prowadzenia prac B+R realizowane będzie poprzez wsparcie tworzenia i rozwoju infrastruktury B+R, inwestycji w aparaturę, sprzęt, i inne niezbędne wyposażenie, które służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług. Oferowane wsparcie przyczyni się do powstawania działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach lub tworzenia przez firmy centrów badawczo-rozwojowych.

Realizacja przez przedsiębiorstwa prac badawczo-rozwojowych odbywać się będzie samodzielnie, przy wykorzystaniu własnych zasobów lub we współpracy z innymi przedsiębiorstwami, konsorcjum przemysłowo-naukowym, jednostkami naukowymi. Wsparcie w ramach powyższego celu szczegółowego skoncentrowane jest na MŚP. Przewidziane są również inwestycje dużych przedsiębiorstw w obszarze PI 1b, pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności B+R do gospodarki. W przypadku dużych firm preferencją objęte będą projekty podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidujące współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b dopuszcza się również wspieranie infrastruktury TIK wyłącznie, gdy jest to niezbędne do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.

Projekty realizowane przez MŚP polegające wyłącznie na inwestycji w TIK będą realizowane w ramach osi priorytetowej III.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Typy przedsięwzięć:

- Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach:
  - tworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach służącego ich działalności innowacyjnej,
  - wsparcie prac B+R w przedsiębiorstwach;
  - zakup usług proinnowacyjnych przez MSP.

Cross-financing

Nie dotyczy.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Przedsiębiorstwa;
- Spółki celowe/spin-off ustanawiane przez publiczne instytucje badawcze oraz przedsiębiorstwa;

- Konsorcja przedsiębiorstw i jednostek naukowych;
- Konsorcja przedsiębiorstw i uczelni (w tym spółek celowych uczelni);
- Konsorcja przedsiębiorstw i instytutów badawczych;
- Porozumienia wyżej wymienionych podmiotów, reprezentowanych przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b jest tryb konkursowy. Wybór powyższego trybu uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Warunkiem wsparcia w zakresie infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach będzie przedstawienie przez przedsiębiorstwo planów dotyczących prac B+R. W powyższym dokumencie wnioskodawca przedstawi planowane badania i ich wpływ na gospodarkę.

Celem wsparcia prac badawczych jest dążenie do ich komercyjnego wykorzystania w gospodarce. Po zakończeniu prac B+R Beneficjent dokona analizy opłacalności wdrożenia wyników badań. Wyniki powyższej analizy będą podstawą do określenia stopnia wykorzystania efektów badań w gospodarce.

Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia charakteryzujące się znacznym wpływem na rozwój B+R w regionie i podnoszącym poziom innowacyjności gospodarki.

Wsparcie uzyskają przedsięwzięcia wyłącznie zgodne z RIS WSL.

IZ zapewnia, że pomoc przyznana dla dużego przedsiębiorstwa nie będzie powodować znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących ośrodkach na terytorium Unii Europejskiej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	150	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	150	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba wspartych laboratoriów badawczych w przedsiębiorstwach	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	22	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba przedsięwzięć i projektów w inteligentnych specjalizacjach	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	80	LSI/ SL2014	roczna
5.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	126 483 992	LSI/ SL2014	roczna
6.	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	63	LSI/ SL2014	roczna

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- ulepszone otoczenie proinnowacyjne przedsiębiorstw.

Wsparcie kierowane jest na obszary określone jako inteligentne specjalizacje w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, w tym specjalizacje wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1b jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce.*

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1b wzrośnie urynkowienie oraz jakość usług innowacyjnych oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu na rzecz MŚP, oraz zwiększy się potencjał regionalnego ekosystemu innowacji. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1b przyczyni się do zwiększenia prywatnych nakładów na B+R. Realizacja działań przyczyni się do wzrostu komercjalizacji wyników badań i wzrost innowacyjności przedsiębiorstw. Dzięki realizacji działań w PI 1b nastąpi zwiększenie liczby przedsiębiorstw zaangażowanych w B+R oraz wzrośnie zaangażowanie przedsiębiorstw w rozwój inteligentnych specjalizacji regionu.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7,7	2012	14,3	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazaną w diagnozie silną dynamikę przyrostu liczby jednostek infrastruktury przedsiębiorczości technologicznej należy skoncentrować środki na wzmocnieniu wysokospecjalistycznych działań doradczych z zakresu usług innowacyjnych oferowanych przedsiębiorcom.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b przewidywane jest wsparcie instytucji otoczenia biznesu, przyczyniających się do podnoszenia jakości świadczonych usług innowacyjnych i profesjonalizacji usług technologicznych odpowiadających potrzebom przedsiębiorstw, zgodnych z RIS WSL w szczególności oferowanych przez istniejące centra transferu technologii, inkubatory technologiczne, parki technologiczne (parki naukowo-technologiczne, badawcze i przemysłowo-technologiczne) działające w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b wsparcie przeznaczone zostanie na rozwój zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw, przyczyniających się do rozwoju innowacyjności i prowadzenie prac badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach. Wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do wzrostu innowacyjności gospodarki regionu oraz zwiększających znaczenie przedsiębiorstw działających w regionie, w tym wśród przedsiębiorstw zajmujących się działalnością badawczo-rozwojową i innowacyjną na świecie, jak również projekty mające na celu przygotowanie przedsiębiorstwa do udziału w programach międzynarodowych (np. Horyzont 2020, COSME).

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b dopuszcza się również wspieranie infrastruktury TIK wyłącznie, gdy jest to niezbędne do realizacji projektu.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Typy przedsięwzięć:

- Profesjonalizacja IOB:
  - rozwój usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Instytucje otoczenia biznesu.

Grupa docelowa

- Przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b jest tryb konkursowy. Wybór powyższego trybu uzasadniony jest skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

W ramach naborów przeprowadzanych dla działań związanych z profesjonalizacją ośrodków wybierane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu wyspecjalizowanych, proinnowacyjnych usług na rzecz przedsiębiorstw, przede wszystkim MŚP.

Warunkiem uzyskania wsparcia w zakresie profesjonalizacji wysokospecjalistycznych i proinnowacyjnych usług doradczych będzie:

- przedstawienie strategii biznesowej, która wyraźnie wskazuje różne źródła przychodów IOB oraz potwierdza zdolność IOB do działania w warunkach rynkowych i prowadzenia działalności podmiotu finansowo samowystarczalnego (lub uzyskania samowystarczalności stopniowo do końca okresu kwalifikowalności),
- wykazanie stosowania norm w zakresie standardów dostarczania usług opracowane co najmniej na poziomie krajowym.

Wsparcie ma na celu dostarczenie nowych (zaawansowanych lub znacząco ulepszonych) specjalistycznych usług w odpowiedzi na pojawiające się/zmieniające się potrzeby biznesowe w oparciu o zdiagnozowane i udokumentowane oczekiwania sektora biznesu.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. W ramach celu szczegółowego 2, IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba instytucji otoczenia biznesu wspartych w zakresie profesjonalizacji usług	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	9	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez IOB	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	9	LSI/ SL2014	roczna

Cel szczegółowy 3, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 1b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- rozwój ekosystemu innowacji Województwa Śląskiego.

Wsparcie kierowane jest na obszary określone jako inteligentne specjalizacje w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020, w tym specjalizacje wynikające z procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 1b jest spójny z celami głównymi i szczegółowym Umowy Partnerstwa, którymi są odpowiednio zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce.

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 1b wzrośnie potencjał regionalnego ekosystemu innowacji.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pozycja województwa śląskiego w Europejskim Rankingu Innowacyjności	Pozycja w rankingu	regiony słabiej rozwinięte	Umiarkowany innowator	2016	Umiarkowany innowator	Regionalna tablica wyników dotyczących innowacyjności	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę wskazaną w diagnozie Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego należy przeznaczyć środki na realizację RIS WSL2013-2020, jej aktualizację oraz przybliżenie mieszkańcom regionu założeń strategii w szczególności Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b wsparcie przeznaczone zostanie na projekty przyczyniające się do zwiększenia wiedzy i skłonności przedsiębiorstw do podejmowania działalności B+R i innowacyjnej poprzez współpracę z pozostałymi aktorami regionalnego ekosystemu innowacji wynikającego z RIS WSL (instytucji naukowo-badawczych, instytucji otoczenia biznesu oraz Samorządu Województwa odpowiedzialnego za budowę i rozwój Regionalnego Ekosystemu Innowacji w województwie śląskim). Wsparcie kierowane będzie na działania w zakresie inteligentnych specjalizacji, w tym profesjonalizacji usług instytucji sektora B+R i innowacyjnego dla przedsiębiorstw. Zaawansowane, wyspecjalizowane i udoskonalone usługi będą indywidualnie dopasowane do potrzeb przedsiębiorstw.

Działania te stanowić mają uzupełnienie aktywności dotyczących monitorowania inteligentnych specjalizacji prowadzonych w ramach Pomocy Technicznej RPO WSL 2014-2020. W ramach rozwoju ekosystemu innowacji planowane jest upowszechnianie wiedzy oraz instrumentów tj. skutecznych modeli komercjalizacji technologii przedsiębiorstwom, rozpowszechnienie raportów specjalistycznych opracowanych przez obserwatoria technologiczne dot. dostępnych technologii i możliwości współpracy B+R i innowacyjnej.

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego wsparcie skierowane zostanie na przedsięwzięcie przyczyniające się do pełnego wykorzystania potencjału województwa śląskiego, w szczególności poprzez zwiększenie intensywności procesów transferu technologii i współpracy B+R. Powołanie centrum kreatywności, animowania przedsięwzięć, prototypowania nowych technologii przyczyni się do wzrostu inkubowanych i wspartych pomysłów biznesowych w formie start-upów technologicznych, a także pobudzenia przedsiębiorczości. W ramach przedsięwzięcia planuje się stworzenie przestrzeni kreatywnej i co-workingowej do działania i myślenia w zakresie nowych produktów/usług i procesów, ale także przestrzeni do prototypowania i demonstracji będących inspiracją dla nowych pomysłów. W ramach priorytetu planowane jest wsparcie intensyfikacji współpracy aktorów ekosystemu innowacji, co przyczyni się do optymalizacji warunków dla kreowania innowacji, wzrostu działań z zakresu komercjalizacji inteligentnych specjalizacji, wsparcia lokalnych działań

innowacyjnych i zwiększenia kompetencji podmiotów działających na rzecz przedsiębiorstw. Przedsięwzięcie będzie realizować założenia przedsięwzięć inicjalnych ujętych w Programie Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030 Kierunek Śląskie 3.0.

W ramach tworzenia regionalnego centrum kreatywności i innowacyjności w województwie dopuszcza się wsparcie lokalnych centrów kreatywności, innowacyjności oraz przedsiębiorczości, które stworzą w województwie sieć współpracy na rzecz rozwoju innowacyjnej i kreatywnej gospodarki. Utworzone centra innowacyjności, tworzyć będą wspólnie koncepcję Śląskiego Centrum Innowacyjności (ŚCI). W pierwszych latach funkcjonowania ŚCI, dopuszcza się finansowanie ich działalności zgodnie z modelem wskazanym w raporcie Banku Światowego Poland Catching-up Regions. W związku z powyższym modelem funkcjonowanie w pierwszych latach działalności ŚCI finansowane będzie ze środków RPO WSL 2014-2020.

Koncepcję rozwoju ekosystemu innowacji mogą wspierać przedsięwzięcia, zgodne z RIS WSL, którego istotą jest podniesienie kompetencji w zakresie projektowania (szeroko rozumianego designu), w sferze przemysłowej na rzecz lepszej jakości usług oraz bardziej innowacyjnych produktów.

Powyższe posłuży również aktywizowaniu środowisk biznesowych do wzmacniania potencjału rynkowego i stwarzanie możliwości nawiązywania relacji ze specjalistami. Tak rozumiane aktywności pozwolą zyskiwać firmom nowe możliwości rozwoju rynkowego – zarówno w zakresie oferowania unowocześnionych i nowych produktów na istniejących rynkach, jak też zdobywania nowych rynków. Przedsięwzięcie wymaga przestrzeni niezbędnej do prowadzenia działań w zakresie projektowania produktów i usług w przedsiębiorstwach. Przestrzeń ta stanie się polem eksperymentów projektantów, naukowców, dając im narzędzia do testowania i wdrażania innowacji w regionie.

Typy przedsięwzięć

- Zarządzanie i wdrażanie regionalnego ekosystemu innowacji.
- Rozwój infrastruktury wsparcia innowacji o charakterze regionalnym lub lokalnym.
- Funkcjonowanie regionalnego oraz lokalnych centrów kreatywności i innowacyjności.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;

- Związek Metropolitalny;
- Instytucje otoczenia biznesu;
- Instytucje naukowo – badawcze;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Uczelnie Wyższe oraz ich spółki celowe;
- Fundacje i stowarzyszenia;
- Porozumienia ww. podmiotów.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b jest tryb konkursowy oraz pozakonkursowy.

W trybie konkursowym w zakresie zarządzania i wdrażania regionalnego ekosystemu innowacji realizowany jest pierwszy etap Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania mający na celu oddolne działania ukierunkowane na definiowanie potrzeb aktorów ekosystemu innowacji w obszarach inteligentnych specjalizacji określonych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego oraz w nowych niszach rozwojowych regionu.

W trybie pozakonkursowym w zakresie zarządzania i wdrażania regionalnego ekosystemu innowacji planowana jest realizacja projektu Sieć Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych w Procesie Przedsiębiorczego Odkrywania, który zapewni warunki do oddolnego procesu definiowania potrzeb i animowania współpracy aktorów ekosystemu innowacji w obszarach inteligentnych specjalizacji określonych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego oraz w nowych niszach rozwojowych regionu (Proces Przedsiębiorczego Odkrywania II etap).

Powyższe projekty wynikają z Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego i dotyczą realizacji zadania przypisanego ustawowo Samorządowi Województwa – wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji (art. 11 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie województwa).

Przedsięwzięcia w zakresie zarządzania i wdrażania regionalnego ekosystemu innowacji muszą być zgodne ze strukturą zarządzania, wdrażania i monitorowania RIS WSL.

Realizacja projektów przyczyniających się do rozwoju infrastruktury ekosystemu innowacji realizowana będzie w trybie pozakonkursowym. Wybór powyższego trybu wynika z realizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego oraz z Programu Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030 Kierunek Śląskie 3.0. Realizacja zadań w ramach projektów uzupełni ofertę aktorów ekosystemu innowacji o nowe usługi.

W przypadku projektów wskazanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI w trybie pozakonkursowym. Wybór

trybu pozakonkursowego wynika ze strategiczności przedsięwzięć, uzgodnionych w ramach ww. inicjatywy.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	230	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	230	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba instytucji wspierające innowacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	2	LSI/ SL2014	roczna

2.1.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
I	Wskaźnik postępu finansowego	1.	całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	27 256 634	237 824 304	LSI/SL2014	
I	Wskaźnik produktu	2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	150	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 63% alokacji osi priorytetowej

2.1.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
I	002 056 057 058 059 060 062 063 064 066 101	8 668 198 19 590 407 4 765 068 53 000 000 4 000 000 3 000 000 13 759 045 2 000 000 73 701 274 9 500 000 10 166 666	I	01	202 150 658	I	01 02 03	150 757 061 41 274 877 10 118 720	I	07	202 150 652			

2.2. OŚ PRIORYTETOWA II CYFROWE ŚLĄSKIE

2.2.1. Priorytet inwestycyjny 2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 2c przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- większa dostępność e-usług publicznych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 2c jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie* w tym wzmocnienie zastosowania TIK w usługach publicznych.

Dzięki realizacji PI 2c wzrośnie liczba osób korzystających z usług oraz zasobów publicznych udostępnianych on-line w województwie śląskim. Zaproponowane działania związane ze wsparciem rozwoju cyfrowych usług publicznych oraz cyfryzacją zasobów przyczynią się do wzrostu dostępności i pełniejszego wykorzystania usług publicznych za pośrednictwem nowych technologii. Powyższe działanie pozwoli na skrócenie czasu potrzebnego do załatwienia sprawy, zarówno przez klienta indywidualnego, jak i biznesowego, co z kolei przełoży się na efekty gospodarcze.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji	[%]	regiony słabiej rozwinięte	27,00	2014	37,50	GUS/ badanie ewaluacyjne IZ RPO WSL	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Biorąc pod uwagę zidentyfikowany w diagnozie potencjał województwa śląskiego w zakresie SI, należy skoncentrować działania na dalszym rozwijaniu e-usług oraz cyfrowych zasobów publicznych dostępnych zarówno dla mieszkańców, jak i przedsiębiorstw.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c przewiduje się dofinansowanie projektów umożliwiających realizację zadań publicznych przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Planuje się również wsparcie projektów ukierunkowanych na digitalizację zasobów i treści, będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i/lub lokalnego, jak również utworzenie nowych treści cyfrowych i/lub podniesienie jakości istniejących danych, stanowiących element zasobów publicznych, w celu ich udostępnienia

drogą elektroniczną (w tym mobilną). Wszystkie planowane inwestycje muszą przyczynić się do wzrostu wykorzystania e-usług publicznych przez obywateli oraz przedsiębiorców.

Priorytetowymi zadaniami w zakresie elektronicznej administracji są zapewnienie interoperacyjności publicznych systemów teleinformatycznych oraz udostępnienie jak najszerszego zakresu usług publicznych świadczonych elektronicznie, umożliwiających pełną interakcję z urzędem, czyli możliwość całkowitego załatwienia danej sprawy na odległość. Realizowane projekty z zakresu e-administracji powinny być zintegrowane z platformami ePUAP i PEUP (SEKAP) oraz zakładać kompatybilność z innymi systemami wyższego i niższego rzędu. Udostępniane w ramach projektów e-usługowych rejestry publiczne powinny współpracować z innymi rejestrami publicznymi.

Priorytetowe wsparcie uzyskają usługi cyfrowe, w następujących obszarach:

- ochrona zdrowia,
- administracja publiczna,
- informacja przestrzenna (zgodnie z dyrektywą INSPIRE),
- wspieranie przedsiębiorczości i prowadzenie działalności gospodarczej,
- digitalizacja zasobów nauki, kultury,
- bezpieczeństwo publiczne;
- jakość powietrza.

Wszystkie cyfrowe usługi publiczne będą musiały wykazywać najwyższą możliwą dojrzałość usług. Preferowane będą usługi na co najmniej 4 poziomie dojrzałości.
Projekty z zakresu e-zdrowia związane będą z wdrożeniem e-usług publicznych. Dzięki realizacji powyższych projektów zwiększy się liczba usług cyfrowych dopasowanych do potrzeb mieszkańców województwa. Inwestycje z zakresu e-zdrowia realizowane w ramach RPO WSL 2014-2020 będą uzupełnieniem/rozwinięciem krajowych oraz regionalnych platform medycznych i będą z nimi kompatybilne. Projekty zostaną przygotowane zgodnie z krajowymi przepisami prawa obowiązującymi w tej dziedzinie, a także będą zgodne tematycznie z pierwszym obszarem technologicznym: Technologie medyczne (ochrona zdrowia) oraz z czwartym obszarem technologicznym: Technologie informacyjne i telekomunikacyjne *Programu Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2010-2020*. Dzięki realizacji projektów z tego obszaru, skróceniu ulegnie czas oczekiwania na diagnozę lekarską i poprawi się dostęp lekarzy do wyników badań pacjenta, co z kolei przyczyni się do skrócenia czasu leczenia i szybszego powrotu do pracy. Projekty z zakresu administracji publicznej związane będą bezpośrednio z obsługą klientów urzędów i mogą dotyczyć m.in. podatków i opłat lokalnych, płatności wykonywanych na rzecz urzędu, obsługi wniosków i związanych z nimi decyzji wydawanych wg kompetencji, obsługi wyborców, obsługi zamówień publicznych oraz innych spraw przyczyniających się do podniesienia jakości usług świadczonych na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Dopuszcza się również inwestycję w regionalną platformę informującą i edukującą społeczeństwo w zakresie jakości powietrza oraz identyfikującą poziom zanieczyszczenia powietrza, jak również wskazującą wpływ aktualnego poziomu zanieczyszczeń na zdrowie i samopoczucie mieszkańców województwa wraz z prowadzeniem działań edukacyjnych oraz promowaniem zachowań przyczyniających

się do poprawy jakości powietrza w regionie oraz w konkretnych gminach. Powyższa platforma przyczyniać się będzie do realizacji inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych *Coal Regions in Transition*. Projekty z zakresu informacji przestrzennej związane będą z digitalizacją zasobów geodezyjnych i kartograficznych z regionu oraz z inwentaryzacją terenów poprzemysłowych, w tym pogórniczych wraz z upublicznieniem zasobów. Projekty z powyższego zakresu pozwolą obywatelom oraz przedsiębiorcom na dostęp do usługi przeglądania, wyszukiwania, pobierania i przekształcania danych będących w zasobie geodezyjnym i kartograficznym. Projekty te pozwolą również na sprawne i skuteczne zarządzanie zasobami środowiska w województwie śląskim. Projekt dotyczący inwentaryzacji terenów poprzemysłowych przyczyniać się będzie do realizacji inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych *Coal Regions in Transition*. Projekty z zakresu wspierania przedsiębiorczości ściśle związane będą z projektami z zakresu administracji publicznej i mają przyczynić się do skrócenia czasu załatwienia sprawy przez przedsiębiorcę, jak również dotyczyć mogą wsparcia przedsiębiorców przy nawiązywaniu współpracy pomiędzy sobą, pomiędzy nauką a biznesem oraz pomiędzy biznesem i administracją. Informacje sektora publicznego w coraz większym stopniu stanowią podstawę, na której różne podmioty mogą wytwarzać wartość dodaną, służą więc wspieraniu innowacyjności, rozwojowi gospodarczemu, zwiększeniu przejrzystości i efektywności administracji publicznej, wyrównaniu szans edukacyjnych i uczestnictwa w kulturze, zwiększeniu aktywności i zaangażowania obywateli w życie publiczne. Otwarte reguły dostępności informacji sektora publicznego zapewniają nie tylko maksymalizację zysków płynących z ich wykorzystania, lecz także wpływają na wzrost kapitału społecznego, intelektualnego i kulturowego. Dzięki zastosowaniu międzynarodowych standardów dostępności treści internetowych, działania w ramach PI 2c w sektorze publicznym ułatwią dostęp do e-usług publicznych i informacji sektora publicznego osobom z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Wsparcie uzyskają również przedsięwzięcia przyczyniające się do poprawy bezpieczeństwa publicznego w regionie.

Inwestowanie w sprzęt teleinformatyczny jest możliwe w uzasadnionych przypadkach jedynie, o ile warunkuje to realizację celów projektu, zaś przeprowadzona analiza wykazuje niewystarczające zasoby w administracji publicznej.
Uproszczenie załatwiania spraw urzędowych dzięki wykorzystaniu Internetu, zebranie w jednym miejscu spraw należących do kompetencji różnych jednostek administracji publicznej, bogata oferta usług świadczonych drogą elektroniczną oraz rosnące możliwości tworzenia przez biznes usług dodanych w oparciu o informacje i usługi publiczne, wzmocnią zaufanie społeczne do administracji oraz kompleksowo przyczynią się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej.
E-administrację należy rozumieć, zgodnie z definicją KE, jako stosowanie technologii informatycznych w administracji publicznej, w powiązaniu ze zmianami organizacyjnymi i nowymi umiejętnościami służb publicznych, które poprawiają jakość świadczonych przez administrację usług. W tym kontekście działania w ramach PI 2c, są komplementarne do interwencji z EFS w ramach CT11.

Wsparcie rozwoju e-usług publicznych nie będzie obejmowało inwestycji związanych z zapewnieniem dostępu do Internetu, w tym dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego. W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie będzie możliwości uzyskania wsparcia na projekty mające na celu podniesienie umiejętności obywateli w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnej w postaci kursów i szkoleń. Tego typu wsparcie planowane jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W projektach o znaczeniu regionalnym dopuszcza się realizowanie warsztatów, seminariów, konferencji przyczyniających się do znacznego wzrostu wiedzy w regionie na temat efektów projektu, jako element uzupełniający w projekcie.

W przypadku inwestycji dotyczących cyfryzacji e-usług publicznych przedsięwzięcia realizowane na poziomie krajowym stanowią rodzaj standardu (w oparciu m.in. o akty prawne regulujące kwestie interoperacyjności), umożliwiającego zachowanie zasady kompatybilności technologicznej i projektowej dla przedsięwzięć realizowanych na poziomie regionalnym. Ponadto wymagane będzie, aby wspierane projekty, co do zasady, zintegrowane były z właściwymi dziedzinowo platformami informatycznymi funkcjonującymi na szczeblu krajowym. Wyklucza się wsparcie projektów, które powielają cele i funkcje platform i systemów realizowanych na poziomie krajowym o ogólnokrajowej skali.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wsparcie dla rozwoju TIK niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach innych priorytetów inwestycyjnych.

Typy przedsięwzięć:

- Wsparcie rozwoju cyfrowych usług publicznych:
  - wsparcie rozwoju oraz zwiększenie dostępu obywateli i przedsiębiorców do cyfrowych usług publicznych,
  - wsparcie cyfryzacji, w tym digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych, planistycznych, geodezyjnych i kartograficznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów;
  - wsparcie rozwoju elektronicznej platformy informacyjno-edukacyjnej w zakresie zanieczyszczenia powietrza o znaczeniu regionalnym.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki organizujące lub wykonujące zadania publiczne o charakterze lokalnym, ponadlokalnym lub regionalnym.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c przewidywany jest konkursowy oraz pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

Wybór konkursowego trybu uzasadniony jest skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Z uwagi na zintegrowany charakter projektów medycznych zaplanowanych do ujęcia w czterech osiach priorytetowych programu (tj. pierwszej, drugiej, dziewiątej i dziesiątej), część wsparcia w osi priorytetowej II zostanie wdrożona w trybie pozakonkursowym. Tryb ten planuje się w odniesieniu do działań mających na celu wykorzystanie nowoczesnych technologii teleinformatycznych dla polepszenia jakości i zwiększenia dostępu do kompleksowych elektronicznych usług zdrowotnych w regionie. Tryb pozakonkursowy planuje się w obszarze e-zdrowia w przypadku projektów o charakterze wysokospecjalistycznym i zintegrowanym o regionalnej skali oddziaływania. W przypadku projektów, które nie spełniają powyższych kryteriów przewiduje się ich realizację w trybie konkursowym. Warunkiem otrzymania wsparcia projektów w obszarze e-zdrowia będzie pozytywna opinia Komitetu Sterującego ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. W celu wyboru projektów zapewniających osiągnięcie przypisanych dla działania 2c celów szczegółowych i rezultatów odpowiednia waga powinna zostać przypisana kryterium wyboru odnoszącemu się do efektywności projektu rozumianemu jako osiągnięcie w jak największym stopniu zakładanych efektów przy jak najniższym koszcie projektu. Projekty realizowane w procedurze pozakonkursowej w zakresie e-zdrowia wpłyną bezpośrednio na realizację celu szczegółowego PI 2c.

W ramach trybu pozakonkursowego realizowane będzie również przedsięwzięcie związane z powstaniem regionalnej platformy informującej o poziomie zanieczyszczenia powietrza. Wybór powyższego trybu wynika ze złej jakości środowiska, w tym zwłaszcza powietrza na Śląsku. Zgodnie z Indeksem Rozwoju Społecznego województwo śląskie, pod względem jakości środowiska, uplasowało się na ostatniej 272 pozycji tegoż rankingu. W związku z powyższym należy podjąć szereg działań w temacie poprawy jakości powietrza, w tym z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W przypadku projektów wskazanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI w trybie pozakonkursowym. Wybór trybu pozakonkursowego wynika ze strategiczności przedsięwzięć, uzgodnionych w ramach ww. inicjatywy. Dodatkowo projekty wynikające z ww. inicjatywy wybierane w trybie konkursowym będą traktowane priorytetowo.

Projekty z zakresu usług cyfrowych powinny spełniać następujące warunki:

- interoperacyjność z obecnie istniejącymi/planowanymi projektami e-administracji (na podstawie informacji lub dokumentacji technicznej, która powinna być przekazana lub wymagana przez administrację centralną, gdzie wymagane),
- zgodność i kompatybilność z planowanymi projektami w ramach *Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020*. Instytucja Zarządzająca PO PC powinna mieć możliwość kształtowania kryteriów wyboru oraz powinna być zaangażowana w ocenę projektów poprzez wsparcie technologiczne i strategiczne oraz opinię na temat komplementarności i spójności z planowanymi lub realizowanymi projektami,
- zapewnienie, że nie ma żadnych niejasności prawnych dotyczących planowanych e-usług, które mogłyby utrudnić realizację projektu (ze szczególnym uwzględnieniem projektów z zakresu e-zdrowia),
- przygotowanie analizy kosztów i korzyści projektów, w celu wyboru projektów o największym pozytywnym wpływie społeczno-gospodarczym na region.

Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2).

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Dodatkowo, przy opracowywaniu kryteriów będą brane pod uwagę rekomendacje Zespołu ds. koordynacji, powołanego przez ministra właściwego ds. administracji i cyfryzacji w ramach *Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020*.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych podmiotów realizujących zadania publiczne przy wykorzystaniu TIK	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	107	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	32	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba zdigitalizowanych dokumentów zawierających informacje sektora publicznego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	20 426	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba uruchomionych platform cyfrowych w obszarze e-zdrowia o charakterze co najmniej ponadlokalnym	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	1	LSI/ SL2014	roczna
5.	Pojemność zdigitalizowanej informacji sektora publicznego	[TB]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	159,33	LSI/ SL2014	roczna
6.	Liczba uruchomionych platform cyfrowych informujących o zanieczyszczeniu powietrza o charakterze co najmniej ponadlokalnym	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	1	LSI/SL2014	roczna

2.2.2. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
II	Wskaźnik postępu finansowego	1	całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	15 673 319	112 941 177	LSI/SL2014	
II	Wskaźnik produktu	2	Liczba wspartych podmiotów realizujących zadania publiczne przy wykorzystaniu TIK	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	27	107	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 100% alokacji osi priorytetowej

2.2.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
II	078 079 081 101	33 743 097 16 366 903 39 434 000 6 456 000	II	01	96 000 000	II II II	01 02 03	57 600 000 32 640 000 5 760 000	II	07	96 000 000			

2.3. OŚ PRIORYTETOWA III KONKURENCYJNOŚĆ MŚP

2.3.1. Priorytet inwestycyjny 3a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- ulepszone warunki do rozwoju MŚP.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 3a jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* w tym priorytet *rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego.*

Realizacja PI 3a przyczyni się do powstania nowych inwestycji zlokalizowanych w regionie. Działania planowane w powyższym PI docelowo wpłyną na wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie poprzez wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu, tym samym przyczyniając się do powstawania nowych i rozwijania istniejących przedsiębiorstw. Działania planowane w powyższym PI docelowo wpłyną na wzrost rozwoju przedsiębiorczości w regionie poprzez wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu, tym samym przyczyniając się do powstawania nowych i rozwijania istniejących przedsiębiorstw.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	[%]	regiony słabiej rozwinięte	8,8	2011	10,91	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w diagnozie na terenie województwa obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni. W związku z czym należy wspierać projekty przyczyniające się do ponownego wykorzystania tego typu terenów pod inwestycje wzmacniając w ten sposób przedsiębiorczość w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a dofinansowanie uzyskają projekty przyczyniające się do ponownego wykorzystania na cele gospodarcze terenów typu *brownfield*[56]. Możliwe działania w tym zakresie będą polegały na kompleksowym przygotowaniu terenów pod

[56] Obszary typu brownfield obejmują obszary poprzemysłowe, popegeerowskie, powojskowe, pokolejowe.

inwestycje (w tym rekultywacja z zastrzeżeniem, iż powyższe koszty nie mogą stanowić wiodącego zakresu przedsięwzięcia) wraz z możliwością ich promocji.

Preferencje uzyskają projekty realizowane na terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych (autostrady, drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe), terenach zdegradowanych, wymagających rewitalizacji, w związku ze zintensyfikowanym i udokumentowanym zapotrzebowaniem firm poszukujących lokalizacji dla prowadzenia działalności. Projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych są realizowane pod warunkiem nie powielania dostępnej infrastruktury, chyba, że limit dostępnej powierzchni został wyczerpany. W ramach projektów dotyczących kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną należy traktować jako uzupełniający element projektu a tym samym mogą stanowić jedynie mniejszą część budżetu projektu. Projekty te uwarunkowane będą zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanych ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI.

Zadania realizowane w ramach OP III zgodne z RIS WSL 2013-2020 oraz inteligentnymi specjalizacjami wyłonionymi w procesie PPO uzyskają preferencje w procesie wyboru projektów.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK niezbędną do kompleksowego uzbrojenia terenu inwestycyjnego. Dopuszczone zostaną inwestycje w TIK polegające na wyposażeniu w sieć teleinformatyczną wyłącznie na terenie realizowanej inwestycji.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Typy przedsięwzięć

- Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield:
  - przygotowanie terenów inwestycyjnych typu brownfield (w tym kompleksowe uzbrojenie terenu) w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych wraz z możliwością ich promocji.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki sektora finansów publicznych;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Organizacje pozarządowe.

Grupy docelowe:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach planowanych naborów, dotyczących tworzenia terenów inwestycyjnych, wybierane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do poprawy potencjału inwestycyjnego regionu i wpływające na wzrost miejsc pracy w województwie.

Rezultatem bezpośrednim projektów dotyczących wsparcia terenów inwestycyjnych będzie liczba małych i średnich przedsiębiorstw zlokalizowanych we wspartej infrastrukturze oraz liczba miejsc pracy utworzonych w tych MŚP. Wsparcie z RPO WSL 2014-2020 przyznane na realizację projektu dotyczącego terenów inwestycyjnych podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy teren objęty projektem nie zostanie w pełni wykorzystany przez MŚP w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia Programu.

Przed udzieleniem wsparcia terenom inwestycyjnym, IZ RPO WSL 2014-2020 będzie dokonywała oceny projektów, w celu weryfikacji osiągnięcia pełnego wykorzystania dostępnych powierzchni terenów inwestycyjnych, wspartych ze środków RPO WSL 2007-2013. Ulokowanie dużego przedsiębiorcy na przygotowanych terenach inwestycyjnych będzie skutkowało, zgodnie z zasadą proporcjonalności, odpowiednim zwrotem środków pomocowych na koniec okresu trwałości projektu.

W przypadku projektów wskazanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych *Coal Regions in Transition* Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI w trybie pozakonkursowym. Wybór trybu pozakonkursowego wynika ze strategiczności przedsięwzięć, uzgodnionych w ramach ww. inicjatywy. Dodatkowo, projekty wynikające z ww. inicjatywy wybierane w trybie konkursowym będą traktowane priorytetowo.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie zagospodarowania obszarów zdegradowanych interwencja planowana jest do realizacji w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych/Regionalnych Inwestycji Terytorialnych. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	33	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6	LSI/SL2014	roczna

2.3.2. Priorytet inwestycyjny 3b Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 3b jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* w tym priorytet *dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe* poprzez *wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw, w szczególności wzrost eksportu towarów i usług* oraz *wzrost liczby inwestycji zagranicznych*.

Realizacja PI 3b przyczyni się do wzrostu eksportu śląskich przedsiębiorstw. Działania planowane w powyższym PI docelowo wpłyną na wzrost handlu zagranicznego oraz na wzrost inwestycji zagranicznych poprzez promocję śląskich przedsiębiorstw oraz regionu na arenie międzynarodowej.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wartość eksportu w regionie	[mln PLN]	regiony słabiej rozwinięte	96 249	2015	130 807	Krajowa Administracja Skarbowa	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w diagnozie wartość eksportu z województwa śląskiego wynosi ponad 8% wartości eksportu Polski, co stanowi o sile i potencjale przedsiębiorstw działających w regionie. Niemniej jednak należy dążyć do wzrostu ekspansji międzynarodowej przedsiębiorstw działających w regionie, zarówno poprzez działania bezpośrednio skierowane do MŚP, jak i poprzez wspomaganie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa realizowane przez Samorząd Województwa Śląskiego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b wsparcie uzyskają przedsięwzięcia związane z promocją oferty gospodarczej regionu (w wymiarze zarówno krajowym, jak i zagranicznym), promocji innowacyjności, a także przedsięwzięcia związane ze wsparciem śląskich MŚP w ekspansji na rynki zewnętrzne. W ramach planowanego wsparcia organizowane będą m.in. zagraniczne misje gospodarcze dla śląskich przedsiębiorców, wystawy, targi oraz inne wydarzenia poświęcone wymianie gospodarczej. Wspierana będzie współorganizacja/ organizacja kongresów/forów gospodarczych o krajowym i międzynarodowym zasięgu, jak również aktualizacja bazy ofert inwestycyjnych oraz strony www, działania medialne, w tym kampanie promocyjne, wsparcie przedsiębiorstw nastawionych na rozpoczęcie/wzrost eksportu, w tym nawiązywanie kontaktów z partnerami zagranicznymi, wykonanie pogłębionych analizy wybranych rynków zagranicznych oraz monitoring trendów w gospodarce krajowej i światowej.

W ramach powyższego priorytetu inwestycyjnego wsparcie zostanie skierowane również na promocję ekspancji i opracowywania nowych modeli biznesowych wśród MŚP działających w regionie. Planuje się również opracowanie ramowych modeli biznesowych działalności międzynarodowej śląskich przedsiębiorstw wraz z ich przetestowaniem przez MŚP. Powyższe przedsięwzięcie przyczyni się do wzrostu gospodarczego regionu oraz jego promocji poprzez wzmocnienie i rozwój procesów internacjonalizacji przedsiębiorstw sektora MŚP.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b realizowane będzie również bezpośrednie wsparcie dla śląskich MŚP na rzecz zwiększania ich aktywności międzynarodowej oraz zdobywania nowych rynków zbytu poprzez udział w charakterze wystawcy w imprezach targowo-wystawienniczych zorientowanych na rynki zagraniczne (w tym również organizowanych w kraju).

Wszystkie działania MŚP wspierane w zakresie umiędzynaradawiania działalności muszą wynikać z posiadanych przez wnioskodawcę strategii/planu działalności międzynarodowej przedsiębiorstwa.

Wsparcie inwestycji rozwojowych związanych ze zwiększeniem międzynarodowej ekspansji śląskich przedsiębiorstw – internacjonalizacja MŚP, przyczyni się do wzrostu eksportu towarów i usług.

Dopuszcza się również wsparcie internacjonalizacji kilku/grupy MŚP w ramach jednego przedsięwzięcia realizowanego przez Instytucję Otoczenia Biznesu/Samorząd Województwa Śląskiego.

Realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań związanych z promocją gospodarczą oparta będzie o wypracowaną wspólnie z partnerami gospodarczymi spójną polityką inwestycyjną regionu. Będzie to sprzyjało wzrostowi liczby bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które staną się elementem podnoszącym poziom polskiej oraz regionalnej gospodarki poprzez tworzenie łańcuchów wartości z realnym udziałem regionalnych przedsiębiorstw.

Zadania realizowane w ramach OP III zgodne z RIS WSL 2013-2020 oraz inteligentnymi specjalizacjami wyłonionymi w procesie PPO uzyskają preferencje w procesie wyboru projektów.

Typy przedsięwzięć

- Promocja gospodarcza regionu:
    - Międzynarodowe pozycjonowanie gospodarki regionalnej.

- Promocja działalności eksportowej wśród MŚP:
    - Opracowanie regionalnych modeli biznesowych wraz z ich testowaniem.

- Internacjonalizacja MŚP:
    - Realizacja strategii internacjonalizacji MŚP.

Cross-financing

Nie dotyczy.

Główni Beneficjenci, w szczególności

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- Stowarzyszenie lub Fundacja, w których członkiem jest Samorząd Województwa;
- Instytucje Otoczenia Biznesu;
- Uczelnie publiczne;
- Samorząd Województwa Śląskiego;
- Związek Metropolitalny.

Grupy docelowe

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b planuje się realizację projektów w ramach trybu pozakonkursowego oraz trybu konkursowego.

Wybór konkursowego trybu dla przedsięwzięcia polegającego na internacjonalizacji MŚP, uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Wsparcie będzie przyznane mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom na działania służące realizacji wybranych etapów wcześniej przygotowanej strategii/planu internacjonalizacji działalności biznesowej (ekspansja na rynki zagraniczne). Strategia/plan musi zawierać analizę i uzasadnienie wyboru rynków docelowych działalności eksportowej firmy.

Wybór pozakonkursowego trybu dla promocji gospodarczej regionu oraz promocji działalności eksportowej w regionie realizowane będzie przez Samorząd Województwa Śląskiego (jako beneficjenta bądź też partnera w projekcie) lub stowarzyszenie/Fundację w którym Samorząd Województwa jest członkiem i stanowi to zadanie własne samorządu wskazane w ustawie o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. Powyższe przedsięwzięcia będą stanowić poszerzenie oraz kontynuację działalności Śląskiego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Przedsięwzięcia skupione będą na międzynarodowej promocji marki województwa śląskiego jako regionu silnego gospodarczo oraz wsparcie MŚP przyczyniające się do wzrostu eksportu.

Wsparcie projektu w trybie pozakonkursowym realizowane będzie z wykorzystaniem dotacji bezzwrotnej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	353	LSI/SL2014	Roczna
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	85	LSI/SL2014	Roczna
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	268	LSI/SL2014	Roczna
4.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	52	LSI/SL2014	roczna

2.3.3. Priorytet inwestycyjny 3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3c przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększone zastosowanie innowacji w MŚP.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 3c jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* w tym w priorytet *zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw* w tym uzupełniająco *rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego* oraz *dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe*.

Planowane w ramach PI 3c działania przyczynią się do wzrostu konkurencyjności MŚP. Dzięki realizacji działania związanego z wdrażaniem innowacji w MŚP wprowadzone na rynek krajowy i zagraniczny zostaną nowe produkty i usługi przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorstwa. Powyższe działanie pozwoli również zwiększyć PKB regionu. Wsparcie ukierunkowane również będzie na działania związane z inwestycjami MŚP w TIK, wprowadzone zostaną nowe lub zoptymalizowane procesy biznesowe. Działanie dotyczące rozwoju MŚP przy udziale instrumentów finansowych pozwoli na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, poprawę pozycji rynkowej i wzrost obrotów firm ubiegających się o powyższe wsparcie.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych i z sektora usług	[%]	regiony słabiej rozwinięte	14	2012	17,35	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zgodnie z wskazanym w diagnozie poziomem przedsiębiorczości oraz potencjałami w zakresie wdrażania innowacji należy wspierać działania przyczyniające się do podnoszenia poziomu konkurencyjności i innowacyjności MŚP. W diagnozie wskazano również na dobrze rozwinięte inicjatywy służące kooperacji, w związku z czym należy wspierać wspólne sieciowe przedsięwzięcia przyczyniające się do rozwoju MŚP.

Zadania realizowane w ramach OP III zgodne z RIS WSL 2013-2020 oraz inteligentnymi specjalizacjami wyłonionymi w procesie PPO uzyskają preferencje w procesie wyboru projektów.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c realizowane będą działania przyczyniające się do rozwoju mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw. Wsparcie uzyskają przede wszystkim projekty koncentrujące się na pozyskaniu i implementacji innowacji produktowych i procesowych z możliwością zastosowania innowacji nie technologicznych jako wspomagające wraz z możliwością ich promocji na arenie krajowej i międzynarodowej.

Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw wymaga znaczącego zwiększenia wykorzystywania innowacji w działalności gospodarczej. Wsparcie w ramach PI 3c jest ukierunkowane przede wszystkim na wdrażanie innowacji produktowych, procesowych, marketingowych i organizacyjnych. Działania w ramach PI 3c. mają na celu komercjalizację rozwiązań o charakterze innowacyjnym w przedsiębiorstwach należących do sektora MŚP. Wspierane będą przedsięwzięcia prowadzące do implementacji w przedsiębiorstwach innowacji o charakterze procesowym i/lub produktowym, których wynikiem będzie wprowadzenie na rynek produktów/usług nowych lub znacząco ulepszonych. Środki EFSI będą inwestowane w biznesowe wykorzystanie dostępnych na rynku pomysłów. W ramach PI 1b przedsiębiorstwa będą mogły opracować nowy, innowacyjny produkt, proces lub technologię natomiast w ramach PI 3c przedsiębiorstwo będzie mogło wprowadzić powyższy produkt na rynek.

Dla podniesienia konkurencyjności i innowacyjności MŚP konieczne jest większe stosowanie w działalności konkurencyjnej technik informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Wsparcie dla przedsiębiorców skupia się na upowszechnieniu zastosowania TIK dla rozwoju i poprawy efektywności działalności przedsiębiorstw potencjalnie wszystkich sektorów gospodarki m.in. poprzez wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o nowoczesne

rozwiązania teleinformatyczne, co ma na celu wzmocnienie więzi pomiędzy przedsiębiorstwami współpracującymi oraz wzrost ich konkurencyjności poprzez stosowanie nowoczesnych kanałów współpracy, automatyzację procesów biznesowych i wymiany danych. Wykorzystanie TIK przyczyni się do rozwoju e-handlu, zwiększając możliwości konkurowania polskich przedsiębiorców na rynkach międzynarodowych. Wspierane procesy informatyzacji wewnętrznej przedsiębiorstw oraz wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzania procesów modernizacyjnych, wspomagać będą bieżącą działalność firm. Dofinansowanie przeznaczone zostanie również na wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym. W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c planuje się wspierać projekty realizowane przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w zakresie inwestycji w rozwiązania teleinformatyczne służące rozwojowi przedsiębiorstwa, a w szczególności - rozwojowi produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (w tym treści cyfrowe), sprzedaży produktów i usług w Internecie, tworzeniu i udostępnianiu usług elektronicznych, jak również usprawniających pozostałe procesy biznesowe.

Wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nie będzie obejmowało dostępu do Internetu dla przedsiębiorstw. Budowa sieci dostępowych planowana jest z poziomu krajowego.

Wsparcie bezpośrednio w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach w ramach RPO WSL 2014-2020 dla rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia dopuszcza się również w ramach następujących priorytetów inwestycyjnych: 1b, 4b, 8iii, 8v, 9b.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c planuje się również wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych przyczyniających się do zwiększenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Instrumenty finansowe będą ukierunkowane przede wszystkim na rozwój przedsiębiorstw poprzez wzmacnianie podstawowej działalności lub realizacje nowych projektów lub wchodzenie na nowe rynki. Instrumenty finansowe będą zatem wspierać inwestycje zarówno w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również kapitał obrotowy, pod warunkiem powiązania z inwestycją rozwojową. Dobór instrumentów finansowych oraz zakresu i obszarów ich zastosowania nastąpi po przeprowadzeniu oceny ex-ante w zakresie zawodności rynku w dostępie do kapitału i na podstawie zbadanych potrzeb inwestycyjnych przedsiębiorstw.

Powyższe przedsięwzięcia realizowane będą na obszarze całego województwa.

Typy przedsięwzięć:

- Innowacje w MŚP:
  - wsparcie na wprowadzenie nowego lub ulepszonego rozwiązania w odniesieniu do produktu (towaru lub usługi), procesu, z możliwością zastosowania innowacji

nietechnologicznych jako wspomagające wraz z możliwością promocji innowacyjnych rozwiązań.

- Technologie informacyjno-komunikacyjne w działalności gospodarczej:
  - wsparcie wykorzystania TIK w procesach biznesowych w przedsiębiorstwach.
- Rozwój MŚP przy udziale instrumentów finansowych:
  - wkład programu w fundusze poręczeniowe, pożyczkowe oraz inne instrumenty finansowe wspierające rozwój MŚP na rynku.

Cross-financing

Nie dotyczy.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa;
- Podmioty wdrażające instrumenty finansowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planowaną formą wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c jest tryb konkursowy. Wybór konkursowego trybu uzasadniony jest typem beneficjenta (podmioty prywatne), skutecznością (największa szansa wyłonienia projektów o wysokim stopniu przygotowania do realizacji oraz ściśle realizujących cele priorytetu inwestycyjnego), jak również potencjałem wnioskodawców.

Osoby fizyczne nie mają możliwości ubiegania się o wsparcie w CT3.

W ramach naborów w PI 3c nie planuje się konkursów dedykowanych wyłącznie dla mikro przedsiębiorców.

W ramach naborów przewidzianych w PI 3c wybierane będą przedsięwzięcia przyczyniające się do wzrostu konkurencyjności oraz poprawy pozycji rynkowej MŚP. Preferowane będą przedsięwzięcia zmierzające do wzrostu gospodarczego regionu i wzrostu PKB oraz wynikające z RIS WSL 2013-2020.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przewiduje się wykorzystanie instrumentów. Formy wsparcia oraz model wdrażania zostanie opisany w dokumentach uszczegóławiających Program.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	1308	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	534	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	774	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	222	LSI/ SL2014	roczna
6.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	226 277 443	LSI/ SL2014	roczna
7.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	16 058 823	LSI/ SL2014	roczna
8.	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach	[EPC]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	482	LSI/ SL2014	roczna

2.3.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
III	Wskaźnik postępu finansowego	1	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	54 647 242	365 485 197	LSI/ SL2014	
III	Wskaźnik produktu	2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	109	619	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 61% alokacji osi priorytetowej

2.3.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty – EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
III	056 067 072 082	140 762 417 105 500 000 20 400 000 44 000 000	III	01 04 05	219 662 417 63 700 000 27 300 000	III	01 02 03	169 151 940 104 569 243 36 941 234	III	01 07	20 400 000 290 262 417			

2.4. OŚ PRIORYTETOWA IV EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA, ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII I GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny

W ramach osi priorytetowej IV zaplanowano wsparcie priorytetów inwestycyjnych z celu tematycznego 4 oraz jednego priorytetu inwestycyjnego z celu tematycznego 6 tj. PI 6e. Takie połączenie wynika z bezpośredniej współzależności pomiędzy działaniami podejmowanymi w tych obszarach w celu zapewnienia poprawy jakości powietrza w województwie śląskim. Głównym celem działań wspieranych z CT 4 jest osiągnięcie jak największej efektywności energetycznej natomiast odbywać się to musi przy jak największej redukcji emisji szkodliwych substancji do powietrza. W związku z tym podjęto decyzję aby uruchomić wsparcie w ramach nowego PI 6e na rzecz wymiany źródeł ciepła na wysokosprawne i niskoemisyjne opalane paliwami stałymi wysokiej jakości. Niska emisja pochodząca z przestarzałych źródeł ciepła opalanych dodatkowo paliwem słabej jakości powoduje, że obserwowana jakość powietrza w sezonie grzewczym (zwłaszcza) w województwie śląskim jest jedną z najgorszych spośród regionów Unii Europejskiej. Decyzja o umieszczeniu wsparcia z PI 6e w osi priorytetowej IV podyktowana jest tym, że nowo planowane działania są komplementarne do już realizowanego wsparcia w ramach tej osi, w szczególności ze wsparciem oferowanym z PI 4c w zakresie wymiany źródeł ciepła na opalane paliwem gazowym i biomasą oraz głębokiej modernizacji energetycznej budynków. Realizacja tych PI w jednej osi priorytetowej przyczyni się do poprawy jakości powietrza w regionie.

2.4.1. Priorytet inwestycyjny 4a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4a wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4a jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*, poprzez zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Planowanym rezultatem wsparcia budowy, przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i uzupełniająco dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych będzie wzrost udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem. Kierunki interwencji podejmowane w ramach osi priorytetowej IV umożliwią zbliżenie się do realizacji wyznaczonych w *Strategii Europa 2020* celów „20/20/20" w zakresie klimatu i energii. IZ RPO WSL zaplanowała interwencję przyczyniającą się do realizacji

zaleceń Rady UE (zalecenie nr 6) w zakresie poprawy efektywności w całym łańcuchu energii oraz zachęt dla inwestycji w sektorze energetycznym.

Inwestycje w zakresie sektora energetyki przyczynią się również m.in. do zmniejszenia zużycia energii pierwotnej, poprzez wzrost efektywności energetycznej na poziomie:

- produkcji (wzrost efektywności produkcji energii cieplnej w miastach, zwiększenie wykorzystania ciepła użytkowego),
- zużycia (wzrost efektywności zużycia w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej).

Mając na uwadze zależność regionalnej gospodarki od węgla jako podstawowego źródła energii, proces budowy gospodarki niskoemisyjnej będzie bardziej czasochłonny i kosztowny niż w przypadku innych regionów Polski (głównym problemem województwa śląskiego w zakresie ograniczenia niskiej emisji jest przekroczenie norm emitowanych do atmosfery pyłów np. PM 10, głównie z indywidualnych źródeł ogrzewania). Stanowi to dodatkowe uzasadnienie dla wykorzystania środków polityki spójności, jako elementu łagodzącego związane z tym procesem trudności.

Podstawową długofalową miarą sukcesu realizacji działań w tym obszarze będzie więc zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7,1	2012	17,32	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach działań związanych z inwestycjami w odnawialne źródła energii planuje się skierowanie wsparcia na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Wsparcie przewiduje w szczególności budowę i przebudowę infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, takich jak: biomasa, słońce, woda, geotermia, wiatr, w tym instalacji kogeneracyjnych. Wielkość mocy dla tych źródeł jest uzależniona od podziału ustalonego dla interwencji regionalnej, a komplementarna do poziomu krajowego.
Dystrybucja energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, w ramach wspieranej interwencji, może dotyczyć wyłącznie sieci o napięciu SN oraz nn.
Dopuszcza się realizację przedsięwzięć w formule ESCO, która z założenia stanowi formę pomocy publicznej.

Typy przedsięwzięć:

- Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.

Ww. typ przedsięwzięć może być realizowany także w ramach klastrów energii.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 4a, realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

Podstawą do zaprogramowania interwencji w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4a w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny, regionalny potencjał w zakresie OZE (w szczególności energia z biomasy, słoneczna, wodna, geotermalna oraz uzupełniająco wiatrowa). Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.

Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej (znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły) nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7

Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celu określonego w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Planowanie przestrzenne w odniesieniu do OZE będzie uwzględniać obszary Natura 2000 i korytarze migracji zwierząt.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m.in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2,
- redukcja emisji pyłu PM10 (w przypadku wymiany źródeł energii),
- inwestycje związane ze spalaniem biomasy muszą być zgodne z zapisami wojewódzkiego programu ochrony powietrza.

Ze wsparcia wykluczone będą projekty dotyczące współspalania biomasy.

Ponadto, w celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie budowy i przebudowy infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	48	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	57	LSI/ SL2014	roczna
3.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO_2 /rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	5525	LSI/ SL2014	roczna
4.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	30	LSI/ SL2014	roczna

2.4.2. Priorytet inwestycyjny 4b promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4b wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększona efektywność energetyczna w sektorze przedsiębiorstw.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4b jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki* poprzez zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki oraz komplementarnie, zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Realizacja projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 4b ma na celu poprawę efektywności energetycznej w sektorze MŚP poprzez zmniejszenie strat energii oraz w drugiej kolejności, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto. Planowane wsparcie przyczyni się również do poprawy konkurencyjności sektora MŚP i obniżenia kosztów jego działalności.

W województwie śląskim wciąż możliwe są do osiągnięcia znaczne oszczędności wynikające z poprawy efektywności energetycznej w wielu sektorach gospodarki, w tym w sektorze MŚP.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

1.	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln PKB	[GWh]	regiony słabiej rozwinięte	0,134	2011	0,063	GUS	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach realizowanych przedsięwzięć związanych z poprawą efektywności energetycznej w sektorze MŚP, wspierane będą działania polegające na modernizacji energetycznej obiektu/instalacji wraz z zastosowaniem instalacji do produkcji energii elektrycznej i/lub cieplnej ze źródeł odnawialnych - pod warunkiem, że będzie ona wykorzystywana na potrzeby własne obiektu/instalacji podlegającego modernizacji energetycznej. Należy wskazać, iż audyty energetyczne są obowiązkowym elementem realizacji projektów z zakresu efektywności energetycznej w tym sektorze. W zakresie inwestycji w odnawialne źródła energii, przewidywane jest wsparcie budowy każdej instalacji czy infrastruktury.

Typy przedsięwzięć

- Modernizacja i rozbudowa linii produkcyjnych na bardziej efektywne energetycznie.
- Głęboka, kompleksowa modernizacja energetyczna budynków[57] w MSP.
- Zastosowanie technologii efektywnych energetycznie w MŚP.
- Zastosowanie energooszczędnych (energia elektryczna, ciepło, chłód, woda) technologii produkcji i użytkowania energii.
- Wprowadzanie systemów zarządzania energią.
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (o ile wynika to z przeprowadzonego audytu energetycznego).

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Podmioty wdrażające instrumenty finansowe.

Grupy docelowe

- MŚP.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 4b dedykowane MŚP, realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

[57] Głęboka kompleksowa modernizacja energetyczna, oznacza przedsięwzięcie wpływające na poprawę efektywności energetycznej budynku, które ma na celu zmniejszenie wartości rocznego zapotrzebowania na energię użytkową, rocznego zapotrzebowania na energię końcową lub rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną budynku.

Podstawą do zaprogramowania uzupełniającej interwencji w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4b w ramach RPO WSL 2014-2020 jest naturalny regionalny potencjał w zakresie odnawialnych źródeł energii (energia słoneczna, wodna, wiatrowa, z biomasy, geotermalna).

Wykluczone ze wsparcia będą projekty dotyczące współspalania biomasy. Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok] i ilość zaoszczędzonej energii cieplnej/elektrycznej będą monitorowane na poziomie projektów oraz w sprawozdaniu rocznym dla Komisji Europejskiej.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m.in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2,
- redukcja emisji pyłu PM10 (w przypadku wymiany źródeł energii),
- zastosowanie elementów budownictwa niskoenergetycznego/technologii zmniejszających zapotrzebowanie na energię,
- preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4b przewiduje się wykorzystanie instrumentów. Formy wsparcia oraz model wdrażania zostanie opisany w dokumentach uszczegóławiających Program.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	4	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	52	LSI/ SL2014	roczna
4.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6	LSI/ SL2014	roczna

2.4.3. Priorytet inwestycyjny 4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4c wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4c jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki* poprzez zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki.

Planowanym rezultatem wsparcia, inwestycji związanych z modernizacją energetyczną budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych, budową instalacji OZE oraz modernizacją źródeł ciepła, będzie wzrost efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym, obniżenie energochłonności gospodarki, a także ograniczenie tzw. „niskiej emisji". Uzupełniająco nastąpi wzrost udziału produkcji energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii.

Ponadto, realizacja celu szczegółowego przyczyni się do poprawy jakości powietrza w regionie (w wyniku ograniczenia emisji do atmosfery m.in. dwutlenku węgla i pyłów).
Wsparcie efektywności energetycznej oraz uzupełniająco produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł przyczyni się również do efektywnego wykorzystywania regionalnych zasobów przez sektor publiczny i mieszkaniowy. Co więcej, w dłuższej perspektywie czasowej, w wyniku wsparcia ww. działań, nastąpi obniżenie kosztów funkcjonowania administracji publicznej i sektora mieszkaniowego.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno-bytowe obejmująca mieszkalnictwo i budynki mieszkalne	[GJ]	regiony słabiej rozwinięte	32 544 827	2013	23 771 497	GUS	roczna
2.	Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego (PM10)	[µg/m3]	regiony słabiej rozwinięte	41,00	2013	40,00	WIOŚ	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Interwencja podejmowana w priorytecie inwestycyjnym 4c dotyczy zarówno poprawy efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym, ale również jest odpowiedzą na zdiagnozowane zanieczyszczenia powietrza w 5 strefach województwa śląskiego (zgodnie z *Programem ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji*):

- aglomeracjach o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy - aglomeracja górnośląska oraz aglomeracja rybnicko – jastrzębska,
- miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy - Bielsko-Biała oraz Częstochowa,
- pozostałego obszaru województwa, niewchodzącego w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji (strefa śląska).

W związku z czym, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4c, wspierane będą działania polegające na głębokiej modernizacji energetycznej budynków[58] użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wraz z budową i przebudową infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w modernizowanych energetycznie budynkach i/lub likwidacji „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła.

Wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w indywidualne urządzenia do ogrzewania (indywidualne źródła ciepła) spalające biomasę lub paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO_2 i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia

[58] Głęboka kompleksowa modernizacja energetyczna, oznacza przedsięwzięcie wpływające na poprawę efektywności energetycznej budynku, które ma na celu zmniejszenie wartości rocznego zapotrzebowania na energię użytkową, rocznego zapotrzebowania na energię końcową lub rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną budynku.

oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie. Odnośnie indywidualnych urządzeń do ogrzewania, wspierane mogą być inwestycje w instalacje o jak najmniejszej emisji CO_2, PM 10 oraz innych zanieczyszczeń powietrza. Wsparte projekty musza skutkować redukcją CO_2 o co najmniej 30% w odniesieniu do istniejących instalacji. Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Preferowane powinny być projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń.

Najbardziej skutecznymi działaniami w obszarze poprawy efektywności energetycznej jest głęboka modernizacja energetyczna budynków (oparta m.in. o system monitorowania i zarządzania energią). Należy wskazać, iż audyty energetyczne są obowiązkowym elementem realizacji projektów z zakresu efektywności energetycznej w tym priorytecie inwestycyjnym.

Typy przedsięwzięć

- Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych.
- Likwidacja „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła.
- Budowa instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach.

Ww. typy przedsięwzięć mogą być realizowane także w ramach klastrów energii.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;

- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 4c realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

W przypadku realizacji projektów z zakresu: likwidacji tzw. „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła lub podłączanie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych konieczne będzie spełnienie warunków ex-ante z dyrektywy 2006/32 / EC, w szczególności odnoszących się do instalacji indywidualnych liczników ciepła w budynkach wielorodzinnych, podłączonych do ogrzewania sieciowego i poddawanych renowacji oraz nową dyrektywą Energy Efficiency 2012/27/EU, w której kontynuowane są wymogi dyrektywy 2006/32/EC w sprawie indywidualnego pomiaru ciepła. Wprowadzenie indywidualnego pomiaru ciepła powinno mieć miejsce zawsze w połączeniu z wprowadzeniem zaworów termostatycznych w budynkach, w których nie zostały one jeszcze zamontowane.

Zwiększeniu efektywności energetycznej regionalnej gospodarki będą służyć przede wszystkim działania koncentrujące się na realizacji strategii/planów gospodarki niskoemisyjnej w tym *Programu ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji*. W związku z powyższym, działania związane z modernizacją energetyczną budynków (użyteczności publicznej i mieszkalnych wielorodzinnych) będą promowały jej kompleksowy wymiar (tzw. głęboka modernizacja oparta o system monitorowania i zarządzania energią), uwzględniającą również wysokosprawne źródła ciepła oraz modernizację sieci dystrybucji ciepła (w tym wymianę źródeł ciepła). Wsparciem będą objęte budynki mieszkalne wielorodzinne (m. in. budynki czynszowe, komunalne, które charakteryzują się wysoką – prawie 70% - tzw. luką remontową) oraz budynki użyteczności publicznej (m. in. budynki użyteczności publicznej objęte obowiązkiem modernizacji energetycznej termomodernizacji na podstawie art. 5 ust. 1 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej). Dofinansowanie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej wynika z dokumentu rządowego pt. *Wspieranie Inwestycji w modernizację budynków*, czyli *długoterminowej strategii wspierania inwestycji w renowację krajowych zasobów budynków mieszkaniowych i użytkowych, zarówno publicznych, jak i prywatnych*, w związku z art. 4 dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej oraz *Krajowego Planu Działań* mającego na celu zwiększenie liczby budynków o niskim zużyciu energii, w związku z art. 9 dyrektywy 2010/31/UE. *Krajowy Plan Działań* realizowany jest w powiązaniu z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r., w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki oraz ich usytuowanie, którego nowelizacja, przewidująca zwiększenie wymagań w zakresie efektywności energetycznej, weszła w życie 1 stycznia 2014r.

Zmniejszenie zużycia energii końcowej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok] i ilość zaoszczędzonej energii cieplnej/elektrycznej będą monitorowane na poziomie projektów oraz w sprawozdaniu rocznym dla Komisji Europejskiej.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m.in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2,
- redukcja emisji pyłu PM10 (w przypadku wymiany źródła ciepła),
- zastosowanie elementów budownictwa niskoenergetycznego/technologii zmniejszających zapotrzebowanie na energię,
- wpisywanie się w strefy zdiagnozowane w wojewódzkim programie ochrony powietrza,
- preferowane będą projekty zwiększające efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty z zakresu głębokiej, kompleksowej modernizacji energetycznej zwiększające efektywność energetyczną poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania,
- w zakresie projektów obejmujących modernizację/wymianę indywidualnego źródła ciepła wspierane będą projekty ograniczające emisję CO_2 przynajmniej o 30% w porównaniu do istniejącego urządzenia.

Wspierane mogą być inwestycje w instalacje o jak najmniejszej emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza. Wsparte projekty muszą skutkować redukcją CO_2 o co najmniej 30% w odniesieniu do istniejących instalacji.

Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE.

Preferowane powinno być wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Inwestycje dotyczące modernizacji budynków użyteczności publicznej, w której prowadzona jest działalność lecznicza w zakresie leczenia szpitalnego mogą dotyczyć tylko obiektów, których funkcjonowanie jest uzasadnione w kontekście map potrzeb zdrowotnych.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Dodatkowo w celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie, modernizacji energetycznej w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych uzupełniająco wraz z budową i przebudową infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w modernizowanych energetycznie budynkach i/lub likwidacji tzw. „niskiej emisji" poprzez wymianę/modernizację indywidualnych źródeł ciepła, interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT, zawierającej odniesienia do zagadnień niskoemisyjnych w szczególności związanych z ograniczeniem emisji pochodzących z budownictwa, ciepłownictwa oraz transportu.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, dla miasta Bytom przewiduje się przeznaczenie specjalnej puli środków na procedurę pozakonkursową OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo – finansowym środków dedykowanych OSI Bytom, Instytucja Zarządzająca może zdecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. IZ nie wyklucza

zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4c nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopień redukcji PM10	[t/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	637	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	42	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	42	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	699	LSI/ SL2014	roczna
5.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	21	LSI/ SL2014	roczna
6.	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	[kWh / rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	115 800 000	LSI/ SL2014	roczna
7.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO_2/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	8 181	LSI/ SL2014	roczna

2.4.4. Priorytet inwestycyjny 4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4e wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększona atrakcyjność transportu publicznego dla pasażerów.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4e jest spójny z celami głównym i szczegółowymi *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki poprzez obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich.*

Głównym rezultatem kompleksowego wsparcia infrastruktury transportu zbiorowego, będzie promowanie alternatywnych form przemieszczania się w miastach oraz wzrost zainteresowania mieszkańców regionu korzystaniem z transportu publicznego. Tym samym rezultaty będą przyczyniały się ograniczenia emisji CO_2, jak i innych zanieczyszczeń, wpisując się jednocześnie w priorytety UE w zakresie transportu. Wsparcie związane z efektywnym energetycznie oświetleniem przestrzeni publicznej wpisuje się w działania, które będą podejmowane przez beneficjentów przy inwestycjach związanych z niskoemisyjnym transportem miejskim. Inwestycje te przyczynią się do osiągnięcia lepszych wyników w zakresie energooszczędności/redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przewozy pasażerów środkami komunikacji miejskiej	[mln osób]	regiony słabiej rozwinięte	585,6	2012	822,35	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e wspierane będą działania polegające na budowie, przebudowie liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych – w tym dworców autobusowych i kolejowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride, dróg rowerowych), zakupie taboru autobusowego i tramwajowego, wdrażaniu inteligentnych systemów transportowych ITS - w tym SDIP, wymianie oświetlenia w gminach na instalacje o wyższej efektywności energetycznej. Dodatkowo planuje się również wsparcie na rzecz rozwoju sieci regionalnych tras rowerowych.

W zakresie ITS, wsparcie uzyskają te inwestycje, które będą zapewniały interoperacyjność stosowanych aplikacji zarządzania oraz będą wskazywały na systemowe usprawnienie komunikacji w regionie/miastach.

Należy zwrócić uwagę, iż główny nacisk interwencji w priorytecie inwestycyjnym 4e zostanie położony na inwestycje w infrastrukturę transportu miejskiego, w tym w infrastrukturę szynową oraz drogową.

Finansowanie uzyskają również projekty związane z zakupem niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru autobusowego zasilanego paliwem alternatywnym w rozumieniu przedstawionym w krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (dot. dyrektywy 2014/94/UE). Jednakże, dodatkowo punktowany będzie zakup bezemisyjnych pojazdów transportu publicznego. Zakupowi taboru zasilanego alternatywnymi paliwami może towarzyszyć budowa infrastruktury i zakup urządzeń do obsługi tego typu taboru (ale tylko w niezbędnym zakresie). Brak wsparcia dla pojazdów napędzanych wyłącznie silnikami diesla zgodnych z normą emisji spalin EURO 6 i starszych.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się również do obniżenia emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich poprzez zwiększenie efektywności transportu publicznego, poprawę jakości powietrza oraz obniżenie energochłonności infrastruktury publicznej.

Interwencja podejmowana w priorytecie inwestycyjnym 4e dotyczy wzrostu, atrakcyjności transportu publicznego dla pasażerów, ale również jest odpowiedzą na zdiagnozowane zanieczyszczenia powietrza w 5 strefach województwa śląskiego (zgodnie z *Programem ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji*):

- aglomeracjach o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy - aglomeracja górnośląska oraz aglomeracja rybnicko – jastrzębska,
- miastach o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy - Bielsko-Biała oraz Częstochowa,
- pozostałego obszaru województwa, niewchodzącego w skład miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz aglomeracji (strefa śląska).

Typy przedsięwzięć

- Budowa, przebudowa liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowane węzły przesiadkowe, drogi rowerowe, parkingi Park&Ride i Bike&Ride, bus pasy).
- Rozwój sieci regionalnych tras rowerowych.
- Wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS).
- Zakup taboru autobusowego i tramwajowego na potrzeby transportu publicznego wraz z budową infrastruktury.
- Budowa i przebudowa liniowej infrastruktury tramwajowej.
- Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia.

Cross-financing

Nie przewiduje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

W zakresie niskoemisyjnego transportu:

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, których statutowym zadaniem jest wykonywanie ustawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie transportu publicznego;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, realizujące zadania z zakresu transportu publicznego, wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Podmioty, w których większość udziałów posiada jednostka samorządu terytorialnego lub związek JST, realizujące na podstawie statutu zadania publiczne z zakresu transportu publicznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-3 reprezentowane przez lidera.

W zakresie poprawy efektywności oświetlenia w gminach:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

W zakresie rozwoju sieci Regionalnych Tras Rowerowych:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;

- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie, w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 4e realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m.in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2,
- wkład w zwiększenie liczby osób korzystających z transportu publicznego,
- wkład w poprawę dostępności i mobilności,
- wpisywanie się w strefy zdiagnozowane w wojewódzkim programie ochrony powietrza.

W zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia budowy, przebudowy liniowej i punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. zintegrowanych centrów przesiadkowych – w tym dworców autobusowych i kolejowych, parkingów Park&Ride i Bike&Ride, dróg rowerowych, infrastruktury towarzyszącej), zakupu taboru autobusowego i tramwajowego, wdrażania inteligentnych systemów transportowych ITS - w tym SDIP, wymiany oświetlenia w gminach na instalacje o wyższej efektywności energetycznej, interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Inwestycje w transport miejski ramach PI 4e będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii

przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak np.: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy).

Zakres wsparcia projektów z zakresu niskoemisyjnego transportu miejskiego musi być zgodny z celami i kierunkami działań *Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego* oraz *Programem ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji.* Wszystkie projekty dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym transportu publicznego oraz oświetlenia miejskiego będą musiały uwzględniać szersze podejście, wpisując się w strategie miejskie (w tym plany mobilności miejskiej lub plany gospodarki niskoemisyjnej), odnoszące się do zagadnień niskoemisyjności. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego w ramach priorytetu inwestycyjnego 4e powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- być komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych programów operacyjnych. W przypadku miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów instrumentem koordynacji jest Strategia ZIT,
- inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e,
- w miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) preferowany będzie rozwój tej gałęzi transportu zbiorowego poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową i tabor,
- jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest zakup, niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru autobusowego zasilanego paliwem alternatywnym w rozumieniu przedstawionym w krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (dot. dyrektywy 2014/94/UE). Jednakże, dodatkowo punktowany będzie zakup bezemisyjnych pojazdów transportu publicznego. Zakupowi taboru zasilanego alternatywnymi paliwami może towarzyszyć budowa infrastruktury i zakup urządzeń do obsługi tego typu taboru (ale tylko w niezbędnym zakresie). Brak wsparcia dla pojazdów napędzanych wyłącznie silnikami diesla zgodnych z normą emisji spalin EURO 6 i starszych.

- zakupowi niskoemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę.
- Inwestycje w trasy rowerowe muszą być zgodne z koncepcją spójnej sieci regionalnych tras rowerowych o zasięgu wojewódzkim realizowaną według jednolitych standardów.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	200	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	62	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	LSI/ SL2014	roczna
4.	Całkowita długość nowych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	LSI/ SL2014	roczna
5.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO_2/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	1 718	LSI/ SL2014	roczna
6.	Długość wspartej infrastruktury rowerowej	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	24	LS/SL2014	roczna

2.4.5. Priorytet inwestycyjny 4g promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4g wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększony udział produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 4g jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki poprzez zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki.*

Planowanymi rezultatami wsparcia produkcji energii poprzez wykorzystanie wysokosprawnych źródeł kogeneracyjnych będzie: zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki poprzez obniżenie ilości zużywanego paliwa, zmniejszenie emisji dwutlenku węgla emitowanego do atmosfery, większa elastyczność produkcji ciepła do ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, wzrost produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz możliwość zwiększenia produkcji energii bez przekroczenia ustawowych limitów emisji CO_2.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek energii cieplnej produkowanej w skojarzeniu	[%]	regiony słabiej rozwinięte	57,71	2014	60,61	URE	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4g, wspierane będą działania polegające na produkcji energii poprzez wykorzystanie (budowę) wysokosprawnych źródeł kogeneracyjnych, opartych o źródła energii inne niż OZE, węgiel kamienny i brunatny (np. gaz ziemny, olej). Przewiduje się możliwość wsparcia zabudowy układów energetycznych wykorzystujących metan z odmetanowania kopalń jako wdrożenie innowacyjnych rozwiązań wynikających z RIS WSL 2013-2020. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez obniżenie jej emisyjności.

Wsparcie otrzyma budowa, uzasadnionych pod względem ekonomicznym, nowych instalacji wysokosprawnej kogeneracji oraz innych małych obiektów i urządzeń energetycznego spalania (tj. lokalne kotłownie) o jak najmniejszej z możliwych emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza (tj. PM 10). W przypadku nowych instalacji powinno zostać osiągnięte co najmniej 10% efektywności energetycznej w porównaniu do rozdzielonej produkcji energii cieplnej i elektrycznej przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technologii. Dodatkowo wszelka przebudowa istniejących instalacji na wysokosprawną kogenerację oraz innych małych obiektów i urządzeń energetycznego spalania musi skutkować redukcją CO_2 o co najmniej 30% w porównaniu do istniejących instalacji. Ponadto, dopuszczona jest pomoc inwestycyjna dla wysokosprawnych instalacji spalających paliwa kopalne pod warunkiem, że te instalacje nie zastępują urządzeń o niskiej emisji CO_2, a inne alternatywne rozwiązania byłyby mniej efektywne i bardziej emisyjne.

Typy przedsięwzięć

- Budowa i modernizacja instalacji do produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji.

Ww. typ przedsięwzięć może być realizowany także w ramach klastrów energii.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);

- Podmioty wykonujące działalność leczniczą, w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną;
- Szkoły wyższe;
- Organizacje pozarządowe;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Przedsiębiorcy;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu planowany w osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, wpisuje się w priorytet inwestycyjny 4g i realizowany będzie w ramach trybu konkursowego.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

W ramach Programu wsparte mogą zostać jedynie projekty zapewniające jak najniższy poziom emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza, a w szczególności PM10.

Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Projekty powinny być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, do których doprowadzona jest energia ze wspieranych instalacji przy zapewnieniu, że inwestycje są oparte na zapotrzebowaniu na ciepło użytkowe.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Preferowane powinno być wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Efekty (wskaźniki) realizacji projektów takie jak: zmniejszenie emisji CO_2 będą monitorowane na etapie wdrażania i udostępniane jako informacja dodatkowa w rocznym sprawozdaniu monitoringowym.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m. in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2 o co najmniej 30% (w przypadku przebudowy istniejących instalacji),
- redukcja emisji pyłu PM10 (w przypadku wymiany źródeł energii).

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4g nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej w ramach kogeneracji	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	22	LSI/ SL2014	roczna
2.	Dodatkowa zdolność produkcji energii elektrycznej i cieplnej w warunkach kogeneracji	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	24,75	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	22	LSI/ SL2014	roczna

2.4.6. Priorytet inwestycyjny 6e podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej IV RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6e wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- poprawa jakości powietrza.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6e jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

Planowanym rezultatem wsparcia, inwestycji związanych z wymianą źródeł ciepła na wysokosprawne kotły, będzie poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji do atmosfery pyłów PM10, PM2,5 oraz benzo(alfa)pirenu co wpłynie na obniżenie stężeń.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM10 w sezonie grzewczym	[µg/m^3]	regiony słabiej rozwinięte	49	2016	40	WIOŚ	roczna
2.	Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM2,5 w sezonie grzewczym	[µg/m^3]	regiony słabiej rozwinięte	35	2016	25	WIOŚ	Roczna
3.	Średnioroczne stężenie benzo(alfa)pirenu w pyle zawieszonym PM10 w sezonie grzewczym	[ng/m^3]	regiony słabiej rozwinięte	12	2016	1	WIOŚ	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6e, wspierane będą działania polegające na likwidacji „niskiej emisji" poprzez wymianę indywidualnych źródeł ciepła na wysokosprawne kotły w tym opalane paliwem stałym (za wyjątkiem węgla brunatnego) w budynkach mieszkalnych. Wsparcie będzie także kierowane na wymianę bądź niezbędną modernizację instalacji CO i CWU. Jednocześnie preferowane będą projekty, które przeciwdziałają ubóstwu energetycznemu. Możliwe będzie również udzielenie wsparcia na poprawę efektywności energetycznej budynków, które nie spełniają minimalnych standardów efektywności energetycznej.

Inwestycje powinny przyczyniać się do osiągnięcia jak największej efektywności energetycznej oraz jak najmniejszych emisji CO2 i innych zanieczyszczeń powietrza (m.in. PM10). Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze jest nieuzasadnione ekonomicznie. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest

energia ze wspieranych urządzeń, bądź gdy budynek spełnia minimalny standard efektywności energetycznej potwierdzony przeprowadzoną oceną energetyczną. Inwestycje termomodernizacyjne wspierające projekty wymiany indywidualnych źródeł ciepła będą kwalifikowały się do wsparcia w ramach tego priorytetu inwestycyjnego.

Premiowane będzie zastosowanie odnawialnych źródeł energii w projektach tylko w budynkach objętych wymianą/modernizacją źródeł ciepła.

Uzupełnieniem działań związanych z wymianą źródeł ciepła będzie komplementarne wsparcie na rzecz systemu informowania społeczeństwa o poziomie zanieczyszczenia powietrza np. oferowane w ramach CT2.

Typy przedsięwzięć

Wymiana/modernizacja indywidulanych źródeł ciepła (w tym na paliwa stałe) wraz z ewentualnymi pracami termomodernizacyjnymi;

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Organizacje pozarządowe;
- Porozumienia podmiotów wymienionych wyżej reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Grupy docelowe:

- Osoby fizyczne

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 6e realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

Przy wyborze projektów do realizacji IZ RPO WSL będzie kierowała się m.in. następującymi kryteriami:

- efektywność kosztowa w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych,
- wielkość redukcji CO_2,
- redukcja emisji pyłu PM10,
- zastosowanie elementów budownictwa niskoenergetycznego/technologii zmniejszających zapotrzebowanie na energię,
- wpisywanie się w strefy zdiagnozowane w wojewódzkim programie ochrony powietrza.

Wspierane mogą być inwestycje przyczyniające się do osiągnięcia jak największej efektywności energetycznej oraz o jak najmniejszej emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza jak np. PM10.

Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi, krajowymi i regionalnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

W związku ze zidentyfikowanymi w *Programie ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji* przekroczeniami zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, adekwatnych dla interwencji w ramach PI 6e, dofinansowanie będzie kierowane do obszarów o stwierdzonych ponadnormatywnych przekroczeniach emisji PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu określonych w ww. *Programie.*

Wspierane urządzenia powinny spełniać minimum standard emisyjny zgodny z 5 klasą pod względem granicznych wartości emisji zanieczyszczeń normy PN-EN 303-5:2012, co potwierdza się zaświadczeniem wydanym przez jednostkę posiadającą w tym zakresie akredytację Polskiego Centrum Akredytacji, lub innej jednostki akredytującej w Europie, będącej sygnatariuszem wielostronnego porozumienia o wzajemnym uznawaniu akredytacji EA (European co-operation for Accreditation). Dodatkowo wsparciem mogą zostać objęte urządzenia które spełniają minimalny poziom efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE.

Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Premiowane będą projekty komplementarne z innymi inwestycjami w zakresie ograniczania zanieczyszczenia powietrza.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący.

Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6e nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Stopień redukcji PM10	[t/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	110	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6 638	LSI/SL2014	roczna
3.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	[Tony równoważnika CO2]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	5 659	LSI/SL2014	roczna

2.4.7. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
IV	Wskaźnik postępu finansowego	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	125 152 317	981 619 949	LSI/ SL2014	
IV	Wskaźnik produktu	2.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	60	200	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 16,16% alokacji osi priorytetowej
IV	Wskaźnik produktu	3.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	7	62	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 27,21% alokacji osi priorytetowej
IV	Wskaźnik produktu	4.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych	[MW]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	14	57	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 14,66% alokacji osi priorytetowej

2.4.8. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
IV	009	17 354 901	IV	01	786 376 955	IV	01	542 345 021	IV	01	678 721 176			
	010	51 732 595		04	35 000 000		02	166 875 391		05	7 500 000			
	011	33 718 748		05	13 000 000		03	125 156 543		07	148 155 779			
	012	19 486 073												
	013	146 136 159												
	014	92 357 893												
	016	9 000 000												
	043	358 607 765												
	044	40 000 000												
	068	19 800 000												
	083	43 182 821												
	090	3 000 000												

2.5. OŚ PRIORYTETOWA V OCHRONA ŚRODOWISKA I EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW

Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny

W obrębie osi priorytetowej V Ochrona Środowiska i Efektywne Wykorzystanie Zasobów, zaplanowano wsparcie priorytetów inwestycyjnych z celu tematycznego 6 zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami oraz z wybranych priorytetów inwestycyjnych celu tematycznego 5 promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem. Koncentracja ww. zakresu interwencji w ramach jednej osi zapewni spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i silniej przyczyni się do osiągnięcia sformułowanych celów związanych ze zwiększeniem konkurencyjności gospodarki, efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz poprawą zdolności adaptacji do zmian klimatu. Sprzyjające realizacji sformułowanych celów będą działania wynikające z przygotowanych przez samorządy Strategii ZIT/RIT, zawierających elementy planów gospodarki niskoemisyjnej. Taka integracja działań w jednej osi priorytetowej, w połączeniu z działaniami w pozostałych osiach priorytetowych przyczyni się do lepszej realizacji celów zrównoważonego gospodarowania zasobami oraz poprawy stanu środowiska.

W ramach osi priorytetowej V uwzględniono zasadę zrównoważonego rozwoju poprzez zaprogramowanie przedsięwzięć nakierowanych na synergię celów gospodarczych, społecznych i ochrony środowiska.

Praktycznym sposobem wprowadzenia ww. zasady dla każdego priorytetu inwestycyjnego w osi priorytetowej V będzie ustalenie minimalnych wymogów, ewentualnie wprowadzenie odpowiednich premii w kryteriach wyboru projektów np. związanych z efektywnym wykorzystaniem zasobów w odniesieniu do realizowanych przedsięwzięć, w *Szczegółowym Opisie Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

2.5.1. Priorytet inwestycyjny 5b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 5b wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- lepsze wyposażenie służb ratowniczych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 5b jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami.*

Rezultatem wsparcia jednostek ochotniczej straży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych będzie poprawa skuteczności ich działania w tym lepsza gotowość do niesienia pomocy poszkodowanym w wyniku wystąpienia niekorzystnych zjawisk oraz szybsze dotarcie do miejsca zdarzenia. Ponadto, uzupełniająco dzięki ww. wsparciu, wzrośnie w regionie zdolność ograniczania skutków klęsk żywiołowych. Wsparcie tego rodzaju inwestycji jest jednocześnie komplementarne do programowanych z innych środków, w tym środków wspólnotowych, kompleksowych projektów dotyczących poprawy stanu bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Województwa Śląskiego.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział interwencji, w których czas przybycia pierwszego podmiotu ratowniczego od zgłoszenia do przybycia na miejsce zdarzenia nie przekroczył 5 minut w liczbie zdarzeń ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	28,13	2013	39,00	KG PSP	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zmiany klimatyczne i związane z nimi zjawiska ekstremalne jak podtopienia i powodzie, fale upałów, huragany, wymagają szczególnego zwrócenia uwagi na grupy społeczne szczególnie wrażliwe ze względu na wiek, stan zdrowia lub status materialny. Odrębną grupę stanowią osoby pokrzywdzone w wyniku gwałtownych zjawisk, w przypadku których niezbędne będzie wdrożenie doraźnych mechanizmów pomocy. Dlatego w oparciu o doświadczenia z ostatnich 20 lat związane z występowaniem w regionie katastrof takich jak: pożary oraz powodzie, IZ RPO WSL skierowała wsparcie na wzmocnienie potencjału służb ratowniczych, które na poziomie regionalnym w pierwszej kolejności pomagają osobom pokrzywdzonym w wyniku występowania klęsk żywiołowych i nie są finansowane z poziomu krajowego.

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 5b, wspierane będą działania polegające na wyposażeniu jednostek ochotniczej straży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych. Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do skuteczniejszej i efektywniejszej pomocy mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia zjawisk katastrofalnych.

Planowana interwencja jest komplementarna z działaniami w obszarze zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, związanymi z tworzeniem i wdrażaniem efektywnych systemów zarządzania ryzykiem oraz w zakresie wsparcia systemu ratowniczego, które zaprogramowano

w osi priorytetowej II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Typy przedsięwzięć

- Wyposażenie jednostek ochotniczej straży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typ projektu, planowany w osi priorytetowej V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów RPO WSL 2014-2020, wpisuje się priorytet inwestycyjny 5b i realizowany będzie w trybie konkursowym. Ponadto jest zgodny z *Strategicznym Planem Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)* i jest przygotowany zgodnie z zaleceniami zawartymi w Białej Księdze oraz Strategii UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Wybrane działanie umożliwi stabilny rozwój społeczno-gospodarczy w obliczu ryzyka, jakie niosą ze sobą zmiany klimatu, jak wskazano w dokumencie *Ocena ryzyka na potrzeby zarządzania kryzysowego. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego*.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	18	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba ludności odnoszących korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	74 484	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba ludności odnoszących korzyści ze środków ochrony przed pożarami lasów	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	95 436	LSI/ SL2014	roczna

2.5.2. Priorytet inwestycyjny 6a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie PI 6a wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększony udział unieszkodliwionych odpadów komunalnych i niebezpiecznych (azbest).

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6a jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie poprzez zmniejszenie presji na środowisko naturalne.*

Planowanym rezultatem wsparcia inwestycji w sektor gospodarki odpadami w regionie będzie większa ilość unieszkodliwionych oraz poddanych recyklingowi odpadów, co spowoduje zmniejszenie presji na środowisko naturalne, w tym poprawę jakości życia ludzi, dzięki zapewnieniu lepszego stanu środowiska i likwidacji uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów.

Ww. zakres wsparcia jest związany z występowaniem na terenie województwa śląskiego dużej ilości odpadów wytworzonych i nagromadzonych, co wynika z wysokiego stopnia zurbanizowania i uprzemysłowienia regionu.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych	[%]	regiony słabiej rozwinięte	9,1	2012	50,00	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6a wspierane będą typy projektów docelowo służące zmniejszeniu presji na środowisko naturalne przy założeniu, iż kierunki interwencji pozostaną zgodne z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami* (WPGO), tj.: inwestycje obejmujące infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami, zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, w tym wsparcie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, a także kompleksowe unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. W ramach pierwszego przykładowego rodzaju projektu wparcie inwestycji z zakresu gospodarki odpadami będzie możliwe w przypadku, kiedy przedsięwzięcia te wynikać będą z planu inwestycyjnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, uzgodnionego z ministrem właściwym ds. środowiska i stanowiącego załącznik do WPGO. W ramach drugiego przykładowego rodzaju projektu wsparcie uzyskają inwestycje związane z oczyszczeniem terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwaniem azbestu z budynków użyteczności publicznej, wielorodzinnych budynków mieszkalnych, budownictwa jednorodzinnego wraz z zapewnieniem bezpiecznego unieszkodliwienia odpadów (inwestycje zgodne z WPGO, lecz nieobjęte planem inwestycyjnym stanowiącym załącznik do WPGO).

W celu wypełnienia warunkowości ex ante Polska zobowiązała się do zaktualizowania Krajowego oraz wojewódzkich planów gospodarowania odpadami, których załącznikami będą plany inwestycyjne w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

Warunkiem wsparcia inwestycji będzie ich uwzględnienie w planach inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi (za wyjątkiem projektów dot. azbestu). Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywna zbiórkę odpadów u źródła.

Typy przedsięwzięć

- Inwestycje obejmujące infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami, zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami;
- Kompleksowe unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej

programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;
- Towarzystwa budownictwa społecznego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 6a realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

W zakresie projektów związanych z gospodarką odpadami w ramach priorytetu inwestycyjnego 6a RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje dla których podstawą będą: dyrektywa 2008/98/WE ws. odpadów (ramowa dyrektywa odpadowa) i dyrektywa 1999/31/WE ws. składowania odpadów (dyrektywa składowiskowa), *Wojewódzki plan gospodarki odpadami* (WPGO) i wskazane w nim zadania, w tym – dla projektów dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi - plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, stanowiący załącznik do WPGO (plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi nie dotyczy projektów dot. azbestu).

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Realizacja projektów z zakresu gospodarki odpadami będzie przede wszystkim opierała się o zasadę wynikającą z dyrektywy odpadowej tzn. opartą na zapewnieniu kompleksowej gospodarki odpadami, zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami. Działania te, ujęte w *Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami*, odnoszą się m.in. do:

- selektywnej zbiórki odpadów komunalnych u źródła, przetwarzania tych odpadów, zgodnie z ich naturą (szkło, metal, plastik, papier, odpady biodegradowalne oraz pozostałe odpady komunalne w połączeniu z edukacją lokalnej społeczności),
- recyklingu, sortowania i kompostowania,
- przetwarzania i utylizacji odpadów niebezpiecznych.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie gospodarki odpadami środki RPO WSL 2014-2020 zostaną głównie skoncentrowane na projektach infrastrukturalnych w zakresie budowy/rozwoju/modernizacji zakładów odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz kompleksowego unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	8	LSI/ SL2014	roczna
2.	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	[t]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	2 444	LSI/ SL2014	roczna
3.	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów	[t/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	96 426	LSI/ SL2014	roczna

4.	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	19	LSI/SL2014	roczna

2.5.3 Priorytet inwestycyjny 6b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6b wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6b jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie.*

Planowanym rezultatem wsparcia inwestycji z zakresu budowy/modernizacji sieci kanalizacyjnych, oczyszczalni ścieków oraz systemów zaopatrzenia w wodę, będzie większa liczba mieszkańców województwa śląskiego korzystająca z systemu oczyszczania ścieków. Docelowo nastąpi zmniejszenie presji na środowisko naturalne poprzez ograniczenie zużycia wody, zmniejszenie ilości ścieków nieoczyszczonych wprowadzanych do rzek, a także zwiększenie odsetka oczyszczonych ścieków komunalnych.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	[%]	regiony słabiej rozwinięte	76,9	2013	86,90	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b wspierane będą działania, polegające na: budowie i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowie i modernizacji sieci kanalizacji deszczowej; budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, budowie instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych oraz budowie i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę, w ramach kompleksowych przedsięwzięć regulujących gospodarkę ściekową. Przedsięwzięcia z zakresu systemów zaopatrzenia w wodę będą realizowane na obszarach objętych sieciami kanalizacji ściekowej. W przypadku

inwestycji na rzecz gospodarki osadami ściekowymi możliwa będzie budowa instalacji służących do zagospodarowania osadów ściekowych, m.in.: kompostowni, suszarni - nie wykorzystujących OZE.

Realizacja zaprogramowanych działań przyczyni się do poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych, w tym zmniejszenia presji na środowisko naturalne.

Typy przedsięwzięć

- Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej.
- Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych.
- Budowa instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych.
- Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 6b realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

W zakresie projektów związanych z gospodarką wodno-ściekową w ramach priorytetu inwestycyjnego 6b RPO WSL 2014-2020 wspierane będą inwestycje, dla których podstawą będą zalecenia wynikające z dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. dyrektywa ściekowa) oraz z wdrażającego ww. dyrektywę *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych* (KPOŚK). Dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie KPOŚK wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy ściekowej, zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach. Wsparcie w ww. zakresie uzyskają projekty realizowane na obszarze aglomeracji, w rozumieniu ustawy Prawo wodne, o wielkości od 2 do

10 tys. RLM. Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji sieci kanalizacji deszczowej; budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych oraz budowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę, interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach. IZ nie wyklucza zastosowania zwrotnych form finansowania, jeśli wystąpią przesłanki uzasadniające ich zastosowanie.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6	LSI/ SL2014	roczna
2.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	267	LSI/ SL2014	roczna

3.	Długość sieci wodociągowej	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	15	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6 429	LSI/ SL2014	roczna
5.	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków	[RLM]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	36 455	LSI/ SL2014	roczna

2.5.4. Priorytet inwestycyjny 6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W ramach osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6c wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- zwiększona atrakcyjność obiektów kulturowych regionu.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6c jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów.*

W odniesieniu do sektora kultury, środki będą skoncentrowane na realizacji projektów mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiektów wpisanych do rejestru śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, Szlaku Zabytków Techniki, ważnych z punktu widzenia rozwoju regionu, a także w mniejszym stopniu na zabezpieczeniu obiektów dziedzictwa kulturowego.

Projekty będą przyczyniać się do poprawy dostępu do kultury, atrakcyjności obiektów kulturowych, wzmocnienia funkcji edukacyjnych i zwiększenia udziału mieszkańców regionu w kulturze, co stanowić będzie uzupełnienie innych, tzw. „miękkich" form wsparcia kultury w programach EU takich jak: Kreatywna Europa czy Europa dla obywateli. Odpowiednie wykorzystanie zasobów kulturowych oraz rozwój powiązanej z nimi oferty kulturalnej, przyczynią się również do podnoszenia regionalnego i krajowego potencjału turystycznego, co ma pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu i kraju.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zwiedzający muzea i oddziały muzealne (ogółem) na 10000 ludności	[osoby]	regiony słabiej rozwinięte	2613	2013	2822	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Wspierane będą następujące przedsięwzięcia:

- Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane dla obiektów przynależnych do Szlaku Zabytków Techniki.

W ramach jednego projektu może być dofinansowany jeden obiekt.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie będą finansowane projekty dotyczące organizacji imprez o charakterze kulturalnym, takich jak wystawy, festiwale. Wsparcie nie będzie także kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej. Natomiast możliwe będą inwestycje infrastrukturalne mające na celu niezbędne dostosowanie istniejącego obiektu do nowych funkcji kulturalnych.

Projekty z zakresu wykorzystania i rozwoju aplikacji i usług teleinformatycznych w ramach prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych przy zabytkach i w ich otoczeniu będą realizowane jako samodzielne przedsięwzięcia w osi priorytetowej II RPO WSL 2014-2020.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Instytucje kultury;
- Organizacje pozarządowe;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, których ustawowym lub statutowym celem jest działalność w zakresie kultury;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 6c realizowane będą w ramach trybu konkursowego.

W przypadku projektów wskazanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych *Coal Regions in Transition* Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI w trybie pozakonkursowym. Wybór trybu pozakonkursowego wynika ze strategiczności przedsięwzięć, uzgodnionych w ramach ww. inicjatywy. Dodatkowo projekty wynikające z ww. inicjatywy wybierane w trybie konkursowym będą traktowane priorytetowo.

Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, dla miasta Bytom przewiduje się przeznaczenie specjalnej puli środków na procedurę pozakonkursową OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo – finansowym środków dedykowanych OSI Bytom, Instytucja Zarządzająca może zdecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Przy wyborze projektów do dofinansowania w ramach osi priorytetowej V, obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka, odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektów znajdą m.in. następujące aspekty:

- analiza popytu - wykazanie zapotrzebowania na dany projekt, w tym szacowanej liczby odwiedzających,
- realizacja priorytetów rozwoju kultury:
  - poprawa dostępności do kultury - tj. w wymiarze fizycznym udostępnienie nowych powierzchni do prowadzenia działalności kulturalnej, jak również budowanie świadomości i edukacja kulturalna,
  - zachowanie dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego) dla przyszłych pokoleń,
  - umożliwienie nowych form uczestnictwa w kulturze - tworzenie warunków do rozwoju oferty kulturalnej odpowiadającej na nowe potrzeby w obszarze działalności kulturalnej wynikające z rozwoju technicznego oraz przemian społecznych we współczesnej gospodarce,
  - podniesienie atrakcyjności turystycznej kraju lub regionu,
- zapewnienie trwałości efektów, w tym generowane efekty mnożnikowe - promowane będą rozwiązania wpływające na poprawę efektywności funkcjonowania obiektów/instytucji w długim okresie, w tym rozwiązania pozwalające na:
  - obniżenie kosztów utrzymania na rzecz wydatków inwestycyjnych oraz na działalność kulturalną,
  - zastosowanie innowacyjnych rozwiązań energooszczędnych - zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii, a przez to zmniejszenie ogólnych kosztów eksploatacji budynków,

- dywersyfikację źródeł finansowania działalności - pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania,
- dodatnie efekty ekonomiczne - oddziaływanie na bezpośrednie otoczenie inwestycji,
- tworzenie nowych miejsc pracy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne	[odwiedziny/rok]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	196 152	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	35	LSI/ SL2014	roczna

2.5.5. Priorytet inwestycyjny 6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

W osi priorytetowej V RPO WSL 2014-2020, w zakresie priorytetu inwestycyjnego 6d wyznaczono jeden cel szczegółowy:

- wzmocnione mechanizmy ochrony różnorodności biologicznej w regionie.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 6d jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie poprzez zmniejszenie presji na środowisko naturalne.*

Planowanym rezultatem wsparcia będzie ochrona zasobów naturalnych regionu poprzez ochronę obszarów cennych przyrodniczo, służących ochronie różnorodności biologicznej w tym także przywróceniu właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Celem interwencji jest także zmniejszenie presji na środowisko naturalne poprzez wzrost udziału obszarów chronionych w powierzchni obszarów ogółem, a także zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem	[%]	regiony słabiej rozwinięte	22,2	2013	22,50	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d wspierane będą działania polegające na budowie i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych). Ww. działania mogą być realizowane na obszarach Natura 2000, polegające na ochronie obszarów cennych przyrodniczo poprzez zagospodarowanie tych przestrzeni jako bezpiecznych, wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych o wysokiej jakości wraz ze zrównoważonym wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych, a także działania polegające na budowie, modernizacji i doposażeniu ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej.

Typy przedsięwzięć

- Kompleksowe projekty z zakresu ochrony, poprawy i odtwarzania stanu siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków.
- Zwalczanie rozprzestrzeniania się i eliminowania obcych gatunków inwazyjnych.
- Budowa, modernizacja i doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej wraz z prowadzeniem kampanii informacyjno-edukacyjnych.
- Ochrona przyrody poprzez zmniejszenie presji ruchu turystycznego za pomocą budowy infrastruktury użytku publicznego.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod

warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (nie wymienione wyżej);
- Organizacje pozarządowe;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych reprezentowane przez lidera;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- Parki krajobrazowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 6d realizowane będą w ramach trybu konkursowego oraz pozakonkursowego uwzględniającego kompleksowe, ponadlokalne podejście do poprawy ochrony różnorodności biologicznej. Zastosowanie trybu pozakonkursowego pozostaje w zgodzie z przesłankami uzasadniającymi jego wybór, określonymi w *Umowie Partnerstwa* tj. przedsięwzięcie realizujące zadanie publiczne zarządzane na szczeblu wojewódzkim, które zostało zidentyfikowane w ramach procesu diagnozowania przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa we współpracy z partnerami, jak również podlegającego w dalszym etapie procedurze naboru i oceny projektu. Decyzja o zastosowaniu ścieżki pozakonkursowej podyktowana została kompleksowym ponadlokalnym charakterem przedsięwzięć oraz istotnym wkładem do realizacji osi priorytetowej oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. W przypadku zagrożenia realizacji założonych dla osi priorytetowej rezultatów wsparcia może zostać podjęta decyzja o zastosowaniu trybu konkursowego dla całości środków priorytetu inwestycyjnego 6d.

Dodatkowo, w zakresie kryteriów formalnych, wskazuje się stan gotowości projektu do realizacji.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie budowy, modernizacji i doposażenia ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej lub ochrony różnorodności biologicznej; ochrony obszarów cennych przyrodniczo (poprzez uporządkowanie i ograniczenie negatywnego oddziaływania ruchu turystycznego), budowy i modernizacji niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych), interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, dla miasta Bytom przewiduje się przeznaczenie specjalnej puli środków na procedurę pozakonkursową OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo – finansowym środków dedykowanych OSI Bytom, Instytucja Zarządzająca może zdecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	175	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6	LSI/ SL2014	roczna

3.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	72	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6	LSI/ SL2014	roczna

2.5.6. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
V	Wskaźnik postępu finansowego	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	42 025 213	244 898 632	LSI/ SL2014	
V	Wskaźnik produktu	2.	Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	2	18	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 1,92% alokacji osi priorytetowej
V	Wskaźnik produktu	3.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	53	267	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 37,69% alokacji osi priorytetowej
V	Wskaźnik produktu	4.	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	14	72	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 17,33% alokacji osi priorytetowej

2.5.7. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
V	017 018 019 020 022 085 087 094 101	2 000 000 10 000 000 15 645 930 8 000 000 78 459 292 32 081 286 4 000 000 51 118 750 6 858 578	V	01	208 163 836	V	01 02 03	104 081 980 52 040 928 52 040 928	V	01 05 07	119 407 586 5 637 500 83 118 750			

2.6. OŚ PRIORYTETOWA VI TRANSPORT

2.6.1. Priorytet inwestycyjny 7b zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- lepsza dostępność głównych szlaków drogowych województwa.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 7b jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa,* którymi są odpowiednio *wzrost konkurencyjności gospodarki* i *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim.*

Dzięki realizacji PI 7b poprawi się dostępność dróg w regionie, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa, oraz skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej ulepszonej	[km]	regiony słabiej rozwinięte	1429,3	2012	1482	GUS	roczna
2.	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)	nd.	regiony słabiej rozwinięte	56,67	2013	64,25	MIR	co 2-3 lata

Opis planowanych przedsięwzięć

Planowana interwencja odpowiada na podstawowe wyzwanie zidentyfikowane w diagnozie, jakim jest szybki przyrost natężenia ruchu na głównych szlakach drogowych regionu.

Dzięki realizacji PI 7b poprawi się dostępność i jakość dróg w regionie, co wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa transportu i skrócenie czasu przejazdu pomiędzy najważniejszymi ośrodkami w województwie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają inwestycje z zakresu budowy, rozbudowy i przebudowy kluczowej infrastruktury drogowej regionu. Będą to projekty polegające na budowie nowych odcinków dróg, w mniejszym zaś stopniu przebudowie dróg istniejących, prowadzącej do wzrostu ich nośności. W szczególności, wsparcie uzyskają inwestycje poprawiające dostępność do dróg znajdujących się w sieci TEN-T. Wsparcie skoncentrowane zostanie na drogach wojewódzkich, które łączą sieci lokalne z drogami

krajowymi, ekspresowymi i autostradami. Przewiduje się również wsparcie dróg powiatowych i gminnych gdy zapewnią konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, przejściami granicznymi, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi oraz z istniejącymi lub nowymi terenami inwestycyjnymi.[59]Przewiduje się również działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b dopuszcza się również inwestycje w infrastrukturę TIK tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia, zgodnego z celami przedmiotowego priorytetu.

Typy przedsięwzięć

- Budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki Samorządu Terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury drogowej w zakresie dróg wojewódzkich będzie odbywał się w trybie konkursowym. Wybór będzie odbywał się spośród projektów wskazanych na „Liście rankingowej projektów dotyczących budowy lub przebudowy dróg wojewódzkich przewidywanych do realizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020" przyjętej przez Zarząd Województwa Śląskiego. Lista stanowi podstawę do stworzenia regionalnego planu transportowego[60], utworzona w oparciu o następujące podstawowe kryteria: kryterium rejestrowanego natężenia ruchu, kontynuacji ciągu, funkcji drogi oraz gotowości projektu do realizacji.

Warunkiem realizacji tego typu działań jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków wskazanych w *Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego w perspektywie do 2030 roku.*

Wsparcie dotyczyć będzie projektów w największym stopniu poprawiających dostępność dróg sieci TEN-T, w szczególny sposób przyczyniających się do poprawy bezpieczeństwa, łagodzenia kongestii i likwidacji „wąskich gardeł" na sieci drogowej oraz przyczyniających się

[59] Zgodnie z dokumentem „Drogi wojewódzkie i lokalne w ramach CT7. Postanowienia Umowy Partnerstwa. Wspólna Interpretacja".
[60] Zgodnie z Załącznikiem nr XI do rozporządzenia ogólnego.

do integracji systemu transportu. Wybrane projekty będą odznaczać się najwyższą wartością społeczno-gospodarczą.

Rozwiązania przyjęte w projektach muszą uwzględniać zasady zapewniające bezpieczeństwo na etapie planowania, budowy, użytkowania i utrzymania infrastruktury drogowej.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b przewiduje się możliwość realizacji dużych projektów, których koszty kwalifikowalne przekraczają 75 000 000 EUR. Zidentyfikowane projekty przyczynią się znacznie do osiągnięcia efektu rzeczowego Programu, w szczególności w zakresie budowy nowych odcinków dróg, uzupełniających braki w zakresie kluczowych połączeń bądź przyczyniających się do likwidacji „wąskich gardeł" w sieci drogowej.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	39,5	LSI/ SL2014	roczna
2.	Całkowita długość nowych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	59,5	LSI/ SL2014	roczna

2.6.2. Priorytet inwestycyjny 7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 7d przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- lepsze warunki wykonywania regionalnych przewozów pasażerskich.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 7d jest spójny z celami głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *wzrost konkurencyjności gospodarki* i *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim.*

Dzięki realizacji PI 7d poprawi się dostępność i jakość liniowej infrastruktury kolejowej oraz wzrośnie bezpieczeństwo i komfort podróży realizowanych na terenie województwa. W rezultacie umożliwi to poprawę sytuacji transportu kolejowego w stosunku do alternatywnego transportu drogowego i przyczyni do zahamowania niekorzystnych trendów udziału przewozów kolejowych w regionie.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Długość linii kolejowych pozwalających na ruch pociągów pasażerskich z prędkością co najmniej 90 km/h	[km]	regiony słabiej rozwinięte	648,4	2013	1 091,7	PKP PLK	rocznie
2.	WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej – liczony na bazie WMDT)	nd.	regiony słabiej rozwinięte	47,79	2013	70,05	MIR	co 2-3 lata

Opis planowanych przedsięwzięć

Planowana interwencja odpowiada na wyzwania zidentyfikowane w diagnozie, takie jak: zły stan techniczny linii kolejowych w regionie, zmniejszanie się liczby pasażerów w przewozach kolejowych i brak połączenia kolejowego MPL „Katowice" w Pyrzowicach.

Poprawa dostępności i jakości liniowej infrastruktury kolejowej zostanie osiągnięta dzięki wsparciu inwestycji polegających na rehabilitacji[61]i modernizacji linii kolejowych. Projekty te dotyczyć będą linii o znaczeniu regionalnym i stanowić będą uzupełnienie interwencji krajowej, koncentrującej się na liniach o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto wsparcie będą mogły uzyskać działania na rzecz przygotowania inwestycji poprzez dofinansowanie w ramach

[61] Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu 1315/2013, rehabilitacja to proces prowadzący do osiągnięcia przez istniejącą infrastrukturę transportową pierwotnych parametrów konstrukcyjnych połączony z długoterminową poprawą jakości tej infrastruktury w porównaniu ze stanem obecnym zgodnie z wymogami i przepisami ustanowionymi niniejszym rozporządzeniem.

projektów przygotowawczych dokumentacji przedprojektowej i projektowej kolejowej infrastruktury technicznej.

Uzupełnieniem tych działań będą inwestycje w zakresie zakupu taboru kolejowego. Możliwa także będzie realizacja inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania taboru. Inwestycje te nie będą obejmować wydatków związanych z bieżącym utrzymaniem i remontami infrastruktury i taboru.

Stworzone zostanie również, w ramach interwencji krajowej, połączenie kolejowe głównych miast regionu z Międzynarodowym Portem Lotniczym „Katowice" w Pyrzowicach. Umożliwi to, wraz z zakupem taboru kolejowego w ramach RPO WSL 2014-2020, uruchomienie przewozów pasażerskich na tej trasie.

Typy przedsięwzięć

- Zakup taboru na potrzeby transportu kolejowego.
- Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury niezbędnej do obsługi i serwisowania taboru.
- Budowa, przebudowa liniowej infrastruktury kolejowej.

- Przygotowanie dokumentacji przedprojektowej i projektowej dla budowy i przebudowy liniowej infrastruktury kolejowej.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Polskie Koleje Państwowe Polskie Linie Kolejowe S.A.;
- Jednostki Samorządu Terytorialnego;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów posiada jednostka samorządu terytorialnego lub związki JST, świadczące usługi w zakresie publicznego transportu kolejowego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury kolejowej odbywał się będzie w trybie konkursowym. Wybór będzie odbywał się spośród projektów wskazanych w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Śląskiego. Realizacja projektów w ramach tej ścieżki pozwoli na koncentrację wsparcia finansowego na najważniejszych przedsięwzięciach.

Warunkiem realizacji tego typu działań jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego w zakresie transportu, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w *Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego w perspektywie do 2030 roku.*

Wsparcie dotyczyć będzie projektów w największym stopniu poprawiających dostępność wewnątrzregionalną, w szczególności przyczyniające się do likwidacji „wąskich gardeł", poprawy integralności systemu transportowego oraz zwiększenia bezpieczeństwa ruchu kolejowego.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Środki przeznaczone na inwestycje w infrastrukturę kolejową oraz zakup taboru kolejowego nie będą mniejsze niż 113 000 000 EUR.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d przewiduje się wsparcie dużego projektu, którego koszty kwalifikowalne przekraczają 75 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	LSI/ SL2014	roczna
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	90,5	LSI/ SL2014	roczna

2.6.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
VI	Wskaźnik postępu finansowego	1.	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	107 947 181	556 470 589	LSI/ SL2014	
VI	Wskaźnik produktu	2.	Całkowita długość nowych dróg	[km]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	25,5	59,5	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 50,1% alokacji osi priorytetowej

2.6.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
VI	026 027 031 032 034	75 000 000 38 000 000 225 000 000 12 000 000 123 000 000	VI	01	473 000 000	VI	01 02 03 07	300 000 000 85 000 000 50 000 000 38 000 000	VI	07	473 000 000			

2.7. OŚ PRIORYTETOWA VII REGIONALNY RYNEK PRACY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego 8 *promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:* ***8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,***

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*, w szczególności poprzez podejmowanie przedsięwzięć dotyczących zdobywania i podnoszenia kwalifikacji zgodnie z potrzebami regionalnego rynku pracy oraz przedsięwzięć dotyczących rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, mających na celu wspomagać wzrost zatrudnienia w regionie.

Celem interwencji w ramach przedmiotowej osi jest przede wszystkim wzrost poziomu zatrudnienia, poprzez efektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego w tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy.

Zmiany zachodzące obecnie na rynku pracy, wynikające m.in. z czynników demograficznych, strukturalnych i ekonomicznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz podniesienia aktywności mieszkańców, obejmujących aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób biernych zawodowo. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego, w tym: wyrównanie szans kobiet w zakresie dostępu do awansu zawodowego, znoszenie barier utrudniających osobom z niepełnosprawnościami znalezienie zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom długotrwale bezrobotnym.

Aktywizacja zawodowa jest najważniejszym celem polityki zatrudnieniowej. Bezrobocie to nie tylko główny problem śląskiego rynku pracy ale także poważna bariera rozwoju całego województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jedną z najefektywniejszych form walki z bezrobociem oraz podnoszenia poziomu aktywności, przy jednoczesnym pobudzaniu wzrostu ekonomicznego regionu. Istnieje zatem potrzeba wspierania powstawania nowych firm.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna województwa oraz kraju wymusza konieczność kontynuowania działań, podjętych w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Działania realizowane w ramach osi priorytetowej cechować będzie spójność społeczna. Służyć temu mają działania w zakresie równego dostępu do wsparcia kobiet i mężczyzn, ale również zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami we wsparciu. Wsparcie aktywizacyjne w

ramach PI 8i oraz PI 8iii skierowane zostanie do osób powyżej 29 roku życia, zgodnie z zapisami UP oraz PO WER.

2.7.1. Priorytet inwestycyjny 8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalny inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8i przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia i/lub poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilno-prawnych, ubogich pracujących oraz imigrantów, reemigrantów, osób odchodzących z rolnictwa.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 8i jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy* oraz kierunkiem działań: *poprawa szans na zatrudnienie osób bezrobotnych, biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy i/lub poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilno-prawnych, ubogich pracujących oraz imigrantów, reemigrantów (do grupy reemigrantów zaliczani są również repatrianci), osób odchodzących z rolnictwa*. Oczekiwanym rezultatem PI 8i będzie przede wszystkim zwiększenie poziomu zatrudnienia na terenie województwa śląskiego oraz zmniejszenie odsetka liczby osób nieaktywnych zawodowo. W wyniku działań realizowanych w ramach przedmiotowego PI nastąpi aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy co wpłynie na wzmocnienie zasobów siły roboczej w województwie.

Lp.	Wskaźnik (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		24 047	27 447	51 494	[osoby]		14 715	16 593	31 308	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	47%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	47%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	45%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	45%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób z niepełnosprawności ani objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	45%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	45%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	40%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	40%	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		24 047	27 447	51 494	[liczba]		8 095	10 730	18 825	LSI/ SL2014	roczna

				Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	32%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	32%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	33%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	33%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób z niepełnosprawności ani objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	31%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	31%	LSI/ SL2014	roczna
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	n/d	n/d	27%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	27%	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	4 214	[szt.]		n/d	n/d	4 256	LSI/ SL2014	roczna
4.	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	regiony słabiej rozwinięte	osoby]		n/d	n/d	20 %	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	20%	Badanie ewaluacyjne MIiR	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023
5.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	osoby]		n/d	n/d	20%	[współczynnik (%)]		n/d	n/d	20%	Badanie ewaluacyjne IZ	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023

6..	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	4 214	[szt.]		n/d	n/d	1 287	Badanie ewaluacyjne MIiR	w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023

Opis planowanych przedsięwzięć

Przyczyn pozostawania bez zatrudnienia jest wiele, nierzadko osoby pozostające bez zatrudnienia posiadają zdezaktualizowane kwalifikacje czy umiejętności, które są już nieużyteczne na obecnym rynku pracy. Wśród innych przyczyn niskiego poziomu zatrudnienia należy wskazać, poza mało elastycznym rynkiem pracy, niedostosowaniem systemu edukacji i nabywania kompetencji do potrzeb rynku pracy, niską mobilnością zawodową, jak również czynniki wynikające z przemian demograficznych, takie jak starzenie się społeczeństwa, niski poziom dzietności, migracje wewnętrzne i zewnętrzne (mobilność przestrzenna i zawodowa). Z tego też powodu osoby pozostające bez zatrudnienia, bierne zawodowo, w tym obywatele polscy przebywający za granicą Polski, którzy chcą powrócić do kraju i podjąć zatrudnienie lub inną pracę zarobkową na terytorium RP, a także imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia), reemigranci (do grupy reemigrantów zaliczani są również repatrianci) i/ lub osoby ubogie pracujące, osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych, potrzebują kompleksowego, indywidualnego wsparcia, dostosowanego do ich potrzeb. Jednocześnie brak dostosowania wsparcia pod kątem predyspozycji, wykształcenia czy zainteresowań też znacznie obniża efektywność udzielanego wsparcia. Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują jednoznacznie, że źle dobrane wsparcie w stosunku do indywidualnych potrzeb osób niezatrudnionych, nawet jeżeli jest adekwatne z punktu widzenia rynku pracy, z dużo większym prawdopodobieństwem może okazać się nieskuteczne[62]. W związku z powyższym działania skierowane do ww. grupy docelowej będą nakierowane głównie pod kątem zidentyfikowanych indywidualnych potrzeb a jednocześnie będą zgodne z wymogami regionalnego rynku pracy. Działania aktywizacyjne w ramach RPO PI 8i skierowane są do osób powyżej 30 roku życia (od dnia 30 urodzin).

Osoby pozostające bez zatrudnienia (w szczególności długotrwale bezrobotne), bierne zawodowo, jak również osoby z pozostałych grup, zidentyfikowanych w ramach RPO mają problemy z odnalezieniem się na rynku pracy. Rynek pracy stawia przed potencjalnymi pracownikami coraz większe wymagania. Realizacja działania wspierającego osoby pozostające bez zatrudnienia przyczyni się do wzrostu zatrudnienia oraz spójności społecznej. Powyższe zostanie zapewnione poprzez aktywne środki rynku pracy prowadzone na wczesnym etapie i dostępne dla wszystkich, służące między innymi określaniu indywidualnych potrzeb, świadczeniu zindywidualizowanych usług i porad, prowadzeniu ukierunkowanych i dopasowanych do potrzeb szkoleń, weryfikacji zdobytych kompetencji i umiejętności.

Pomimo relatywnie niskiej stopy bezrobocia panującej w regionie w porównaniu do danych ogólnokrajowych, w województwie śląskim można zaobserwować znacznie mniejszy odsetek osób aktywnych zawodowo także w ujęciu subregionalnym. W związku z czym specyfika

[62] Skuteczność i efektywność wsparcia udzielanego osobom pozostającym bez zatrudnienia w ramach wybranych operacji Poddziałania 6.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy, Coffey International Development, Katowice 2012.

województwa śląskiego wymusza podjęcie działań mających na celu podniesienie liczby osób aktywnych zawodowo.

Zgodnie z *Wytycznymi Komisji Europejskiej dla polityki zatrudnienia państw członkowskich* - (Wytyczna 8: Rozwijanie zasobów wykwalifikowanej siły roboczej odpowiadającej potrzebom rynku pracy, promowanie jakości zatrudnienia i uczenia się przez całe życie) zadaniem państw członkowskich powinno być przede wszystkim popularyzowanie wydajności i zwiększania szans na rynku pracy, poprzez zapewnienie szerokiego dostępu wiedzy i umiejętności dostosowanych do bieżących i przyszłych potrzeb rynku pracy. Każda osoba dorosła powinna mieć możliwość podwyższenia swoich kwalifikacji zawodowych. Polityka zatrudnieniowa członków Unii Europejskiej ma obowiązek wspierać swych obywateli także poprzez ukierunkowaną politykę migracyjną i integracyjną. Należy rozwijać systemy nabytych kompetencji, wspierać mobilność zawodową i geograficzną pracowników, promować nabywanie kompetencji interdyscyplinarnych i kreatywność. Koncentracja wsparcia ma uwzględniać osoby o niskich kwalifikacjach, starszych pracowników, przy jednoczesnym podnoszeniu kwalifikacji pracowników wysoko wykwalifikowanych.

Pomimo iż, według raportu z badania pn. *Mobilność zawodowa, społeczna i przestrzenna a potrzeby gospodarki regionalnej*, wykonanego w roku 2010 na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, mieszkańcy województwa są w stanie dojeżdżać do pracy nawet i do 100 km, istnieje konieczność zaplanowania w ramach programu wsparcia w zakresie zwiększenia mobilności mieszkańców, w szczególności tych pozostających bez zatrudnienia. Obecnie do najbardziej pożądanych cech na rynku pracy należą: gotowość i umiejętność przekwalifikowania oraz mobilność. Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej, przystępując w 2004 r. do Unii Europejskiej, stały się uczestnikami wewnętrznego rynku europejskiego, który opiera się na czterech podstawowych filarach: swobodzie przepływu towarów, kapitału, usług i osób. Swobodny przepływ pracowników oznacza nie tylko prawo do podejmowania zatrudnienia i osiedlania się w dowolnym państwie Wspólnoty, czy zniesienie wszelkiej dyskryminacji wobec pracowników pochodzących z państw członkowskich w zakresie warunków pracy i płacy, ale także prawo pracodawcy i pracownika do korzystania z wzajemnej wymiany ofert zatrudnienia oraz prawo pracownika do uzyskania pomocy ze strony służb zatrudnienia państwa Wspólnoty na zasadach identycznych z przysługującymi pracownikom krajowym.

EURES powinien wspierać lepsze działanie rynków pracy oraz zaspokojenie potrzeb gospodarczych ułatwiając transnarodową i transgraniczną mobilność geograficzną pracowników, zapewniając jednocześnie uczciwe warunki mobilności i poszanowanie mających zastosowanie norm pracy. Sieć powinna umożliwić większą przejrzystość na rynkach pracy, zapewniając wymianę i przetwarzanie ofert zatrudnienia i wniosków o zatrudnienie oraz działania towarzyszące w zakresie zatrudnienia, doradztwa i wskazówek na szczeblu krajowym i transgranicznym, przyczyniając się tym samym do osiągania celów *Strategii Europa 2020*. Komisja Europejska podkreśla, że należy mocniej skoncentrować działalność EURES na zarządzaniu przez cele i wyniki, w zakresie kojarzenia pasujących ofert i osób poszukujących pracy, pośrednictwa pracy i rekrutacji. Działania EURES prowadzone na poziomie

regionalnym będą jednocześnie w swej istocie komplementarne w stosunku do interwencji prowadzonej na poziomie krajowym. Z uwagi na zmieniającą się dynamicznie sytuację na regionalnym rynku pracy, wybór branż, zawodów czy sektorów, na których zostanie skoncentrowane wsparcie dotyczące sieci EURES będzie dokonywane na bieżąco na podstawie przeprowadzanych analiz. Jednocześnie w odniesieniu do udziału dużych przedsiębiorstw w targach EURES, należy mieć na uwadze, iż wsparcie w ramach sieci EURES jest ukierunkowane na aktywizację zawodową osób, nie zaś na wsparcie samego przedsiębiorstwa, dlatego nie można w tym kontekście mówić o wykluczaniu ze wsparcia dużych przedsiębiorstw.

Efektywność zatrudnieniowa, jako kryterium obowiązkowo występujące w projektach dotyczących aktywizacji zawodowej mierzona będzie zgodnie ze wskazaniem w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014 -2020*. Sposób pomiaru efektywności zatrudnieniowej określony zostanie w SZOOP RPO WSL.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 8i:

- Instrumenty i usługi rynku pracy służące indywidualizacji wsparcia oraz pomocy w zakresie określenia ścieżki zawodowej.
- Instrumenty i usługi rynku pracy skierowane do osób, u których zidentyfikowano potrzebę uzupełnienia lub zdobycia nowych umiejętności i kompetencji.
- Instrumenty i usługi rynku pracy służące zdobyciu doświadczenia zawodowego wymaganego przez pracodawców jak i przedsiębiorców.
- Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) EURES zdiagnozowanych na podstawie analiz społeczno-gospodarczych regionu. Realizacja tego typu operacji ma charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowania branż, zawodów lub kompetencji, w których sytuacja na rynku pracy wymaga realizacji USMT.
- Instrumenty i usługi rynku pracy służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia[63].

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

[63] Dotacje udzielane będą przez powiatowe urzędu pracy.

- Osoby bezrobotne, bierne zawodowo, zwłaszcza te znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (tj. osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby o niskich kwalifikacjach[64], a także pozostałe grupy, zidentyfikowane w ramach RPO[65]; [66]
- Reemigranci - do tej grupy zaliczani są również repatrianci;
- Imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia);
- Osoby ubogie pracujące;
- Osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny;
- Osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych;
- Pracodawcy i przedsiębiorcy.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym: publiczne służby zatrudnienia, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego, Lokalne Grupy Działania.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej.
W zakresie projektów pozakonkursowych realizowane wsparcie będzie wynikało z realizacji zadań publicznych (w tym opracowanie TLMS) przez podmioty wskazane w Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia oraz zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju

[64] Z uwagi na dynamicznie zmieniającą się sytuację na regionalnym rynku pracy, wybór grup docelowych do których zostanie skierowane wsparcie będzie dokonywany na bieżąco, na podstawie przeprowadzanych analiz.
[65] Definicje nowych grup docelowych – zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020.
[66] Wsparcie aktywizacyjne w PI 8i skierowane jest do osób powyżej 30 r.ż. (od dnia 30 urodzin), osoby poniżej 30 r.ż. wspierane będą w ramach PO WER.

Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów. Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8i. mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Dodatkowo wyznaczona zostanie specjalna pula środków przeznaczona na projekty wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR) , przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego, obejmująca obszary wiejskie i rybackie - oznacza to, że potrzeba realizacji projektu wynika ze zdiagnozowanych problemów/ potrzeb/wyzwań na obszarze planowanym do objęcia wsparciem w projekcie oraz wpisuje się w cele i przedsięwzięcia określone w LSR, adekwatne do zakresu projektu. Środki te zostaną rozdysponowane w procedurze konkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań. Dodatkowo w zakresie zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia białych[67] i zielonych miejsc pracy zostanie przeprowadzona analiza, której wyniki będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

Na etapie wyboru projektów premiowane będą projekty zlokalizowane na OSI. Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów

[67] W CT8 na poziomie regionalnym będą realizowane działania w zakresie kształcenia opiekunów osób zależnych (zgodnie ze standardem wypracowanym w PO WER na poziomie krajowym).

finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzania kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie. (C)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	23 172	26 131	49 303	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (C)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	12 054	15 341	27 395	LSI/SL2014	roczna
3.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (C)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	503	933	1 436	LSI/SL2014	roczna
4.	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (C)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	744	1 164	1 908	LSI/SL2014	roczna
5.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	4 668	5 940	10 608	LSI/SL2014	roczna
6.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	19 485	25 829	45 314	LSI/SL2014	roczna
7.	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	1 812	2 402	4 214	LSI/SL2014	roczna
8.	Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych wsparciem w programie.	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	133	150	283	LSI/SL2014	roczna

2.7.2. Priorytet inwestycyjny 8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8iii przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 8iii jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy* oraz kierunkiem działań: *poprawa szans na zatrudnienie osób bezrobotnych, biernych zawodowo, ale również pracujących, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy*. Przedmiotowy cel szczegółowy przyczyni się do wzrostu liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw a co za tym idzie także miejsc pracy. Wsparcie samozatrudnienia będzie pozytywnie oddziaływało na śląski rynek pracy a także na sytuację ekonomiczną regionu.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	17 505	[szt.]		n/d	n/d	1 596	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	1 580	[szt.]		n/d	n/d	395	badanie ewaluacyjne MR.	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023

Opis planowanych przedsięwzięć

Tworzenie nowych miejsc pracy to jedno z najważniejszych wyzwań nie tylko dla regionu czy kraju, ale dla całej Unii Europejskiej, zwłaszcza, że obecnie zmaga się ona z dotkliwymi skutkami kryzysu gospodarczego. Brak pracy, dotykający setek tysięcy osób w regionie[68], stanowi przyczynę dramatów osobistych, ogranicza także szanse rozwojowe województwa.

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym z najważniejszych elementów rozwoju gospodarki w większości krajów Unii Europejskiej. Samozatrudnienie jest najbardziej efektywną formą aktywizacji zawodowej bezrobotnych. Z uwagi na złożone procedury administracyjne, bariery prawne i finansowe otwieranie własnej firmy przez osoby pozostające bez zatrudnienia jest w Polsce zjawiskiem marginalnym. W związku z czym należy podjąć działania ułatwiające i wspierające osoby, które chcą rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Zgodnie z oceną polityków i ekspertów dobrze rozwinięty sektor MŚP gwarantuje płynne przechodzenie przez kryzysy gospodarcze. To właśnie małe i średnie firmy są najbardziej elastyczne. Ze względu na niezbyt rozbudowane struktury są w stanie skutecznie reagować na rynkowe zmiany.

Wsparcie procesu tworzenia przedsiębiorstw jest działaniem najbardziej prowzrostowym i prorozwojowym w zakresie celu tematycznego 8: Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników. To przedsiębiorcy tworzą miejsca pracy. Powstawanie nowych firmy przybliża do realizacji celu określonego w *Strategii Europa 2020* dotyczącego wskaźnika zatrudnienia. Wzrost liczby przedsiębiorstw ma znaczny wpływ na wskaźniki makroekonomiczne: wzrost PKB oraz wskaźnik HDI.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 8iii:

- Bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
- Wsparcie pomostowe [69].
- Preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej.
- Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności lub w okresie pierwszego roku prowadzenia działalności [70].

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod

[68] Na dzień 31 grudnia 2013r liczba osób bezrobotnych w województwie śląskim wynosiła 208 296.

[69] Wsparcie funkcjonujące w powiązaniu z typem operacji nr 1. Wsparcie pomostowe skierowane dla osób planujących rozpoczęcie działalności lub w okresie pierwszego roku prowadzenia działalności.

[70] Wsparcie funkcjonujące w powiązaniu z typem operacji nr 1, 2 lub 3 wraz z przypisem informującym, iż szczegóły powyższego wsparcia w zakresie instrumentów finansowych zostaną określone w dokumentach uszczegóławiających RPO WSL 2014-2020.

warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

Osoby planujące rozpocząć działalność gospodarczą[71] tj. osoby bezrobotne, bierne zawodowo, zwłaszcza te, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach, a także pozostałe grupy, zidentyfikowane w ramach RPO, tj.[72] :

- Reemigranci - do tej grupy zaliczani są również repatrianci;
- Imigranci (w tym osoby polskiego pochodzenia);
- Osoby ubogie pracujące;
- Osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny;
- Osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych oraz pracujący w ramach umów cywilno-prawnych.

Główni beneficjenci:

- Podmioty wdrażające instrumenty finansowe;
- W zakresie pozostałych form wsparcia: wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych) oraz publicznych służb zatrudnienia.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii realizowany będzie tryb konkursowy.

Zaplanowane w ramach przedmiotowego priorytetu inwestycyjnego wsparcie ukierunkowane zostanie w szczególności na osoby, które mają trudności z wejściem czy też powrotem na rynek pracy.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia oraz zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

[71] Wsparcie aktywizacyjne w PI 8 iii skierowane jest do osób powyżej 30 r.ż. (od dnia 30 urodzin), osoby poniżej 30 r.ż. wspierane będą w ramach PO WER.

[72] Definicje nowych grup docelowych – zgodnie z *Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020.*

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Dodatkowo wsparcie w zakresie tworzenia białych i zielonych miejsc pracy[73] będzie uwzględniane na bieżąco w oparciu o analizę potrzeb regionu w tym zakresie. Wyniki tej analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej, wyniki przeprowadzonych warsztatów subregionalnych i konsultacji z ekspertami w zakresie rynku pracy a także dotychczasowych doświadczeń w zakresie wdrażania *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* w województwie śląskim dały podstawę do sformułowania propozycji instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020. IZ RPO WSL programując ww. formę wsparcia oparła się

[73] W CT8 na poziomie regionalnym będą realizowane działania w zakresie kształcenia opiekunów osób zależnych (zgodnie ze standardem wypracowanym w PO WER na poziomie krajowym).

na rekomendacjach zawartych w badaniu ewaluacyjnym[74]. Instrumenty finansowe w ramach osi priorytetowej będą koncentrowały się na wsparciu osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez uruchomienie zwrotnej pomocy finansowej tj. pożyczek oraz poręczeń.

Prawidłowe wykorzystanie instrumentów finansowych pozwala m.in. na:

- zwiększenie trwałości polityki spójności UE poprzez możliwość reinwestowania środków,
- wzmacnianie współpracy administracji, przedsiębiorstw i instytucji finansowych,
- budowę zdolności instytucjonalnej – partnerstwa i zaufania pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym,
- stwarzanie mocniejszej zachęty dla efektywności wydatkowania środków publicznych,
- wykorzystanie efektu dźwigni finansowej.[75]

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii przewiduje się wykorzystanie instrumentów. Formy wsparcia oraz model wdrażania zostanie opisany w dokumentach uszczegóławiających Program.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	545	722	1267	LSI/SL2014	roczna
2.	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	89	117	206	LSI/SL2014	roczna
3.	Liczba osób pracujących które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie	osoby	EFS	Słabiej rozwinięte	9	11	20	LSI/SL2014	roczna

[74] Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowana inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim, Instytut Badań Strukturalnych, Katowice 2012.

[75] M. Szczepański; Pozadotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy. Analiza propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej rozszerzenia zakresu stosowania instrumentów inżynierii finansowej w polityce spójności po 2013r., Warszawa 2011r.

	działalności gospodarczej w programie								
4.	Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Słabiej rozwinięte	37	50	87	LSI/SL2014	roczna

2.7.3. Priorytet Inwestycyjny 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8v przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- złagodzenie skutków restrukturyzacji przedsiębiorstw w regionie.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*.

Wsparcie w ramach PI 8v będzie realizowane zgodnie z horyzontalnymi wytycznymi dla obszaru przystosowania przedsiębiorstw i pracowników do zmian, jednocześnie nie wyklucza to opracowania specyficznych dla regionu zasad realizacji wsparcia, o ile nie stoją w sprzeczności z wytycznymi horyzontalnymi.

Cel szczegółowy 8v jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy* w priorytecie: *poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, przedsiębiorstw sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*. Dzięki realizacji wsparcia w ramach PI 8v zwiększy się jakość i poziom kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw oraz kadry zarządzającej, co przełoży się na wzmocnienie konkurencyjności i zdolności adaptacyjne przedsiębiorstw.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	Liczba	osoby pracujące, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek			20,00	Współczynnik (%)	2013			20,00	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023
2.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	1 777	[osoby]	2013	n/d	n/d	913	LSI/ SL2014	roczna
3.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	1 777	[osoby]		n/d	n/d	647	LSI/ SL 2014	roczna

Zmiany globalne, w tym również te, które powodują negatywne skutki takie jak spowolnienie gospodarcze implikują konieczność wsparcia przedsiębiorstw, przede wszystkim w zakresie koniecznych do przeprowadzenia procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych. Modernizacja wiąże się z koniecznością weryfikacji umiejętności i kwalifikacji osób zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw i może pociągać za sobą niekorzystne zmiany w strukturze zatrudnienia, w tym nieść ze sobą ryzyko zwolnień pracowników. W celu łagodzenia skutków zmian, konieczne będzie dostosowanie umiejętności oraz kwalifikacji pracowników i ich pracodawców do sytuacji gospodarczej na rynku pracy. Działania realizowane na rzecz łagodzenia skutków sytuacji kryzysowych w przedsiębiorstwach wymagają także współpracy z otoczeniem.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 8v:

Wsparcie typu *outplacement* dla przedsiębiorców i pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika oraz dla osób odchodzących z rolnictwa.**Cross - financing**

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Pracownicy zagrożeni zwolnieniem, przewidziani do zwolnienia lub zwolnieni z przyczyn niedotyczących pracownika. Pracownicy dużych przedsiębiorstw przechodzących restrukturyzację mogą natomiast być objęci programami outplacementowymi;
- Osoby odchodzące z rolnictwa.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8v mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	1 777	LSI/SL2014	roczna

2.7.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VII	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	54 508 195			263 999 359			LSI/SL2014	
VII	Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie. (C)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	6 898	7 778	14 676	23 172	26 131	49 303	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 71,54% alokacji osi priorytetowej

2.7.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFS															
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
VII	102	168 974 543	VII	01	218 227 255	VII	01	145 859 646	VII	01	15 069 309			
	104	34 861 000		04	6 172 200		02	44 879 891		05	12 791 813			
	106	20 563 912					03	33 659 918		07	196 538 333			

2.8. OŚ PRIORYTETOWA VIII REGIONALNE KADRY GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 8: *promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników:*

8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,

8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,

8vi aktywne i zdrowe starzenie się.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*, w szczególności poprzez działania wpływające na wzrost gospodarczy, poprawę kondycji MŚP, w tym przez wzmocnienie działań mających na celu wzrost inwestycji w kapitał ludzki, podejmowanych przez przedsiębiorców, jak i samych pracowników. Wzrost gospodarczy będzie opierać się na innowacyjności jak również zrównoważonym rozwoju. Logika interwencji koncentruje się na wsparciu przejścia od bezrobocia do zatrudnienia jak również na poprawie adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw oraz przeciwdziałaniu bierności zawodowej związanej ze stanem zdrowia.

Zakres wsparcia w osi priorytetowej VIII skierowany będzie na podnoszenie adaptacyjności przedsiębiorców, przedsiębiorstw i pracowników. Cel ten musi uwzględniać prawo pracowników do godzenia życia zawodowego i prywatnego, jak również równość szans płci na każdym etapie rozwoju zawodowego, co pozwoli na większy udział w rynku pracy osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do 3 roku życia. Oś priorytetowa została sformułowana tak, aby jak najpełniej realizować wsparcie możliwe w ramach EFS w zakresie kontynuacji polityki województwa śląskiego wobec poprawy zdolności adaptacyjnych w regionie do zmian zachodzących w gospodarce.

Ponadto podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej przedsiębiorstwami i ich pracowników będzie realizowane poprzez zapewnienie świadczenia wysokiej jakości usług rozwojowych. Środki przeznaczone na kształcenie w obszarze podnoszenia adaptacyjności i konkurencyjności będą realizować model zakładający podejście popytowe, zintegrowany z krajowym systemem zapewnienia jakości usług rozwojowych oraz docelowo spójnym z opracowywaną *Polską Ramą Kwalifikacji*.

W ramach programu wsparcie rozwojowe dla przedsiębiorstw nie będzie udzielane dużym przedsiębiorstwom. Pracownicy dużych przedsiębiorstw przechodzących restrukturyzację mogą natomiast być objęci programami outplacementowymi w ramach osi priorytetowej VII Regionalny Rynek Pracy.

Jednym z najważniejszych priorytetów rozwoju województwa śląskiego są działania dotyczące sfery zdrowia, z uwagi na obserwowaną tendencję (w województwie podobnie jak w kraju i w całej Unii Europejskiej) malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Główne cele polityki zdrowotnej ukierunkowane są na zapewnienie powszechności dostępu do profilaktyki i świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości usług medycznych z zachowaniem równych praw dla wszystkich, co pozwoli na poprawę stanu zdrowia mieszkańców i wydłużenie ich aktywności zawodowej.

2.8.1. Priorytet Inwestycyjny 8iv równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8iv przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- poprawa dostępności do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 roku życia.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w Umowie Partnerstwa oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*.

Cel szczegółowy 1 priorytetu inwestycyjnego 8iv jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy w priorytecie: zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3 oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego.* Dzięki realizacji PI 8iv zwiększy się dostęp do usług opieki, przez co osoby pełniące opiekę nad dziećmi do lat 3 będą miały większe szanse na zatrudnienie, powrót do zatrudnienia lub utrzymanie zatrudnienia. Działania umożliwią godzenie życia zawodowego i rodzinnego, co pozwoli na zminimalizowanie segmentacji na rynku pracy oraz umożliwią firmom wdrożenie zmian w zakresie organizacji pracy.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów s	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	368	[osoby]	2013	9	427	436	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	368	[osoby]	2013	n/d	178	178	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	6 150	[szt.]	2014	n/d	n/d	4 493	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023.

Opis planowanych przedsięwzięć

Niedostateczny poziom dostępności i elastyczności systemu opieki nad dziećmi do lat 3 stanowi często barierę w dostępie do rynku pracy. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań, które umożliwią zwiększenie dostępu do usług opieki, a tym samym umożliwią osobom pełniącym opiekę nad dziećmi do lat 3 zatrudnienie, powrót do zatrudnienia lub utrzymanie zatrudnienia. Działania umożliwią godzenie życia zawodowego i rodzinnego, co pozwoli na zminimalizowanie segmentacji na rynku pracy. Działania koncentrować się będą na aktywnych formach wsparcia, działania świadomościowe mogą być realizowane wyłącznie jako wsparcie działań wdrożeniowych w projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które następnie zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Typami operacji realizowanymi w ramach PI 8iv będą:

- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobków (m.in. przyzakładowych), klubów dziecięcych.
- Wsparcie dla tworzenia nowych miejsc opieki w podmiotach opieki nad dzieckiem do lat 3 już istniejących.
- Wsparcie dla tworzenia i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi w innych formach opieki wymienionych w ustawie o opiece nad dziećmi do lat 3.
- Zwiększenie dostępności usług opieki nad dziećmi (w tym poprzez pokrycie kosztów opieki) dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, dla których obowiązek opieki nad dziećmi stanowi barierę w dostępie do rynku pracy.

Cross - financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Osoby podejmujące pracę po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i/lub wychowujące dzieci do lat 3;
- Osoby zatrudnione, wychowujące dzieci do lat 3;
- Osoby, które są poza rynkiem pracy ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem do lat 3.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie, nianie (wg Ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3);
- Pracodawcy;
- Organizacje pracodawców.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv stosowany będzie konkursowy tryb wyboru projektów.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne. Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów. Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań. Kryteria odnosić się będą do trwałości podejmowanych działań. Kryteria formułowane będą w oparciu o terytorialne zróżnicowanie w dostępności do usług opieki nad dziećmi, w szczególności na obszarach cechujących się największymi zapóźnieniami społeczno – gospodarczymi. Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w

osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego 8iv nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	4 730	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	18	872	890	LSI/SL2014	rocznie

2.8.2. Priorytet Inwestycyjny 8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8v przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- poprawa kompetencji i kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw sektora MŚP zgodnie z ich potrzebami.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*.

Wsparcie w ramach PI 8v będzie realizowane zgodnie z horyzontalnymi wytycznymi dla obszaru przystosowania przedsiębiorstw i pracowników do zmian, jednocześnie nie wyklucza

to opracowania specyficznych dla regionu zasad realizacji wsparcia, o ile nie stoją w sprzeczności z wytycznymi horyzontalnymi.

Działania świadomościowe, promocyjne i upowszechniające stanowią wyłącznie element uzupełniający dla działań o charakterze wsparcia bezpośredniego dla przedsiębiorstw i pracowników.

Cele szczegółowe 8v są spójne z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy* w priorytecie: *poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, przedsiębiorstw sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.* Dzięki realizacji wsparcia w ramach PI 8v zwiększy się jakość i poziom kwalifikacji kadr pracowniczych przedsiębiorstw oraz kadry zarządzającej, co przełoży się na wzmocnienie konkurencyjności i zdolności adaptacyjne przedsiębiorstw.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	70 287	[osoby]	2013	20 756	19 160	39 916	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	6107	[szt.]	2013	n/d	n/d	7 574	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu (C)	regiony słabiej rozwinięte	[%]		n/d	n/d	30%	[%]	2013	n/d	n/d	20%	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023

Opis planowanych przedsięwzięć w ramach celu

Wsparcie ukierunkowane na rozwój przedsiębiorstw sektora MŚP będzie realizowane zgodnie z założeniami podejścia popytowego i zostanie skoncentrowane na usługach najbardziej skutecznych z punktu widzenia potrzeb przedsiębiorców, w tym w szczególności na usługach doradczych, w zakresie zarządzania strategicznego i zasobami ludzkimi oraz szkoleniowych. Tym samym, działania będą koncentrować się na bezpośrednim wsparciu przedsiębiorstw gdzie to przedsiębiorca w oparciu o zidentyfikowane potrzeby będzie dokonywał wyboru usług w ramach oferty dostępnej w Bazie Usług Rozwojowych (BUR),odpowiadających w największym stopniu na aktualne potrzeby przedsiębiorstwa[76].

Zakres działań ma na celu wspieranie właścicieli i kadrę zarządzającą MŚP w zakresie zarządzania strategicznego (w tym zarządzania zasobami ludzkimi, a także podnoszenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw). Mechanizmy systemu popytowego zakładają częściową partycypację przedsiębiorcy w kosztach usługi rozwojowej. Rozwiązanie to ma na celu zachęcenie przedsiębiorców do podejmowania racjonalnych ekonomicznie decyzji edukacyjnych, a także wykształcenie skłonności do inwestowania w rozwój kwalifikacji pracowników w perspektywie długofalowej.

Typy operacji realizowane w ramach PI 8v:

- Dostarczenie usług rozwojowych doradczych, szkoleniowych zgodnych z potrzebami przedsiębiorstwa (m.in.: usług w zakresie wsparcia kapitałowego, zarządzania i prowadzenia działalności gospodarczej, budowania i rozwoju biznesu, organizacyjnych, ekonomiczno-finansowych, prawnych, marketingowych, w zakresie zarządzania strategicznego, audytów strategicznych, szkolenia z transferu i komercjalizacji wiedzy oraz ochrony własności przemysłowej).
- Wspieranie rozwoju kwalifikacji pracowników zgodnie z potrzebami pracodawców.

Cross - financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

[76] Realizacja usługi rozwojowej uzależniona jest jedynie od spełnienia przez przedsiębiorcę odpowiednich wymogów formalnych, nie zaś od analizy zasadności i racjonalności udzielanego wsparcia (przedsiębiorca najlepiej zna potrzeby własnej organizacji i powinien sam decydować o wyborze adekwatnych usług rozwojowych, które pozwolą na podniesienie efektywności prowadzonej działalności gospodarczej).

Grupy docelowe[77]:

- Pracownicy przedsiębiorstw sektora MŚP.
- Osoby prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą;
- Kadra zarządzająca MŚP.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Regionalny model wdrażania systemu popytowego zakłada realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej jak i pozakonkursowej, z możliwością wyboru operatorów do wdrażania części lub całości usług rozwojowych, przy czym określenie zakresu i rodzaju usług wdrażanych w obu formułach nastąpi na poziomie dokumentów wdrożeniowych zgodnie z wytycznymi dla obszaru adaptacyjności opracowanymi na poziomie krajowym.

Wsparcie, poprzez stosowanie odpowiednich kryteriów wyboru projektów, będzie skoncentrowane na branżach o największym potencjale do kreowania miejsc pracy. Branże te będą wskazywane w oparciu o *Regionalną Strategię Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* (inteligentne specjalizacje) i *Programie Rozwoju Technologii* oraz w oparciu o regionalne badania i analizy, z uwzględnieniem jednolitej metodologii określania branż na podstawie danych dostępnych w ramach statystyki publicznej.

Kryteria realizacji wsparcia uwzględniać będą także potrzeby pracowników znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym osoby o niskich kwalifikacjach oraz osobach po 50 roku życia. Nie wyklucza się możliwości wsparcia innych grup zidentyfikowanych jako znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT jako wsparcie procesów rewitalizacji. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie

[77] Duże przedsiębiorstwa są wyłączone w całości z możliwości wsparcia na poziomie regionalnym.

z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8v mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	27 675	25 547	53 222	LSI/SL2014	rocznie

	pracującymi na własny rachunek) (C)								
2,	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	12 624	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	2 767	2 555	5 322	LSI/SL2014	rocznie
4.	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	8 026	7 408	15 434	LSI/SL2014	rocznie

2.8.3. Priorytet Inwestycyjny 8vi aktywne i zdrowe starzenie się

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 8vi przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- poprawa dostępu do profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji leczniczej ułatwiającej pozostanie w zatrudnieniu i powrót do pracy.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 8vi jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy* w priorytecie: *poprawa zdrowia zasobów pracy*. Dzięki realizacji PI 8vi zwiększy się upowszechnienie zdrowego i aktywnego trybu życia osób będących w wieku aktywności zawodowej, co pozwoli na wydłużenie czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączanie osób z rynku pracy z powodów zdrowotnych jak również polepszy jakość życia w regionie przez działania na rzecz zmniejszenia ryzyka chorób zawodowych i działań na rzecz pracowników pracujących w warunkach zagrażających zdrowiu.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	264 755	[osoby]	2013	12 181	11 244	23 425	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	318 444	[osoby]	2013	2 988	16 932	19 920	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Dla polepszenia stanu zdrowia osób w wieku aktywności zawodowej realizowane będą działania wpływające przede wszystkim na wydłużanie aktywności zawodowej, w tym w szczególności działania przyczyniające się do zmniejszenia dezaktywizacji zawodowej spowodowanej najistotniejszymi chorobami zdiagnozowanymi na poziomie krajowym (na których nastąpi największa koncentracja działań i koncentracja środków finansowych w ramach PI) oraz specyficznymi dla regionu, w tym pracą w warunkach zagrażających zdrowiu. Jest to tym bardziej istotne w przypadku województwa śląskiego, które charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem chorób zawodowych powodujących dezaktywizację zawodową. Do tej grupy należy zaliczyć w szczególności choroby układu krążenia, gdzie należy podkreślić, iż znaczną ilość przypadków zapadalności na choroby układu krążenia odnotowano w grupie wiekowej 35-54 czyli wśród osób w wieku produkcyjnym, aktywnych na rynku pracy. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach RPO WSL 2014-2020 w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia się będą przede wszystkim wpływać na aktywizację zawodową dzięki kompleksowym programom zdrowotnym obejmującym także jako uzupełnienie wsparcia działania edukacyjne i profilaktyczne wspierane lokalną polityką. Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w dokumencie *Policy paper dla ochrony zdrowia 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne* i przewiduje zastosowanie mechanizmów koordynacyjnych, zapobiegających powielaniu się wsparcia (wszelkie działania w tym zakresie będą rozpatrywane przez KS do spraw koordynacji interwencji EFSI w obszarze zdrowia). Kwestia szczegółowych zasad realizacji programów profilaktycznych i programów zdrowotnych zostanie uregulowana w wytycznych krajowych oraz w dodatkowych opracowaniach m.in.: podręcznikach, wytycznych dot. programów zdrowotnych. Dobry stan zdrowia społeczeństwa jest istotną determinantą wzrostu gospodarczego.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 8vi:

- Opracowywanie i wdrażanie programów zdrowotnych dot. rehabilitacji leczniczej, ułatwiających powroty do pracy i utrzymanie zatrudnienia we współpracy z pracodawcami.
- Wdrażanie programów zdrowotnych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworów m.in. jelita grubego, piersi, szyjki macicy.
- Opracowanie programów zdrowotnych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.
- Wdrożenie programów zdrowotnych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu.
- Opracowanie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, z uwzględnieniem działań szkoleniowych.
- Wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, z uwzględnieniem działań szkoleniowych.
- Działania w zakresie przekwalifikowania osób starszych pracujących w trudnych warunkach, pozwalające im na zdobycie kwalifikacji do wykonywania prac, które będą uwzględniały ich umiejętności i stan zdrowia.

Cross - financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Osoby w wieku aktywności zawodowej.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Pracodawcy;
- Organizacje pozarządowe;
- Podmioty ekonomii społecznej;
- Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej;
- Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej;
- Instytuty Badawcze;
- Instytucje naukowe;
- Podmioty lecznicze, inne niż wymienione wskazane w ustawie o działalności leczniczej;
- Samorząd Województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia zarówno w formule konkursowej, jak i pozakonkursowej. Dopuszcza się zastosowanie realizacji projektów grantowych.

Podstawowym/ preferowanym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy.

Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie w zakresie przedsięwzięć, dotyczących realizacji zadań należących do samorządu województwa określonych w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz ustawie o samorządzie województwa tj.: w zakresie opracowywania i realizacji programów polityki zdrowotnej wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców województwa oraz opracowywanie i wdrażanie programów służących realizacji zadań w zakresie ochrony zdrowia.

W przypadku zidentyfikowania negatywnych zjawisk społeczno – ekonomicznych lub istotnych problemów gospodarczych wskazanych w Analizie sytuacji społeczno –

ekonomicznej województwa śląskiego w obszarach oddziaływania EFS, IZ wyodrębni alokację w procedurze pozakonkursowej stanowiącą uzupełnienie do możliwości realizacji projektów w ścieżce konkursowej. Tryb wyboru pozakonkursowy realizowany zgodnie z zasadami określonymi w UP, w zakresie zadań wynikających z ustawy o samorządzie województwa.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Kryteria wyboru projektów uwzględniać będą koncentrację na grupach docelowych najbardziej narażonych na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych. Każdorazowo decyzja o dofinansowaniu realizacji programu zdrowotnego będzie poprzedzana analizą epidemiologiczną terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku, płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnym. Działania uwzględniać będą kompleksową realizację wsparcia w zakresie profilaktyki zdrowotnej, z uwzględnieniem zaangażowania wielu podmiotów w realizacji zadań i efektywnych form docierania do priorytetowych grup docelowych w celu osiągnięcia maksymalnych efektów. Kryteria wyboru projektów uwzględniać będą rekomendacje wypracowane przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w obszarze zdrowia oraz potrzeby terytorialne.
Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację

seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób objętych programem zdrowotnym współfinansowanym z EFS	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	9 645	17 913	27 559	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	2	LSI/SL2014	rocznie

2.8.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW / Wskaźnik produktu / Wskaźnik postępu finansowego / Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VIII	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	29 509 052			213 833 713			LSI/SL2014	
VIII	Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	5 812	5 365	11 177	27 675	25 547	53 222	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 50,09 % alokacji osi priorytetowej

2.8.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFS															
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 4 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
VIII	105	44 372 032	VIII	01	181 758 656	VIII	01	118 143 126	VIII	01	9 761 092			
	106	95 928 141					02	36 351 731		05	3 833 187			
	107	41 458 483					03	27 263 799		07	168 164 377			

9. OŚ PRIORYTETOWA IX WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 9 *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*: ***9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie; 9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym oraz 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia***

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonymi w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*, przez przyjęcie zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez aktywne włączenie w życie społeczne i zawodowe osób i grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne za pomocą kompleksowych, zindywidualizowanych instrumentów aktywnej integracji, i przy współpracy międzysektorowej, za pośrednictwem sektora ekonomii społecznej, działań jakościowych i ilościowych w zakresie wsparcia dostępności usług warunkujących możliwości rozwojowe, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia obszarów, z nasilonymi negatywnymi procesami społecznymi oraz zapóźnionych gospodarczo. Kierunki wsparcia zostaną określone zgodnie z *Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Aktywna integracja* oraz wytycznymi określającymi zasady realizacji wsparcia w CT 9 opracowanymi na poziomie krajowym.

Zjawisko wykluczenia społecznego nie jest łatwe do zdefiniowania, ponieważ najczęściej dotyczy współistniejących ze sobą wymiarów marginalizacji. Uwzględniając powody korzystania z pomocy społecznej za utrzymujące się na przestrzeni ostatnich lat należy wskazać pozostawanie bez pracy lub niską jej intensywność, które to w ogromnym stopniu determinują budżety gospodarstw domowych oraz dysponowanie środkami ekonomicznymi, a tym samym wpływają na możliwość zabezpieczania podstawowych obszarów jak zdrowie czy edukacja warunkujących godne bytowanie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, oraz niepełnosprawność[78]. W wymiarze jednostek za najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem należy uznać osoby z niskim wykształceniem, bezdomne, samotne, dotknięte niepełnosprawnościami. W przypadku grup - dzieci i młodzież, zwłaszcza ze środowisk zaniedbanych lub wychowujące się poza rodziną (w tym opuszczające różne formy pieczy zastępczej), gospodarstwa domowe o niskiej intensywności pracy, w szczególności rodziny mające pod opieką osoby zależne, żyjące w niekorzystnych warunkach materialnych i mieszkaniowych, społeczności wykluczone terytorialnie poprzez zamieszkiwanie na obszarach zdegradowanych, na których brakuje miejsc pracy, co prowadzi do pogarszania się warunków życia i kumulacjia problemów społecznych, oraz społeczności charakteryzujące się niskim

[78] Na podstawie raportu Ubóstwo w Województwie Śląskim. Skala, przyczyny, skutki. Katowice 2012 (ROPS, Obserwatorium Integracji Społecznej).

poziomem partycypacji społecznej i inicjatyw obywatelskich, mające utrudniony dostęp do usług pozwalających na przezwyciężenie indywidualnych barier i wsparcie rozwoju.
Słaba kondycja zdrowotna – często spowodowana złymi warunkami życia oraz niepełnosprawność – stanowią jeden z decydujących powodów zubożenia, zmniejszają zdolność do pracy i jej intensywność oraz zwiększają koszty opieki zdrowotnej, rehabilitacji. Zapewnianie dostępu do efektywnej i ekonomicznie przystępnej opieki zdrowotnej oraz świadczenie wysokiej jakości usług społecznych jest w związku z tym istotnym elementem zwalczania ubóstwa.

Osiągnięcie spójności społecznej rozumianej jako zmniejszanie ubóstwa, maksymalizacja dobrobytu i osiąganie równości społecznej wymaga kompleksowego podejścia, zindywidualizowanego na poziomie jednostek, rodzin i grup społecznych, podejmowanego w formule długofalowych działań zapobiegających, wzmacniających i rozwijających, przy wykorzystaniu dostępnych na danym terytorium zasobów podmiotowych i przedmiotowych. Jedną z podstawowych zasad ograniczania zjawiska ubóstwa i wykluczenia jest zwiększanie dostępności do podstawowych usług warunkujących możliwości rozwojowe osobom/grupom znacznie oddalonym od życia społecznego i aktywności zawodowej ze względu na posiadane deficyty. Mowa przede wszystkim o usługach ochrony zdrowia, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usługach społecznych (integrujących z rynkiem pracy - wspierających warunki mieszkaniowe), edukacyjnych, opiekuńczych, ale i kulturalnych jako wspomagających procesy inkluzji społecznej. Biorąc pod uwagę niekorzystne procesy demograficzne, narastające zjawisko dezorganizacji rodzin niezmiernie ważne jest wsparcie rozwoju infrastruktury społecznej w wymiarze infrastrukturalnym oraz jakościowym (zarówno publicznej jak i niepublicznej), oferującej usługi grupom szczególnie narażonym na wykluczenie i zagrożonych ubóstwem. W prowadzonych działaniach nie można zapomnieć o roli, jaką pełnić może ekonomia społeczna jako przestrzeń dla życiowego usamodzielniania się jako naturalnego dostarczyciela/generatora usług publicznych w lokalnym środowisku. Dlatego ważnym jest budowanie i wzmacnianie partnerstw działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, jak również akredytowanych instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej w świadczeniu usług opartych na określonych standardach, w szczególności w zakresie działań animujących i inkubacyjnych, doradczych oraz wspierających istniejące podmioty ekonomii społecznej. Działania podejmowane w ramach osi priorytetowej będą podejmowane w koordynacji do wsparcia realizowanego w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Osobom Najbardziej Potrzebującym (PO Pomoc Żywnościowa), wsparcie z EFS będzie obejmowało dalszą aktywizację społeczną osób najbardziej potrzebujących, wspieranych bezpośrednio z FEAD. Kierunki wsparcia zostaną określone zgodnie z *Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Aktywna integracja.*

2.9.1. Priorytet inwestycyjny 9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9i przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost zdolności do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020.* Spodziewanym efektem realizowanych działań będzie wzrost zatrudnienia wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych uczestniczących we wsparciu. Cel szczegółowy jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym*. Realizowane w ramach tego celu działania przyczynią się do wzrostu zatrudnienia wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych uczestniczących we wsparciu.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	398 523	[osoby]	2013	1 284	1 926	3 210	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	398 523	[osoby]	2013	728	1 091	1 819	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	159 615	[osoby]	2013	1 284	1 926	3 210	LSI/SL2014	rocznie
4.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	4 170	[osoby]	2013	295	443	738	badanie ewaluacyjne MR	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 i 2023

	programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)													

Opis planowanych przedsięwzięć w ramach celu 1

Podejmowane będą kompleksowe działania, których zastosowanie powinno prowadzić do zwiększenia zdolności do zatrudnienia oraz integracji społeczno-zawodowej osób i grup doświadczających wykluczenia społecznego, charakteryzujących się znacznymi deficytami, które wymagają zastosowania rozbudowanej ścieżki wsparcia z włączeniem instrumentów integracji społecznej, aby w sposób skuteczny i trwały pomóc im w integracji z rynkiem pracy oraz osiągać dochody zapewniające ekonomiczną niezależność i pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Dla zapewnienia efektywnej, kompleksowej i dopasowanej do potrzeb poszczególnych grup docelowych interwencji zostanie położony nacisk na współpracę służb publicznych i niepublicznych oraz integrowanie oferowanych przez nie usług. Podejmowane działania będą komplementarne do wsparcia realizowanego w ramach PO Pomoc Żywnościowa, wsparcie z EFS będzie obejmowało dalszą aktywizację społeczną osób najbardziej potrzebujących, wspieranych bezpośrednio z FEAD. Interwencja przewidziana w FEAD nastawiona jest przede wszystkim na wsparcie osób i rodzin podlegających deprywacji materialnej polegającej na braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych w zabezpieczeniu podstawowej potrzeby, jaką jest żywność, natomiast interwencja z EFS ma na celu aktywizację zawodową i społeczną[79].

Spodziewanym efektem realizowanych działań będzie wzrost zdolności do zatrudnienia wśród osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym uczestniczących we wsparciu.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 9i, cel 1:

- Kompleksowe działania na rzecz integracji osób, rodzin, grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji[80] (edukacyjnych, społecznych, zawodowych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.
- Wsparcie reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów działających na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w szczególności w Centrum Integracji Społecznej, Klubie Integracji Społecznej, Zakładzie Aktywności Zawodowej, Warsztacie Terapii Zajęciowej (których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza), w tym tworzenie miejsc pracy w już funkcjonujących podmiotach, jak i wspieranie tworzenia nowych podmiotów, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami.
- Kompleksowe programy integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością.
- Kompleksowe programy aktywizacji skierowane do osób usamodzielnianych, w tym: młodzieży z ośrodków wychowawczych i socjoterapii, mających na celu poprawę szans

[79] Komplementarność działań zostanie zapewniona także poprzez współpracę beneficjentów EFS, w tym ośrodków pomocy społecznej z organizacjami partnerskimi i ich partnerami zajmującymi się dystrybucją żywności.

[80] Doradztwo prawne, usługi interwencji kryzysowej będą elementem kompleksowego, zindywidualizowanego wsparcia, nie mogą stanowić samodzielnych działań.

adaptacyjnych poprzez organizację dodatkowego wsparcia w zakresie umiejętności społecznych i zawodowych.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym[81],
- Otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w zakresie niezbędnym do wsparcia osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach programu.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (jednostki organizacyjne pomocy społecznej, jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań publicznych w obszarze aktywnej integracji;
- Związek Metropolitalny,
- Jednostki zatrudnienia socjalnego;
- Podmioty i placówki prowadzące wsparcie na rzecz trudnej młodzieży;
- Podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe ;
- Lokalne Grupy Działania;
- Podmioty ekonomii społecznej[82].

[81] Definicja osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zostanie określona w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9, stworzona na podstawie Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

[82] Zgodnie z definicją określoną w krajowych wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR w perspektywie 2014-2020.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Tryby naboru (konkursowe i pozakonkursowe) w ramach PI 9i będą przeprowadzane zgodnie z zasadami określonymi w wytycznych horyzontalnych w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR w perspektywie 2014-2020. Kryteria wyboru ukierunkowane zostaną na grupy będące w szczególnej sytuacji, w tym osoby z niepełnosprawnością, bezdomne, opuszczające zakłady penitencjarne, instytucjonalne i rodzinne formy pieczy zastępczej, placówki resocjalizacyjne, ze znacznymi deficytami społecznymi.

Kryteria uwzględniać będą analizę potrzeb odbiorców wsparcia, uwarunkowania demograficzne i terytorialne. Kryteria odnosić się będą do trwałości przedsięwzięć realizowanych z EFS. Projekty będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności społecznej i zatrudnieniowej[83] łączącej w sobie efekty aktywizacji społecznej wobec osób o najwyższym stopniu wykluczenia i efekty zatrudnieniowe względem osób o relatywnie większym stopniu zbliżenia do rynku pracy. W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów dopuszcza się możliwość dookreślania/ zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria horyzontalne promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę wielosektorowego partnerstwa w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

[83] Zgodnie z zasadami określonymi w wytycznych horyzontalnych w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR w perspektywie 2014-2020.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	8 418	12 628	21 046	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	966	1 449	2 415	LSI/SL2014	rocznie

Cel szczegółowy 2 , oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9i przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej społeczności lokalnych zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne.

Cel szczegółowy jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane*. Realizacja działań w ramach tego celu wpłynie na wzmocnienie aktywności społecznej osób zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne oraz wzmocnienie aktywności zawodowej nieaktywnych członków tych społeczności.

Opis planowanych przedsięwzięć w ramach celu 2

Działania podejmowane na rzecz osób wymagają uzupełnienia pracą w środowisku lokalnym. W tym celu realizowane będą inicjatywy lokalne wzmacniające spójność społeczności wieloproblemowych, wykorzystujące różne formy pracy, w szczególności oparte o samopomoc, budowanie kompetencji społecznych, zawodowych. Działania realizowane będą w oparciu o dostępne zasoby ludzkie i podmiotowe, wzmacniające wolontariat i partycypację społeczną. Organizowanie społeczności lokalnej (środowiskowej pracy socjalnej) może stanowić podstawę procesów rewitalizacji w ramach ZIT/ RIT. Oczekiwanym efektem wsparcia będzie wzmocnienie aktywności i partycypacji społecznej społeczności zamieszkujących obszary zdegradowane i peryferyjne oraz wzmocnienie zdolności do podejmowania aktywności zawodowej nieaktywnych członków tych społeczności.

Typy operacji planowane do realizacji w ramach PI 9i, cel 2:

- Programy na rzecz wzmacniania potencjału społecznego i zawodowego lokalnych społeczności uwzględniające specyfikę terytorium i zamieszkujących je społeczności, z uwzględnieniem działań:
  - opartych o samopomoc i wolontariat,
  - środowiskowych,
  - prozatrudnieniowych,
  - edukacyjnych,
  - kulturalnych jako uzupełniających.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Społeczności zamieszkujące obszary zdegradowane, peryferyjne (wiejskie), w tym w szczególności osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób w zakresie niezbędnym do wsparcia osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki samorządu terytorialnego:

- ich jednostki organizacyjne (pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań publicznych w obszarze aktywnej integracji,
- związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- Związek Metropolitalny;
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia.
- Jednostki zatrudnienia socjalnego;
- Podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe;
- Podmioty ekonomii społecznej;
- Lokalne Grupy Działania.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 9i realizowany będzie tryb konkursowy , w tym realizacja projektów grantowych. Kryteria wyboru projektów mogą wspierać kompleksowe działania podejmowane na obszarach zdegradowanych, które pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny i trwalszy efektów realizowanych procesów rewitalizacji. Preferowane będzie wsparcie dla osób, rodzin lub środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w związku z rewitalizacją obszarów zdegradowanych.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Kryteria wyboru określone zostaną z uwzględnieniem uwarunkowań potrzeb lokalnych społeczności.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4 Programu.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom i Radzionków IZ może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Dodatkowo w trybie konkursowym wyznaczona zostanie pula środków na projekty wynikające z LSR przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego obejmująca obszary wiejskie i rybackie.

W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów dopuszcza się możliwość dookreślania/ zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria horyzontalne, promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę wielosektorowego partnerstwa w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba środowisk objętych programami aktywności lokalnej	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	399			LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	3 608	5 411	9 019	LSI/SL2014	rocznie

2.9.2.Priorytet inwestycyjny 9iv ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9iv przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost dostępności i jakości usług społecznych zapobiegających ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

Cel szczegółowy jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa: ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych*. Działania realizowane w ramach priorytetu przyczynią się do wzrostu dostępności i wyrównania dysproporcji terytorialnych w zakresie usług społecznych, co przełoży się na wzmocnienie kapitału społecznego województwa**.**

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu jako podstawa ustalania celów	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					O			K	M	O		
1.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		16 558	[szt.]	2013	n/d	n/d	297	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć w ramach celu 1

Świadczenie wysokiej jakości podstawowych usług społecznych i nieograniczony dostęp do nich jest warunkiem niezbędnym dla realizacji skutecznej i efektywnej integracji społecznej i ekonomicznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. Realizacja usług pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usług opiekuńczych jest szczególnie istotna w kontekście zapobiegania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu[84], co zostało podkreślone w *Position Paper dla Polski*, zapisach *Umowy Partnerstwa* oraz znajduje swoje odzwierciedlenie w diagnozie[85] i regionalnych dokumentach[86].

Wsparcie realizowane w ramach PI będzie zgodne z horyzontalnymi wytycznymi ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi CT 9[87] oraz Komunikatem KE *Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie* KOM(2007)725.

Efektywność realizowanej usługi jest silnie zależna od sposobu i formy jej świadczenia, jednocześnie w przypadku usług społecznych istotne są nie tylko kryteria efektywności ekonomicznej, ale przede wszystkim społecznej. Dlatego oprócz działań dotyczących wzrostu jakości usług prowadzone będą działania wspierające procesy deinstytucjonalizacji[88], w szczególności tych usług, których większe efekty w ograniczaniu ubóstwa osiąga się poprzez środowiskową formułę świadczenia. Działania te będą stanowiły uzupełnienie działań realizowanych ze środków publicznych, jako wzmocnienie działań na rzecz deinstytucjonalizacji.

Możliwe będzie wspieranie również rozwoju zintegrowanych usług zdrowotnych i społecznych.

Oczekiwanym efektem wsparcia będzie wzrost dostępności i wyrównanie dysproporcji terytorialnych w zakresie usług społecznych przekładający się na wzmocnienie kapitału społecznego województwa.

[84]Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej; Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów; Bruksela, dnia 16.12.2010r. KOM(2010) 758 wersja ostateczna; str. 8.

[85] Patrz diagnoza na podstawie danych statystycznych GUS, ROPS op. cit., oraz w *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne* str. 22-26.

[86] Patrz rekomendacje wskazane w Ocenie zasobów pomocy społecznej, ROPS Katowice, 2013r., Raporcie Ubóstwo w Województwie Śląskim, skala, przyczyny, skutki. Katowice Kwiecień 2012 (w ramach OIS), gdzie mowa o wyrównywaniu różnic w dostępie do specjalistycznych jednostek pomocy społecznej, rozwój pozainstytucjonalnej pieczy zastępczej i wsparcie rodziny, rozwój usług socjalnych dla osób korzystających z pomocy społecznej oraz w Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020 gdzie jako główne cele wskazuje się m.in.: wspieranie rodzin, działania na rzecz dzieci i młodzieży w kontekście dezorganizacji rodziny i społeczeństwa.

[87] Które uwzględniać będą kierunki wskazane w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

[88] Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji będzie realizowane zgodnie z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej.

Typy operacji realizowane w ramach celu 1 PI 9iv, cel 1:

- Działania w zakresie podniesienia jakości i dostępności usług wsparcia rodziny[89]:
  - wsparcie dla tworzenia lub działalności placówek oferujących wsparcie dzienne dla dzieci i młodzieży, rozwijanie środowiskowych form opieki nad dziećmi i młodzieżą,
  - wsparcie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej oraz podnoszenie jakości usług realizowanych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej,
  - rozwijanie asystentury rodzinnej, instytucji rodzin wspierających, pomocowych jako wspierających rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
  - zwiększanie dostępności do usług poradnictwa rodzinnego jako wspierającego wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej zgodnie ze zidentyfikowanymi terytorialnie potrzebami;
- Działania na rzecz rozwoju usług mieszkalnictwa wspomaganego, poprzez zapewnienie dostępu do usług świadczonych w mieszkaniach chronionych, mieszkaniach lub domach treningowych i wspieranych skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczonych wspierających proces ich integracji społecznej lub zawodowej.
- Działania na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych[90] z uwzględnieniem priorytetyzacji w kierunku środowiskowej formuły świadczenia (nie wyklucza się wsparcia form instytucjonalnych w przypadku, gdy jest to związane ze stanem zdrowia osób zależnych)
- Działania na rzecz rozwoju środowiskowych form usług społecznych innych niż wymienione powyżej zgodnie z kierunkami określonymi na poziomie wytycznych horyzontalnych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa.

- Dostarczanie i wsparcie we wdrożeniu narzędzi służących rozwojowi środowiskowych usług społecznych na poziomie lokalnym i zwiększenie potencjału lokalnych usługodawców do świadczenia usług społecznych w formie środowiskowej obejmujące m.in.:

  I. Wsparcie działalności grup roboczych utworzonych przy jednostkach samorządu terytorialnego, innych instytucji i podmiotów na rzecz tworzenia i wzmocnienia opieki pozainstytucjonalnej/ środowiskowej dla osób zależnych (seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami);

  II. Upowszechnianie działań na rzecz deinstytucjonalizacji usług opiekuńczych;

[89] Usługi poradnictwa specjalistycznego będą świadczone jako jeden z elementów kompleksowego wsparcia zgodnie z zidentyfikowanymi potrzebami uczestników projektów.
[90] Co do zasady w ramach PI 9iv nie będą wspierane usługi opiekuńcze dla dzieci (usługi opieki nad dzieckiem do lat 3 realizowane są w PI 8iv, w zakresie opieki przedszkolnej w PI 10i), jednak w przypadku opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnościami dopuszcza się możliwość realizacji wsparcia w zakresie zapewnienia opieki dzieciom z niepełnosprawnościami w PI 9iv.

III. Monitorowanie i ewaluacja działań grup roboczych ds. deinstytucjonalizacji/ opieki pozainstytucjonalnej w gminach i powiatach.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe

- Osoby wykluczone lub zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie;
- Rodziny, osoby sprawujące pieczę zastępczą, kandydaci na rodziny wspierające, zastępcze;
- Podmioty realizujące usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, społeczne wyłącznie w zakresie działań podnoszących standard i jakość usług realizowanych na rzecz bezpośrednich odbiorców.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki samorządu terytorialnego:
  - ich jednostki organizacyjne (pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań ww. obszarach;
  - związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
  - Związek Metropolitalny;
  - podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
  - Samorząd Województwa;
- Jednostki zatrudnienia socjalnego;
- Podmioty prowadzące wsparcie dzienne na rzecz dzieci i młodzieży;
- Podmioty ekonomii społecznej;
- Podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe;
- Lokalne Grupy Działania.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. Tryb pozakonkursowy będzie realizowany na zasadach określonych w UP w zakresie zadań wynikających z ustawy o samorządzie województwa, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (m.in.: adopcje) oraz ustawy o pomocy społecznej. Dopuszcza się zastosowanie realizacji projektów grantowych.

Preferencje otrzymają projekty mające na celu powstawanie, rozwój środowiskowych form wsparcia i działania realizowane w partnerstwie. Działania w ramach PI 9iv mogą stanowić dopełnienie kompleksowych działań w obszarze zdegradowanym, kryteria wyboru projektów mogą wspierać kompleksowe działania na tych obszarach. Preferowane będzie wsparcie dla osób, rodzin lub środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w związku z rewitalizacją obszarów zdegradowanych.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT, co pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Kryteria wyboru określone zostaną z uwzględnieniem uwarunkowań potrzeb lokalnych społeczności.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4 Programu.

Przewiduje się również przeznaczenie puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4 Programu. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom i Radzionków IZ może przesunąć środki na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Dodatkowo w trybie konkursowym wyznaczona zostanie pula środków na projekty wynikające z LSR przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego obejmująca obszary wiejskie i rybackie.

Pożądane będą działania mające charakter zintegrowanego świadczenia usług zakładające zaangażowanie osób z nich korzystających przy uwzględnieniu ich różnorodnych potrzeb. Kryteria wyboru ukierunkowane zostaną na grupy znajdujące się w szczególnej sytuacji z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych i terytorialnych. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria horyzontalne promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn, rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizowane w ramach partnerstwa wielosektorowego w tym we współpracy sektora publicznego z podmiotami ekonomii społecznej i stosowanie klauzul społecznych. Kryteria odnosić się będą do trwałości przedsięwzięć realizowanych z EFS.

W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	3 924	5 887	9 811	LSI/SL2014	rocznie

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

- wzrost dostępności do usług zdrowotnych w regionie.

Cel szczegółowy jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa: ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych*. Działania realizowane w ramach priorytetu przyczynią się do wzrostu dostępności i wyrównania dysproporcji terytorialnych w zakresie usług zdrowotnych, co przełoży się na wzmocnienie kapitału społecznego województwa**.**

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu jako podstawa ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	11 044	[szt.]	2013	n/d	n/d	178	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć w ramach celu 2

Dostępność do usług zdrowotnych jest jednym z warunków, który pozwala obniżyć skutki pozostawania w ubóstwie, lub ogranicza ubóstwo w przyszłości. Opieka nad osobą zależną, w szczególności dzieckiem z niepełnosprawnościami jest częstym powodem zaprzestania aktywności zawodowej przez opiekuna, co powoduje mniejszą intensywność pracy, w sposób istotny zwiększając zagrożenie ubóstwem, stąd podejmowana interwencja pozytywnie wpłynie na poprawę sytuacji na rynku pracy osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi. Skuteczna rehabilitacja dzieci z niepełnosprawnościami tworzy zatem warunki do podjęcia pracy przez rodziców, ale także zwiększa szanse tych dzieci na większą niezależność w przyszłości i jakość dalszego życia. Na jakość życia osób zależnych, chorych, z niepełnosprawnościami ma wpływ także dostępność usług zdrowotnych, ich jakość i forma świadczenia. Działania w zakresie usług zdrowotnych uwzględniać będą standardy wypracowane na poziomie krajowym. Działania świadomościowe, promocyjne i upowszechniające stanowią wyłącznie element uzupełniający dla działań o charakterze wsparcia bezpośredniego.

Możliwe będzie wspieranie również rozwoju zintegrowanych usług zdrowotnych i społecznych.

Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia dokumencie *Krajowe strategiczne ramy polityki w obszarze ochrony zdrowia* (tzw. Policy Paper). Dokument wskazuje cele, kierunki interwencji i narzędzia realizacji, projektowane na lata 2014-2020, odpowiadające na problemy, wyzwania i postulaty w obszarze opieki zdrowotnej wynikające z oceny sytuacji w ochronie zdrowie i przewiduje zastosowanie mechanizmów koordynacyjnych, zapobiegających powielaniu się wsparcia (wszelkie działania w tym zakresie będą rozpatrywane przez KS do spraw koordynacji interwencji EFSI w obszarze zdrowia). Kwestie szczegółowych zasad realizacji programów profilaktycznych i programów zdrowotnych zostaną uregulowane w krajowych wytycznych oraz w dodatkowych opracowaniach m.in.: podręcznikach, wytycznych dotyczących programów zdrowotnych.

Typy operacji realizowane w ramach celu 2

- Działania przeciwdziałające negatywnym procesom demograficznym[91] poprzez zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych w zakresie:
  - kompleksowej opieki nad matką i dzieckiem,
  - wczesnej diagnostyki i leczenia wad rozwojowych dzieci,
  - diagnozowania i leczenia chorób cywilizacyjnych u dzieci i młodzieży zwiększających zagrożenie ubóstwem w przyszłości,
  - opracowania i wdrożenia programów rehabilitacji leczniczej dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami,

[91] W dziedzinach określonych w UP.

- Działania w zakresie zwiększenia dostępu i jakości usług zdrowotnych służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zgodnie z kierunkami określonymi na poziomie wytycznych horyzontalnych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie;
- Kobiety w ciąży, dzieci oraz młodzież w zakresie ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych w zakresie chorób rozwojowych i cywilizacyjnych;
- Podmioty realizujące usługi zdrowotne wyłącznie w zakresie działań podnoszących standard i jakość usług realizowanych na rzecz bezpośrednich odbiorców.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Jednostki samorządu terytorialnego:
  - ich jednostki organizacyjne (pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań w ww. obszarach;
  - związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
  - Związek Metropolitalny,
  - Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty ekonomii społecznej;
- Podmioty wymienione w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe;
- Podmioty lecznicze wymienione w ustawie o działalności leczniczej;
- Lokalne Grupy Działania.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W PI 9iv realizowany będzie tryb konkursowy, ewentualnie realizacja projektów grantowych.

Preferencyjnie będą traktowane przedsięwzięcia mające na celu powstawanie i rozwój środowiskowych form opieki nad osobami z niepełnosprawnością, osobami z problemami ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Kryteria uwzględniać będą efektywność i jakość realizowanych działań w zakresie zapewniania dostępu i realizacji usług. Kwalifikowane będą projekty zgodne z zakresem wsparcia, celami i narzędziami określonymi w *Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020*. Warunkiem wyboru przedsięwzięć do dofinansowania jest ich zgodność z *Planem Działań* dotyczącym ochrony zdrowia uzgodnionym przez *Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI* w sektorze zdrowia. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w *Planie Działań* zapewniającymi skuteczne dostosowane do potrzeb w skali kraju i poszczególnych regionów i efektywne w tym kosztowo wykorzystanie funduszy strukturalnych na ochronę zdrowia. Wybierane do dofinansowania projekty będą spójne z *Country Specific Recommendations* dla Polski oraz kierunkami wprowadzonych i planowanych do wprowadzenia reform oraz w zakresie zgodnym z wypracowywanymi na poziomie krajowym standardami.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT, co pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Kryteria wyboru określone zostaną z uwzględnieniem uwarunkowań potrzeb lokalnych społeczności.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4 Programu.

Przewiduje się również przeznaczenie puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4 Programu. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom i Radzionków IZ może przesunąć środki na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Dodatkowo w trybie konkursowym wyznaczona zostanie pula środków na projekty wynikające z LSR przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego obejmująca obszary wiejskie i rybackie.

Pożądane będą działania mające charakter zintegrowanego świadczenia usług zakładające zaangażowanie osób z nich korzystających przy uwzględnieniu ich różnorodnych potrzeb. Kryteria wyboru ukierunkowane zostaną na grupy znajdujące się w szczególnej sytuacji z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych i terytorialnych. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria horyzontalne promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn, rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizowane w ramach partnerstwa wielosektorowego w tym we

współpracy sektora publicznego z podmiotami ekonomii społecznej i stosowanie klauzul społecznych. Kryteria odnosić się będą do trwałości przedsięwzięć realizowanych z EFS.

W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	4 492	6 739	11 231	LSI/SL 2014	rocznie

2.9.3. Priorytet inwestycyjny 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9v przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej w regionie.

Cel szczegółowy jest spójny z celem szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym*. Realizowane w ramach priorytetu działania przyczynią się wzrostu liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu jako podstawa ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	4 985	[szt.]	2013	n/d	n/d	2 075	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	1 784	[szt.]	2013	n/d	n/d	602	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023
3.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	regiony słabiej rozwinięte	[osoby]		n/d	n/d	194 417	[osoby]	2013	487	731	1 218	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Zwiększaniu szans na zatrudnienie grup defaworyzowanych służyć będzie wsparcie sektora ekonomii społecznej oraz zapewnienie jego skutecznego i efektywnego funkcjonowania. Sektor ten może pełnić istotną rolę w osiąganiu spójności społecznej i terytorialnej oraz zwalczaniu ubóstwa w regionie[92]. Jednym z zaleceń wyrażonych w *Position Paper* jest wspieranie przedsiębiorstw społecznych zapewniających opiekę zdrowotną i usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym. Gospodarka społeczna dotychczas w sposób niewystarczający była dostrzegana jako element efektywnego systemu wsparcia i generator miejsc pracy dla osób, które doświadczyły wykluczenia społecznego i mają trudności w funkcjonowaniu na rynku pracy. Podmioty ekonomii społecznej postrzegane są w województwie śląskim przez sektor publiczny jako potencjalny dostarczyciel usług dla społeczności[93] ponieważ często zakorzenione lokalnie są znakomitą przestrzenią dla rozwijania przedsiębiorczości społeczeństwa mającej, poza wymiarem gospodarczym, wyraźny wymiar społeczny. Wobec powyższego, działania będą koncentrowały się w głównej mierze na wsparciu tworzenia trwałych i wysokiej jakości miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej. Powyższe wymaga wsparcia na rzecz budowania przestrzeni sprzyjającej rozwojowi i funkcjonowaniu podmiotów ekonomii społecznej, zwłaszcza w obliczu zmian społeczno-demograficznych, które będą silnie oddziaływały na lokalne społeczności. Jednym z pożądanych działań będzie stosowanie narzędzi wspierających rozwój podmiotów ekonomii społecznej w zakresie realizacji usług i zadań publicznych oraz wspieranie lokalnych kooperatyw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, wzmacnianie partycypacji społecznej, co wynika analiz regionalnych[94]. W oparciu o wyniki podejmowanych działań monitorujących rozwój ekonomii społecznej podejmowane będą działania wdrożeniowe wzmacniające kondycję tego sektora, zwłaszcza w kontekście trwałości miejsc pracy. Oczekiwanym efektem wsparcia będzie wzrost liczby i stabilności miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.

Typy operacji realizowane w ramach PI 9v:

- Świadczenie profilowanych usług doradczych, edukacyjnych i biznesowych na rzecz efektywnego funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej, w tym podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników podmiotów ekonomii społecznej oraz wspieranie powstawania i stabilności miejsc pracy w obszarze przedsiębiorczości społecznej.
- Wsparcie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej, w tym udzielenie dotacji na zakładanie przedsiębiorstw społecznych i wsparcie funkcjonujących przedsiębiorstw w tworzeniu dodatkowych miejsc pracy.
- Świadczenie usług animacyjnych, inkubacyjnych na poziomie lokalnym, w szczególności w zakresie wsparcia dla budowy i funkcjonowania partnerstw publiczno-społecznych na

[92] Szerzej w raporcie z badania jakościowego. pn.: "*Jednostki samorządu terytorialnego wobec wyzwań sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim*". Katowice 2012r., str. 11 -12, 46-48 gdzie wymieniane są m.in.: usługi opiekuńcze, usługi medyczne, profilaktyka zdrowia.
[93] Ibidem.
[94] „Jednostki samorządu …" op. cit. str. 15-20, 33-34.

rzecz rozwoju ekonomii społecznej i tworzenia lokalnych kooperatyw oraz usług animacji lokalnej na rzecz rozwoju organizacji obywatelskich oraz partycypacji społecznej.

- Wsparcie działań w zakresie poszukiwania i wdrażania zidentyfikowanych długookresowych źródeł finansowania podmiotów ekonomii społecznej, inicjatyw rozwijających przedsiębiorczość społeczną oraz uzupełniająco instytucji wspierających ekonomię społeczną.
- Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Podmioty ekonomii społecznej, wg definicji podanej w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* i ich pracownicy;
- Pracownicy jednostek sektora finansów publicznych;
- Partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym przedsiębiorcy;
- Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w zakresie doradztwa i szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do założenia i/lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej;
- Podmioty wymienione w ustawie o pożytku publicznym i o wolontariacie, w tym organizacje pozarządowe.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty (z wyłączeniem osób fizycznych, nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Samorząd Województwa;
- Akredytowane podmioty świadczące usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej (OWES);

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 9v realizowany będzie konkursowy jak i pozakonkursowy tryb wyboru projektów - pozakonkursowy wyłącznie na zasadach określonych w UP, w zakresie zadań wynikających z ustawy o samorządzie województwa tj.: koordynowania działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie. Dopuszcza się realizację projektów grantowych. Tryb wyboru działań realizowanych w PI 9v wynika z przyjętego na poziomie regionalnym modelu wsparcia i funkcjonowania ekonomii społecznej (w oparciu o założenia *Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012-2020 oraz Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej)*. Kryteria wyboru projektów odnosić się będą do trwałość przedsięwzięć realizowanych z EFS w obszarze wsparcia ekonomii społecznej, w tym w zakresie trwałości miejsc pracy utworzonych dzięki wsparciu EFS oraz w zakresie funkcjonowania podmiotów świadczących usługi na rzecz sektora ekonomii społecznej. Decyzje o wyborze do realizacji operacji w zakresie działań realizowanych przez OWES będą podejmowane w oparciu o kryteria wyboru projektów wskazujące na wymagane ilościowe efekty działalności OWES w odniesieniu do wybranych kryteriów akredytacji OWES (wdrożonych w ramach PO KL 2007 – 2013) dla poszczególnych typów świadczonych usług (animacyjnych, inkubacyjnych, biznesowych). IZ RPO WSL zapewni również monitorowanie efektywności działalności usługowej OWES w powyższym zakresie. Jednocześnie w dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Przewiduje się również przeznaczenie specjalnej puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Dodatkowo wyznaczona zostanie specjalna pula środków przeznaczona na projekty wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju, przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego, obejmująca obszary wiejskie i rybackie. Środki zostaną rozdysponowane w procedurze konkursowej.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria horyzontalne promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące oraz zasadę partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzania kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9v nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	2 438	3 656	6 094	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	2 207	LSI/SL2014	rocznie

2.9.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
IX	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	42 048 337			304 698 092			LSI/SL2014	
IX	Wskaźnik produktu	2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	4 818	7 228	12 046	14 464	21 695	36 159	LSI/SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 65,38 % alokacji osi priorytetowej

2.9.5. Kategorie interwencji osie priorytetowe

Region słabiej rozwinięty - EFS															
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
IX	109	117 654 258	IX	01	258 993 378	IX	01	168 345 695	IX	01	54 502 932			
	112	108 811 405					02	51 798 676		05	29 500 000			
	113	32 527 715					03	38 849 007		07	174 990 446			

2.10. OŚ PRIORYTETOWA X REWITALIZACJA ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I ZDROWOTNA

2.10.1. Priorytet inwestycyjny 9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- lepsza dostępność i efektywność systemu ochrony zdrowia.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9a jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych.*

Dzięki realizacji priorytetu inwestycyjnego 9a wzrośnie dostępność do wysokiej jakości usług medycznych co przyczyni się docelowo do ograniczenia ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, a bezpośrednio przełoży się na wydłużenie aktywności zawodowej mieszkańców województwa w skutek zmniejszenia absencji chorobowych. Logika interwencji w obszarze zdrowia oparta jest na założeniu, że utrata zdrowia stanowi jeden z najważniejszych czynników przerywania aktywności zawodowej i w rezultacie zagrożenia ubóstwem. Brak lub ograniczenie dostępu do usług ochrony zdrowia powoduje trwałe, często nieodwracalne pogorszenie zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym do podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa. Taka interwencja wpisuje się w założenia *Strategii Europa 2020* i koresponduje z celami dotyczącymi zatrudnienia i redukcji ubóstwa.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba porad udzielonych w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	[mln sztuk]	regiony słabiej rozwinięte	33,91	2013	42,32	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Zakres interwencji odzwierciedla kierunki i priorytety strategiczne określone w przygotowanym przez Ministerstwo Zdrowia dokumencie *Krajowe strategiczne ramy polityki w obszarze ochrony zdrowia (tzw. Policy Paper),* który stanowi krajowe ramy strategiczne dla wszystkich przedsięwzięć realizowanych w obszarze zdrowia w perspektywie 2014-2020. Dokument wskazuje cele, kierunki interwencji i narzędzia realizacji, odpowiadające na problemy, wyzwania i postulaty w obszarze opieki zdrowotnej wynikające z oceny sytuacji w ochronie zdrowie. Dokument identyfikuje potrzeby oraz wskazuje planowane działania, w tym dotyczące mapowania potrzeb oraz planowane zmiany legislacyjne ukierunkowane na reformę systemu opieki zdrowotnej w Polsce.

Realizując cel operacyjny A oraz B, zawarty w Policy Paper, interwencja RPO WSL 2014-2020 będzie elementem implementacji narzędzi 13, 14, 16i 17 dotyczących wsparcia regionalnych podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych na rzecz osób dorosłych, dedykowanych chorobom, które są istotną przyczyną dezaktywizacji zawodowej (układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych), w zakresie opieki geriatrycznej, w dziedzinach medycyny ukierunkowanych na opiekę nad matką i dzieckiem[95] oraz specyficznych grup chorobowych dla regionu wynikających z przeprowadzonej diagnozy sytuacji demograficzno-epidemiologicznej.

Konieczność poprawy efektywności funkcjonowania sektora ochrony zdrowia wymaga silnej koordynacji podejmowanych interwencji pomiędzy poziomem krajowym, a regionalnym. Mechanizmy koordynacji wprowadzone w *Umowie Partnerstwa* oraz *Policy Paper dla ochrony zdrowia* mają na celu zapewnienie skutecznego – dostosowanego do potrzeb w skali kraju i poszczególnych regionów – i efektywnego wykorzystania funduszy europejskich dedykowanych na rzecz ochrony zdrowia.

Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w ramach powyższego celu szczegółowego jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Komitet działa pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia.

W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągania oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań na cele Policy Paper w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych.

Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia ze środków EFSI jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia. Plan działań – bezpośrednio powiązany z *Umową Partnerstwa* oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) - zawiera m.in. listę

[95] Dotyczy to takich dziedzin jak: położnictwo i ginekologia, neonatologia, pediatria, kardiologia i kardiochirurgia dziecięca, chirurgia dziecięca, neurologia dziecięca, psychiatria dziecięca, hematologia i onkologia dziecięca.

potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów w ramach naborów ogłaszanych w ramach programów centralnych i regionalnych.

Zgodnie z diagnozą, najczęstszymi przyczynami zgonu mieszkańców województwa śląskiego są choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, układu oddechowego oraz choroby psychiczne. Wymienione grupy chorób stanowią główne przyczyny niezdolności do pracy. Dodatkowo w regionie obserwuje się tendencję malejącej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

W związku z powyższym w ramach priorytetu inwestycyjnego wspierane będą kompleksowe przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie jakości specjalistycznych usług medycznych w ośrodkach regionalnych, odnoszące się do zidentyfikowanych obszarów deficytowych, bądź odzwierciedlające zdiagnozowane specyficzne potrzeby regionalne – w szczególności dotyczące dostosowania systemu ochrony zdrowia do zmieniających się trendów demograficznych (obszar geriatrii i opieka nad matką i dzieckiem). Na zasadach i w zakresie zgodnym z *Policy Pape*r wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami , a także wyposażeniu w sprzęt medyczny oraz – jako element projektu – rozwiązaniach w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt).

Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, przy czym powinny one przyczyniać się do rozwoju opieki koordynowanej, z uwzględnieniem zintegrowanych form opieki środowiskowej. Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób z niepełnosprawnościami , dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

Komplementarnie w PO WER realizowane będą działania związane z doskonaleniem kompetencji lekarzy, w tym POZ. Zakres interwencji powinien wynikać z diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby. Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością

infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map zdrowotnych w opracowaniu przez Ministerstwo Zdrowia[96] z zastrzeżeniem zasad opisanych w Kierunkowych zasadach wyboru projektów.

Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania umowy na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po zakończeniu realizacji projektu.

Typy przedsięwzięć

- Projekty inwestycyjne ukierunkowane na poprawę jakości i dostępności do świadczeń ochrony zdrowia.

Wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej poprzez lepszy dostęp do wysokiej jakości usług medycznych, a w konsekwencji do poprawy zdrowotności mieszkańców regionu.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej, posiadające osobowość prawną lub zdolność prawną, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

[96] Mapa potrzeb zdrowotnych powinna zostać opracowana zgodnie z Planem Działań wskazanym w celu spełnienia warunku ex-ante 9.3.

Wybór projektów dotyczących wsparcia infrastruktury zdrowotnej będzie odbywał się w trybie konkursowym. Warunkiem otrzymania wsparcia będzie pozytywna opinia Komitetu Sterującego ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia, zgodność z Planem działań w sektorze zdrowia oraz ich zasadność realizacji, która wynikać będzie z mapy potrzeb.

Warunkiem realizacji tego typu działań jest uwzględnienie w założeniach projektowych wniosków i celów, określonych w dokumentach strategicznych szczebla krajowego i wojewódzkiego w zakresie ochrony zdrowia, co oznacza, iż konieczność realizacji danej inwestycji musi wynikać ze zdiagnozowanych potrzeb i wniosków, wskazanych w *Policy Paper dla ochrony zdrowia 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne* i *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+"* oraz Planów działań w sektorze zdrowia. Preferowane będą projekty charakteryzujące się wysokim stopniem przygotowania, przekładającym się na gotowość do ich realizacji.

Dopuszczone zostaną wyłącznie przedsięwzięcia oparte na istniejącej infrastrukturze z wykorzystaniem bazy łóżkowej danej jednostki. Dodatkowo podmiot realizujący projekt dofinansowany ze środków unijnych powinien zagwarantować finansowanie świadczonych usług w ramach interwencji w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Inwestycje w obszarze ochrony zdrowia mają służyć poprawie jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych, a nie powiększaniu ilościowemu zasobów infrastrukturalnych sektora, tj. np. tworzeniu nowych jednostek ochrony zdrowia, oddziałów[97], zwiększaniu ilości łóżek szpitalnych.

Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej mogą być certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu. W drodze wyjątku inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mające na celu wzmocnienie podstawowej opieki zdrowotnej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji oraz tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji.

Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki.

Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów są niekwalifikowane, chyba że ich realizacja jest uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.

[97] Nowy oddział może powstać wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, przy wykorzystaniu bazy infrastrukturalnej i łóżkowej danej jednostki.

W przypadku projektów infrastrukturalnych promowane będą projekty:

- efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową,
- przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych, a także działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne, a także oparte na rekomendacjach określonych w Planie działań. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	736 400	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	78	LSI/ SL2014	roczna

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9a jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług*.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9a docelowo przyczynia się do *ograniczenia ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, a bezpośrednio przełoży się na* zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz aktywną integrację społeczną.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	[tys. sztuk]	regiony słabiej rozwinięte	109,17	2013	147,99	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

W związku z zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań wspomaganych, chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na robotach budowlanych (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w zdegradowanych budynkach w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS lub zgodnym z celami EFS.

Wsparcie powiązane będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług (włączając formy stacjonarne). Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa. Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

Ponadto możliwa będzie aktywizacja osób wymagających wsparcia poprzez dostosowanie budynków do pełnienia funkcji centrów usług dla społeczności, wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do ich prawidłowego funkcjonowania. Centra usług społecznościowych

to infrastruktura mieszcząca się w kategorii infrastruktury społecznej, a więc infrastruktury związanej ze świadczeniem usług w lokalnej społeczności/aktywnej integracji, świadczonych przez sektor publiczny bezpośrednio obywatelom lub za pomocą podmiotów prywatnych. Należą tu m.in.: usługi pomocy społecznej, mieszkalnictwa socjalnego (mieszkania chronione, wspomagane, treningowe) domy pomocy i opieki społecznej oraz usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Centra te staną się miejscem spotkań, zdobywania wiedzy oraz aktywizacji społecznej, zaspokajając tym samym potrzeby lokalnej społeczności, często dotkniętej dysfunkcjami i patologiami społecznymi. Wymaga to spójnego i wielowymiarowego podejścia do zwiększania dostępu do podstawowych usług społecznych, w tym socjalnych, edukacyjnych, opiekuńczych i doradczych, warunkujących prawidłowe funkcjonowanie społeczeństwa. Zintegrowane wykorzystanie wsparcia jest szczególnie istotne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów, dlatego pożądane będą działania przyjmujące formę przedsięwzięć odpowiadających kompleksowo na potrzeby grup wykluczonych w zakresie ich aktywizacji, które będą miały charakter długofalowego organizowania społeczności lokalnej.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

Typy przedsięwzięć

- Roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w zdegradowanych budynkach w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione.
- Roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w zdegradowanych budynkach na potrzeby utworzenia Centrów Usług Społecznych.

Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych dla zapewnienia efektywności wsparcia, podejmowane interwencje muszą mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy. Oznacza to iż, projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

Cross-financing

Nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;

- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Instytucje kultury;
- Lokalne Grupy Działania;
- MŚP;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 9a realizowane będą w ramach trybu konkursowego, w przypadku obszarów strategicznej interwencji na rzecz infrastruktury społecznej – część środków zostanie objęta procedurą pozakonkursową.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w *Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianymi w sposób określony w RPO WSL. Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych obiektów.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie wsparcia dla infrastruktury społecznej interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Dodatkowo wyznaczona zostanie specjalna pula środków przeznaczona na projekty wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju, przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego, obejmująca obszary wiejskie i rybackie.

Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, dla miasta Bytom przewiduje się przeznaczenie specjalnej puli środków na procedurę pozakonkursową OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo – finansowym środków dedykowanych OSI Bytom Instytucja Zarządzająca może zdecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usług aktywizacji społeczno-zawodowej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	80	LSI/ SL2014	roczna

2.10.2. Priorytet inwestycyjny 9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9b przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększona aktywizacja społeczno-gospodarcza ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 9b jest spójny z celami głównymi i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *poprawa spójności społecznej i terytorialnej* oraz *włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane*.

Realizacja PI 9b docelowo służy włączeniu społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane, co przekłada się na zmniejszanie się ilości obszarów wymagających kompleksowej rewitalizacji. Wsparcie pozwoli na włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane dzięki kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, postrzeganej w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Podejmowane w ramach rewitalizacji działania przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz ożywienia gospodarczego i społecznego danego obszaru. W rezultacie ograniczone zostanie ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego na tych obszarach.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba funkcjonujących form aktywizacji ludności zamieszkującej rewitalizowane tereny	[szt.]	regiony słabiej rozwinięte	350	2015	744	Badanie ewaluacyjne IZ RPO WSL	Na początku okresu programowania, 2 razy w trakcie wdrażania programu, na końcu okresu programowania

Opis planowanych przedsięwzięć

W związku z wysokim stopniem uprzemysłowienia, województwo śląskie jest obszarem o znacznej degradacji terenu. Nadanie nowych funkcji terenom zdegradowanym i poprzemysłowym oraz rewitalizacja przestrzeni miast jest poważnym wyzwaniem rozwojowym dla regionu.

Mając na uwadze powyższe, w ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie uzyskają kompleksowe projekty rewitalizacyjne. Rewitalizacja dotyczyć będzie kompleksowych działań mających na celu przywracanie do życia zdegradowanych społecznie, gospodarczo i środowiskowo obszarów poprzez przywrócenie im starej lub nadanie nowej funkcji. W jej ramach prowadzony będzie szereg wielowątkowych, wzajemnie uzupełniających się i wzmacniających działań, mających na celu wywołanie jakościowej, pozytywnej zmiany na zidentyfikowanym obszarze. Celem działań infrastrukturalnych będzie wsparcie społeczności zamieszkującej obszar zdegradowany poprzez zastosowanie instrumentów aktywizacji społeczno-zawodowej oraz uzupełniająco zdrowotnej i kulturalnej mniejszej skali. Ponadto wspierane będą także instytucje kultury, pełniące centra aktywizacji i integracji społeczności lokalnej. Koszty kwalifikowalne projektu w zakresie kultury nie będą przekraczać 2 mln euro. Jako iż każda ze społeczności charakteryzuje się innymi potrzebami, ich diagnoza powinna zawierać się w kompleksowym *Programie Rewitalizacji* tworzonym przy zaangażowaniu wszystkich aktorów lokalnej sceny, zarówno władzy samorządowej, biznesu

i organizacji obywatelskich jak i samych mieszkańców. Inwestycje w zakresie kultury realizowane będą w ramach *Programów Rewitalizacji* oraz będą miały na celu poprawę spójności społecznej dzięki umożliwieniu lepszego dostępu do usług społecznych i kulturalnych oraz umożliwienia nowych form uczestnictwa w kulturze. W ramach kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, finansowane w ograniczonym zakresie będą również inwestycje (części wspólne budynków), dotyczące tkanki mieszkaniowej, tylko jako część większego projektu mającego na celu rewitalizację zubożałych obszarów przestrzeni publicznych.

Wsparcie uzyskają projekty polegające na robotach budowlanych w obiektach poprzemysłowych, powojskowych, popegeerowskich, pokolejowych, zagospodarowaniu przestrzeni miejskich, w tym robotach budowlanych w obiektach oraz robotach budowlanych w zdegradowanych budynkach wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów społecznych i gospodarczych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z *Programów Rewitalizacji*, które stanowić będą element Systemu Wsparcia Rewitalizacji.

Obszary rewitalizowane będą wyznaczane z uwzględnieniem kryteriów przestrzennych, ekonomicznych oraz społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, głównie związanych z deprywacją materialną i społeczną mieszkańców danego obszaru.

Typy przedsięwzięć

- Roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w obiektach poprzemysłowych, powojskowych, popegeerowskich, pokolejowych wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.
- Zagospodarowywanie przestrzeni miejskich, w tym roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w obiektach wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.
- Roboty budowlane (za wyjątkiem budowy nowych obiektów) w zdegradowanych budynkach wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, przyczyniające się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarze rewitalizowanym wynikającym z Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

Planuje się również wsparcie, za pośrednictwem instrumentów finansowych, działań polegających na zagospodarowaniu przestrzeni miejskich; robotach budowlanych w obiektach poprzemysłowych, powojskowych i popegeerowskich oraz robotach budowlanych w zdegradowanych budynkach, co przyczyni się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich. Zadania wsparte finansowaniem zwrotnym nie wymagają ścisłego połączenia z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, natomiast powinny zawierać komponent społeczny. Projekty dotyczące wsparcia zagospodarowania przestrzeni miejskich powinny wynikać z *Programów Rewitalizacji*.

Cross-financing

W przypadku działań realizowanych za pomocą instrumentów finansowych EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

W pozostałych przypadkach nie planuje się wykorzystania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia;
- Podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z prawem zamówień publicznych;
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych;
- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych (niewymienione wyżej);
- Spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, TBS, spółdzielnie;
- Przedsiębiorcy;
- Instytucje kultury;
- Lokalne Grupy Działania;
- Porozumienia ww. podmiotów;
- Podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (tzw. projekty hybrydowe);
- Podmioty wdrażające instrumenty finansowe.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Typy projektów, wpisujące się w priorytet inwestycyjny 9b realizowane będą w ramach trybu konkursowego, w przypadku obszarów strategicznej interwencji na rzecz restrukturyzacji

i rewitalizacji miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze – część środków zostanie objęta procedurą pozakonkursową.

Ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych o ogromnej skali, dla miasta Bytom oraz powiązanego z nim funkcjonalnie miasta Radzionków (będący niegdyś dzielnicą Bytomia) wyodrębniono alokację, w ramach której planowane projekty zostaną objęte procedurą pozakonkursową. W przypadku pozostałych miast wskazanych w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,* zakwalifikowanych jako OSI planowanym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo – finansowym środków dedykowanych dla miasta Bytom oraz powiązanego z nim funkcjonalnie miasta Radzionków, Instytucja Zarządzająca może zdecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

Wsparcie będą mogły uzyskać wyłącznie projekty oparte o istniejącą infrastrukturę, nie ma możliwości budowy nowych budynków. Ponadto projekty muszą wynikać z *Programów Rewitalizacji* pozytywnie zaopiniowanych przez Instytucję Zarządzającą i zamieszczonych w Wykazie Programów Rewitalizacji Województwa Śląskiego. Ponadto każda wsparta infrastruktura powinna być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Dodatkowo wyznaczona zostanie specjalna pula środków przeznaczona na projekty wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju, przygotowanych zgodnie z art. 33 rozporządzenia ogólnego, obejmująca obszary wiejskie i rybackie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w priorytecie. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie kompleksowej rewitalizacji interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9b przewiduje się wykorzystanie instrumentów. Formy wsparcia oraz model wdrażania zostaną opisane w dokumentach uszczegóławiających Program.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	135	LSI/ SL2014	roczna
2.	Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	1 119 242	LSI/ SL2014	roczna

2.10.3. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
X	Wskaźnik postępu finansowego	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	60 528 479	345 220 165	LSI/ SL2014	
X	Wskaźnik produktu	2.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	8	135	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 62,17% alokacji osi priorytetowej
X	Wskaźnik produktu	3.	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	44	80	LSI/ SL2014	Powiązane ze wskaźnikiem typy projektów odpowiadają za co najmniej 16.15 % alokacji osi priorytetowej

2.10.4. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
X	053	57 249 768	X	01	245 437 140	X	01	224 984 702	X	01	110 263 787			
	054	43 474 239		04	48 000 000		02	33 403 400		05	55 562 500			
	055	124 908 740					03	35 049 038		07	127 610 853			
	089	56 643 308												
	101	11 161 085												

2.11. OŚ PRIORYTETOWA XI WZMOCNIENIE POTENCJAŁU EDUKACYJNEGO

Oś priorytetowa została utworzona w oparciu o trzy priorytety inwestycyjne celu tematycznego nr 10 *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie:*

10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

10iii wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Wsparcie w ramach osi priorytetowej XI koncentruje się na poprawie dostępu do wysokiej jakości edukacji. Poziom edukacji przekłada się na jakość kapitału ludzkiego i w konsekwencji jakość zasobów pracy – z drugiej strony to zapotrzebowanie na kwalifikacje wyznacza lub powinno w dużym stopniu wyznaczać kierunek zmian w edukacji.

Przemiany gospodarcze wynikające w głównej mierze z postępującej globalizacji oraz rozwoju technologicznego, wymuszają na potencjalnych pracownikach posiadanie odpowiednich kompetencji. Szybkie tempo zachodzących zmian, znajdujące swe odzwierciedlenie w sytuacji na rynku pracy wymusza, aby oferta edukacyjna odpowiadała i nadążała za potrzebami pracodawców – bez tego coraz trudniej o znalezienie zatrudnienia w dzisiejszej wyspecjalizowanej gospodarce. Następstwa restrukturyzacji przemysłu w województwie śląskim powodują, iż zmienia się zarówno funkcjonowanie osób w wieku produkcyjnym, jak i wymagania stawiane dzieciom i młodzieży przez system edukacji. Zmniejszająca się w skali globalnej przewaga kosztowa branż polskiej gospodarki takich jak m.in. górnictwo czy hutnictwo, jak również (w coraz większym stopniu) konieczność wprowadzania innowacyjnych rozwiązań także wiążą się z koniecznością dysponowania kadrami gospodarki, które odpowiadać będą aktualnym wymaganiom. Komunikatywność, korzystanie z nowych technologii, przedsiębiorczość i kreatywność to elementy bez których coraz trudniej wyobrazić sobie nie tylko absolwenta uczelni wyższej czy szkoły, ale przede wszystkim również osoby już funkcjonujące na rynku pracy. W ramach podejmowanych działań dążyć się więc będzie do tego, aby na wszystkich etapach kształcenia, począwszy od edukacji przedszkolnej aż do

kształcenia ustawicznego, realizować zajęcia, które podniosą jakość edukacji m.in. poprzez świadczenie usług wyposażających kapitał ludzki w specyficzne umiejętności niezbędne na rynku pracy, jak również w umiejętności kluczowe wyzwalające inicjatywę, zaradność, obycie na rynku pracy.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020*. Wyraża się to działaniami w zakresie poprawy dostępu do edukacji, poprawy jakości kształcenia, dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy, wzrostu udziału w kształceniu osób dorosłych, a zwłaszcza grup niedoreprezentowanych. Dla efektywnej realizacji celów wskazanych w *Umowie Partnerstwa* zapisy RPO WSL 2014-2020 uwzględniają realizację wsparcia przy zastosowaniu rozwiązań i narzędzi wypracowanych dotychczas, koncentracji środków na szkołach i placówkach na obszarach cechujących się największymi potrzebami w zakresie edukacji oraz indywidualizacji wsparcia.

2.11.1. Priorytet inwestycyjny 10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10i przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej w województwie śląskim.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020.*

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10i jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *lepsze kompetencje kadr gospodarki* w priorytecie *Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach*. Dzięki realizacji PI 10i zwiększy się odsetek dzieci objętych wysokiej jakości usługami placówek wychowania przedszkolnego w województwie śląskim, zmniejszy się liczba dzieci w wieku przedszkolnym o specjalnych potrzebach, które mają utrudniony dostęp do wsparcia. Wartością dodaną realizowanego wsparcia będzie aktywizacja zawodowa osób, którym opieka nad dziećmi uniemożliwia podjęcie zatrudnienia. Efektywność realizowanego wsparcia będzie analizowana cyklicznie na podstawie informacji przekazywanych przez Beneficjentów, w tym we wnioskach o płatność, informacji uzyskanych podczas czynności kontrolnych jak również badaniach przeprowadzonych przez Instytucję Zarządzającą.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	1 820		2013	n/d	n/d	2 563	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023

Opis planowanych przedsięwzięć

Pomimo tego, iż poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej stawia województwo śląskie w krajowej czołówce, znaczny dystans jest jeszcze do nadrobienia, aby osiągnąć zakładany w programach rządowych poziom 90% dzieci w wieku przedszkolnym, które miałyby być objęte edukacją przedszkolną w roku 2020[98]. Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w krajach takich jak Dania, czy cel postawiony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w tym zakresie na rok 2020 determinują podjęcie działań w celu umożliwienia wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym uczestnictwa w efektywnym wychowaniu przedszkolnym. Dodatkowo konieczne będzie zagwarantowanie w przedszkolach wysokiej jakości zajęć, które zachęcą rodziców wszystkich dzieci do skorzystania z szansy na rozwój jaką będą oferowały placówki.

Obowiązki osób aktywnych zawodowo powodują, iż nie mają one wystarczająco dużo czasu, aby poświęcić go na czynności wychowawcze i edukacyjne wobec swoich dzieci. Ponadto znacząco niższa liczba dzieci w rodzinie wpływa także negatywnie na kształtowanie umiejętności społecznych tj. współpracę, komunikatywność, które z kolei na rynku pracy są umiejętnościami kluczowymi. W tym kontekście, bardzo istotne staje się zwiększenie dostępności do usług wychowania przedszkolnego. Usługi te powinny być przy tym usługami wysokiej jakości, gdyż dostrzega się jak ważna jest wczesna stymulacja i organizowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi oraz docenia wpływ wczesnej edukacji na późniejsze osiągnięcia dziecka. Wiek przedszkolny jest etapem, w którym najskuteczniej i najłatwiej jest niwelować różnice wynikające z wpływu środowiska rodzinnego. Wiele czynników społecznych i ekonomicznych ma wpływ na rozwój psychiczny dziecka i jego szanse powodzenia w szkole. W przedszkolu dzieci nabywają umiejętności, które ułatwiają im uczenie się i korzystanie z różnorodnych możliwości edukacyjnych oferowanych przez szkoły podstawowe i średnie. Efektywna edukacja w szkole, zależy przede wszystkim od posiadanych umiejętności w momencie rozpoczynania nauki. Inwestycje w efektywne i wysokiej jakości programy przedszkolne dla dzieci, które w innym przypadku nie byłyby pod tym względem odpowiednio przygotowane do nauki w szkole, działają jak "dźwignia", zwielokrotniając efekty inwestycji w systemie szkolnym. Inwestycja w edukację przedszkolną, w tym - w przypadku gdy jest to uzasadnione i wiąże się z koniecznością dostosowania placówki do właściwych standardów z uwzględnieniem potrzeb w zakresie adaptacji pomieszczeń lub doposażenia danej placówki, powinna być zasadniczym elementem polityki wyrównywania szans edukacyjnych.

Dążąc do tego, aby system edukacji jak najlepiej odpowiadał potrzebom gospodarki koniecznym jest spopularyzowanie edukacji w wieku przedszkolnym, poprawa jakości realizowanych zajęć. Działania te wzmocnią ofertę edukacyjną ww. placówek, zwłaszcza na terenach o niskim upowszechnieniu edukacji przedszkolnej. W tym obszarze uwzględnione zostaną głównie tereny charakteryzujące się przyrostem liczby mieszkańców, za którym idzie wzrost zapotrzebowania na usługi edukacyjne.

[98] Edukacja przedszkolna, pod redakcją Pawła Swaniewicza, 2012, s. 21.

Jednocześnie, należy mieć na uwadze, że o ile z biegiem lat potrzeba rozbudowy przedszkoli, w tym tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego będzie malała, to jednocześnie rosnąć będzie potrzeba zmian i rozszerzania oferty edukacyjnej, jak również wzrastać będzie potrzeba uelastycznienia godzin otwarcia placówek. Wynika to z czasu oraz charakteru pracy wykonywanej przez rodziców. Z tego względu obok tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego, dostępność do edukacji przedszkolnej, należy rozumieć jako uczestniczenie w zajęciach dodatkowych. Jak wskazano wyżej, wychowanie przedszkolne daje największe efekty pod względem osiągnięć i przystosowania społecznego dzieci. Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji w pierwszych latach życia ma zatem kluczowy wpływ na efekty uczenia się w następnych etapach rozwoju. Wczesna edukacja jest jednym z priorytetów dla polityki oświatowej zarówno w skali kraju jak i Unii Europejskiej, co wskazano m.in. w *Perspektywie uczenia się przez całe życie*, SRKL 2020 oraz EU2020. Kształcenie w okresie dzieciństwa ma przełożenie na kształtowanie się późniejszej ścieżki edukacyjnej dziecka, stanowi zatem skuteczny sposób tworzenia podstaw dla dalszego uczenia się i zapobiegania przedwczesnemu wypadnięciu z systemu oświaty, co w przyszłości może również zwiększyć szanse na zatrudnienie. Jedną z najważniejszych misji edukacji przedszkolnej jest wspomaganie rozwoju i edukacji dzieci. Mając na uwadze powyższe, niezmiernie istotne jest położenie nacisku przede wszystkim na wsparcie w zakresie prowadzenia i organizowania dodatkowych zajęć stymulujących ogólny rozwój dziecka, zarówno wyrównujących szanse edukacyjne jak i rozwijających kompetencje i umiejętności, co umożliwi jednocześnie podniesienie poziomu realizowanej edukacji przedszkolnej. Jednocześnie, w obszarze wychowania przedszkolnego podejmowane będą również działania na rzecz upowszechnienia edukacji przedszkolnej obejmujące tworzenie nowych miejsc, jak i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w regionie. Powyższa interwencja uzależniona jednak będzie od trendów demograficznych oraz rzeczywistych potrzeb wewnątrzregionalnych województwa. Podejmowane działania koncentrować się będą na zmniejszeniu dysproporcji w upowszechnianiu edukacji przedszkolnej, a także wspieraniu jej dostępności i jakości. Wsparcie w województwie śląskim kierowane będzie w pierwszej kolejności do gmin, w których poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest niższy od wskazanego w UP na rok 2023 (m.in. poprzez zastosowanie preferencji w ogłaszanych konkursach). W ramach RPO WSL 2014-2020 możliwe będzie również wspieranie wyłącznie poprawy jakości wychowania przedszkolnego, bez konieczności tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego w gminach, w których poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej przekroczył wartość wskazaną w UP na rok 2023.

Wsparcie w obszarze edukacji przedszkolnej będzie uwzględniało również działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych (w tym wykraczających poza podstawę programową) zajęć wspierających w placówkach wychowania przedszkolnego (np. logopedycznych, wsparcia psychologiczno-pedagogicznego itp.) szczególnie w środowiskach wiejskich, które charakteryzuje niższy dostęp do specjalistycznego wsparcia.

Typy operacji realizowane w ramach PI 10i:

- Programy zapewniania dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, zwiększające liczbę miejsc przedszkolnych oraz podnoszące jakość edukacji, obejmujące:
  - utworzenie nowych miejsc przedszkolnych, w tym ewentualnie adaptacja pomieszczeń i/lub doposażenie danej placówki w pomoce dydaktyczne,
  - podniesienie jakości edukacji przedszkolnej, w tym wydłużenie godzin pracy placówek,
  - wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci poprzez organizowanie i prowadzenie dodatkowych zajęć wspierających/specjalnych w placówkach wychowania przedszkolnego,
  - wsparcie istniejących miejsc przedszkolnych, w tym ewentualnie adaptacja pomieszczeń i/lub doposażenie danej placówki w pomoce dydaktyczne.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Dzieci w wieku przedszkolnym;
- Dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego;
- Rodzice/opiekunowie prawni dzieci w wieku przedszkolnym;
- Przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne;
- Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych;
- Inne formy wychowania przedszkolnego;
- Nauczyciele i kadra pedagogiczna przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach oraz innych formach wychowania przedszkolnego.

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej i rodziców/opiekunów prawnych będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do dzieci w wieku przedszkolnym.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkola specjalne;
- Podmioty prowadzące inne formy wychowania przedszkolnego;
- Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych;
- Organy prowadzące przedszkola objęte katalogiem beneficjentów;
- Przedsiębiorcy;
- Organizacje pozarządowe;
- Związek Metropolitalny.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 10i stosowany będzie tryb konkursowy. W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT, co pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Przewiduje się przeznaczenie puli środków na OSI dla miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia w zakresie OSI i ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Programu. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom IZ może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli w bardziej efektywny sposób monitorować władzom subregionów kwestię wychowania przedszkolnego i odpowiadać na potrzeby poszczególnych gmin. Warunkiem realizacji działań w tym zakresie jest spójne podejście subregionów wyrażone w *Strategii ZIT/RIT*. W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

Liczba utworzonych nowych miejsc edukacji przedszkolnej będzie odpowiadała faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej z uwzględnieniem prognoz demograficznych.

Beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach RPO WSL 2014-2020 miejsc edukacji przedszkolnej, poprzez stosowanie kryteriów wyboru projektów.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn, rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, rasowe, religię, przekonania, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju, partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów nastąpi w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	3 081	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte			13 984	LSI/SL2014	rocznie

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10i przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost dostępu do wysokiej jakości oferty kształcenia ogólnokształcącego.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020.*

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10i jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *lepsze kompetencje kadr gospodarki* w priorytetach *Poprawa jakości*

kształcenia oraz *Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach*. Dzięki realizacji PI 10i poprawią się warunki realizacji zajęć w szkołach oraz nastąpi wzrost kompetencji nauczycieli. Zniwelowane zostaną obciążenia psychiczne wynikające z m.in. niepełnosprawności czy braku opieki nad dzieckiem w środowisku domowym oraz bariery wynikające z zamieszkiwania na terenach defaworyzowanych. Informacje na temat postępu realizacji analizowane będą cyklicznie m.in. na podstawie informacji przekazywanych przez beneficjentów, w tym we wnioskach o płatność, informacji uzyskanych podczas czynności kontrolnych, jak również badaniach przeprowadzonych przez Instytucję Zarządzającą.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne niezbędna na rynku pracy po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		33 637	41 113	74 750	[osoba]	2013	12 519	15 300	27 819	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	564	[szt.]	2013	n/d	n/d	148	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	120	[szt.]	2013	n/d	n/d	155	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

W latach 2014-2020 kontynuowane będą działania na rzecz poprawy jakości edukacji w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, z uwzględnieniem wniosków wyciągniętych z działań realizowanych w perspektywie finansowej 2007-2013. Działania realizowane w szkołach przynoszą oczekiwany efekt, potwierdzeniem czego są wyniki badania PISA, które pokazują jak bardzo zmniejszył się dystans w zakresie osiągnięć polskich uczniów w porównaniu do najlepszych w tym badaniu. Polscy uczniowie osiągnęli jedne z najlepszych wyników w zakresie umiejętności matematycznych, rozumowania w naukach przyrodniczych oraz czytania i interpretacji.[99] Konieczne jest podjęcie działań, które pozwolą jeszcze poprawić wyniki polskich uczniów, a śląskim szkołom i placówkom edukacyjnym poprawiać pozycje w rankingach krajowych. Szkoły te pełnią często rolę lokalnych centrów kultury, starają się dbać o szeroki dostęp uczniów do odpowiedniej infrastruktury, dążą do zagwarantowania uczniom takich warunków do rozwoju, jakie mają ich rówieśnicy z innych krajów. Utrudnieniem w efektywnej realizacji zadań edukacyjnych są zmiany demograficzne oraz pomimo znacznego udziału w budżetach samorządów, niewystarczające jednak środki finansowe. Ograniczony dostęp do usług edukacyjnych na wysokim poziomie przekłada się na wyniki uczniów oraz często determinuje ich przyszłe miejsce na rynku pracy. Świadczyć o tym może sytuacja w niektórych powiatach województwa śląskiego, gdzie młodzież stanowi ¼ wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych. Potwierdzeniem istnienia problemu są wyniki z egzaminów gimnazjalnych oraz maturalnych z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych osiągnięte w roku 2013, które odpowiadają pomimo wysokiej pozycji na tle kraju, jedynie średniej krajowej. Przekłada się to na niskie pozycje szkół z województwa śląskiego w rankingach placówek oświatowych, co stanowi wynikową jakości kształcenia dzieci i młodzieży w regionie. Odpowiedzią na to będzie zatem koncentracja na rozwiązaniach, które uwzględnią potencjał regionalnego rynku pracy, powiązanych z nim dziedzin nauki, współczesnego stopnia ich rozwoju oraz zaawansowania technologicznego.

W działaniach w zakresie edukacji należy uwzględnić potrzeby uczniów i ilość barier w dostępie do oświaty. Trudna sytuacja placówek oświatowych, które zmagają się z problemami finansowymi lub barierami, które stanowi m.in. brak odpowiedniego zaplecza technicznego sprawia, iż nie ma możliwości realizacji zadawalających celów kształcenia, które determinują następnie kompetencje zawodowe i wpisanie się w oczekiwania pracodawców. Szkoła jako instytucja kształcąca i wychowująca musi w większym stopniu angażować się w planowanie rozwoju zawodowego młodzieży. Dynamiczne zmiany zachodzące na rynku pracy wymuszają włączenie efektywnych form wsparcia, które wypełnią deficyt zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego i edukacyjnego. Szczególną uwagę zwracać będzie się również na uczniów z największymi bądź specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi. Właściwy rozwój wymaga indywidualnego podejścia do tej grupy uczniów. Wiąże się z tym zakup sprzętu specjalistycznego, pomocy dydaktycznych koniecznych do rozpoznawania potrzeb, wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii dzieci i młodzieży,

[99] http://www.ifispan.waw.pl/pliki/wyniki_pisa.pdf

organizowanie udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przygotowanie kadry pedagogicznej szkół i placówek do efektywnego stosowania pozyskanych pomocy dydaktycznych i sprzętu specjalistycznego. Zakup pomocy poprzedzony zostanie odpowiednią diagnozą potrzeb.

Dostrzegając niezadawalające wyniki z egzaminów w szkołach oraz niższe od oczekiwanego zainteresowanie nauką w szkołach zawodowych i studiowaniem na kierunkach technicznych wsparcie koncentrować się będzie na realizacji zajęć w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy . Dodatkowo wzrost jakości szkolnictwa wymaga także, aby placówki oferowały warunki kształcenia pozwalające na zdobycie wiedzy poprzez realizację nauczania eksperymentalnego. Dlatego szkoły powinny być wyposażane w nowoczesne narzędzia do nauczania przyrody, matematyki, biologii, chemii i fizyki. Efektem doposażenia laboratoriów i pracowni szkolnych w odpowiedni sprzęt będzie obok budowania lub rozwoju kompetencji w zakresie wskazanych obszarów także zwiększenie kompetencji cyfrowych. Projekty związane z wyposażeniem pracowni TIK oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS), a łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu nie przekroczy 30% alokacji na cały PI 10i (włączając *cross-financing*).

W celu zwiększenia zainteresowania ze strony uczniów wskazanymi przedmiotami zasadne będzie także częściowe odejście od tradycyjnej, lekcyjnej formy realizacji zajęć na rzecz zaangażowania specjalistów w poszczególnych dziedzinach. Umożliwi to uzdolnionym uczniom szkół prawidłowy rozwój i realizację pasji w pracy akademickiej lub przy asyście specjalistów z dziedzin rozwoju regionu. Efektywność realizowanych działań stymulowana będzie poprzez wypłatę środków finansowych dla uczniów osiągających najlepsze wyniki w nauce. W celu zwiększenia poziomu innowacyjności regionu zasadnym jest realizacja projektów z zakresu kreatywności. Realizacja projektów z tego zakresu dla uczniów i nauczycieli pozwoli kształtować właściwe postawy (kreatywność, pracę zespołową, innowacyjność), które w życiu zawodowym niejednokrotnie wpływają na większą skuteczność w podejmowaniu działań. Spowoduje to wykorzystanie rozwiniętych kompetencji w pracy zawodowej z korzyścią dla gospodarki regionu oraz wzrost liczby studentów kierunków technicznych co jest kluczem do rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz krajowego i regionalnego rynku pracy.

W związku z trwająca reformą edukacji, a co za tym idzie zmianami dotyczącymi szkół gimnazjalnych w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach PI 10i, skierowanych do szkół gimnazjalnych, które zostaną zlikwidowane w związku z reformą, wsparcie będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

Typy operacji realizowane w ramach PI 10i:

- Kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi, w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy);
- Tworzenie w szkołach warunków do nauczania eksperymentalnego (w powiązaniu z zaplanowanymi w projekcie zajęciami);
- Indywidualizacja pracy z uczniem o specjalnych bądź największych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych;
- Wsparcie stypendialne.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą podejmowane w oparciu o indywidualnie zdiagnozowane zapotrzebowanie. Zasady wsparcia w powyższym zakresie zostaną określone w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020.

Grupy docelowe:

- Szkoły oraz placówki realizujące kształcenie ogólne, w tym szkoły artystyczne, które realizują podstawę programową kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) oraz specjalne i ich organy prowadzące (z wyłączeniem placówek prowadzących kształcenie zawodowe);
- Uczniowie i wychowankowie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, w tym szkół artystycznych, które realizują podstawę programową kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) ;
- Rodzice i opiekunowie prawni uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne w tym szkoły artystyczne , które realizują podstawę programową kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) oraz specjalnych;
- Uczniowie ze specjalnymi bądź największymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi;
- Pracodawcy;

- Nauczyciele i pracownicy pedagogiczni szkół i placówek oświatowych;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli i kadry pedagogicznej będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Szkoły oraz placówki realizujące kształcenie ogólne, w tym szkoły artystyczne , które realizują podstawę programową kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) oraz specjalne;
- Organy prowadzące szkół objętych katalogiem beneficjentów;
- Szkoły wyższe (w zakresie współpracy z otoczeniem szkół wskazanych w katalogu beneficjentów);
- Przedsiębiorca (w zakresie współpracy z otoczeniem szkół wskazanych w katalogu beneficjentów);
- Organizacje pozarządowe (w zakresie współpracy z otoczeniem szkół wskazanych w katalogu beneficjentów);
- Samorząd Województwa;
- Związek Metropolitalny.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI ze względu na zakres planowanego wsparcia i jego charakter planuje się realizację wsparcia w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym.

Przewiduje się przeznaczenie puli środków na OSI dla miast, dzielnic miast wymagających rewitalizacji oraz obszarów wiejskich w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia znajdują się w rozdziale 4 Programu. W przypadku zidentyfikowania trudności lub opóźnień w postępie rzeczowo-finansowym środków dedykowanych OSI Bytom IZ może zadecydować o przesunięciu środków na wsparcie OSI miast wymagających rewitalizacji zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego.

Odpowiednie terytorialne ukierunkowanie działań w tym zakresie przyczyni się do wzrostu spójności społecznej w regionie. Środki zostaną przeznaczone na wsparcie szkół m.in. na obszarach wiejskich, stanowiące niejednokrotnie również centra aktywności edukacyjnej, kulturalnej i społecznej na danym terenie.

Zastosowanie trybu pozakonkursowego przewiduje się w zakresie koordynacji działań dotyczących realizacji w woj. założeń wspierających uczniów uzdolnionych. Pozakonkursowy tryb pozwoli na lepsze wykorzystanie narzędzi służących diagnozowaniu uzdolnień i wsparciu uczniów w rozwijaniu uzdolnień z zakresu kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy m.in. w formule pozaszkolnych zajęć realizowanych we współpracy z uczelniami wyższymi i realizacji działań skoncentrowanych na wsparciu finansowym uczniów uzyskujących najlepsze wyniki z nauczania jako

komplementarnych działań wspierających dzieci uzdolnione. Skoordynowanie działań na poziomie regionu ułatwi współpracę i wsparcie nauczycieli/szkół w zakresie pracy z uczniem zdolnym i pozwoli na dotarcie z działaniami do dużej ilości uczniów i szkół. Dodatkowo mając na uwadze zaplanowaną do realizacji w ramach PI 10a inwestycję polegającą na wzmacnianiu współpracy oświaty z otoczeniem i popularyzowaniu nauki w regionie planowana jest realizacja projektu w trybie pozakonkursowym. Projekt komplementarny do projektu współfinansowanego ze środków EFRR wzmocni kompetencje kluczowe i umiejętności uniwersalne na rynku pracy uczniów w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, pracy zespołowej i kreatywności i innowacyjności w tym zastosowania innowacyjnych metod poszerzania wiedzy i umiejętności.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn, rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, rasowe, religię, przekonania, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju, partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań.

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Wybór projektów nastąpi w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	20 865	25 501	46 366	LSI/SL2014	rocznie

	uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy w programie								
2.	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	148	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	155	LSI/SL2014	rocznie

2.11.2 Priorytet inwestycyjny 10iii wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzenie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10iii przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawa kompetencji w zakresie umiejętności cyfrowych i języków obcych dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich kwalifikacjach.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020.*

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10iii jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *lepsze kompetencje kadr gospodarki* w priorytecie: *Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy*. Dzięki realizacji PI 10iii zwiększy się poziom wiedzy i umiejętności w zakresie języków obcych i kompetencji cyfrowych wśród osób dorosłych (w tym w szczególności osób starszych i osób o niskich kwalifikacjach). Efektywność realizowanego wsparcia będzie analizowana cyklicznie na podstawie informacji przekazywanych przez beneficjentów, w tym we wnioskach o płatność, informacji uzyskanych podczas czynności kontrolnych jak również badaniach przeprowadzonych przez Instytucję Zarządzającą.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		809	808	1 617	[osoba]	2013	4 623	4 624	9 247	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		206	206	412	[osoba]	2013	1 088	1 088	2 176	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		1 072	1 072	2 144	[osoba]	2013	4 352	4 352	8 704	LSI/SL2014	rocznie

Opis planowanych przedsięwzięć

Nowoczesny system edukacyjny, umożliwiający rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy, powinien być zorientowany na warunki nowej rzeczywistości, powinien nadążać za rozwojem cywilizacyjnym i informacyjnym społeczeństwa, a przede wszystkim służyć jego potrzebom. Postęp naukowo-techniczny powoduje bowiem ciągłą potrzebę zdobywania dodatkowych, nowych kwalifikacji, kompetencji i doskonalenia tych już posiadanych. Odpowiednie kwalifikacje zwiększają bowiem szanse na zatrudnienie oraz skracają okres poszukiwania pracy.

Ważny staje się tu nie tylko dostęp do nowoczesnych technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. Obecnie od kadry oprócz posiadania umiejętności miękkich, jak na przykład wysokich umiejętności komunikacyjnych, samodzielności, umiejętności organizacji pracy czy umiejętności współpracy w zespole, oczekuje się wiedzy merytorycznej, biegłej znajomości języków obcych i obsługi narzędzi informatycznych.
Sukces odniosą ci pracownicy, którzy nastawieni są na podnoszenie kwalifikacji, wykazują się inicjatywą, determinacją w dążeniu do celu, aktywnością i kreatywnością w poszukiwaniu zatrudnienia. Osoby, które priorytetowo traktują swój własny rozwój i inwestują w swoją przyszłość, niezależnie od wieku, poradzą sobie w sytuacji ogromnej konkurencyjności na dzisiejszym rynku pracy. Pomimo dużego postępu jaki się dokonał w ostatnich latach w zakresie dostępu do nowych technologii to nadal jednak duża część społeczeństwa nie może partycypować w pozytywnych efektach ich funkcjonowania bez posiadania odpowiednich umiejętności. Jednocześnie świat stał się globalną wioską, w której coraz większego znaczenia nabiera kwestia sprawnego porozumiewania się. Zmiany, które zaszły w ostatnich latach w szkolnictwie, sprawiły że młodsze pokolenie ma doskonałą okazję do tego, aby móc w sprawny sposób znajdować się w dużej liczbie informacji i rozwijać swój potencjał intelektualny. Z podobnej szansy powinny mieć możliwość skorzystania osoby dorosłe. Należy dążyć do tego, aby osoby dorosłe, w równie dużej części, mogły rozwijać swoje umiejętności. Takie podejście gwarantuje bowiem, że w szybkim tempie będziemy się rozwijać i w efektywny sposób będą realizowane strategie Unii Europejskiej, pozwalające zmniejszać dystans do bardziej rozwiniętych państw świata. Rozwój kompetencji cyfrowych i kompetencji z zakresu języków obcych przyczyni się do bardziej elastycznego reagowania na zmiany w relacjach gospodarczych.

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą działania, które pozwolą osobom dorosłym z własnej inicjatywy nabyć lub uzupełnić kompetencje w zakresie znajomości języków obcych niezbędne na współczesnym rynku pracy. Znajomość języka obcego to wielki atut na rynku pracy, gdzie coraz więcej przedsiębiorstw działa na rynku międzynarodowym, gdzie międzynarodowa kadra staje się standardem a komunikowanie się pomiędzy pracownikami wymaga dobrej znajomości języka.

Kontynuowane będzie wsparcie w zakresie umiejętności cyfrowych. Kompetencje cyfrowe, poczynając od kompetencji informatycznych i informacyjnych są elementem współczesnego elementarza. Bez nich niemożliwy będzie udział w procesie kształcenia ustawicznego. Kompetencje cyfrowe pracowników będą w najbliższych latach istotnym czynnikiem

zwiększania wydajności, efektywności oraz innowacyjności i konkurencyjności w gospodarce. Posiadanie kompetencji cyfrowych decydować może o przewadze konkurencyjnej nie tylko poszczególnych osób, ale również całych przedsiębiorstw, a nawet regionów. Sam fakt korzystania z komputerów i Internetu niewiele oznacza, gdyż technologie te mogą być wykorzystywane na różne sposoby, których efekty nie koniecznie muszą być dla użytkowników pozytywne. Korzystanie z komputerów i Internetu wymaga posiadania odpowiednich kompetencji obsługi oprogramowania, ale także umiejętności wyszukiwania informacji w sieci, oceny jej wiarygodności i przydatności, a także umiejętności jej przetworzenia i wykorzystania do własnych celów. Umiejętności korzystania z komputerów wśród użytkowników oraz poziom opanowania języków obcych są silnie zróżnicowane. Większe umiejętności posiadają użytkownicy młodsi, lepiej wykształceni, uczący się, bądź pracujący, a także więcej zarabiający i mieszkający w większych miejscowościach.

Z uwagi na zobowiązanie władz polskich w zakresie wypełnienia warunkowości ex-ante nr 10.3, zawarte w PO WER, prowadzenie działań w ramach PI 10iii nadzorowanych przez IZ RPO Województwa Śląskiego jest uzależnione od wypełnienia tych zobowiązań na szczeblu ogólnokrajowym przez IZ PO WER

Typy operacji realizowane w ramach PI 10iii:

- Szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności i kompetencji w obszarach umiejętności ICT i znajomości języków obcych;
- Programy walidacji i certyfikacji kompetencji uzyskanych poza projektem w zakresie TIK i języków obcych.

Wsparcie udzielane w ramach RPO WSL 2014-2020 obejmuje działania ukierunkowane na przeprowadzenie walidacji i certyfikacji kompetencji lub udokumentowania nabytych kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia. W celu zapewnienia wysokiej jakości działań realizowanych przy udziale interwencji EFS dążyć się będzie do tego, aby system walidacji i/ lub certyfikacji stanowił obligatoryjny element działań projektowych.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Grupy docelowe:

- Osoby dorosłe, uczestniczące z własnej inicjatywy w szkoleniach i kursach;
- Placówki kształcenia ustawicznego;

- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Środki EFS zostaną przeznaczone na wsparcie osób z grup defaworyzowanych, czyli wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji, w tym m. in osób o niskich kwalifikacjach i osób powyżej 50 roku życia.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach osi priorytetowej ze względu na zakres planowanego wsparcia oraz jego charakter planuje się realizację wsparcia w formule konkursowej. W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Wsparcie zintegrowane jest szczególnie ważne w odniesieniu do terytorialnej koncentracji problemów na obszarze rewitalizowanym, dlatego kompleksowe działania w tym zakresie pozwolą na osiągnięcie w sposób bardziej efektywny, skuteczny oraz trwalszy efektów o charakterze długofalowym. Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii mogą stanowić swego rodzaju dopełnienie przewidzianego do realizacji kompleksowego katalogu działań w obszarze rewitalizacji.

Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne lub rasowe, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek, a także orientację seksualną. Ponadto, premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju oraz zasady partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań. Projekty w większym stopniu będą odpowiadać na potrzeby mieszkańców regionu, dawać im możliwość samodzielnego wyboru narzędzi i metod wsparcia, zapewniać szybką reakcję na zmiany sytuacji na rynku pracy. Działania realizowane w ramach PI 10iii będą oparte na koncepcji systemu popytowego, koncentrując się przede wszystkim na potrzebach edukacyjnych osób dorosłych. Podejście popytowe w PI 10iii nie jest tożsame z koniecznością realizacji projektów analogicznych, jak w PI 8v - PSF, co oznacza, że projekty w PI 10iii nie będą realizowane z zastosowaniem BUR ze względu na fakt, iż w tym PI określony został tzw. makro popyt (ograniczenie możliwości interwencji do dwóch kwalifikacji).

W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI.

Niezależnie od zastosowanej ścieżki, wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	7 706	7 706	15 412	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	1 813	1 813	3 626	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	7 253	7 253	14 506	LSI/SL2014	rocznie

2.11.3. Priorytet inwestycyjny 10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu zrealizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Cel szczegółowy, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10iv przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- wzrost zatrudnienia wśród absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez poprawę efektywności realizowanego wsparcia.

Przyjęte w osi priorytetowej kierunki i zakresy interwencji są zgodne z przyjętymi celami na poziomie krajowym, wyznaczonym w *Umowie Partnerstwa* oraz odnoszą się do celów *Strategii Europa 2020.*

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10iv jest spójny z celem głównym i szczegółowym *Umowy Partnerstwa*: *lepsze kompetencje kadr gospodarki* w priorytecie: *Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy*. Dzięki realizacji PI 10iv oferta szkół prowadzących kształcenie zawodowe i placówek realizujących kształcenie dla dorosłych w większym stopniu odpowiadać będzie na potrzeby rynku pracy. Ponadto zwiększy się liczba szkół i placówek, które oferować będą kształcenie w warunkach zbliżonych do środowiska pracy. Ten zakres wsparcia pozwoli w odpowiedni sposób realizować potrzeby mieszkańców regionu oraz przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze województwa śląskiego. Przełoży się to na spadek bezrobocia w grupie osób młodych oraz osób dorosłych, które będą podwyższać swoje kwalifikacje zawodowe. Efektywność wsparcia analizowana będzie w informacjach wskazywanych przez beneficjentów, w tym we wnioskach o płatność, informacji uzyskanych podczas czynności kontrolnych jak również badaniach przeprowadzonych przez Instytucję Zarządzającą.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba uczniów którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne niezbędne na rynku pracy po opuszczeniu programu	Słabiej rozwinięte	osoby		0,00	0,00	0,00	Liczba	2013	678,00	365,00	1 043,00	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		0	0	0	[szt.]	2013	355	354	709	LSI/SL2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	regiony słabiej rozwinięte	[szt.]		n/d	n/d	30	[szt.]	2013	n/d	n/d	67	LSI/SL2014	rocznie
4.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		1 300	700	2 000	[osoba]	2013	1 183	637	1 820	badanie ewaluacyjne	dwukrotnie w okresie programowania, w roku 2019 oraz 2023
5.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli	regiony słabiej rozwinięte	[osoba]		277	545	822	[osoba]	2013	86	129	215	LSI/SL2014	rocznie

	kompetencje po opuszczeniu programu												

Opis planowanych przedsięwzięć

Na przełomie lat 90 ubiegłego wieku i w pierwszej dekadzie XXI wieku obserwowany był spadek znaczenia szkolnictwa zawodowego w województwie śląskim. Był to z jednej strony skutek upadku przedsiębiorstw, które utrzymywały i wspierały szkoły zawodowe, a także gwarantowały zatrudnienie wielu absolwentom, a z drugiej obniżenie poziomu zainteresowania szkołami zawodowymi ze strony uczniów, a w konsekwencji zamykanie wielu szkół. Ponieważ poziom kształcenia w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe nie cieszył się dobrą opinią, zjawisko spadku popularności szkolnictwa zawodowego spotykało się ze społeczną aprobatą. Obniżanie się bezwzględnej liczby uczniów szkół zawodowych, doprowadziło w konsekwencji do „kurczenia się" liczby wykwalifikowanych pracowników. Natomiast silne niedopasowanie popytu do podaży w zakresie zawodów specjalistycznych spowodowało występowanie luk kompetencyjnych i kwalifikacyjnych na rynku pracy.

Dużą wagę w RPO WSL 2014-2020 przykładać się będzie do poprawy jakości szkolnictwa zawodowego, które nie jest dopasowane do współczesnych wymagań. Dostrzegając zalety kształcenia zawodowego należy w działaniach zwrócić uwagę, aby szkolnictwo zawodowe było elastyczne tj. umożliwiało sprawne dostosowanie wiedzy, kompetencji i umiejętności absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy, jak również mając na uwadze zachodzące zmiany w gospodarce nie zamykało drogi do dalszego rozwoju lub przekwalifikowania. Konieczność zmian w szkolnictwie zawodowym wymuszają m.in. globalizacja, rosnący udział handlu międzynarodowego, mobilność geograficzna i zawodowa, nowe technologie oraz zmiany w organizacji pracy[100]. Ważne, aby szkolnictwo zawodowe uwzględniało te wszystkie trendy i gwarantowało wysoką jakość kształcenia i odpowiadało na potrzeby regionalnego rynku pracy. W chwili obecnej najczęstszym powodem trudności ze znalezieniem pracowników wskazywanym przez pracodawców w województwie śląskim, jest brak wymaganych kwalifikacji lub doświadczenia, przy czym najwięcej ofert pracy na regionalnym rynku pracy kierowanych jest właśnie do absolwentów szkół zawodowych.

Mając na uwadze cele jakie stawia się przed szkolnictwem zawodowym i jego związek z rynkiem pracy podstawą realizacji zajęć będzie jednak nakierowanie na zdobywanie praktycznych umiejętności. Występuje duży niezagospodarowany obszar w zakresie szkoleń (modułowa oferta szkoleń, powiązanie oferty edukacyjnej z praktyką). Szansą na to, by szkolnictwo zawodowe odpowiadało na potrzeby rynku pracy upatruje się we współpracy szkół z otoczeniem, a także w realizacji wsparcia w warunkach zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy. Działania zaplanowane w ramach PI 10iv RPO WSL 2014-2020 realizowane są we współpracy z instytucjami z otocznia społeczno-gospodarczego szkoły, w tym pracodawcami/ przedsiębiorcami. Poprzez odpowiednie kryteria przyjmowania projektów do realizacji zapewnione zostanie to, że staże i praktyki realizowane w ramach RPO WSL 2014-2020 charakteryzować się będą wysoką jakością potwierdzoną zgodnością z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020. Jednocześnie, obok wsparcia praktyk i staży, szczególny nacisk zostanie położony na kształcenie praktyczne w miejscu pracy na zasadach

[100] http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010_155_2/10zi.pdf

dualnego systemu kształcenia, tak aby umożliwić kształcenie w rzeczywistym środowisku pracy, co jest niezmiernie istotne pod kątem dostosowania szkolnictwa zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Instytucja Zarządzająca planując wsparcie w PI 10iv dokonuje analizy potrzeb szkół prowadzących kształcenie zawodowe pod kątem wyzwań regionalnego rynku pracy. Wsparcie w zakresie zakupu wyposażenia w PI 10iv realizowane jest w oparciu o powyższą analizę. Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego nie przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając *cross-financing*). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródokresowego programu.

Wyzwania, przed którymi stoi oświata w województwie śląskim, a w szczególności system kształcenia zawodowego, są ściśle związane z jakością kapitału intelektualnego, jakim dysponują lub będą dysponować w najbliższym czasie szkoły. To właśnie dzięki wiedzy, kwalifikacjom i kompetencjom oraz zaangażowaniu nauczycieli mogą być innowacyjne, konkurencyjne, a także sprostać wyzwaniom, jakie stawia przed nimi współczesny rynek pracy. W dobie gospodarki opartej na wiedzy, wartością decydującą o przewadze konkurencyjnej szkoły zawodowej i możliwościach jej rozwoju na rynku usług edukacyjnych, staje się posiadanie uzdolnionych i odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. W tym ostatnim aspekcie dążyć się będzie do tego, aby nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu mieli możliwość aktualizacji swoich kompetencji w wyniku współpracy szkół z otoczeniem, ale także w taki sposób, który gwarantować będzie faktyczne wykorzystanie nabytych umiejętności. Należy przy tym uwzględnić sytuację demograficzną w regionie i zmniejszającą się liczbę placówek oświatowych i konieczność racjonalizacji wsparcia kierowanego do tej grupy zawodowej. Dlatego oferta kierowana do nauczycieli będzie traktowana jako uzupełnienie wsparcia kierowanego do uczniów tak, aby uniknąć sytuacji, w których nabywane kompetencje nie zostaną następnie wykorzystane.

Lepsze dostosowanie oferty szkół do potrzeb gospodarki i budowa trwałych mechanizmów współpracy z pracodawcami to cele, które zazębiają się z zadaniami samorządu województwa w zakresie wspierania rozwoju gospodarczego i technologii. Wynika z tego potrzeba tworzenia rozwiązań o spójnym i ponadlokalnym (regionalnym) charakterze w ramach interwencji (projektu) koordynowanej przez samorząd województwa. Interwencja ta ukierunkowana będzie na kluczowe dla rozwoju regionu technologie oraz wsparcie planowania opartego na faktach (evicence-based) w szkołach.

W związku z trwająca reformą edukacji, a co za tym idzie zmianami dotyczącymi zasadniczych szkół prowadzących kształcenie zawodowe w przypadku nowych projektów finansowanych w ramach PI 10iv, skierowanych do zasadniczych szkół prowadzących kształcenie zawodowe , wspracie będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

Poruszając kwestie kwalifikacji zawodowych nie należy zapominać o potrzebach osób dorosłych w tym zakresie. Współczesny rynek pracy wymaga od pracowników wysokich

kwalifikacji, coraz większą rolę odgrywa nauka potwierdzona oficjalnym świadectwem, dyplomem czy certyfikatem. Należy mieć na uwadze, iż bez nastawienia na rozwój i stałe podwyższanie kwalifikacji oraz doskonalenia i nabywania nowych umiejętności zawodowych, ciężko będzie sprostać rywalizacji na dzisiejszym rynku pracy. Sukces odniosą ci pracownicy, którzy nastawieni są na podnoszenie kwalifikacji, wykazują się inicjatywą, determinacją w dążeniu do celu, aktywnością i kreatywnością w poszukiwaniu zatrudnienia.

W celu umożliwienia indywidualnego rozwoju osób dorosłych realizowane będą działania, które pozwolą zwiększyć dostęp do edukacji formalnej, jak i różnych form edukacji pozaformalnej. Oferta ta uwzględniać będzie również poradnictwo edukacyjno-zawodowe. Rozwiązanie to pomóc ma w lepszym dopasowaniu oferty kształcenia do potrzeb mieszkańców regionu oraz potrzeb gospodarki regionu. Bardziej elastyczne podejście w zakresie podnoszenia kwalifikacji poprawić ma dostęp do edukacji formalnej, jak i pozaformalnej oraz w sposób formalny potwierdzić kompetencje uzyskane w jednym ze wskazanych rozwiązań. W ramach interwencji zaplanowanej do realizacji w PI 10iv przewidziana została możliwość przygotowania szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne do pełnienia funkcji wyspecjalizowanych ośrodków kształcenia i szkolenia funkcjonujących w określonych branżach, ściśle współpracujących z pracodawcami oraz elastycznie reagujących na zmiany zachodzące na rynku pracy. Dodatkowo w ramach RPO WSL 2014-2020 przewidziana została możliwość sfinansowania działań realizowanych przez te instytucje na rzecz podnoszenia jakości kształcenia zawodowego i lepszego dostosowania tego typu kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Typy operacji realizowane w ramach PI 10iv:

- Poprawa jakości edukacji w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe we współpracy z otoczeniem, w szczególności z pracodawcami, w tym doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu.
- Kształtowanie u uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy).
- Realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy.
- Realizacja działań w zakresie stworzenia w szkole i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe warunków kształcenia zawodu.
- Kwalifikacyjne kursy zawodowe dla osób dorosłych, zainteresowanych zdobyciem nowej kwalifikacji lub szkolenia przygotowujące do egzaminu sprawdzającego, czeladniczego lub mistrzowskiego.
- Kursy umiejętności zawodowych.
- Pozaszkolne formy rozwoju kompetencji ogólnych, w tym kursy kompetencji ogólnych.

- Turnusy dokształcania teoretycznego młodocianych pracowników.
- Kursy, inne niż wymienione, umożliwiający uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych.
- Programy formalnej oceny i potwierdzania umiejętności/wiedzy uzyskanych w sposób pozaformalny i nieformalny.
- Kształcenie w formach szkolnych osób dorosłych, z własnej inicjatywy zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.
- Tworzenie i rozwój centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz wsparcie usług edukacyjnych realizowanych przez te podmioty lub inne zespoły realizujące zadania zbieżne z zadaniami CKZiU na rzecz kształcenia zawodowego, a także podejmujących działania w zakresie poradnictwa edukacyjno-zawodowego i informacji zawodowej.
- Zapewnienie dostosowania ofert edukacyjnych szkół o profilu zawodowym do potrzeb gospodarki oraz zwiększenie dostępu uczniów do staży i praktyk zawodowych poprzez: wsparcie diagnostyczne i doradcze dla szkół zawodowych, zwiększenie wysokojakościowych praktyk i staży u pracodawców, przeprowadzenie kampanii społecznej poprawiającej obraz szkolnictwa zawodowego w regionie.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół, placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą podejmowane w oparciu o indywidualnie zdiagnozowane zapotrzebowanie. Zasady wsparcia w powyższym zakresie zostaną określone w Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020..

Grupy docelowe:

- Uczniowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe;
- Młodociani pracownicy;
- Szkoły i placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe;
- Szkoły specjalne przysposabiające do pracy;
- Pracodawcy/Przedsiębiorcy/Rzemieślnicy oraz ich zrzeszenia i stowarzyszenia;
- Nauczyciele, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego i instruktorzy praktycznej nauki zawodu;
- Uczniowie ze specjalnymi potrzebami;

- Osoby dorosłe, zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia formalnego (podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji lub ich formalnego potwierdzenia) lub uczestniczące z własnej inicjatywy w szkoleniach i kursach;
- Placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, szkoły dla dorosłych, szkoły policealne;
- Doradcy zawodowi i brokerzy edukacyjni;
- Jednostki samorządu terytorialnego oraz inne organy prowadzące szkoły prowadzące kształcenie zawodowe;
- Partnerzy społeczno – gospodarczy.

Udział nauczycieli, kadry pedagogicznej oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu będzie możliwy jedynie jako dodatkowe, uzupełniające działanie względem działań skierowanych do uczniów.

Główni beneficjenci:

Wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym:

- Szkoły i placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe;
- Szkoły specjalne przysposabiające do pracy;
- Placówki kształcenia ustawicznego;
- Placówki kształcenia praktycznego;
- Centra kształcenia zawodowego i ustawicznego;
- Organy prowadzące szkół objętych katalogiem beneficjentów;
- Pracodawcy, przedsiębiorcy
- Samorząd województwa;
- Szkoły wyższe (w zakresie współpracy z otoczeniem szkół wskazanych w katalogu beneficjentów, jako współpraca dla uczniów);
- Zrzeszenia i stowarzyszenia rzemieślnicze i zawodowe;
- Związek Metropolitalny.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 10iv stosowany będzie tryb konkursowy.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT , co pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Programu. W dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o wsparcie.

Uwzględnienie szkolnictwa zawodowego w ZIT/RIT podyktowane jest faktem, iż obszar ten powiązany jest bezpośrednio z rynkiem pracy. Jednym z najważniejszych kryteriów, które decydują o podjęciu zatrudnienia jest odległość od miejsca zamieszkania. Uwarunkowania logistyczne sprawiają, iż obszar subregionu ze swoim potencjałem gospodarczym jest istotny pod kątem organizowania rynku pracy i towarzyszącego mu kształcenia zawodowego. Decyzje młodzieży i osób dorosłych są pochodną oceny sytuacji w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania.

Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-financingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich.

Dodatkowo z uwagi na potencjał i strategiczne dla rozwoju województwa znaczenie działań w obszarze kształcenia zawodowego i realizację zadania publicznego o charakterze wojewódzkim w obszarze edukacji planowane jest zastosowanie również trybu pozakonkursowego. Planowane do realizacji przedsięwzięcie przyczyni się do zwiększenia efektywności kształcenia zawodowego w regionie, w tym dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy i będzie miało na celu wsparcie rozwoju uczniów kształcenia zawodowego. Podejmowane działania będą realizowane w ścisłym partnerstwie z pracodawcami/przedsiębiorcami. Przedsięwzięcie wpisuje się w założenia Programu Rozwoju Szkolnictwa Zawodowego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020 i Śląsk 2.0 Program wsparcia przemysłu Województwa Śląskiego i Małopolski Zachodniej. Projekt pozakonkursowy o charakterze wdrożeniowym koncentrować się będzie na promowaniu spójnego, regionalnego podejścia do kształtowania ofert edukacyjnych w oparciu o fakty (evidence-based), animacji współpracy szkół z pracodawcami, organizacji staży w priorytetowych technologiach i tworzeniu mechanizmów koordynacji polityki kształcenia zawodowego w regionie. Projekt wynika z ustawowych zadań województwa w zakresie stymulowania rozwoju gospodarczego.

Wsparcie kształcenia praktycznego w miejscu pracy wymaga wprowadzenia kompleksowych programów, w których nabywanie wiedzy i umiejętności będzie opierało się na pracy w środowisku zgodnym z kierunkiem kształcenia. Programy będą tworzone i realizowane we współpracy szkół z przedsiębiorcami (lub innymi pracodawcami jeżeli wynika to z kierunku kształcenia) i innymi podmiotami z otoczenia szkoły. Programy nie będą opierały się wyłącznie na incydentalnie realizowanych stażach/praktykach zawodowych. Ich celem będzie zapewnienie trwałej współpracy pomiędzy ww. podmiotami.

W kontekście zmian zachodzących w systemie kształcenia zawodowego przewiduje się realizację działania o charakterze świadomościowym promującego kształcenie zawodowe, w tym dualny system kształcenia zawodowego.

Projekty będą mogły być realizowane według 2 schematów:

1. realizacja kompleksowego wsparcia szkół prowadzących kształcenie zawodowe w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych i przygotowania zawodowego uczniów (kształcenie ogólne i zawodowe)

2. poprawa jakości kształcenia zawodowego w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe, w tym kształcenia w miejscu pracy (kształcenie zawodowe).

Projekty będą skierowane do uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcących w zawodach i nauczycieli.

W przypadku zidentyfikowania negatywnych zjawisk społeczno-ekonomicznych lub istotnych problemów gospodarczych wskazanych w *Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa śląskiego w obszarach oddziaływania EFS* IZ wyodrębni alokację w trybie pozakonkursowym jako uzupełnienie realizacji projektów w trybie konkursowym zgodnie z zasadami określonymi w UP w zakresie zadań wynikających z ustawy o samorządzie województwa. Na etapie wyboru projektów zostaną zastosowane kryteria promujące równouprawnienie kobiet i mężczyzn, rozwiązania zapobiegające dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie etniczne, rasowe, religię, przekonania, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Premiowane będą rozwiązania realizujące zasadę zrównoważonego rozwoju, partnerstwa wielosektorowego w realizacji zadań. W przypadku projektów wypracowanych w ramach inicjatywy KE w zakresie transformacji regionów górniczych Coal Regions in Transition Instytucja Zarządzająca RPO WSL może podjąć decyzję o realizacji projektów w tym PI. Wybór projektów będzie następował w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzenia kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	3 943	2 123	6 066	LSI/SL2014	rocznie
2.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	2 365	2 364	4 729	LSI/ SL2014	rocznie
3.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	[szt.]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	n/d	35	LSI/ SL2014	rocznie
4.	Liczba osób uczestniczących w szkolnych formach kształcenia w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	902	902	1 804	LSI/ SL2014	rocznie
5.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	108	161	269	LSI/ SL2014	rocznie
6.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Słabiej rozwinięte			67,00	LSI/SL2014	rocznie
7.	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niebędnych na rynku pracy w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	1 233	664	1 897	LSI/ SL2014	rocznie

2.11.4. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
XI	Wskaźnik finansowy	1.	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[% alokacji]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	32 703 002			229 287 231			LSI/SL2014	
XI	Wskaźnik produktu	2.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	394	212	606	3 943	2 123	6 066	LSI/SL2014	Łącznie powiązane ze wskaźnikami z ram wykonania Osi typy projektów odpowiadają za 50,12 % alokacji osi priorytetowej. Powiązane ze wskaźnikiem typy projektów odpowiadają za 26,81 % alokacji osi priorytetowej.
XI	Wskaźnik produktu	3.	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niebędnych na rynku pracy w programie	[osoby]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	8 839	10 466	19 305	22 098	26 165	48 263	LSI/SL2014	Łącznie powiązane ze wskaźnikami z ram wykonania Osi XI typy projektów odpowiadają za 50,79 % alokacji osi

														priorytetowej. Powiązane ze wskaźnikiem typy projektów odpowiadają za 24,9 % alokacji osi priorytetowej.

2.11.5. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFS														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 4 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
XI	115	80 031 554	XI	01	194 894 146	XI	01	126 681 195	XI	01	56 609 218			
	117	30 184 471					02	38 978 829		04	8 750 000			
	118	84 678 121					03	29 234 122		05	1 125 000			
										07	128 409 928			

2.12. OŚ PRIORYTETOWA XII INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA

2.12.1. Priorytet inwestycyjny 10a inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Cel szczegółowy 1, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększona liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10a jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *lepsze kompetencje kadr gospodarki.*

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a docelowo służy lepszym kompetencjom kadr gospodarki, w tym szczegółowo lepszemu dostępowi do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach, bezpośrednio przyczyniając się do zapewnienia dzieciom w wieku od trzech do pięciu lat miejsca w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego. Takie działania w efekcie posłużą zwiększeniu aktywności zawodowej osób wychowujących dzieci, w szczególności kobiet powracających na rynek pracy, w związku z przerwą związaną z macierzyństwem.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	[%]	regiony słabiej rozwinięte	87,90	2015	96,30	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Niezadowalający poziom rozwoju systemu opieki nad dziećmi, stanowi jeden z ważniejszych czynników niekorzystnie wpływających na poziom aktywności zawodowej w regionie, szczególnie wśród kobiet. W kontekście promowania godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równego dostępu do wysokiej jakości edukacji wczesnoszkolnej istotne jest nie tylko zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy, ale również zwiększenie szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości m.in. w zakresie umiejętności społecznych oraz uczenia się, aby w efekcie miały szansę na równy start z innymi dziećmi na późniejszym etapie nauki. Mając na uwadze powyższe, niezbędne jest podjęcie działań mających na celu stworzenie warunków do powrotu na rynek pracy przez osoby wychowujące dzieci. W tym celu, w kontekście wychowania przedszkolnego bardzo ważne

staje się zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi. Należy podkreślić, że województwo śląskie mimo jednego z wyższych wyników w Polsce w zakresie liczby miejsc i dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego nadal boryka się z problemem niedostosowania przestrzennego sieci placówek przedszkolnych do istniejących potrzeb. Wobec powyższego, niezmiernie istotne są działania przyczyniające się do zmniejszenia dysproporcji w stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego wśród dzieci w wieku przedszkolnym, zarówno na słabiej rozwiniętych obszarach, w tym obszarach wiejskich, jak również te wspierające dostępność na obszarach miejskich, w tym aglomeracjach (np. w niektórych dzielnicach dużych miast). Dotychczas podjęte działania, mające na celu zwiększanie liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, nadal nie zaspokajają potrzeb w tym zakresie, o czym może świadczyć szybko zwiększająca się skala odmów przyjęć dzieci do przedszkoli, właśnie z powodu braku miejsc.

Typy przedsięwzięć

- Inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego:
  - przebudowa, budowa[101] przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych form wychowania przedszkolnego wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.[102]

Efektem realizowanych inwestycji będzie wzrost liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, co powinno przełożyć się na wzrost aktywności zawodowej rodziców czy opiekunów.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami będzie miało na celu zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami, a także dostępu dla ich rodziców czy opiekunów z niepełnosprawnościami. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełno i niepełnosprawnych, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk i obszarów.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS, które pełnią rolę wiodącą względem EFRR lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie wzmocnienia potencjału edukacyjnego rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

Cross-financing

[101] Budowa nowej infrastruktury będzie możliwa do realizacji jedynie w przypadku udokumentowanego braku możliwości zaadaptowania istniejących obiektów, a także z uwzględnieniem trendu demograficznego.
[102] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 2017 poz. 1332, z późn. zm.

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;
- Organizacje pozarządowe;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego[103];
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Projekty realizowane będą w trybie konkursowym.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS, które pełnią rolę wiodącą względem EFRR lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie wzmocnienia potencjału edukacyjnego rozumianymi w sposób określony w RPO WSL. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do wzrostu upowszechniania edukacji przedszkolnej w regionie.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie infrastruktury wychowania przedszkolnego interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Podejmowane działania będą realizowane z uwzględnieniem terytorialnych deficytów w dostępie do placówek wychowania przedszkolnego (na obszarach miejskich i wiejskich), trendów demograficznych, stanu istniejącej infrastruktury oraz analizy ekonomicznej po zakończeniu realizacji projektu. Jednocześnie, budowa czy przebudowa

[103] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tekst jednolity Dz. U. z 2016, poz. 1943 z późn. zm. oraz ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59) obowiązującą od dnia 1.09.2017 r. z późn. zm.

infrastruktury wychowania przedszkolnego wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia będzie uwzględniała również usuwanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz specjalistyczny sprzęt wspomagający proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	4 249	LSI/ SL2014	roczna
2.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	50	LSI/ SL2014	roczna

Cel szczegółowy 2, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększone kompetencje uczniów szkół kształcących w zawodach.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10a jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *lepsze kompetencje kadr gospodarki*.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a docelowo posłuży lepszym kompetencjom kadr gospodarki, w tym szczegółowo przyczyni się z jednej strony do zwiększenia powiązania

systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy, a z drugiej do udoskonalenia warunków kształcenia w szkołach, czemu posłużą poprawa jakości i dostępności bazy techno-dydaktycznej szkół i placówek kształcących w zawodach[104]. Wzrost kompetencji i umiejętności zawodowych osób, przyczyni się z kolei do zwiększenia konkurencyjności na rynku pracy. W efekcie, zwiększy się efektywność kształcenia zawodowego.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie śląskim	[%]	regiony słabiej rozwinięte	77,06	2013	85,04	OKE Jaworzno	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Rozwój nowoczesnego, dopasowanego do potrzeb rynku pracy kształcenia zawodowego w Polsce stanowi duże wyzwanie. Szkolnictwo zawodowe w obecnej sytuacji znacznie odbiega jakością od szkolnictwa ogólnego, przez co cieszy się znacznie mniejszym zainteresowaniem wśród potencjalnych uczniów. Dotychczas funkcjonujący w kraju system kształcenia zawodowego, spotykał się z zarzutami niskiej efektywności oraz słabego powiązania z otoczeniem gospodarczym. Warto jednak dodać, że w kontekście prowadzonych badań socjologicznych pod względem relacji preferencji w wyborze szkoły a statusem rodziny pochodzenia, generalnie w kraju obserwuje się, że młodzi ludzie coraz częściej dokonują zmian w wybranej ścieżce kształcenia, tzn. częściej niż kiedyś wybierają szkoły kształcące w zawodach. Wynika to zapewne z niekorzystnej sytuacji młodych ludzi na rynku pracy. Ponadto, ciągła potrzeba kształcenia czy uzupełniania wiedzy, wynika w szczególności z tempa zmian dokonujących się w świecie, a co za tym idzie tempa rozwoju poziomu wiedzy. Pracodawcy oczekują dziś od potencjalnych pracowników oprócz uniwersalnych umiejętności, przydatnych w każdej pracy, również praktycznych umiejętności, najlepiej powiązanych z określoną branżą. Osoby wchodzące na rynek pracy muszą posiadać zdolność dostosowywania się do zmieniających się warunków pracy, np. umiejętność obsługi coraz to nowocześniejszych urządzeń, zmiana sposobu dotychczas wykonywanych czynności. Wobec powyższego, jak również w świetle zapisów Umowy Partnerstwa niezmiernie istotne jest podejmowanie działań mających na celu zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego poprzez wykorzystanie potencjału szkół i placówek kształcących w zawodach. W kontekście powyższego, inwestycje muszą być ukierunkowane przede wszystkim na unowocześnienie bazy techno-dydaktycznej, tak aby warunki nauczania były dostosowane do potrzeb pracodawców i zachodzących zmian, w związku z postępem technologicznym. Jednocześnie, ważne jest, aby tworzone dla uczniów warunki do praktycznej nauki zawodu, w efekcie pozwoliły na ich lepsze odnalezienie się na konkurencyjnym rynku pracy.

[104] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 1943 z późn. zm.

Typy przedsięwzięć

- Inwestycje w infrastrukturę szkół i placówek kształcących w zawodach:
  - przebudowa, budowa[105], remont laboratoriów, sal do praktycznej nauki zawodu wraz z zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami[106].

Efektem realizowanych inwestycji będzie stworzenie warunków do nabycia, uzupełnienia praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce. Jednocześnie, wraz ze wzrostem umiejętności zwiększy się konkurencyjność na rynku pracy. Istnieje prawdopodobieństwo realizowania projektów z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami będzie miało na celu likwidację barier w dostępie i użytkowaniu obiektów, jak również stworzenie możliwości nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych przez osoby z niepełnosprawnościami. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełnosprawnych i z niepełnosprawnościami, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną przyczynią się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS, które pełnią rolę wiodącą względem EFRR lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie wzmocnienia potencjału edukacyjnego rozumianymi w sposób określony w RPO WSL.

W kontekście planowanego zakresu wsparcia, istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

Cross-financing

Nie planuje się zastosowania mechanizmu cross-financingu.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- Związek Metropolitalny;
- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie kształcenia ustawicznego;

[105] Budowa nowej infrastruktury będzie możliwa do realizacji jedynie w przypadku udokumentowanego braku możliwości zaadaptowania istniejących obiektów, a także z uwzględnieniem trendu demograficznego.
[106] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 2017 poz. 1332, z późn. zm.

- Inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji;
- Organizacje pozarządowe;
- Podmioty prowadzące placówki kształcenia ustawicznego;
- Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły ponadpodstawowe/ ponadgimnazjalne (wyłącznie w zakresie kształcenia zawodowego);
- Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;
- Porozumienia podmiotów wyżej wymienionych, reprezentowane przez lidera.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Projekty realizowane będą w trybie konkursowym.

Wsparcie inwestycyjne projektów ze środków EFRR ma charakter uzupełniający (dodatkowy) i możliwe będzie w powiązaniu z działaniami realizowanymi ze środków EFS, które pełnią rolę wiodącą względem EFRR lub działaniami, których cele są zgodne z celami EFS w zakresie wzmocnienia potencjału edukacyjnego rozumianymi w sposób określony w RPO WSL. Wobec powyższego, interwencja ze środków EFRR musi przyczynić się do zwiększenia efektywności szkolnictwa zawodowego.

Wybór projektów do dofinansowania będzie następował w wyniku oceny poszczególnych przedsięwzięć w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

W celu zwiększenia efektywności i komplementarności wsparcia w zakresie infrastruktury kształcenia zawodowego interwencja planowana jest do realizacji w ramach ZIT/RIT. Zastosowanie ZIT/RIT pozwoli na dostosowanie interwencji do specyficznych potencjałów i deficytów poszczególnych terytoriów. Wsparcie zostanie skierowane na przedsięwzięcia wynikające ze Strategii ZIT/RIT. Podejmowane działania będą realizowane na obszarach miejskich i wiejskich w oparciu o przeprowadzoną analizę potrzeb rynku pracy lub specjalizacji regionalnych w celu dostosowania efektów kształcenia do wymagań i potrzeb pracodawców, z uwzględnieniem trendów demograficznych oraz stanu istniejącej infrastruktury. Jednocześnie, budowa, przebudowa czy remont infrastruktury kształcenia zawodowego wraz z zapewnieniem niezbędnego wyposażenia będzie uwzględniała również usuwanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami oraz specjalistyczny sprzęt wspomagający proces uczenia się osób z niepełnosprawnościami.

Szczegółowe zasady realizacji ZIT/RIT znajdują się w rozdziale 4. Zintegrowane Podejście Terytorialne.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	52	LSI/ SL2014	roczna
2.	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	28 080	LSI/ SL2014	roczna

Cel szczegółowy 3, oczekiwane rezultaty, wskaźniki rezultatu

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a przyczyni się do osiągnięcia następującego celu szczegółowego:

- zwiększona liczba osób odwiedzających instytucje paramuzelane.

Cel szczegółowy priorytetu inwestycyjnego 10a jest spójny z celami głównymi i szczegółowymi *Umowy Partnerstwa*, którymi są odpowiednio *zwiększenie konkurencyjności gospodarki* oraz *lepsze kompetencje kadr gospodarki.*

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 10a wzmocni rozwój współpracy szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych czy placówek oświatowych z ich otoczeniem, a także wpłynie na wzrost udziału uczniów osiągających najwyższe wyniki edukacyjne, przyczyniając się tym samym do nabycia bądź uzupełnienia wiedzy i umiejętności wśród uczniów w obszarze nauki, jak również wsparcia rozwoju ich kreatywności i innowacyjności.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

1.	Liczba osób odwiedzających instytucje paramuzealne, w tym młodzież szkolna w zorganizowanych grupach	[tys. osób]	regiony słabiej rozwinięte	346,2	2012	587,7	GUS	roczna

Opis planowanych przedsięwzięć

Istotnym aspektem związanym ze wzmacnianiem i rozwijaniem kreatywności i innowacyjności wśród dzieci i młodzieży jest podjęcie działań na rzecz popularyzacji nauki oraz wspierania talentów i wybitnych osiągnięć jako grupy o specjalnych potrzebach.

Nowoczesna polityka edukacyjna, polega na wzmacnianiu współpracy oświaty z otoczeniem, a także czerpaniu z możliwości jakie daje uczenie się w różnych formach i miejscach oraz na wszystkich etapach życia, zaś osobę uczącą się stawia w centrum zainteresowania.

Jednocześnie, ważne jest zorientowanie na wzmacnianie działań mających wywołać wzrost innowacyjności i kreatywności wśród dzieci i młodzieży. Czynnikami, które sprzyjają rozbudzaniu kreatywności i innowacyjności w edukacji są m.in. zróżnicowane metody nauczania i formy organizacyjne zajęć, połączenie indywidualnego podejścia do uczniów z rozwijaniem umiejętności pracy zespołowej, jak również otwartość na dobre przykłady uczenia się innego niż formalne, promujące samodzielne zdobywanie informacji, krytyczne ich przetwarzanie, identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania. Niezmiernie istotne jest dalsze dążenie do poprawy jakości edukacji w obszarach związanych z naukami przyrodniczymi tj. astronomii czy nauk o Ziemi. Konieczne jest rozwijanie metod uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia, a przy tym wyrównywanie szans między osobami o różnym statusie społecznym, co w efekcie może sprzyjać wyławianiu talentów. Jednocześnie, doceniając znaczenie uczenia się w różnych miejscach i różnymi sposobami, jako uzupełnienie nauczania w szkołach, ważne jest wykorzystanie potencjału placówki popularyzującej naukę, która posiada doświadczenie w realizacji tego typu działań oraz wykwalifikowaną kadrę, dające gwarancję wysokiej jakości świadczonych usług edukacyjnych. Prowadzone w niej zajęcia dydaktyczne z zakresu nauk o Ziemi czy astronomii w znaczący sposób wpływają na rozwijanie wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych wśród dzieci i młodzieży, co w efekcie może przekładać się nie tylko na zdawalność egzaminów z przedmiotów przyrodniczych, ale również rozbudzanie zainteresowań w tym obszarze. Warto podkreślić, że jednym z elementów efektywnej polityki oświatowej jest podejmowanie działań na rzecz wzmacniania rozwoju utalentowanych dzieci i młodzieży. Jednym z narzędzi służących odkrywaniu nowych talentów wśród młodzieży są organizowane olimpiady naukowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W województwie śląskim corocznie organizowane są zawody finałowe ogólnopolskiej olimpiady astronomicznej, co poza renomą dla samego województwa stwarza potem niepowtarzalną szansę dla młodzieży na zaprezentowanie wiedzy na olimpiadzie międzynarodowej i konkurowanie z rówieśnikami z innych krajów. W kontekście zwiększenia efektywności samego procesu edukacji z obszaru nauk przyrodniczych niezmiernie istotne jest

aby wiedza była przekazywana w sposób przystępny, ciekawy i atrakcyjny dla młodych ludzi, tj. z wykorzystaniem najnowszego sprzętu i technologii, zaś prowadzone zajęcia dawały możliwość uczenia się również poprzez praktykę.

Typy przedsięwzięć

- Inwestycja w infrastrukturę instytucji upowszechniającej naukę i postawy innowacyjne:
  - przebudowa, budowa[107], remont obiektów wraz z zapewnieniem wyposażenia, w tym przystosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami[108].

Wsparcie uzyska jedynie inwestycja w infrastrukturę i sprzęt, która jest bezpośrednio związana ze świadczeniem usług edukacyjnych.

Efektem realizowanej inwestycji będzie rozwój usług dydaktycznych świadczonych przez placówkę posiadającą potencjał i wieloletnie doświadczenie w obszarze popularyzowania nauki, co przyczyni się z jednej strony do zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności placówki na tle innych tego typu obiektów, a z drugiej strony stanie się miejscem stymulującym zainteresowania i kreatywność dzieci i młodzieży w obszarze nauki. Jednocześnie, poprzez inspirowanie do poznawania świata czy zdobywanie szczególnie istotnych w dzisiejszych czasach umiejętności, tj. komunikowania się i współpracy, myślenia kreatywnego, innowacyjnego działania przyczyni się do rozwoju nowoczesnego społeczeństwa.

Istnieje prawdopodobieństwo realizowania projektu z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Przystosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami będzie miało na celu likwidację barier w dostępie i użytkowaniu obiektów. Jednocześnie, inwestycje te umożliwią integrację osób pełnosprawnych i z niepełnosprawnościami, a w efekcie zmniejszenie skutków wykluczenia społecznego tej grupy społecznej.

Inwestycja w infrastrukturę edukacyjną przyczyni się do poprawy spójności społecznej i terytorialnej w zakresie wyrównywania dostępu do usług edukacyjnych oraz wyrównywania szans rozwojowych osób z różnych środowisk i obszarów.

W kontekście planowanego zakresu wsparcia, istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomocy publicznej.

Cross-financing

EFRR i EFS mogą finansować, w komplementarny sposób oraz z zastrzeżeniem ograniczenia w wysokości do 10% unijnego finansowania w odniesieniu do każdej osi priorytetowej programu operacyjnego, część operacji, w przypadku której koszty kwalifikują się do wsparcia z drugiego funduszu w oparciu o zasady kwalifikowalności stosowane do tego funduszu, pod

[107] Budowa nowej infrastruktury będzie możliwa do realizacji jedynie w przypadku udokumentowanego braku możliwości zaadaptowania istniejących obiektów, a także z uwzględnieniem trendu demograficznego.
[108] Zgodnie z Ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane, Dz. U. 2017, poz. 1332, z późn. zm.

warunkiem że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Główni Beneficjenci, w szczególności:

- Jednostka samorządu terytorialnego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Mając na uwadze strategiczne – dla rozwoju województwa - znaczenie inwestycji, polegającej na wzmacnianiu współpracy oświaty z otoczeniem, a także popularyzowaniu nauki w regionie, jak również realizowane przez nią zadanie publiczne o charakterze wojewódzkim w obszarze edukacji, jej wybór nastąpi w ramach trybu pozakonkursowego. Jednocześnie, tryb pozakonkursowy umożliwi wybór przedsięwzięcia wyróżniającego się kompleksowością, powiązanego z celami określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*, a także przedsięwzięcia komplementarnego względem wsparcia nauczania eksperymentalnego wśród uczniów w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i. finansowanego ze środków EFS. Zastosowanie trybu pozakonkursowego pozostaje w zgodzie z przesłankami uzasadniającymi jego wybór, określonymi w Umowie Partnerstwa tj. przedsięwzięcie realizujące zadanie publiczne zarządzane na szczeblu wojewódzkim, które zostało zidentyfikowane w ramach procesu diagnozowania przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa we współpracy z partnerami, jak również podlegającego w dalszym etapie procedurze naboru i oceny projektu.

Ponadto, decyzja o zastosowaniu trybu pozakonkursowego podyktowana jest wkładem zidentyfikowanego przedsięwzięcia do realizacji celu szczegółowego osi priorytetowej oraz przyspieszenia i intensyfikacji wystąpienia jego cząstkowych i docelowych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Zidentyfikowane przedsięwzięcie charakteryzuje się regionalnym zasięgiem oddziaływania.

Wybór projektu w tym trybie uwarunkowany jest również stopniem przygotowania inwestycji, stanowiącym o jego gotowości. Jednocześnie, w trakcie oceny projektu będzie brana pod uwagę kwestia zgodności przedsięwzięcia z celem szczegółowym osi priorytetowej, analiza stanu istniejącej infrastruktury oraz deficytów w tym zakresie, uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przy wyborze projektu, obok elementów takich jak analiza ekonomiczna, analiza finansowa czy analiza ryzyka, odzwierciedlenie w kryteriach wyboru projektu znajdą się m.in. następujące aspekty:

- analiza popytu – wykazanie zapotrzebowania na dany projekt, w tym szacowanej liczby odwiedzających;
- realizacja priorytetów rozwoju edukacji wśród dzieci, młodzieży, a także osób dorosłych:
    - poprawa dostępności do edukacji – tj. w zakresie udostępnienia nowych powierzchni do prowadzenia działalności edukacyjnej, jak również budowanie oferty edukacyjnej,

  - umożliwienie nowych form edukacji – w tym tworzenie warunków do rozwoju oferty edukacyjnej odpowiadającej na nowe potrzeby w obszarze edukacji, wynikające z rozwoju nauki i wiedzy,
  - podniesienie atrakcyjności regionu,
- zapewnienie trwałości efektów - promowane będą rozwiązania wpływające na poprawę efektywności funkcjonowania tego rodzaju obiektu w długim okresie, w tym rozwiązania pozwalające na:
  - obniżenie kosztów utrzymania na rzecz wydatków inwestycyjnych oraz na działalność edukacyjną,
  - zastosowanie innowacyjnych rozwiązań energooszczędnych – zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii, a przez to zmniejszenie ogólnych kosztów eksploatacji budynków,
  - dywersyfikacja źródeł finansowania działalności – pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania,
  - dodatnie efekty ekonomiczne – oddziaływanie na bezpośrednie otoczenie inwestycji,
  - tworzenie nowych miejsc pracy,
- kompleksowy plan wykorzystania wspartej infrastruktury, w tym wykorzystanie cross-financingu oraz rozwój programów/ projektów opartych na aktywnym udziale uczniów (odzwierciedlone we właściwych wskaźnikach projektu).

W przypadku zagrożenia realizacji założonych dla osi priorytetowej rezultatów wsparcia, może zostać podjęta decyzja o przeniesieniu alokacji do celu szczegółowego 1 i 2 w ramach PI 10a.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi w wyniku oceny przedsięwzięcia w oparciu o obiektywne kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru projektów będą służyły zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów określonych w osi priorytetowej. Kryteria będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Kryteriom merytorycznym zostanie nadana odpowiednia punktacja oraz zostaną określone wagi punktowe.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach PI nie przewiduje się zastosowania instrumentów finansowych. Jednocześnie na dalszym etapie wdrażania programu nie wyklucza się przeprowadzanie kolejnych analiz w uzasadnionych przypadkach.

Opis planowanego zastosowania dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie zidentyfikowano dużych projektów, których koszty kwalifikowane przekraczają 50 000 000 EUR.

Wskaźniki produktu

Lp.	Wskaźnik produktu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba osób odwiedzających Planetarium Śląskie ze zorganizowanych grup uczniowskich i przedszkolnych	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	156 000	Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika w Chorzowie	roczna

2.12.2. Ramy wykonania osi priorytetowej

OP	Typ wskaźnika: KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Lp.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
XII	Wskaźnik postępu finansowego	1.	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	20 294 521	95 412 345	LSI/ SL2014	
XII	Wskaźnik produktu	2.	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	[osoby]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	6 250	32 329	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 74,11% alokacji osi priorytetowej.
XII	Wskaźnik produktu	3.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	[szt.]	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	10	52	LSI/ SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 39,60% alokacji osi priorytetowej.

2.12.3. Kategorie interwencji osi priorytetowej

Region słabiej rozwinięty - EFRR														
Wymiar 1 Zakres interwencji			Wymiar 2 Forma finansowania			Wymiar 3 Typ terytorium			Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania			Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
XII	050 051 052 101	32 113 864 18 900 000 27 986 629 2 100 000	XII	01	81 100 493	XII	01 02 03	54 689 837 15 041 311 11 369 345	XII	01 07	60 100 493 21 000 000			

2.13. OŚ PRIORYTETOWA XIII POMOC TECHNICZNA

Realizacja osi zapewnieni efektywny proces zarządzania, wdrażania i monitorowania RPO WSL 2014-2020 oraz właściwe wykorzystanie dostępnych środków.

Doświadczenie z wdrażania RPO WSL 2007-2013 oraz komponentu regionalnego POKL 2007-2013 wskazało, że osiągnięcie zamierzonych rezultatów zależy od potencjału instytucjonalnego podmiotów zaangażowanych w proces zarządzania, wdrażania i monitorowania RPO WSL 2014-2020, umożliwienia potencjalnym beneficjentom, beneficjentom i mieszkańcom województwa dostępu do informacji o celach i zasadach RPO WSL 2014-2020 poprzez realizację działań informacyjno-promocyjnych w regionie.

W celu sprawnej realizacji RPO WSL 2014-2020 stworzono system instytucjonalny, który zapewni efektywność na każdym etapie wdrażania Programu.

W ramach RPO WSL 2014-2020 Zarząd Województwa Śląskiego pełni funkcję IZ, która jest odpowiedzialna za zarządzanie RPO WSL i jego realizację.

W latach 2007-2013 funkcję tę pełniły odpowiednio MIR dla POKL a w przypadku RPO Zarząd Województwa Śląskiego, który powierzył to zadanie WRR. W perspektywie 2007-2013 rolę IP dla POKL Zarząd Województwa Śląskiego, który powierzył to zadanie WFS.

Zadania IZ RPO WSL 2014-2020 realizowane będą przez poszczególne komórki WRR, WFR oraz WFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

WRR dodatkowo będzie pełnił funkcję Instytucji Certyfikującej dla RPO WSL 2014-2020, którą w RPO WSL 2007-2013 pełniło MIR, które oddelegowało część zadań dotyczących certyfikacji do Instytucji Pośredniczącej w Certyfikacji umiejscowionej w ŚUW. W celu wykonywania części zadań IZ w zakresie wdrażania RPO WSL 2014-2020 powołał IP. Zadania te pełnią: ŚCP oraz WUP w Katowicach, które w perspektywie 2007-2013 pełniły rolę IP II.

Realizacja osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia trzech celów szczegółowych.

Cel szczegółowy 1: Utrzymanie odpowiedniego poziomu zatrudnienia personelu zaangażowanego w zarządzanie, wdrażanie i monitorowanie RPO WSL 2014-2020 oraz zapewnienie możliwości podnoszenia jego kwalifikacji i niezbędnych warunków pracy.

Osiągnięcie powyższego celu powinno przynieść rezultat w postaci dostępności niezbędnych i kompetentnych zasobów kadrowych oraz innych, niezbędnych zasobów umożliwiających sprawne zarządzanie i wdrażanie RPO WSL 2014-2020.

Lista wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego 1:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	[%]	regiony słabiej rozwinięte	7	2013	6,5	Badanie	rocznie

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania w ramach celu 1:

Utrzymanie zatrudnienia na odpowiednim poziomie nastąpi poprzez zapewnieni odpowiedniego systemu wynagradzania pracowników zaangażowanych w realizację Programu uwzględniając personel zatrudniony do realizacji NSRO 2007-2013 zgodnie z zasadami określonymi w regulaminach zatrudniania, wynagradzania, awansowania i nagradzania w poszczególnych jednostkach oraz podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych poprzez różne formy dokształcania m.in. szkolenia, kursy, studia, konferencje, warsztaty. Pracownikom zaangażowanym w zarządzanie i wdrażanie zostanie zapewniony dostęp do działań edukacyjnych o tematyce istotnej z punktu widzenia realizacji Programu, w tym między innymi związanych z wykrywaniem i zwalczaniem nadużyć finansowych, obarczonych potencjalnym ryzykiem nieprawidłowości. Nacisk zostanie położony na działania szkoleniowe wewnętrzne i zewnętrzne skierowane do personelu zaangażowanego w ocenę, wybór, obsługę i monitorowanie oraz kontrolę projektu. Budowanie potencjału administracyjnego odbywać się będzie poprzez zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i organizacyjnego przy wykorzystaniu zakupionego wyposażenia w poprzednim okresie programowania, uwzględniając jego zużycie.
W ramach PT nie przewiduje się finansowania budowy/remontu budynków administracji publicznej z wyłączeniem prac remontowych związanych z dostosowaniem stanowisk pracy.

Ponadto ze środków PT możliwe jest finansowanie usług zleconych w ramach zadań IZ/IP RPO WSL 2014-2020 i wydatków związanych z odzyskiwaniem od Beneficjentów kwot wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, z naruszeniem procedur lub pobranych nienależnie lub w nadmiernej wysokości oraz wydatków wynikających z zastosowania procedur odwoławczych, w tym kosztów sądowych.

W związku z pełnieniem przez IZ RPO WSL 2014-2020 funkcji IC środki PT zostaną przeznaczone również na realizację procesu certyfikacji.

Lista wskaźników produktu dla celu szczegółowego 1:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	[sztuka]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	System monitorowania	półrocznie

2.	Liczba zakupionych urządzeń oraz elementów wyposażenia stanowiska pracy	[sztuka]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	System monitorowania	

Cel szczegółowy 2: Zapewnienie skutecznego i sprawnego systemu zarządzania i wdrażania .

Osiągnięcie celu przyniesie rezultat w postaci sprawnej realizacji Programu, łatwo dostępnych i wiarygodnych informacji na potrzeby monitorowania oraz sprawnie funkcjonującego systemu wymiany doświadczeń.

Lista wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego 2:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych	[%]	regiony słabiej rozwinięte	43,75	2013	45,00	System Wdrażania Rekomendacji	rocznie

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania w ramach celu 2:

Planowane jest wsparcie budowy, wdrożenia i utrzymania systemów informatycznych obsługujących procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, audytu i kontroli Programu. Finansowane będą wydatki na utrzymanie i asystę techniczną LSI wykorzystywanych do zamknięcia perspektywy 2007-2013 oraz budowy systemów na potrzeby perspektywy po 2020 r.
IZ planuje finansowanie działań z zakresu wymiany dobrych praktyk/transferu know-how/określania wspólnych rozwiązań pomiędzy instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie RPO w regionach.

Ze środków PT będą finansowane badania ewaluacyjne dotyczące Programu oraz koszty upowszechniania wyników ewaluacji, a także prowadzenie Grupy sterującej ds. ewaluacji RPO WSL, jak również działania związane z prowadzeniem wieloaspektowych analiz, ekspertyz, ocen, studiów regionalnych oraz opinii. Zostanie zapewniony monitoring, ewaluacja i aktualizacja regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji[109], obejmujące: proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzającą i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców oraz partnerów społecznych oraz stopę zwrotu na inwestycji w zakresie strategii inteligentnych specjalizacji, obliczaną dla EFRR i EFS[110], których celem będzie

[109] W zakresie wsparcia EFRR i EFS dla regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji.
[110] Stopa zwrotu powinna być obliczana począwszy od 2016 roku z zastosowaniem jednolitej metodologii.

usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania RPO w obecnym i przyszłym okresie programowania.

Finansowanie będą wydatki związane z funkcjonowaniem KM, grup roboczych i innych ciał doradczych (np. RFT, ROT, KS RIS, ŚRI).

Ponadto finansowane będą usługi zlecone w ramach zadań IZ/IP w zakresie analiz, ekspertyz, ocen oraz opinii w tym wsparcia eksperckiego i prawnego na potrzeby wdrażania Programu .

Lista wskaźników produktu dla celu szczegółowego 2:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	System monitorowania	półrocznie

Cel szczegółowy 3: Zapewnienie skutecznego systemu informacji i promocji dla Programu i efektywne wsparcie dla beneficjentów.

Osiągnięcie powyższego celu przyniesie rezultat w postaci wzrostu skuteczności potencjalnych beneficjentów w ubieganiu się o dofinansowanie, zwiększenia poziomu wiedzy potencjalnych beneficjentów i beneficjentów w zakresie prawidłowego realizowania i rozliczania projektów, a co się z tym wiąże maksymalnego wykorzystania środków dostępnych w ramach Programu. Dodatkowo cel przyczyni się do wzrostu poziomu świadomości mieszkańców województwa śląskiego na temat wpływu Programu na rozwój regionu i jakość życia mieszkańców.

Lista wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego 3:

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	[skala 1-5]	regiony słabiej rozwinięte	4,1	2013	4,2	System monitorowania	rocznie

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania w ramach celu 3:

Konieczne jest wsparcie i podnoszenie świadomości beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu przez konferencje, seminaria, szkolenia, spotkania, działania animacyjne i doradczo-wspierające nakierowane na zindywidualizowane działania regionalne, wzmacniające kompetencje w zakresie poprawnego przygotowania i rozliczania projektów. Zakres tematyczny obejmie działania, odpowiadające indywidualnym potrzebom beneficjentów i potencjalnych beneficjentów identyfikowanym na poziomie wdrażania poszczególnych projektów i nie będzie dotyczył zagadnień horyzontalnych objętych zakresem PO PT.
Prowadzone również będą działania, których zadaniem jest informowanie mieszkańców regionu o postępach wdrażania RPO WSL 2014-2020, m.in. poprzez publikację materiałów informacyjno-promocyjnych, poprzez stronę internetową Programu, co przyczyni się do wzrostu przejrzystości realizacji Programu. IZ zobowiązana jest do przeprowadzania, przynajmniej raz w roku, jednego, szeroko zakrojonego działania informacyjnego, promującego możliwości finansowania i realizowania Strategii Komunikacji Programu oraz przedstawiającego osiągnięcia Programu. Pozostałe działania realizowane przez IZ będą skoncentrowane na określonych celach tematycznych i skierowane do konkretnych grup odbiorców.
Finansowane będą badania/ekspertyzy/sondaże mające na celu m.in.: ocenę skuteczności realizowanych działań informacyjno–promocyjnych, które posłużą do modyfikacji form przekazu oraz usług zleconych w zakresie działań animacyjnych i doradczo-wspierających dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów.
Wszystkie działania realizowane w ramach powyższego celu prowadzone będą w oparciu o Strategię Komunikacji Programu 2014-2020 i będą zgodne ze Strategią Komunikacji Polityki Spójności 2014-2020.

Lista wskaźników produktu dla celu szczegółowego 3:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	[osoba]	EFS	regiony słabiej rozwinięte	n/d	System monitorowania	półrocznie

Działania w ramach osi priorytetowej zapewnią kontynuowanie mechanizmów, stosowanych w perspektywie 2007-2013, nakierowanych na zapobieganie, wykrywanie i przeciwdziałanie nadużyciom finansowym, w tym korupcji.

Środki PT będzie można przeznaczyć na finansowanie zadań związanych z zamknięciem perspektywy 2004-2006, RPO WSL 2007-2013 oraz regionalnego komponentu POKL 2007-2013, a także finansowaniem zadań związanych z przygotowaniem kolejnej perspektywy 2021-2027.

Główni Beneficjenci:

- Województwo Śląskie;
- Instytucje Pośredniczące, w tym podmioty reprezentujące porozumienia JST w Subregionie.

Kategorie interwencji osi priorytetowej:

Wymiar I **Zakres Interwencji**			**Wymiar II** **Forma finansowania**			**Wymiar III** **Typ terytorium**		
OP	Kod	€	OP	Kod	€	OP	Kod	€
XIII	121 122 123	110 000 000 2 500 000 5 500 000	XIII	01	118 000 000	XIII	07	118 000 000

3. PLAN FINANSOWY

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczane do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z UP alokacja środków unijnych na Program wynosi 2 498 891 499 EUR EFRR i 978 045 635 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych – szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ogólnego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 613 577 147 EUR. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu[111].

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% (tabela 4).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem osi Pomoc Techniczna (finansowanie wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej

[111] Przepisy rozporządzenia ramowego, w szczególności art. 129 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 130.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiednio zwiększenia rezerwy na inną/ inne osie EFS – tabela 5).

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z UP i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Tabela 4. Podział zobowiązań RPO WSL 2014-2020 (euro, w cenach bieżących)

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017	
			Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	285 906 304	18 249 340	302 681 119	19 320 072	320 172 119	20 436 519	336 130 323	21 455 127
2		regiony przejściowe								
3		regiony bardziej rozwinięte								
4		łącznie	285 906 304	18 249 340	302 681 119	19 320 072	320 172 119	20 436 519	336 130 323	21 455 127
5	EFS[2]	regiony słabiej rozwinięte	111 901 382	7 142 642	118 466 906	7 561 718	125 312 741	7 998 686	131 558 651	8 397 361
6		regiony przejściowe								
7		regiony bardziej rozwinięte								
8		łącznie	111 901 382	7 142 642	118 466 906	7 561 718	125 312 741	7 998 686	131 558 651	8 397 361
9	YEI - dodatkowa alokacja	nie dotyczy								
10	FS	nie dotyczy								
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych								
12	Łącznie		397 807 686	25 391 982	421 148 025	26 881 790	445 484 860	28 435 205	467 688 974	29 852 488

-	Fundusz	Kategoria regionu	2018		2019		2020		Łącznie	
			Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	352 115 342	22 475 448	368 059 828	23 493 181	383 892 970	24 503 807	2 348 958 005	149 933 494
2		regiony przejściowe								
3		regiony bardziej rozwinięte								
4		łącznie	352 115 342	22 475 448	368 059 828	23 493 181	383 892 970	24 503 807	2 348 958 005	149 933 494
5	EFS[2]	regiony słabiej rozwinięte	137 815 058	8 796 706	144 055 596	9 195 039	150 252 560	9 590 589	919 362 894	58 682 741
6		regiony przejściowe								
7		regiony bardziej rozwinięte								
8		łącznie	137 815 058	8 796 706	144 055 596	9 195 039	150 252 560	9 590 589	919 362 894	58 682 741
9	YEI - dodatkowa alokacja	nie dotyczy							-	
10	FS	nie dotyczy							-	
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych							-	
12	Łącznie		**489 930 400**	**31 272 154**	**512 115 424**	**32 688 220**	**534 145 530**	**34 094 396**	**3 268 320 899**	**208 616 235**

1 Łączna alokacja (wsparcie UE) po odjęciu rezerwy wykonania

2 Łączna alokacja EFS uwzględniająca YEI

Tabela 5. Plan finansowy programu (mln EUR)

Oś Priorytetowa	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE (a)	Wkład Krajowy (b) = (c) + (d))	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa współfinansowania (f) = (a)/(e)	Informacyjnie
					Krajowe środki pub. (c)	Krajowe środki pryw. (d)			Wkład EBI
I	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	202 150 658,00	35 673 646	6 132 521	29 541 125	237 824 304	0,85	
II	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	96 000 000,00	16 941 177,00	13 552 941,00	3 388 236,00	112 941 177,00	0,85	
III	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	310 662 417	54 822 780	3 600 000	51 222 780	365 485 197	0,85	
IV	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	834 376 955,00	147 242 994	119 856 643	27 386 351	981 619 949	0,85	
V	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	208 163 836,00	36 734 796,00	35 044 728,00	1 690 068,00	244 898 632,00	0,85	
VI	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	473 000 000,00	83 470 589,00	83 470 589,00	0,00	556 470 589,00	0,85	
VII	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	224 399 455,00	39 599 904,00	37 101 150,00	2 498 754,00	263 999 359,00	0,85	
VIII	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	181 758 656	32 075 057	20 383 698	11 691 359	213 833 713	0,85	
IX	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	258 993 378,00	45 704 714	42 706 485	2 998 229	304 698 092	0,85	
X	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	293 437 140,00	51 783 025,00	44 082 697,00	7 700 328,00	345 220 165,00	0,85	
XI	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	194 894 146,00	34 393 085,00	30 197 128,00	4 195 957,00	229 287 231,00	0,85	
XII	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	81 100 493,00	14 311 852,00	14 311 852,00	0,00	95 412 345,00	0,85	
XIII	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	118 000 000,00	20 823 530	20 823 530	0,00	138 823 530	0,85	
Razem	EFRR	Całkowite koszty kwalifikowane	**2 498 891 499,00**	**440 980 859,00**	**320 051 971,00**	**120 928 888,00**	**2 939 872 358,00**	0,85	
Razem	EFS	Całkowite koszty kwalifikowane	**978 045 635,00**	**172 596 290,00**	**151 211 991**	**21 384 299,00**	**1 150 641 925,00**	0,85	
ŁĄCZNIE			**3 476 937 134,00**	**613 577 149,00**	**471 263 962,00**	**142 313 187**	**4 090 514 283**	**0,85**	

Oś Priorytetowa	**Fundusz**	**Główna alokacja**		**Rezerwa wykonania**		**Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową**
		Wkład UE (h)=(a) – (j)	Wkład krajowy (i)=(b) - (k)	Wkład UE (j)	Wkład krajowy (k)=(b)*((j)/(a))	(l)= (j)/(a)*100
I	EFRR	192 043 125	33 889 963	10 107 533	1 783 683	5,00%
II	EFRR	91 200 000	16 094 118	4 800 000	847 059	5,00%
III	EFRR	288 916 048	50 985 185	21 746 369	3 837 595	7,00%
IV	EFRR	775 970 569	136 935 984	58 406 386	10 307 010	7,00%
V	EFRR	197 755 644,00	34 898 056,00	10 408 192,00	1 836 740,00	5,00%
VI	EFRR	448 883 881,00	79 214 803,00	24 116 119,00	4 255 786,00	5,10%
VII	EFS	208 691 494	36 827 910	15 707 961	2 771 994	7%
VIII	EFS	170 556 002	30 098 118	11 202 654	1 976 939	6,16%
IX	EFS	240 863 842	42 505 384	18 129 536	3 199 330	7,00
X	EFRR	278 765 279,00	49 193 873,00	14 671 861,00	2 589 152,00	5,00%
XI	EFS	181 251 556	31 985 569	13 642 590	2 407 516	7%
XII	EFRR	75 423 459,00	13 310 022,00	5 677 034,00	1 001 830,00	7%
XIII	EFS	118 000 000	20 823 530			
Razem	EFRR	**2 348 958 005,00**	**414 522 004,00**	**149 933 494,00**	**26 458 855,00**	**6,00%**
Razem	EFS	**919 362 894,00**	**162 240 512,00**	**58 682 741,00**	**10 355 779,00**	**6,00%**

ŁĄCZNIE		**3 268 320 899,00**	**576 762 516,00**	**208 616 235,00**	**36 814 634,00**	**6%**

Tabela 6. Podział alokacji programu pomiędzy osie priorytetowe, fundusze oraz cele tematyczne

Oś priorytetowa	Fundusz	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
I	EFRR	Cel tematyczny 1	202 150 658,00	35 673 646	237 824 304
II	EFRR	Cel tematyczny 2	96 000 000	16 941 177	112 941 177
III	EFRR	Cel tematyczny 3	310 662 417,00	54 822 780	365 485 197
IV	EFRR	Cel tematyczny 4	791 194 134	139 622 495	930 816 629
		Cel tematyczny 6	43 182 821	7 620 499	50 803 320
V	EFRR	Cel tematyczny 5	4 000 000,00	705 883	4 705 883
		Cel tematyczny 6	204 163 836,00	36 028 913	240 192 749
VI	EFRR	Cel tematyczny 7	473 000 000	83 470 589	556 470 589
VII	EFS	Cel tematyczny 8	224 399 455	39 599 904	263 999 359
VIII	EFS	Cel tematyczny 8	181 758 656	32 075 057	213 833 713
IX	EFS	Cel tematyczny 9	258 993 378	45 704 714	304 698 092
X	EFRR	Cel tematyczny 9	293 437 140	51 783 025	345 220 165
XI	EFS	Cel tematyczny 10	194 894 146	34 393 085	229 287 231
XII	EFRR	Cel tematyczny 10	81 100 493	14 311 852	95 412 345
XIII	EFS	Nie dotyczy	118 000 000	20 823 530	138 823 530
RAZEM			**3 476 937 134**	**613 577 148**	**4 090 514 282**

Tabela 7. Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu

Oś priorytetowa	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całości alokacji na program (%)
IV	569 302 603,40	16,37%
V	16 832 514,40	0,48%
VI	45 200 000,00	1,30%
RAZEM	631 335 117,80	18,16%

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

W ramach RPO WSL zakłada się szerokie zastosowanie zintegrowanego podejścia terytorialnego.

Będzie ono wdrażane na obszarach funkcjonalnych czterech subregionów: Centralnego, Północnego, Południowego i Zachodniego, które charakteryzują się wewnętrznymi powiązaniami funkcjonalnymi, gospodarczymi i społeczno-historycznymi oraz zgodnie ze Strategią „Śląskie 2020+" od 2000 r. stanowią obszary prowadzenia regionalnej polityki rozwojowej. W latach 2007-2013 w RPO realizowane były unikalne w skali kraju instrumenty terytorialne tj. Programy Rozwoju Subregionów (PRS), które pozwoliły na wypracowanie przez subregiony potencjału instytucjonalnego oraz zasad współpracy w zakresie uzgadniania działań rozwojowych dostosowanych do specyfiki i potrzeb obszarów.[112] Badania ewaluacyjne wykazały, iż formuła PRS sprzyjała realizacji projektów komplementarnych i zintegrowanych oraz projektów partnerskich, charakteryzujących się większą wartością dodaną, a tym samym przyczyniała się do efektywności realizacji celów programu.[113]

W latach 2014-2020, IZ rozszerzy i wzmocni podejście terytorialne poprzez wykorzystanie dobrych praktyk PRS, zwiększenie alokacji na działania ukierunkowane terytorialnie, poprawę koordynacji wsparcia, oraz zastosowanie instrumentów terytorialnych ZIT i RIT. Podejście terytorialne w ramach RPO WSL 2014-2020 nie zastępuje podejścia horyzontalnego lecz służy jego wzmocnieniu. IZ zakłada oparcie interwencji na zintegrowanych i wielosektorowych strategiach terytorialnych, w tym łączących działania EFS i EFRR, przy równoczesnym zachowaniu sektorowych zasad i warunków wsparcia właściwych dla poszczególnych tematycznych priorytetów inwestycyjnych, co przyczyni się do lepszego osiągania rezultatów wsparcia. Zakres interwencji objętych ZIT/RIT wynika bezpośrednio z wskazanych potencjałów i problemów obszarów terytorialnych oraz partnerskich uzgodnień IZ z władzami lokalnymi, w tym miejskimi oraz, jak potwierdziła ewaluacja ex-ante, obejmuje priorytety inwestycyjne dobrane właściwie w kontekście zapewnienia efektywności oraz możliwości realizacji projektów w formule zintegrowanej, co stanowi optymalną sytuację pod kątem osiągania celów szczegółowych i rezultatów programu.[114]

Wsparcie wymiaru miejskiego w ramach RPO WSL 2014-2020 obejmie wszystkie typy ośrodków miejskich, w tym obszary strategicznej interwencji wskazane w UP, ze szczególnym uwzględnieniem:

- Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego (Subregion Centralny),
- aglomeracji subregionalnych tj. Aglomeracji Częstochowskiej, Bielskiej i Rybnickiej wraz z ich otoczeniem funkcjonalnym,

[112] Pozakonkursowe ścieżki wyboru projektów w ramach RPO WSL: Indykatywny Wykaz Projektów Kluczowych oraz Programy Rozwoju Subregionów, PSDB Sp. z o. o. Katowice 2010.
[113] Ocena realizacji i efektów projektów partnerskich i zintegrowanych w ramach RPO WSL 2007-2013 w kontekście zastosowania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w przyszłym okresie programowania, Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source" Korczyńska Sarapata sp. j. Katowice 2013.
[114] Raport z badania ewaluacyjnego ex-ante regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020, konsorcjum PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o., Katowice, 2014 r.

- miast i dzielnic miast wymagających rewitalizacji.

Wsparcie Metropolii Górnośląskiej, Aglomeracji oraz ich otoczenia funkcjonalnego zostanie dostosowane do ich potencjału społeczno-gospodarczego oraz skali problemów i potrzeb (niewystarczający rozwój funkcji metropolitalnych i aglomeracyjnych, znaczna powierzchnia obszarów poprzemysłowych i zdegradowanych, wysokie zanieczyszczenie powietrza, niedostatki w integracji i organizacji transportu publicznego na rozległym obszarze funkcjonalnym Metropolii oraz w Aglomeracjach; wyzwania w zakresie organizacji i jakości usług m.in. w obszarze gospodarki odpadami, gospodarki wodnościekowej, usług społecznych oraz usług edukacyjnych). Wsparcie obszarów wymagających rewitalizacji (silna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. zamieranie centrów miast, wysokie bezrobocie, niska jakość infrastruktury, depopulacja, zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym) zostanie skoncentrowane na ośrodkach o największym natężeniu problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych, do których należą w szczególności: Bytom (oraz funkcjonalnie powiązany z nim), charakteryzujący się oprócz wysokiego bezrobocia, występowaniem znacznych szkód pogórniczych, które powodują m.in. zawalenia budynków, a także postępującym wyludnieniem[115] i dekapitalizacją obiektów w centrum miasta, a także miasta wskazane w SRW „Śląskie 2020+", UP i Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego. Na obszarze Bytomia i Radzionkowa realizowane będą zintegrowane działania w zakresie rewitalizacji.

W ramach RPO WSL 2014-2020, zgodnie z UP, wspierany będzie wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, służący ich szerszemu włączeniu w procesy rozwojowe m.in. poprzez wzmocnienie potencjału gospodarczego lokalnych ośrodków rozwoju, poprawę skomunikowania z Metropolią Górnośląską oraz Aglomeracjami, działania ukierunkowane na poprawę dostępu i jakości usług, w tym edukacyjnych i społecznych, aktywizację zawodową, przedsiębiorczość i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientację zawodową rolników, przeciwdziałanie ubóstwu i wyłączeniu społecznemu, rewitalizację społeczną i infrastrukturalną, a także ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, w tym wsparcie efektywności energetycznej, gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej, wykorzystania lokalnych potencjałów odnawialnych źródeł energii oraz zagospodarowania zasobów przyrody na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej i podniesienia jakości życia. Na wsparcie obszarów wiejskich szacunkowo planuje się przeznaczyć ok. 324 mln euro (EFRR) oraz ok. 130 mln euro (EFS) w ramach Programu. Wydatki na obszary wiejskie będą monitorowane i sprawozdawane w raportach rocznych i z uwzględnieniem – zgodnie z zakresem i logiką Programu – takich obszarów jak m.in. 1) rozwój przedsiębiorczości i lepsze wykorzystanie kapitału społecznego, w tym reorientacji zawodowej rolników, 2) rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna, 3) infrastruktura wodno-kanalizacyjna i przeciwpowodziowa.

W ramach RPO WSL 2014-2020 wymiar terytorialny będzie wdrażany poprzez zastosowanie instrumentów: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) oraz Regionalne Inwestycje

[115] Konkluzje z badań unijnych w ramach projektu SHRINK SMART - The Governance of Shrinkage within a European Context.

Terytorialne (RIT). ZIT będą realizowane zgodnie z UP na obszarze funkcjonalnym miasta wojewódzkiego (Subregion Centralny). RIT będą realizowane, zgodnie z ustaleniami Zarządu Województwa Śląskiego z partnerami lokalnymi, na obszarach terytorialnych Subregionów: Północnego, Południowego i Zachodniego. Przy pomocy instrumentów ZIT oraz RIT, w oparciu o strategię terytorialną, jednostki samorządu terytorialnego będą realizowały komplementarne przedsięwzięcia łączące wsparcie z kilku osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, w tym interwencję dwóch funduszy tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

4.1. ROZWÓJ LOKALNY KIEROWANY PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

W ramach RPO WSL 2014-2020 nie będzie zastosowany instrument RLKS w formule bezpośredniej. W ramach programu planuje się wsparcie Lokalnych Grup Działania (LGD) jako potencjalnych beneficjentów. Interwencja RPO WSL 2014-2020 będzie stanowiła uzupełnienie wsparcia EFRROW i EFMR na terytorium danej LGD i będzie realizowana w oparciu o Lokalną Strategię Rozwoju. Koszty przygotowawcze, bieżące oraz koszty animacji LGD nie będą wspierane środkami EFS w ramach RPO WSL 2014-2020.

4.2. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS

Zgodnie z zapisami UP działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich będą realizowane w szczególności z zastosowaniem instrumentu ZIT. W ramach RPO WSL 2014-2020 instrument ZIT będzie wdrażany na obszarze Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego tj. na obszarze Subregionu Centralnego na zasadach określonych w UP. W skład Metropolii Górnośląskiej i jej otoczenia funkcjonalnego wchodzi 81 jednostek samorządu terytorialnego m.in. miasto wojewódzkie, wszystkie miasta z rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz gminy i powiaty otoczenia funkcjonalnego. Delimitacja obszaru została dokonana w oparciu o: *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego, które zdeklarowały współpracę w ramach Subregionu Centralnego. Pełna list gmin i powiatów wchodzących w skład Subregionu znajduje się w załączniku do Programu (Załącznik nr 2).

Poza realizacją ZIT na obszarze Subregionu Centralnego, Instytucja Zarządzająca RPO WSL 2014-2020, w uzgodnieniu z partnerami lokalnymi, zakłada realizację zintegrowanego podejścia terytorialnego tzw. Regionalnych Inwestycji Terytorialnych na obszarach funkcjonalnych trzech subregionów tj.: Północnego, Południowego i Zachodniego. Podejście takie pozwoli na kontynuację dotychczasowych działań na rzecz rozwoju terytorialnego w regionie, przyczyni się do szerszego włączenia partnerów lokalnych w proces wyboru przedsięwzięć do dofinansowania oraz wzmocnienia współpracy na rzecz osiągania celów RPO WSL 2014-2020. Pełna list gmin i powiatów wchodzących w skład Subregionów znajduje się w załączniku do Programu. (Załącznik nr 3).

Wsparcie zrównoważonego rozwoju Subregionów będzie realizowane w oparciu o zapisy Strategii ZIT/RIT. Strategia ZIT/RIT pełni rolę „strategii określającej zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych i społecznych, które mają wpływ na obszary miejskie", o której mowa w art. 7 Rozporządzenia o EFRR. Na realizację działań w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w Subregionie Centralnym (ZIT) przeznaczone zostaną środki w wysokości 693 119 911 EUR z EFRR oraz 99 977 886 EUR z EFS. Na realizację zintegrowanych działań terytorialnych na obszarach pozostałych Subregionów (RIT) przeznaczone zostaną środki z podstawowej alokacji RPO WSL 2014-2020 w kwocie 278 746 089 EUR z EFRR oraz 35 964 665 EUR z EFS.

Wsparcie skoncentrowane będzie na realizacji celów rozwojowych określonych w Strategii ZIT/RIT, obejmujących następujące uzgodnione kierunki interwencji zgodne z celami RPO WSL 2014-2020:

- zwiększenie potencjału inwestycyjnego na terenach „brownfield",
- zwiększenie udziału energii pochodzącej z OZE,
- poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym,
- wzrost atrakcyjności transportu publicznego,
- zwiększenie ilości unieszkodliwionych odpadów,
- rozbudowa systemu oczyszczania ścieków,
- ochrona zasobów naturalnych,
- poprawa dostępu do usług społecznych oraz aktywizacja społeczno-gospodarcza na obszarach rewitalizowanych,
- zwiększenie dostępu do wychowania przedszkolnego oraz kształcenia zawodowego.

Wsparcie będzie służyło realizacji celów poszczególnych tematycznych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020, odpowiadających powyższym kierunkom interwencji. Kierunkowymi zasadami wyboru przedsięwzięć do wsparcia w formule ZIT/RIT będzie ich zintegrowany charakter i komplementarność. Wspierana będzie m.in. realizacja przedsięwzięć integrujących działania „miękkie" finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz działania inwestycyjne wspierane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w szczególności na rzecz zwiększenia spójności społecznej i rewitalizacji oraz poprawy dostępu i jakości usług edukacyjnych. Typy działań rekomendowane do wsparcia w ramach wskazanych wyżej kierunków interwencji zostały szerzej opisane w poszczególnych osiach priorytetowych RPO WSL 2014-2020.

Działania realizowane w ramach ZIT/RIT będą komplementarne z działaniami w ramach innych osi priorytetowych RPO WSL 2014-2020 m.in. w obszarze wzmacniania badań, rozwoju technologicznego oraz innowacji (cel tematyczny 1, Priorytety inwestycyjne: 1a i 1b), zachowania dziedzictwa kulturowego (cel tematyczny 6, Priorytet inwestycyjny 6d), wsparcia infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury ochrony zdrowia (cel tematyczny 9, priorytet inwestycyjny 9a), wsparcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach o szczególnym nagromadzeniu problemów społecznych i gospodarczych (OSI „miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji").

Działania w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane w ramach ZIT w Subregionie Centralnym będą komplementarne z działaniami w ramach krajowych programów operacyjnych, w szczególności PO IŚ 2014-2020, w zakresie wsparcia kompleksowych projektów dotyczących efektywności energetycznej i niskoemisyjnego transportu publicznego wynikających ze Strategii ZIT (cel tematyczny 4, priorytety inwestycyjne 4c i 4e, cel tematyczny 7, priorytet inwestycyjny 7d).

Zakres powierzenia władzom lokalnym, w tym miejskim zadań związanych z realizacją programu w ramach ZIT/RIT określa pisemne porozumienie pomiędzy władzami lokalnymi (w tym miejskimi) i IZ RPO. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze lokalne (w tym miejskie) realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania. Minimalny zakres powierzenia zadań oznacza, że władze lokalne (w tym miejskie) przedkładają IZ RPO listy projektów wybranych do wsparcia bądź - w przypadku trybu pozakonkursowego - zidentyfikowanych w Strategii ZIT/RIT, spriorytetyzowanych w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM RPO dotyczące stopnia zgodności z celami Strategii ZIT. IZ RPO dokonuje ostatecznego sprawdzenia kwalifikowalności projektów do dofinansowania, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia 1301/2013, chyba że porozumienie przewiduje inaczej. Techniczna organizacja naboru i pełna ocena projektów pod względem formalnym i merytorycznym może być dokonywana przez władze lokalne, w tym miejskie lub IZ RPO, z udziałem w stosownych przypadkach ekspertów zewnętrznych, zgodnie z postanowieniami porozumienia.

Tabela 8. Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

1. Fundusz	2. Szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	2. Udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji funduszu na program
Łącznie EFRR	971 866 000	38,89%
Łącznie EFS	135 942 551	13,90%
Razem EFRR + EFS	1 107 808 551	31,86%

Tabela 9. Opis realizacji ZIT/RIT w Programie

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja
EFRR	III	3	3a	30 000 000
EFRR	IV	4	4a	43 913 372
			4c	197 572 997
			4e	410 607 765
EFRR	V	6	6a	30 717 699
			6b	86 459 292
			6d	2 230 595
EFS	VII, VIII	8	8i	4 239 354
			8iii	7 737 460
			8iv	6 232 891
			8v	5 326 165
			8vi	1 294 531
EFRR	X	9	9a	32 509 955
			9b	77 753 832
EFS	IX		9i	28 085 845
			9iv	26 714 087
EFS	XI	10	10i	12 788 766
			10iii	6 339 184
			10iv	37 481 268
EFRR	XII		10a	60 100 493
Razem EFRR + EFS				**1 107 808 551**

4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

Zasady wsparcia zintegrowanych przedsięwzięć terytorialnych w ramach RPO WSL 2014-2020 opisano kompleksowo w rozdz. 4.2.

4.4. MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH

Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020

Interwencja w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie realizowana z uwzględnieniem zapisów *Strategii Rozwoju Polski Południowej do roku 2020*. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 8 stycznia 2014 r. jako strategia ponadregionalna. Powstał on w oparciu o zapisy, przyjętej przez Sejmiki województwa małopolskiego i śląskiego w dniu 5 kwietnia 2013 r., *Strategii dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020*, stanowiącej inicjatywę oddolną obu regionów.

Celem nadrzędnym dokumentu jest wykreowanie Polski Południowej jako nowoczesnego i atrakcyjnego regionu w Europie poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- Europol górnośląsko-krakowski obszarem koncentracji innowacyjności i kreatywności, wyznaczającym trendy rozwojowe i wpisującym się w sieć najdynamiczniej rozwijających się metropolii europejskich;
- Polska Południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystywania możliwości rozwojowych;
- Polska Południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu.

Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 identyfikuje możliwości współpracy pomiędzy województwami śląskim i małopolskim oraz wskazuje kierunki i typy projektów umożliwiające rozwijanie i zacieśnianie tej współpracy. Za kluczową uznano współpracę w następujących dziedzinach: kapitał ludzki, gospodarka i sektor badawczo-rozwojowy, turystyka i kultura, system komunikacyjny oraz ochrona środowiska.

W ramach regionalnych programów operacyjnych obu województw wspierane będą obszary, które wpisują się w realizację celów Strategii. Programy te mogą służyć wsparciu zadań o skali regionalnej (wykorzystujące wspólny potencjał i oddziaływujące pozytywnie na pozycję rozwojową makroregionu). W ramach procesu negocjacji kontraktu terytorialnego, zaproponowane zostały przez Urzędy Marszałkowskie obu województw uzgodnione przedsięwzięcia, realizujące cele *Strategii Rozwoju Polski Południowej*.

Zapisy Strategii zostały wykorzystane w pracach nad programem w sposób, który umożliwiał będzie wsparcie (m.in. w postaci specjalnych kryteriów) projektów realizowanych na terenie Województwa Śląskiego w partnerstwie z podmiotami z Województwa Małopolskiego oraz projektów komplementarnych wobec projektów wspieranych w programie Województwa Małopolskiego. Podejście to nie narusza kompetencji Instytucji Zarządzających każdego z programów, prowadząc do realizacji przedsięwzięć, które wspólnie stanowią istotną wartość dodaną dla makroregionu.

W kontekście realizacji Strategii IZ przewiduje możliwość zastosowania rozwiązań opisanych w art. 70 rozporządzenia ogólnego, umożliwiających realizację w ramach RPO projektów poza gracami administracyjnymi województwa.

Wkład działań RPO WSL 2014-2020 w realizacji celów Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

Przyjęta w 2009 r. przez Radę Europejską *Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) stawia sobie za cel rozwiązywanie istotnych problemów środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego oraz poprawę dynamiki rozwoju gospodarczego obszarów nad nim położonych.
Kluczowe cele Strategii to:
A. Ocalenie morza,
B. Rozwój połączeń w regionie,
C. Zwiększenie dobrobytu.

Katalog obszarów priorytetowych Strategii dotyczy m. in. tematów z zakresu ochrony środowiska, edukacji, energii, transportu, innowacji.

W ramach RPO WSL 2014-2020 przewiduje wsparcie obszarów, które są spójne z *Planem Działań Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego* i realizują wszystkie trzy jej cele.

Przede wszystkim dotyczy to wsparcia przedsiębiorczości, wzmocnienia innowacyjności gospodarki, technologii informacyjno-komunikacyjnych, promowania trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia, przedsięwzięć na rzecz włączenia społecznego, walki z ubóstwem oraz wsparcia edukacji. Działania te przyczynią się do realizacji celu trzeciego Strategii - Zwiększenie dobrobytu.

Niezwykle istotne znaczenie przyznaje się w Programie wzmacnianiu powiązań transportowych poprzez wsparcie infrastruktury drogowej i kolejowej, jak i obszaru transportu publicznego. Ponadto przewiduje się wsparcie projektów z zakresu energetyki i rozwoju transportu niskoemisyjnego. Wszystkie te działania wpisują się w realizację celów Strategii w zakresie priorytetu drugiego – Rozwój połączeń w regionie.

Część środków Programu przeznaczona zostanie również na przedsięwzięcia z zakresu gospodarki ściekowej oraz gospodarki odpadami. Przyczyniać się będzie zatem do realizacji Priorytetu pierwszego Strategii – Ocalenie morza.

5. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW

5.1. ODPOWIEDNIE INSTYTUCJE I PODMIOTY

Tabela 10. Wykaz IZ, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe

Instytucja	Nazwa instytucji, departament lub inna jednostka organizacyjna	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Dane kontaktowe: Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa	minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Śląskiego Dane kontaktowe: Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice	Marszałek Województwa Śląskiego
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Śląskiego Dane kontaktowe: Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice	Marszałek Województwa Śląskiego
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej Dane kontaktowe: Ministerstwo Finansów ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa	minister właściwy ds. finansów publicznych
Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej Dane kontaktowe: Ministerstwo Finansów ul. Świętokrzyska 12, 00-916 Warszawa	minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z system instytucjonalnym dla PS opisanym w UP.

Funkcję Instytucji Koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję IZ pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (KPO) lub zarząd województwa (RPO). Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcję instytucji certyfikującej. Przewiduje się powierzenie części zadań Instytucjom Pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Nie wyklucza się również powołania w razie potrzeby Instytucji Wdrażających. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą RPO WSL 2014-2020 jest Zarząd Województwa Śląskiego.

Zgodnie z art. 125 rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami.

- W odniesieniu do zarządzania programem operacyjnym, Instytucja Zarządzająca:
  - wspiera prace Komitetu Monitorującego;
  - opracowuje roczne i końcowe sprawozdania z wdrażania;
  - udostępnia Instytucjom Pośredniczącym oraz beneficjentom informacje, które są istotne odpowiednio dla wykonywania ich zadań i wdrażania operacji;
  - ustanawia system elektronicznej rejestracji i przechowywania danych dotyczących każdej operacji;
  - zapewnia, aby dane, o których mowa powyżej, były gromadzone, wprowadzane do systemu, o którym mowa powyżej i tam przechowywane.

- W odniesieniu do wyboru operacji Instytucja Zarządzająca:
  - sporządza i, po zatwierdzeniu, stosuje odpowiednie procedury wyboru i kryteria, które:
    - zapewniają, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów;
    - są niedyskryminacyjne i przejrzyste;
    - uwzględniają ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 ww. rozporządzenia;
  - zapewnia, aby wybrana operacja wchodziła w zakres funduszu lub funduszy polityki spójności oraz aby mogła być przypisana do kategorii interwencji;
  - zapewnia, aby beneficjent otrzymał dokument określający warunki wsparcia dla każdej operacji;
  - upewnia się przed zatwierdzeniem operacji, że beneficjenci dysponują administracyjną, finansową i operacyjną zdolnością do spełnienia warunków, o których mowa powyżej;

- upewnia się, że jeżeli operacja rozpoczęła się przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie do instytucji zarządzającej, przestrzegano obowiązujących przepisów prawa dotyczących danej operacji;
- zapewnia, aby operacje wybrane do dofinansowania z funduszy nie obejmowały przedsięwzięć, będących częścią operacji, które zostały objęte lub powinny były zostać objęte procedurą odzyskiwania zgodnie z art. 71 ww. rozporządzenia w następstwie przeniesienia działalności produkcyjnej poza obszar objęty programem;
- określa kategorie interwencji do których przypisane są wydatki związane z operacją.

- W odniesieniu do zarządzania finansowego i kontroli programu operacyjnego Instytucja Zarządzająca:
  - kontroluje, czy dofinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklarowane przez beneficjentów zostały zapłacone oraz, czy spełniają one obowiązujące przepisy prawa, wymagania programu operacyjnego oraz warunki wsparcia operacji;
  - zapewnia, aby beneficjenci uczestniczący we wdrażaniu operacji, których koszty zwracane są na podstawie faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowalnych, prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją;
  - wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka;
  - ustanawia procedury zapewniające przechowywanie zgodnie z wymogami art. 72 lit. g) rozporządzenia ogólnego wszystkich dokumentów dotyczących wydatków i audytów wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu;
  - sporządza deklarację zarządczą i roczne podsumowanie, o których mowa w art. 59 ust. 5 lit. a) i b) rozporządzenia finansowego.

IZ RPO WSL 2014-2020 poza funkcjami związanymi z zarządzaniem i kontrolą, pełni również funkcję Instytucji Certyfikującej zgodnie z przepisami art. 123 rozporządzenia ogólnego. Powierzone zostały jej zadania związane z certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej. Warunkiem niezbędnym dla pełnienia przez Instytucję Zarządzającą zadań związanych z certyfikacją w ramach danego programu operacyjnego jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji.

Zgodnie z art. 126 rozporządzenia ogólnego Instytucja Certyfikująca programu operacyjnego odpowiada za:

- sporządzanie i przedstawianie Komisji wniosków o płatność i poświadczanie, że wynikają one z wiarygodnych systemów księgowych, są oparte na weryfikowalnych dokumentach potwierdzających i były przedmiotem weryfikacji przeprowadzonych przez instytucję zarządzającą;
- sporządzanie zestawienia wydatków, o którym mowa w art. 59 ust. 5 lit. a) rozporządzenia finansowego;
- poświadczanie kompletności, rzetelności i prawdziwości zestawienia wydatków oraz poświadczanie, że wydatki ujęte w tym zestawieniu są zgodne z obowiązującymi przepisami

prawa oraz zostały poniesione w związku z operacjami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego i zgodnymi z obowiązującymi przepisami prawa;

- zapewnienie, by istniał system, w którym rejestruje się i przechowuje, w formie elektronicznej, dokumentację księgową w odniesieniu do każdej operacji, zdolny do obsługi wszystkich danych wymaganych do sporządzenia wniosków o płatność i zestawienia wydatków, w tym rozliczeń kwot podlegających odzyskaniu, kwot odzyskanych i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji lub programu operacyjnego;
- zapewnienie, do celów sporządzania i składania wniosków o płatność, aby otrzymała od Instytucji Zarządzającej odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji przeprowadzonych w odniesieniu do wydatków;
- uwzględnienie, podczas sporządzania i składania wniosków o płatność, wyników wszystkich audytów przeprowadzonych przez Instytucję Audytową lub na jej odpowiedzialność;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych Komisji oraz odpowiadającego im wkładu publicznego wypłaconego na rzecz beneficjentów;
- prowadzenie ewidencji kwot podlegających odzyskaniu i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji.

Kwoty odzyskane są zwracane do budżetu Unii przed zamknięciem programu operacyjnego poprzez potrącenie ich z następnego zestawienia wydatków.

IZ RPO WSL 2014-2020 przewiduje funkcjonowanie Instytucji Pośredniczących i w razie potrzeby Wdrażających, które zostaną opisane w dokumentach uszczegóławiających.

Instytucja Audytowa

Organem pełniącym funkcję Instytucji Audytowej (IA) jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Funkcję Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej pełni sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE Ministerstwa Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej. W urzędach kontroli skarbowej zostały utworzone wyodrębnione komórki organizacyjne odpowiedzialne za audyt środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Instytucja Audytowa dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu. Instytucja Audytowa jest niezależna od Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Certyfikującej. Instytucja Audytowa posiada wyłączną odpowiedzialność w zakresie planowania i wyboru operacji będących przedmiotem audytu, jak również sposobu wykonywania audytu i raportowania o podjętych ustaleniach i rekomendacjach.

Podmiot udzielający desygnacji

System krajowej desygnacji, przewidziany w art. 124 i następnych rozporządzenia ogólnego stanowi gwarancję poprawnego działania systemu realizacji programów operacyjnych, zarówno w wymiarze instytucjonalnym, jak i proceduralnym. Celem tego procesu jest weryfikacja posiadania przez IZ i IP niezbędnych zdolności instytucjonalnych oraz, że we wszystkich programach jest zapewniona obsługa niezbędnych procesów implementacyjnych z zachowaniem wspólnych wymogów wynikających z ww. rozporządzenia.

Desygnacji podlegają instytucje zarządzające, pełniące jednocześnie funkcje instytucji certyfikujących. W przypadku, gdy część zadań instytucji zarządzającej związanych z realizacją programu operacyjnego zostaje powierzona innej instytucji, obowiązkowi uzyskania desygnacji podlegają wszystkie instytucje, którym zostały powierzone zadania, tj. instytucje pośredniczące i wdrażające.

Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.

System monitorowania i sprawozdawczości

Sprawozdawczość i monitorowanie realizowane będzie systematycznie i terminowo przez cały okres programowania oraz na wszystkich poziomach wdrażania programu operacyjnego w tym również w zakresie zintegrowanego podejścia terytorialnego (ZIT/RIT). Za prawidłowy przebieg procesu sprawozdawczości odpowiedzialna będzie Instytucja Zarządzająca. Zasady i tryb sprawozdawczości w ramach programu operacyjnego oparte będą na regulacjach unijnych/krajowych i zostaną sprecyzowane w podręcznikach procedur wdrażania i wytycznych.

Mierzeniu postępu rzeczowego programu operacyjnego posłużą przede wszystkim wskaźniki z listy wskaźników kluczowych (WLWK).

W terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia przez Komisję Europejską programu operacyjnego zostanie powołany Komitet Monitorujący. W jego skład wchodzić będą przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, wszelkich Instytucji Pośredniczących oraz przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. W pracach komitetu w roli doradcy uczestniczyć będzie przedstawiciel Komisji Europejskiej. Ponadto, jeżeli Europejski Bank Inwestycyjny wniesie wkład w program, jego przedstawiciel także może uczestniczyć w pracach Komitetu Monitorującego w charakterze doradczym.

Komitet Monitorujący będzie dokonywał m.in. przeglądu realizacji PO i postępów w osiąganiu jego celów, a także zaangażowany będzie w proces ewaluacji.

System ewaluacji

Instytucja Zarządzająca odpowiada za prowadzenie ewaluacji (oceny) Programu. Zgodnie z art. 54 rozporządzenia ogólnego ewaluacje przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i wdrażania programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz wpływu.

Dla perspektywy finansowej 2014-2020 prowadzone będą następujące rodzaje ewaluacji:

- Ewaluacja ex ante, przeprowadzana w celu poprawy jakości programowania, przekazywana do Komisji Europejskiej wraz ze streszczeniem w tym samym czasie co Program.
- Ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność, efektywność oraz wpływ Programu, realizowane na podstawie planu ewaluacji podczas okresu programowania.
- Ewaluacja ex post, przeprowadzona będzie nie później niż do 31 grudnia 2024. Realizowana będzie przez KE we współpracy z Państwem członkowskim i Instytucją Zarządzającą PO. Obejmie skuteczność i efektywność Programu, jak również jego wkład w realizację *Strategii Europa 2020*.

Szczegółowy plan działań z zakresu ewaluacji Programu zawarty jest w planie ewaluacji. Instytucja Zarządzająca sporządza plan ewaluacji i przedstawia go na posiedzeniu Komitetu Monitorującego nie później niż rok po przyjęciu RPO WSL 2014-2020. Plan ewaluacji stanowi podstawę organizacji oceny programu w trakcie jego trwania. Plan ewaluacji składa się z następujących elementów: 1) ramowego zakresu tematycznego planu, 2) organizacji procesu ewaluacji, w tym opisu planowanych działań mających na celu budowę potencjału ewaluacyjnego, 3) spisu i opisu planowanych do realizacji ewaluacji, w tym tematu i opisu badania, ogólnego zarysu metodologii oraz ram czasowych badania.

Instytucja Zarządzająca odpowiedzialna jest za przeprowadzanie oceny w trakcie trwania okresu programowania, w tym oceny w celu analizy efektywności, skuteczności i wpływu Programu. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena obejmie analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdego priorytetu.

W trakcie realizacji procesu ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego, Instytucja Zarządzająca współpracuje z Krajową Jednostką Ewaluacji. Realizacja planów ewaluacji podlega monitorowaniu przez KE oraz - dodatkowo - przez KJE. Instytucja Zarządzająca zobowiązana jest do raportowania wyżej wymienionym podmiotom postępów z realizacji planu ewaluacji w tym m.in. stopnia wdrożonych rekomendacji.

Komitet Monitorujący jest włączony w realizację procesu ewaluacji. Rolą Komitetu jest akceptacja planu ewaluacji (oraz jego ewentualnych zmian), monitorowanie procesu ewaluacji Programu, rekomendowanie obszarów i tematów, które powinny zostać poddane ocenie oraz

zapoznawanie się z wynikami zrealizowanych badań. Dzięki udziałowi w procesie ewaluacji KM, a w szczególności dzięki udziałowi jego członków reprezentujących partnerów społecznych będzie także zapewniona realizacja zasady partnerstwa w ww. procesie.

Badania ewaluacyjne są przeprowadzane przez funkcjonalnie niezależnych ekspertów. Niezależność funkcjonalna zapewniona będzie poprzez zapewnienie realizacji procesu ewaluacji w sposób obiektywny i niezależny od podmiotów instytucjonalnych odpowiedzialnych za programowanie i wdrażanie ocenianej interwencji. Aby zapewnić prawidłową realizację procesu ewaluacji Instytucja Zarządzająca zapewnia odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy i organizacyjny.

Wszystkie oceny będą podawane do publicznej wiadomości w całości.

Poza badaniami ewaluacyjnymi Programu i wskazanymi w planie ewaluacji, w ramach RPO WSL 2014-2020 prowadzone będą również wieloaspektowe analizy, ekspertyzy i oceny w ramach Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego i Regionalnej Strategii Innowacji, których celem będzie usprawnienie systemu wdrażania i zarządzania funduszami unijnymi w obecnym i przyszłym okresie programowania.

System kontroli

Zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego podstawową funkcją kontrolną Instytucji Zarządzającej jest weryfikacja wydatków, polegająca na sprawdzeniu dostarczenia towarów i usług współfinansowanych w ramach projektów, faktyczność poniesienia wydatków oraz ich zgodność z zasadami wspólnotowymi i krajowymi. Instytucja Zarządzająca weryfikuje także czy beneficjenci uczestniczący w realizacji operacji prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją. Ponadto Instytucja Zarządzająca wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając rodzaje ryzyka.

Niniejsza weryfikacja może odbywać się w ramach następujących typów kontroli:

- kontrola na miejscu realizacji projektów (kontrole na zakończenie realizacji projektu, kontrole w trakcie realizacji projektu, kontrole doraźne);
- kontrola wydatków – kontrola dokumentów, w tym kontrole dokumentów w trakcie realizacji projektu (m. in. kontrola w trakcie weryfikacji wniosków o płatność, kontrole ex-ante Zamówień Publicznych,), kontrole dokumentów na zakończenie realizacji projektu;
- kontrola po zakończeniu realizacji projektu (w tym sprawdzająca trwałość projektu);
- kontrola krzyżowa (zgodnie z wytycznymi krajowymi).

Instytucja Zarządzająca sporządza również poświadczenie wiarygodności dotyczące zarządzania w sprawie funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, legalności i prawidłowości operacji leżących u podstaw oraz przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami, wraz ze sprawozdaniem zawierającym wyniki przeprowadzonych kontroli zarządzania, wszelkie niedociągnięcia stwierdzone w systemach zarządzania i kontroli oraz wszelkie podjęte działania naprawcze.

Instytucja Zarządzająca określa warunki prowadzenia weryfikacji wydatków oraz podział obowiązków w ramach systemu zarządzania i kontroli RPO WSL 2014-2020. W przypadku gdy Instytucja Zarządzająca jest również beneficjentem programu operacyjnego zapewnia się odpowiednie rozdzielenie funkcji, co do uzgodnień dotyczących weryfikacji wydatków.

Z uwagi na fakt, iż Instytucja Zarządzająca przekazuje cześć swoich zadań innym podmiotom, jest ona zobowiązana do prowadzenia kontroli systemowej, mającej na celu zapewnienie że wszystkie delegowane funkcje są realizowane w odpowiedni sposób, a system zarządzania i kontroli RPO działa prawidłowo, efektywnie i zgodnie z prawem.

W razie stwierdzenia w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych nieprawidłowości, Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana do ich zgłoszenia zgodnie z systemem informowania o nieprawidłowościach.

Szczegółowe zasady systemu kontroli w ramach programu operacyjnego oparte będą na regulacjach unijnych/krajowych i zostaną sprecyzowane w podręcznikach procedur wdrażania i wytycznych.

System informatyczny

Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego m.in. w zakresie: obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu.

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Dla celów zarządzania i sprawozdawczości, zgodnie z art. 72 d), e) oraz g) oraz art. 125 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, poza systemem SL 2014 w Instytucji Zarządzającej oraz Instytucjach Pośredniczących będą wykorzystywane systemy informatyczne:

- systemy finansowo-księgowe służące prowadzeniu księgowości;
- systemy usprawniające monitorowanie wykonania programu, w tym w zakresie wskaźników;
- systemy do zarządzania dokumentami w tych instytucjach.

Systemy informatyczne umożliwią komunikację pomiędzy beneficjentami a instytucjami zarządzającymi, certyfikującymi, audytowymi i pośredniczącymi, zgodnie z art. 122 ust. 3 rozporządzenia ogólnego. Na potrzeby wniosków o dofinansowanie oraz innych ustandaryzowanych formularzy wykorzystywany będzie Lokalny System Informatyczny (LSI). Centralny System Informatyczny SL2014 będzie zasilany danymi LSI, zgodnie z minimalnym zakresem określonym w wytycznych MIR, poprzez systemy wymiany danych (np. webserwisy).

W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów systemy informatyczne będą posiadały następujące elementy:

- formularze interaktywne lub formularze uprzednio wypełnione przez system na podstawie danych już zapisanych w systemie;
- automatyczne wyliczenia, jeśli ułatwiają one użytkownikom wprowadzanie danych;
- automatyczne zintegrowane kontrole służące weryfikacji wewnętrznej spójności przekazywanych danych i spójności tych danych z obowiązującymi przepisami;
- generowane przez system ostrzeżenia, informujące użytkowników systemu, że niektóre działania mogą lub nie mogą zostać wykonane;
- elektroniczny system śledzenia statusu przetwarzania informacji wprowadzonych do systemu;
- dostępność danych historycznych w odniesieniu do kluczowych informacji wprowadzonych w zakresie danego projektu.

System informacji i promocji

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020.

Działania informacyjno-promocyjne dla RPO WSL 2014-2020 prowadzone będą zgodnie z opracowaną przez IZ strategią i rocznymi planami działań o charakterze wykonawczym. Strategia zostanie opracowana w zgodności ze *Strategią Komunikacji* na poziomie kraju.

Działania informacyjne i promocyjne będą wspierać realizację RPO WSL 2014-2020 poprzez działania skierowane do potencjalnych beneficjentów, beneficjentów, mieszkańców województwa. Celem prowadzonych działań będzie m.in. poinformowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach otrzymania dofinansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania oraz dostarczenie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach, upowszechnienie wśród mieszkańców województwa roli oraz efektów programu oraz poszczególnych projektów.

Skuteczna komunikacja zostanie wsparta dokumentami skierowanymi do potencjalnych beneficjentów, a także materiałami przeznaczonymi do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W działaniach informacyjno-promocyjnych wykorzystywany będzie także potencjał komunikacyjny samych beneficjentów, a działania charakteryzować się będą spójnością przekazu i komplementarnością komunikatów oraz narzędzi.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami , dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

5.2 ZAANGAŻOWANIE WŁAŚCIWYCH PARTNERÓW

5.2.1. Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Podmioty zaangażowane w przygotowanie programu

Proces przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 rozpoczął się w 2011 r., kiedy to Zarządzeniem Marszałka Województwa Śląskiego Nr 00161/2011 z dnia 2.11.2011r. powołano *Zespół ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* (dalej: Zespół ds. opracowania RZPR), w skład którego weszli przedstawiciele Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego oraz przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości. W celu realizacji zasady partnerstwa oraz uwzględnienia podejścia terytorialnego, w prace Zespołu zostali włączeni przedstawiciele czterech subregionów województwa śląskiego (centralnego, północnego, południowego, zachodniego), których powołano Uchwałą Nr 2994/93/IV/2011 Zarządu Województwa Śląskiego, z dnia 3.11.2011 r. Ponadto, Zarząd Województwa Śląskiego Uchwałą Nr 2993/93/IV/2011 z dnia 3.11.2011 r. powołał konsultanta strategicznego do współpracy z *Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego.

Dotychczas odbyło się sześć posiedzeń ww. Zespołu, odpowiednio 7.11.2011 r., 11.06.2012 r., 10.05.2013 r., 7.08.2013 r.,19.09.2013 r. oraz 2.07.2014 r.

Zgodnie z zadaniami wynikającymi z zapisów *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (dalej: KSRR), która zakłada wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej poprzez tworzenie warunków instytucjonalnych dla kształtowania i rozwijania strategicznego myślenia o rozwoju, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, Zarząd Województwa podjął decyzję o powołaniu *Regionalnego Forum Terytorialnego* (dalej: Forum) - Uchwała Nr 3318/102/IV/2011 z dnia 1.12.2011 r., jako organu opiniodawczo-konsultacyjnego, działającego przy Zarządzie Województwa. Członkami Forum są osoby zasiadające w Komitecie Monitorującym Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitecie Monitorującym Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również w Komitecie Sterującym Regionalną Strategią Innowacji.

Członkowie *Regionalnego Forum Terytorialnego* Województwa Śląskiego reprezentują stronę samorządową (województwo, gminy, powiaty), stronę gospodarczą (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczą (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki badawczo-naukowe), społeczną (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). W skład Forum wchodzą również *stali obserwatorzy* z prawem głosu, którzy reprezentują stronę rządową, Kuratorium Oświaty w Katowicach oraz Komisję Europejską. Głównym zadaniem

Regionalnego Forum Terytorialnego jest stymulowanie dyskusji strategicznej dotyczącej celów, kierunków i efektów polityki regionalnej w województwie. Dotychczas odbyło się siedem posiedzeń Forum, odpowiednio 14.12.2011 r., 13.06.2012 r., 10.12.2012 r., 15.05.2013 r., 24.09.2013 r.,4.12.2013 r. oraz 24.06.2014 r.

Dodatkowo, *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* zakłada również obligatoryjne utworzenie w każdym z województw *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego*, działającego na wzór analogicznej instytucji na poziomie krajowym. Zgodnie z założeniami KSRR, *Regionalne Obserwatoria Terytorialne* mają tworzyć system współpracy i przepływu informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi, biorącymi udział w realizacji polityki rozwoju na szczeblu regionalnym, w celu monitorowania i oceny całości interwencji publicznej, mającej wpływ terytorialny. Mając na uwadze powyższe, Zarząd Województwa Śląskiego w 2011 r. podjął decyzję o utworzeniu w ramach Wydziału Planowania Strategicznego i Przestrzennego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Referatu pn. *Regionalne Centrum Analiz Strategicznych* (SP RCAS), który pełni funkcję *Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.* SP RCAS wraz z właściwymi referatami w Wydziale Rozwoju Regionalnego oraz Wydziale Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, tworzy strukturę sieciową.

W toku prac nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (dalej: RPO WSL 2014-2020), jak również w kontekście przygotowywanego mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego, Zarząd Województwa Śląskiego podjął decyzję o konieczności powołania grupy roboczej ds. transportu dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020 – Uchwała Nr 452/237/IV/2013 z dnia 28.02.2013 r. W skład grupy roboczej weszli przedstawiciele Zarządu Województwa Śląskiego, Kolei Śląskich Sp. z o.o., przedstawiciel Zarządu Dróg Wojewódzkich, jak również przedstawiciele merytorycznych Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego: Komunikacji i Transportu, Planowania Strategicznego i Przestrzennego, Rozwoju Regionalnego oraz Publicznego Transportu Zbiorowego. Głównym zadaniem ww. grupy roboczej jest określenie kryteriów wyboru kluczowych inwestycji transportowych oraz przygotowanie list rankingowych projektów, wskazanych do realizacji z udziałem wsparcia środków wspólnotowych z poziomu krajowego oraz regionalnego w ramach Polityki Spójności na lata 2014-2020.

Efektem prac ww. grupy roboczej jest wypracowanie list rankingowych projektów przewidzianych do realizacji na poziomie regionalnym w ramach przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego, najistotniejszych projektów z zakresu infrastruktury drogowej, projektów drogowych (obwodnic) oraz projektów kolejowych jako rekomendacji do mandatu negocjacyjnego do Kontraktu Terytorialnego. W rezultacie, Zarząd Województwa Śląskiego podjął uchwałę ws. przyjęcia list najistotniejszych przedsięwzięć w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej do realizacji w województwie śląskim w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020 - Uchwała Nr 703/246/IV/2013 z dnia 4.04.2013 r.

Zgodnie z rekomendacją Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej ws. powołania w regionach Grup roboczych dla wsparcia przygotowania regionalnych programów operacyjnych finansowanych z polityki spójności, Zarząd Województwa Śląskiego podjął w tym zakresie niezbędne działania. Aby wykorzystać potencjał działającego w Województwie *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) oraz *Zespołu ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* (Zespół ds. opracowania RZPR) podjęto decyzję o rozszerzeniu bądź weryfikacji zakresu działania obu ciał, aktualizacji ich składu oraz konieczności nawiązania między nimi ściślejszej współpracy.

Zgodnie z Uchwałą Nr 1834/277/IV/2013 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 13.08.2013 r. do grona członków RFT dołączył przedstawiciel Stowarzyszenia Współpracy Regionalnej, natomiast skład stałych obserwatorów RFT został uzupełniony o przedstawicieli Sejmiku Województwa Śląskiego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Środowiska, a także kolejnych przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Ponadto, skład stałych obserwatorów został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, Pełnomocnika Marszałka ds. osób z niepełnosprawnościami , Pełnomocnika Marszałka ds. współpracy ze środowiskami kombatanckimi, Pełnomocnika Marszałka ds. Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera. Jednocześnie, Zarządzeniem Nr 00025/13 Marszałka Województwa Śląskiego z dnia 7.06.2013 r. skład Zespołu został uzupełniony o Pełnomocnika Marszałka ds. Organizacji Pozarządowych i Równych Szans, a także została zmieniona nazwa Zespołu. Ponadto, w kontekście zmiany lidera Subregionu Centralnego oraz powołania lidera dla tzw. „ZIT krajowego" w Uchwale Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2994/93/IV/2011, z dnia 3.11.2011 r. w sprawie powołania przedstawicieli subregionów do współpracy z *Zespołem ds. opracowania projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020* oraz do prac nad opracowaniem projektu ramowego zintegrowanego programu regionalnego, dokonano aktualizacji składu przedstawicieli subregionów - Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 1602/271/ IV/2013 z dnia 16.07.2013 r.

W efekcie, RFT oraz ww. Zespół w zmienionej nazwie na *Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, zawiązały współpracę na rzecz opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Współpraca z partnerami

Jednym z kluczowych elementów procesu programowania oraz zgodnie z podejściem opartym na partnerstwie i wielopoziomowym sprawowaniu rządów, w prace nad programem regionalnym po roku 2013 zostali włączeni partnerzy, w tym społeczno-gospodarczy.

Kierunkowymi kryteriami wyboru partnerów były:

- *status*, tzn. możliwość zakwalifikowania danego podmiotu do określonego w rozporządzeniu ogólnym typu partnera;

- *tematyczny zakres działania*, biorąc pod uwagę cele oraz planowany zakres interwencji w ramach programu regionalnego;
- *potencjał instytucjonalny partnerów*, tzn. wiedzę i doświadczenie dające gwarancję wysokiej jakości dialogu merytorycznego.

Realizacja zasady partnerstwa opiera się o wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przygotowane we współpracy z partnerami, a także akt delegowany Komisji Europejskiej w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Wybór partnerów bazował na doświadczeniach perspektywy 2007-2013 z funkcjonowania Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, Podkomitetu Monitorującego Program Operacyjny Kapitał Ludzki, jak również Komitetu Sterującego Regionalną Strategią Innowacji. W prace nad opracowaniem Programu zostali włączeni przedstawiciele strony rządowej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Wojewoda), Komisji Europejskiej, samorządowej (województwo, gminy, powiaty), gospodarczej (przedsiębiorstwa i ich zrzeszenia), naukowo-badawczej i rozwojowej (najważniejsze w regionie uczelnie wyższe oraz ośrodki naukowo-badawcze), społecznej (organizacje pozarządowe oraz związki zawodowe). Dobrym przykładem zinstytucjonalizowanej formy współpracy z ww. partnerami jest *Regionalne Forum Terytorialne*, jako platforma wymiany informacji i doświadczeń między aktorami polityki regionalnej z obszaru województwa śląskiego. Skład Forum został ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Już na pierwszym posiedzeniu członkowie Forum zostali poproszeni o deklarację, w zakresie jakiego zagadnienia chcieliby pracować podczas posiedzeń tematycznych, które przewiduje Regulamin Forum. W ramach kolejnych posiedzeń, prezentowano podstawy procesu programowania perspektywy 2014+, a także opracowane przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 (dalej: IZ RPO WSL) we współpracy z ww. partnerami, dokumenty programowe tj. odpowiednio *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* (dalej: Założenia), *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz kolejne wersje *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

Dużą rolę dla wypracowania bądź skonsultowania zakresu interwencji, typów beneficjentów w ramach poszczególnych celów tematycznych odegrały zorganizowane warsztaty z ekspertami. Do udziału w procesie przygotowania programu regionalnego zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego. Warsztaty zorganizowano dwukrotnie, tj. w celu konsultacji zapisów wspomnianych wyżej Założeń oraz w celu zaprezentowania *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*. Efektem prac warsztatowych było zweryfikowanie np.

zakresu wsparcia, typów projektów, katalogu beneficjentów oraz wypracowanie rekomendacji wobec rozwiązań proponowanych dla projektu RPO WSL 2014-2020, w tym również w kontekście opracowywanych dokumentów wdrożeniowych.

Należy podkreślić, że zgodnie z zasadą partnerstwa na każdym etapie opracowywania regionalnego programu operacyjnego po roku 2013, począwszy od czerwca 2012 r. kiedy Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR,* następnie *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* oraz kolejnych wersji przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w kwietniu 2013 r. *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020,* zapewniono możliwość zgłaszania uwag, komentarzy poprzez prowadzone przez IZ RPO WSL konsultacje społeczne ww. dokumentów. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych Założeń została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego oraz na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+, *Wstępnego Projektu* (…) dodatkowo na stronie internetowej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a w przypadku konsultacji społecznych kolejnych wersji projektu Programu również w dzienniku o zasięgu regionalnym. Ponadto, w ramach prowadzonych konsultacji społecznych IZ RPO WSL zorganizowała cykl spotkań i konferencji, skierowanych do wszystkich zainteresowanych osób czy podmiotów. Rejestracja uczestników na wspomniane wyżej wydarzenia odbywała się elektronicznie, poprzez zamieszczony na stronie internetowej formularz rejestracyjny. Należy podkreślić, że IZ RPO WSL dołożyła wszelkich starań, aby zapewnić szeroki dostęp do informacji nt. procesu przygotowania programu regionalnego, poprzez regularne zamieszczanie informacji na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). Wspomniane wyżej spotkania konsultacyjne organizowano we wszystkich subregionach, we współpracy z samorządami lokalnymi, tak aby zapewnić łatwy dostęp dla mieszkańców większych i mniejszych miast oraz wsi. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły osobiście wziąć udziału w konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL na lata 2014-2020, wersja 2.0., stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Ważnym narzędziem wzmacniającym współpracę z partnerami, które jednocześnie pozwoliło m.in. na diagnozę potrzeb występujących w województwie, okazało się uruchomienie *bazy PARTNER 3*, o czym mowa w dalszej części dokumentu. Warto w tym miejscu jednak podkreślić, że dostęp do bazy miały zarówno podmioty czy instytucje pełniące rolę Koordynatora bazy, jak również opcjonalnie tworzone konta Użytkownika (decyzja w tym zakresie należała do Koordynatora). Rola tego ostatniego była dość istotna ze względu na niekiedy ich lokalny charakter działania, co mogło przełożyć się na lepszą identyfikację potrzeb rozwojowych w województwie. Na uwagę zasługuje również stała współpraca IZ RPO WSL z

przedstawicielami subregionów, w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego w postaci Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych, np. poprzez konsultacje planowanego zakresu interwencji, która miałaby zostać objęta ww. instrumentami terytorialnymi, a także zaangażowanie przedstawicieli subregionów do prac w utworzonych w województwie gremiach tj. *Regionalnym Forum Terytorialnym* oraz *Zespole ds. opracowania ramowego zintegrowanego programu regionalnego na lata 2014-2020*. Należy podkreślić, że oprócz zacieśnionej współpracy z partnerami, wartością dodaną partnerstwa w przygotowaniu programu jest wypracowanie przy udziale partnerów list projektów strategicznych dla rozwoju województwa, w szczególności z zakresu działalności badawczo-rozwojowej, transportu, ochrony środowiska czy ochrony zdrowia, a także wypracowanie obszarów/zakresu wsparcia np. w ramach instrumentów terytorialnych tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych. Warto podkreślić, że partnerzy wykazali się dużym zaangażowaniem i chęcią współpracy przy opracowaniu Programu, również w kontekście zgłaszanych propozycji projektów. Szczegółowa lista partnerów biorących udział w przygotowaniu bądź konsultacjach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, znajduje się w części 10.3 Programu.

Zaangażowanie partnerów we wdrażanie, monitorowanie i ewaluację Programu

Korzystając z doświadczeń perspektywy 2007-2013, a także zgodnie z zapisami rozporządzenia ogólnego w celu monitorowania realizacji programu zostanie utworzony Komitet Monitorujący. W jego skład wejdą m.in. przedstawiciele wszelkich instytucji pośredniczących i przedstawicieli partnerów, tj. przedstawiciele właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji. Skład Komitetu zostanie ustalony z zachowaniem proporcji ilościowych wszystkich tych grup. Komitet Monitorujący będzie aktywnie włączony w realizację procesu ewaluacji programu, np. poprzez akceptację planu ewaluacji, jak również analizę postępu realizacji planu. W ramach prac Komitetu dyskutowane będą wyniki badań ewaluacyjnych oraz sposób ich wykorzystania. Dzięki udziałowi w procesie ewaluacji Komitetu Monitorującego, a w szczególności dzięki udziałowi jego członków reprezentujących partnerów społecznych, będzie zapewniona realizacja zasady partnerstwa w procesie ewaluacji. Jednocześnie, w kontekście wdrażania ZIT/RIT w prace Komitetu zostaną włączeni przedstawiciele Związku ZIT oraz przedstawiciele gmin realizujących RIT, którzy będą uczestniczyli w procesie przygotowania i akceptacji kryteriów wyboru projektów dla ZIT/RIT. W tym miejscu warto podkreślić, że w odniesieniu do kosztów operacyjnych funkcjonowania ZIT, planowane jest zaangażowanie środków Pomocy Technicznej w ramach programu krajowego, natomiast w przypadku RIT zaangażowanie środków pomocy technicznej RPO WSL 2014-2020. W kontekście oceny postępu prowadzonej polityki regionalnej oraz oceny raportów, wniosków i rekomendacji nt kierunków rozwoju województwa śląskiego i usprawnienia procesu zarządzania, wdrażania, monitorowania, ewaluacji wykorzystany zostanie potencjał funkcjonującego w regionie

Regionalnego Forum Terytorialnego. Ponadto, w celu sprawnego i efektywnego wdrażania RPO WSL na lata 2014-2020[116] w ramach IZ RPO WSL planowane jest utworzenie grup roboczych, w skład których wejdą przedstawiciele właściwych wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, merytorycznie odpowiedzialnych za wdrażanie Programu oraz przedstawiciele Instytucji Pośredniczących.

Opis najistotniejszych przedsięwzięć, podjętych w kierunku opracowania Programu

Jednym z pierwszych kroków w ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* było uruchomienie 15.12.2011 r. *bazy PARTNER 3*, jako elektronicznego narzędzia, pomocnego w diagnozie potrzeb rozwojowych województwa śląskiego oraz identyfikacji przedsięwzięć (infrastrukturalnych oraz o charakterze społecznym) o strategicznym znaczeniu dla rozwoju regionu, które byłyby przewidziane do realizacji po 2013 roku. Propozycje projektów zgłaszane były w ramach 11 celów tematycznych, wynikających z rozporządzenia ogólnego. Zaproszenie do składania propozycji przedsięwzięć zostało skierowane do jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, parków przemysłowych, izb, inkubatorów przedsiębiorczości, klastrów oraz Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Zgodnie z założeniami funkcjonowania *bazy PARTNER 3*, każda z zaproszonych jednostek miała możliwość wytypowania osoby do pełnienia funkcji Koordynatora, którego zadaniem było zgłaszanie projektów do bazy. W okresie działania bazy, tj. od 15.12.2011 r. do 30.06.2012 r. zostało zgłoszonych 1 325 projektów, na łączną kwotę 12 248 529 593 zł.

Należy podkreślić, że IZ RPO WSL przeprowadziła analizę wszystkich projektów zgłoszonych do *bazy PARTNER 3*, pod względem ich strategicznego znaczenia dla rozwoju województwa śląskiego. W efekcie, do każdej jednostki, która złożyła propozycję projektu zostało skierowane osobne pismo, w którym wskazano charakter projektu/projektów tj. jego/ich przewidywany zasięg oddziaływania (lokalny, regionalny) wraz z informacją, czy dany projekt/projekty będzie mógł być rekomendowany jako projekt strategiczny dla rozwoju województwa śląskiego, czy taki, który mógłby ubiegać się o dofinansowanie w ramach ścieżki konkursowej programu regionalnego po 2013 r., z zastrzeżeniem, jeśli wpisze się w kryteria ogłaszanych naborów. Jednocześnie, IZ RPO WSL poinformowała ww. jednostki, że ostateczna decyzja co do uznania danego projektu za strategiczny dla rozwoju województwa, zostanie podjęta przez Zarząd Województwa Śląskiego na dalszym etapie, po przeprowadzeniu konsultacji społecznych.

Równolegle do toczącej się debaty nt. przyszłości Polski, w kontekście negocjacji pakietu legislacyjnego Polityki Spójności na lata 2014-2020, Zarząd Województwa Śląskiego podjął działania zmierzające do opracowania dokumentu, który otworzyłby debatę nt. przyszłości województwa śląskiego, w kontekście nadchodzącej perspektywy finansowej 2014-2020. W efekcie, 5.06.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-*

[116] W zakresie inwestycji finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

2020, finansowanego z EFRR (dalej: Założenia) - Uchwała Nr 1536/157/IV/2012. Objęły one swym zakresem najważniejsze wnioski płynące z analizy społeczno-gospodarczej województwa śląskiego, pożądane kierunki rozwoju województwa, a także potencjalne obszary do wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Warto podkreślić, że w opracowanym dokumencie wykorzystano również wyniki analiz propozycji projektów zgłoszonych do *bazy PARTNER 3*. W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu Założeń rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.06.2012 r. do 20.07.2012 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 300 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Jej efektem było opublikowanie najczęściej formułowanych uwag w formie bloków tematycznych na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+.

W ramach przygotowań do opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano również cykl spotkań i warsztatów poświęconych wizji rozwoju województwa śląskiego, w kontekście perspektywy finansowej 2014-2020.

Warsztaty z Ekspertami

W celu konsultacji zapisów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR* pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, energetyki, środowiska, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, pomocy społecznej. Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o ich pogrupowaniu w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Nazwa panelu	Moderator	Data
1.	Technologie informacyjno-komunikacyjne, transport i gospodarka niskoemisyjna	dr Krzysztof Wrana	25.06.2012 r.
2.	Innowacje, rozwój sektora B+R i gospodarki	prof. zw. dr hab. Andrzej Klasik	27.06.2012 r.
3.	Środowisko i przestrzeń	mgr inż. Jan Bondaruk	2.07.2012 r.
4.	Integracja społeczna, edukacja i rewitalizacja	dr Krzysztof Wrana	4.07.2012 r.

Spotkania subregionalne poświęcone aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”* na rzecz nowej Polityki Spójności 2014-2020

Na podstawie art. 12 a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz. U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1590 z późn. zm.) Sejmik Województwa Śląskiego dnia 13.02.2012 r. podjął Uchwałę Nr IV/18/3/2012 w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”*. W ramach prac związanych z aktualizacją *Strategii*, a także przygotowań do perspektywy 2014-2020, zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Podczas spotkań zaprezentowano m.in. przebieg prac nad założeniami dla *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*. Wnioski ze spotkań stanowiły wkład do aktualizowanego dokumentu *Strategii „Śląskie 2020”*, a także stanowiły podstawę do dalszej dyskusji na temat nowej perspektywy finansowej. W efekcie prowadzonych prac, dnia 1.07.2013 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął *Strategię Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”* - Uchwała Nr IV/38/2/2013. Dokument wyznacza najważniejsze wyzwania rozwojowe oraz cele strategiczne regionu, a także stanowi podstawę polityki rozwoju województwa śląskiego w perspektywie do roku 2020.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
2.	21.06.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
3.	26.06.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
4.	28.06.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Ponadto, w ramach cyklu spotkań subregionalnych poświęconych opracowaniu *Strategii „Śląskie 2020+”*, zorganizowano warsztaty obejmujące swym zakresem zagadnienia związane z wyznaczeniem obszarów strategicznej interwencji (dalej: OSI), które zostały zdefiniowane w dokumentach rządowych i planowanych do wyznaczenia, w ramach nowej odsłony strategii rozwoju województwa. Celem spotkań była weryfikacja wyznaczonych kierunków działań oraz określenie miejsca i znaczenia każdego z czterech Subregionów w poszczególnych celach i kierunkach rozwoju województwa śląskiego. Do udziału w warsztatach zostali zaproszeni przedstawiciele Subregionów.

Poniżej zamieszczono harmonogram warsztatów:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	25.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Zachodni
2.	26.09.2012 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
3.	27.09.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Południowy
4.	28.09.2012 r.	Śląski Urząd Wojewódzki	Centralny

Spotkanie poświęcone wsparciu sektora MŚP, w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*

W zorganizowanym w dniu 18.09.2012 r. spotkaniu uczestniczyło 25 zaproszonych przedstawicieli środowiska MŚP, w tym izb gospodarczych, stowarzyszeń zrzeszających przedsiębiorców, jak również przedstawicieli Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości[117]. Celem spotkania było zweryfikowanie propozycji typów działań, projektów, katalogu beneficjentów, zaprezentowanych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR,* prezentacja wyników konsultacji społecznych ww. dokumentu, jak również wyników warsztatów eksperckich, przeprowadzonych przez Wydział Rozwoju Regionalnego w czerwcu 2012 r.

Spotkania subregionalne związane z pracami nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego 2014-2020*

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, było zorganizowanie spotkań z przedstawicielami Subregionów w kontekście zamiaru kontynuacji podejścia terytorialnego, w postaci ścieżki pozakonkursowej – Programów Rozwoju Subregionów, zastosowanego w *Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2007-2013*. Podczas spotkań zaprezentowano stan wdrażania Programów Rozwoju dla każdego z Subregionów, jednocześnie w kontekście perspektywy 2014-2020 przedstawiono i przedyskutowano m.in. zagadnienia związane z koniecznością opracowania przez każdy Subregion *Strategii Rozwoju Subregionu*, jak również funkcjonowania przyszłych Programów Rozwoju Subregionów. Ponadto, omówiono założenia polityki spójności po roku 2013 i *Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020*, w tym propozycje kierunków wsparcia, zastosowanie mechanizmu ring-fencing'u oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFRR:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	9.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy

[117] Pełniącego zadania Instytucji Pośredniczącej II Stopnia w ramach RPO WSL 2007-2013.

2.	10.10.2012 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	11.10.2012 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	15.10.2012 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny

Cykl warsztatów subregionalnych, w kontekście wsparcia z EFS

W celu uzyskania eksperckich rekomendacji założeń dotyczących zakresu wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014-2020, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych Subregionów województwa śląskiego zorganizowano dodatkowy cykl warsztatów.

Warsztaty realizowane były w czterech grupach tematycznych, zgodnych z obszarami wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, tj. edukacja, integracja społeczna, rynek pracy oraz adaptacyjność. W pracach uczestniczyli przedstawiciele samorządów lokalnych, w tym przedstawiciele jednostek prowadzących działalność w ramach wymienionych wyżej obszarów wsparcia, przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, agencji rozwoju lokalnego, regionalnych izb gospodarczych.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań subregionalnych:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	19.10.2012 r.	Mikołów	Centralny
2.	22.10.2012 r.	Żory	Zachodni
3.	24.10.2012 r.	Częstochowa	Północny
4.	30.10.2012 r.	Bielsko-Biała	Południowy

Spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, w kontekście wsparcia ze środków EFRR i EFS

W ramach prac nad opracowaniem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* zorganizowano spotkania z liderami Programów Rozwoju Subregionów, które odbyły się w terminach 10.09.2012 r. oraz 14.11.2012 r. Ich celem było omówienie kwestii związanych z kształtem Programów Rozwoju Subregionów po roku 2013, również w kontekście nowego instrumentu wsparcia tj. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Spotkanie z przedstawicielami Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi

W kontekście konferencji pn. *W drodze do niskoemisyjnej gospodarki – szanse wykorzystania funduszy unijnych w latach 2014-2020 dla Województwa Śląskiego* zorganizowanej w dniu 19.11.2012 r. przez Samorząd Województwa Śląskiego wraz z TAURON Polska Energia S.A. w dniu 20.11.2012 r. zorganizowano spotkanie, na które zaproszono przedstawiciela Europejskiego Banku Inwestycyjnego, przedstawicieli Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Instytucji Zarządzających Regionalnymi Programami Operacyjnymi oraz przedstawicieli

Tauron Polska Energia S.A. Celem spotkania było omówienie kwestii związanych z gospodarką niskoemisyjną we wszystkich sektorach w kontekście pakietu energetyczno-klimatycznego UE oraz zaprezentowanie propozycji linii demarkacyjnej w ramach programów operacyjnych po roku 2013.

Ankieta

Jednym z najważniejszych działań podjętych w ramach prac nad *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, było przesłanie do wszystkich gmin i powiatów z terenu województwa śląskiego *Ankiety*.

Jej celem była ocena trafności i zasadności propozycji działań i typów projektów zawartych w *Założeniach do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*, wskazanie najistotniejszych dla danej jednostki samorządu terytorialnego priorytetów inwestycyjnych, możliwych do realizacji po roku 2013 w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego wraz z określeniem propozycji działań i typów projektów, które nie zostały ujęte w Założeniach, a które mogłyby okazać się istotne w ramach realizacji danego celu tematycznego. Ponadto, zaproszone do udziału w *Ankiecie* jednostki zostały poproszone o wskazanie tzw. *specjalizacji subregionalnych,* tzn. typów działań, projektów, które mogłyby być realizowane w ramach Programów Rozwoju Subregionów po 2013 roku, a także o wskazanie projektów kluczowych dla rozwoju danej jednostki, których realizacja planowana jest w ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Ww. jednostki zostały również poproszone o wskazanie w ramach danego Subregionu typów projektów, które powinny być zaprogramowane ze szczególnym uwzględnieniem kwestii komplementarności Europejskiego Funduszu Społecznego względem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W *Ankiecie* zostały poruszone również kwestie związane z instrumentami terytorialnymi po roku 2013, tj. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (dalej: ZIT) czy rozwój lokalny kierowany przez społeczność (dalej: RLKS), w kontekście możliwości ich zastosowania w danym Subregionie.

Warsztaty wewnętrzne, w kontekście wsparcia ze środków EFS

W dniach 30.11.2012 r. do 1.12.2012 r. Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego zorganizował warsztaty wewnętrzne z udziałem przedstawicieli: Wydziału Rozwoju Regionalnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, poświęconych pracom nad doprecyzowaniem typów projektów oraz potencjalnych beneficjentów i grup docelowych, a także kwestiom komplementarności z EFRR.

Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań, a także mając na uwadze stopień zaawansowania prac nad przygotowaniem *Założeń Umowy Partnerstwa*, 21.12.2012 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Wstępny projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: Wstępny projekt RPO WSL 2014-2020) oraz *Strategiczne kryteria wyboru projektów indywidualnych do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Zgodnie z sugestią Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zawartą w pierwszym projekcie *Założeń Umowy Partnerstwa* odnośnie układu programów operacyjnych po roku 2013, podjęto decyzję o przygotowaniu dokumentu obejmującego współfinansowanie ze środków zarówno Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej: EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej: EFS). Dokument powstał w oparciu o zapisy zawarte w przedstawionym przez Komisję Europejską pakiecie legislacyjnym dla polityki spójności na lata 2014-2020 wraz ze zmianami, wynikającymi z kolejnych etapów negocjacyjnych. W pracach nad Wstępnym projektem RPO WSL 2014-2020 uwzględniono dokumenty unijne i krajowe o charakterze strategicznym, tj.: *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu „Europa 2020*", *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności, Strategia Rozwoju Kraju Polska 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Przy wyznaczaniu obszarów wsparcia wzięto pod uwagę wyniki prac nad aktualizowaną w tym czasie *Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020"*. Na etapie przygotowania Wstępnego projektu RPO WSL 2014-2020, IZ RPO WSL wykorzystała również uwagi, które zostały zgłoszone podczas konsultacji dokumentu pn. *Założenia do przyszłego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, finansowanego z EFRR*. Należy podkreślić, że uwagi wykorzystano w sposób, na jaki pozwolił stan prac oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Warte zaznaczenia jest, że Marszałek Województwa Śląskiego wystosował do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego postulat odnośnie przygotowania w regionie dwóch Regionalnych Programów Operacyjnych finansowanych odrębnie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), proponując pozostawienie regionom możliwości wyboru programu mono- lub dwufunduszowego w zależności od przeprowadzonych prac analitycznych, w tym także analizy ex-ante.

W ramach realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu *Wstępnego projektu RPO WSL na lata 2014-2020* rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 11.01.2013 r. do 08.02.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano ponad 700 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Mając na uwadze, że w tym czasie nadal trwały prace nad ostatecznym kształtem pakietu legislacyjnego na lata 2014-2020, w tym również linii demarkacyjnej, IZ RPO WSL uwzględniła uwagi w zakresie, w jakim było to możliwe. Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele urzędów gmin, starostw powiatowych,

organizacji pozarządowych, w tym działających na rzecz równości szans i niedyskryminacji, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, instytucji otoczenia biznesu, osób prywatnych, uczelni wyższych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach przygotowań regionu do nowej perspektywy było zorganizowane w dniach 31.01.2013 r. – 1.02.2013 r. rocznego spotkania bilateralnego, w którym uczestniczyli m.in. przedstawiciele Komisji Europejskiej, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz IZ RPO WSL. Jednym z elementów spotkania było omówienie przygotowań do nowego okresu programowania, w tym zaprezentowanie kwestii związanych z aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego* „*Śląskie 2020*". Ponadto, zaprezentowano założenia Wstępnego projektu RPO WSL 2014-2020, w tym propozycję zastosowania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

W kontekście prac nad RPO WSL 2014-2020, w zakresie instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – IZ RPO WSL zorganizowała spotkanie robocze z przedstawicielami Subregionów (Północnego, Południowego, Centralnego i Zachodniego), Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (KZK GOP), Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, które odbyło się dnia 8.03.2013 r. Celem spotkania było przedstawienie przez IZ RPO WSL aktualnego stanu wdrażania Programów Rozwoju Subregionów w perspektywie 2007-2013, jak również prezentacja propozycji działań, które miałyby zostać objęte instrumentem ZIT po roku 2013. Ponadto, omówiono kwestie formalno-prawne funkcjonowania ZIT, konieczność powołania Związku ZIT oraz przygotowania Programu działań ZIT. Podczas spotkania przedstawiono również wstępne propozycje algorytmu podziału środków w ramach ZIT.

Dodatkowo, w dniu 14.03.2013 r. zorganizowano spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, podczas którego zaprezentowano koncepcję programowania i wdrażania instrumentu ZIT w województwie śląskim w oparciu o cztery subregiony. Poruszona została również kwestia zasad funkcjonowania ZIT na terenie subregionu centralnego, finansowanego ze środków krajowych w ramach rezerwy programowej.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

W następstwie wymienionych wyżej działań oraz w kontekście stanu prac nad przygotowaniem okresu programowania 2014-2020, 16.04.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020* (dalej: projekt RPO WSL 2014-2020) - Uchwała Nr 3620/219/IV/2012. Projekt powstał w oparciu o zarys Wstępnego projektu RPO WSL 2014-2020, przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego w grudniu 2012 r., a także ustalenia dotyczące nowej perspektywy finansowej, dokonane przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Na podstawie art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL 2014-2020

rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.04.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano 1 148 uwag, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL.

Wśród uwag pojawiły się takie, które mogły zostać uwzględnione w kolejnym projekcie programu regionalnego lub opracowywanych przez IZ RPO WSL dokumentów uszczegółowiających, m.in. kwestia uwzględnienia wsparcia infrastruktury kształcenia zawodowego prowadzonego w szkołach przysposabiających do zawodu (kształcenie specjalne), wsparcia infrastruktury zdrowia, wsparcia dróg powiatowych, wsparcia modernizacji energetycznej w formie dotacji, możliwość wsparcia rozwoju istniejących inkubatorów przedsiębiorczości, rezygnacja z wyszczególnienia osobnego Priorytetu dotyczącego instrumentów finansowych, w przypadku działań dotyczących efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej uwzględnienie przedsiębiorców w katalogu beneficjentów, w zakresie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego i efektywnego wykorzystania zasobów uwzględnienie wsparcia dla terenów cennych przyrodniczo oraz budowy instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Jednocześnie pojawiły się uwagi, których nie można było uwzględnić z uwagi z jednej strony na planowany podział interwencji Funduszy[118] na poziom krajowy i regionalny, a z drugiej strony ze względu na stan prac (również w kontekście listy wskaźników) oraz ustaleń dotyczących nowej perspektywy finansowej, dokonanych przez Komisję Europejską oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, organizacji, w tym międzynarodowych działających na rzecz ochrony środowiska, szkół, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania, ministerstw, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej i niezespolonej administracji rządowej w województwie, wojewody, przedsiębiorców, ośrodków lecznictwa, podmiotów zajmujących się opieką hospicyjną, gminnych ośrodków kultury, osób prywatnych, instytutów badawczo-rozwojowych, organizacji zarządzających lasami, instytucji turystyczno-kulturalnych.

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji projektu RPO WSL 2014-2020 było zorganizowanie w dniu 6.05.2013 r. konferencji otwierającej konsultacje społeczne projektu RPO WSL 2014-2020. W ramach spotkania, z jednej strony przedstawiono m.in. podstawy procesu programowania perspektywy finansowej 2014-2020, w tym wyzwania

[118] Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych.

stojące przed Europą w celu zapewnienia rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu. Z drugiej strony, zaprezentowano założenia projektu RPO WSL 2014-2020 wraz z informacją w jaki sposób i w jakim terminie można zgłaszać uwagi, komentarze, sugestie do ww. dokumentu. Ponadto, zaprezentowano harmonogram dalszych prac nad opracowaniem RPO WSL 2014-2020. Wśród ponad 150 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. jednostek samorządu terytorialnego, uczelni wyższych, szpitali, partnerów społeczno-gospodarczych, osoby prywatne, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym na obszarze województwa śląskiego, policji, placówek medycznych.

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkania subregionalne

W celu prezentacji założeń projektu RPO WSL 2014-2020, w tym omówienia kwestii formalno-prawnych związanych ze stosowaniem instrumentu terytorialnego - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) - w ramach programu regionalnego po roku 2013 zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Dodatkowo, w kontekście wsparcia w ramach ZIT poinformowano o trwających pracach nad opracowaniem wytycznych pn. „*Zasady uwzględniania wymiaru terytorialnego w ramach RPO WSL 2014-2020 w kontekście realizacji ZIT*”, które będą podlegały konsultacjom z Subregionami. Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się reprezentanci m.in. jednostek samorządu terytorialnego, szpitali, szkół, przedsiębiorstw zajmujących się komunikacją i transportem na obszarze województwa śląskiego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	22.04.2013 r.	Urząd Miasta w Częstochowie	Północny
2.	24.04.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	Zachodni
3.	08.05.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
4.	17.05.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny

Spotkanie Zespołu ds. opracowania Ramowego Zintegrowanego Programu Regionalnego na lata 2014-2020

W zorganizowanym w dniu 10.05.2013 r. trzecim spotkaniu Zespołu ds. opracowania RZPR uczestniczyli przedstawiciele Subregionów, Wydziałów i jednostek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego. Celem spotkania z jednej strony była prezentacja projektu RPO WSL 2014-2020, a z drugiej przedstawienie koncepcji funkcjonowania instrumentu Zintegrowanych

Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w przyszłej perspektywie finansowej, a także dyskusja nad założeniami projektu Programu.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 15.05.2013 r. czwartego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono założenia projektu programu regionalnego po roku 2013, a także zaprezentowano listę propozycji projektów kluczowych wraz z kryteriami ich wyboru. Ponadto, przedstawiono stan prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego* „*Śląskie 2020*" wraz ze wskazaniem harmonogramu dalszych działań w tym zakresie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, uczelni wyższych, służby więziennej, Sejmiku Województwa Śląskiego, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, Kuratorium oświaty, Urzędu Statystycznego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Warsztaty z Ekspertami

W kontekście przyjętego przez Zarząd Województwa Śląskiego „*Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*" i prowadzonych konsultacji społecznych ww. dokumentu oraz w celu weryfikacji zapisów pod względem ich adekwatności, trafności w zakresie m.in. typów projektów, beneficjentów zorganizowano warsztaty, na które zostali zaproszeni eksperci m.in. z dziedziny B+R, innowacji, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, energetyki, środowiska, zrównoważonego rozwoju, transportu, edukacji, technologii informacyjno-komunikacyjnych, włączenia społecznego, rewitalizacji, równouprawnienia i niedyskryminacji, współpracy z organizacjami pozarządowymi, dialogu obywatelskiego oraz sfery działalności pożytku publicznego.

Mając na uwadze zakres tematyczny i specyfikę każdego z ww. zagadnień, podjęto decyzję o pogrupowaniu ich w bloki tematyczne i organizacji spotkań w zakresie każdego z bloków.

Poniżej zamieszczono harmonogram przeprowadzonych warsztatów:

Lp.	Panel tematyczny w zakresie Priorytetu[119]	Moderator	Data
1.	Nowoczesna gospodarka, Cyfrowe śląskie, Wzmocnienie konkurencyjności MŚP, Regionalny rynek pracy oraz Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	dr Krzysztof Wrana	23.05.2013 r.
2.	Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna oraz Ochrona środowiska naturalnego i efektywne wykorzystanie zasobów	pracownicy Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego	23.05.2013 r.
3.	Włączenie społeczne oraz Rewitalizacja	Dagmara Mliczyńska-Hajda	23.05.2013 r.

[119] Wynikający z „*Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*".

4.	Wzmocnienie potencjału edukacyjnego oraz Infrastruktura edukacyjna	dr Artur Ochojski	23.05.2013 r.
5.	Regionalny rynek pracy	dr Sławomir Sitek	23.05.2013 r

Podczas warsztatów zgłaszano komentarze, zapytania do zaproponowanego katalogu beneficjentów czy planowanych kierunków działań w ramach poszczególnych Priorytetów projektu RPO WSL 2014-2020. W efekcie, pozwoliło to na szczegółowe omówienie zakresu wsparcia, wyjaśnienie wątpliwości, przeformułowanie lub uzupełnienie brakujących zapisów. Należy zauważyć, że projekt RPO WSL 2014-2020 spotkał się z aprobatą wśród zaproszonych ekspertów. W odniesieniu do zaproponowanego katalogu działań, w zakresie w jakim mają one służyć realizacji określonych celów, nie wskazano na konieczność diametralnych zmian.

W ramach podsumowania konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020 prowadzonych w okresie od 19.04.2013 r. do 24.05.2013 r. oraz na podstawie art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz. 712 z późn. zm.), 24.06.2013 r. IZ RPO WSL opublikowała listę zgłoszonych uwag do projektu Programu wraz z ustosunkowaniem się do nich, która została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

Algorytm podziału środków w ramach projektu RPO WSL 2014-2020

Jednym z ważniejszym etapów przygotowania programu regionalnego po roku 2013, w kontekście instrumentu terytorialnego ZIT było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego *Algorytmu podziału środków w ramach puli podstawowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przeznaczonych na realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w poszczególnych subregionach* – Uchwała Nr 1276/261/IV/2013 z dnia 11.06.2013 r. Algorytm podziału środków uwzględniał następujące czynniki: ludność, Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopę bezrobocia rejestrowanego, a także średni poziom Produktu Krajowego Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w euro dla krajów Unii Europejskiej, średnią wysokość stopy bezrobocia w województwie śląskim.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania programu regionalnego po roku 2013, było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0*. – Uchwała Nr 1465/266/IV/2013 z dnia 25.06.2013 r. (dalej: projekt RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0.). W stosunku do pierwszej wersji projektu RPO WSL 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. w ramach Priorytetu VI *Transport* rozszerzono zakres wsparcia o projekty dotyczące budowy i przebudowy dróg powiatowych stanowiących połączenie z siecią TEN-T (ścieżka konkursowa), podjęto decyzję o rezygnacji z rankingowania projektów kluczowych drogowych oraz podziału na listę podstawową i rezerwową (w efekcie, o możliwości dofinansowania będzie decydował stopień gotowości projektów do realizacji). Jednocześnie, w ramach Priorytetu VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* obszary przewidziane do wsparcia uzupełniono o te dotyczące profilaktyki zdrowotnej (ścieżka konkursowa), natomiast w ramach Priorytetu X *Rewitalizacja* obszar wsparcia rozszerzono o infrastrukturę zdrowia (ścieżka projektów kluczowych). Ponadto, podjęto decyzję o rezygnacji z programowania odrębnych priorytetów dedykowanych instrumentom inżynierii finansowej, w efekcie taka forma wsparcia przewidziana jest w ramach właściwych Priorytetów. IZ RPO WSL poinformowała również, że konsultacje drugiej wersji projektu RPO WSL 2014-2020 zostaną przeprowadzone równolegle do konsultacji prognozy oddziaływania na środowisko w III kwartale 2013 roku.

Zgodnie z art. 19a pkt. 1 i 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz w celu realizacji zasady partnerstwa wraz z publikacją informacji o przyjęciu projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0. rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 5.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 5.08.2013 r. W ramach konsultacji społecznych nadesłano 257 uwag, w tym 164 uwagi zgłoszone za pomocą formularza elektronicznego, które zostały poddane gruntownej analizie przez IZ RPO WSL. Wśród najczęściej pojawiających się uwag znalazły się m.in. te dotyczące nieuwzględnienia w zapisach projektu Programu Celu tematycznego 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem*, infrastruktury tramwajowej, infrastruktury kultury, modernizacji dźwigów tramwajowych, brak wsparcia dla placówek kształcenia ustawicznego. Ponadto, partnerzy zgłosili wiele postulatów m.in. uwzględnienie projektów z zakresu dróg powiatowych w ścieżce pozakonkursowej, rozszerzenie zakresu interwencji w obszarze zdrowia o zdrowie psychiczne, zgłoszono nowe propozycje projektów z dziedziny zdrowia do objęcia ścieżką pozakonkursową, postulowano uwzględnienie działań polegających na tworzeniu i/lub rozwoju ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i

ustawicznego lub innych jednostek organizacyjnych realizujących zadania zbieżne z ckziu, rozszerzenie zakresu wsparcia o infrastrukturę kształcenia ogólnego, specjalnego, zmiany co do wysokości alokacji przeznaczonej na pomoc techniczną, instrumenty inżynierii finansowej, ścieżkę pozakonkursową, a także rozszerzenie zakresu wsparcia w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych o projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, kultury i dziedzictwa kulturowego, dróg powiatowych. Wśród podmiotów, które zgłosiły swe spostrzeżenia, komentarze znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji ekologicznych, organizacji pożytku publicznego, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, przedsiębiorstw zajmujących się transportem zbiorowym w województwie śląskim, zespolonej administracji rządowej w województwie, Sejmiku Województwa Śląskiego, związku zawodowego, przedsiębiorców, administracji rządowej, ośrodków lecznictwa, osób prywatnych, domu pomocy społecznej. Zgodnie z art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych drugiej wersji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko*, o czym mowa w dalszej części dokumentu.

Równolegle do prac związanych z przygotowaniem programu regionalnego po 2013 roku, podjęto działania zmierzające do opracowania projektu dokumentu uszczegółowiającego zapisy projektu RPO WSL 2014-2020, obejmującego swym zakresem m.in. propozycję katalogu beneficjentów czy przykładowych typów projektów. W efekcie, 9.07.2013 r. Zarząd Województwa Śląskiego przyjął dokument pn. *Projekt Szczegółowego Opisu Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 1.0.* - Uchwała Nr 1553/269/IV/2013 oraz *Projekt Szczegółowego Opisu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 w części współfinansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego* - Uchwała Nr 1547/269/IV/2013. Dodatkowo, oba dokumenty zostały poddane konsultacjom społecznym, które trwały od 30.07.2013 r. do 31.08.2013 r. Informacja o rozpoczęciu procesu konsultacji została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim).

W celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0 zorganizowano cykl spotkań w celu omówienia założeń programu regionalnego po roku 2013:

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W celu zaprezentowania projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0. oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*, 7.08.2013 r. zorganizowano spotkanie

Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020, w zaktualizowanym uprzednio składzie. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. Subregionów, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

Spotkanie IZ RPO WSL z przedstawicielami Subregionów

W kontekście przygotowywanych przez Subregiony Strategii rozwoju dla każdego z Subregionów oraz propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, 14.08.2013 r. zorganizowano spotkanie z liderami Subregionów, podczas którego omówiono kryteria oceny Strategii rozwoju Subregionu oraz list wstępnych propozycji projektów. Jednocześnie, omówiono główne wnioski płynące z oceny ww. strategii i list projektów oraz przedstawiono główne uwagi do ww. dokumentów.

Spotkania subregionalne, w ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020

W ramach konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0. oraz w celu zaprezentowania *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego* zorganizowano cykl spotkań z przedstawicielami Subregionów. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert Łukasz Szkudlarek,* w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020*.

Wśród osób biorących udział w spotkaniach znaleźli się przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, powiatowych urzędów pracy, przedsiębiorstw zajmujących się transportem w województwie, uczelni wyższych, lokalnych grup działania, organizacji pozarządowych w tym również zajmujących się opieką hospicyjną czy kwestiami społecznej odpowiedzialności biznesu, przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu, placówek wychowania przedszkolnego, instytucji kultury, regionalnych ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego, miejskiego zarządu oświaty, ośrodków pomocy społecznej, domu pomocy społecznej, ośrodka terapii i rehabilitacji dzieci i młodzieży, ośrodków lecznictwa, ośrodka ruchu drogowego, instytucji zajmujących się zbiórką żywności, centrum pomocy rodzinie, agencji zatrudnienia, ośrodka sportu i rekreacji, centrum integracji społecznej, centrum inicjatyw społecznych, osoby fizyczne, instytucji ubezpieczeniowych, jednostek badawczo-rozwojowych, związku zawodowego.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	21.08.2013 r.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	Południowy
2.	23.08.2013 r.	Urząd Miasta Częstochowy	Północny
3.	26.08.2013 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Centralny
4.	29.08.2013 r.	Rybnicki Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny Uniwersytetu Ekonomicznego	Zachodni

Konferencja dla przedsiębiorców

W kontekście planowanego wsparcia przedsiębiorczości, a zarazem w ramach prowadzonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0., 2.09.2013 r. zorganizowano konferencję właśnie dla tej grupy potencjalnych beneficjentów. Podczas spotkania przedstawiciele Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach omówili dotychczasowe doświadczenia instytucji wdrażających instrumenty dla przedsiębiorców w regionie. Dodatkowo, przedstawiciele IZ RPO WSL przedstawili założenia projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0. wraz z projektem dokumentów uszczegółowiających RPO WSL, w zakresie obszarów wsparcia dedykowanych dla przedsiębiorców. Ponadto, przedstawiciel Ministerstwa Rozwoju Regionalnego omówił przewidywany podział interwencji na poziomie krajowym i regionalnym w obszarze przedsiębiorczości oraz przedstawił założenia *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*, który będzie wdrażany na poziomie krajowym. Wśród osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedsiębiorcy, osoby fizyczne, przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, ośrodka pomocy społecznej, uczelni wyższych, parków naukowo-technologicznych, instytucji otoczenia biznesu, radia i telewizji, wojewódzkiego urzędu pracy.

Konferencja konsultacyjna projektu RPO WSL 2014-2020

Jednym z ważniejszych wydarzeń w ramach procesu konsultacji społecznych programu regionalnego po roku 2013 było zorganizowanie w dniu 4.09.2013 r. konferencji konsultacyjnej projekt RPO WSL 2014-2020 wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko RPO WSL na lata 2014-2020*. Podczas spotkania zaprezentowano *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0.* wraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz z *Projektem Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, do udziału w przedmiotowych spotkaniach został zaproszony przedstawiciel firmy *ekovert Łukasz Szkudlarek* w celu prezentacji *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020*.

Wśród 102 osób biorących udział w konferencji znaleźli się przedstawiciele m.in. przedsiębiorców, powiatowych urzędów pracy, osoby fizyczne, centrów inicjatyw lokalnych, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa zajmującego się transportem w województwie, parku naukowo-

technologicznego, zespolonej administracji rządowej w województwie, organizacji pozarządowych, ośrodka pomocy społecznej, ośrodków lecznictwa, centrum inicjatyw lokalnych, instytutu badawczego. Ponadto, dla osób, które z różnych przyczyn nie mogły wziąć udziału w konferencji osobiście stworzono możliwość transmisji wydarzenia poprzez łącza internetowe. Na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 zamieszczono aplikację umożliwiającą transmisję wydarzenia na żywo.

Warsztaty subregionalne w kontekście Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście instrumentu terytorialnego – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) – w tym konieczności przygotowania przez jednostki samorządu terytorialnego propozycji projektów do objęcia instrumentem ZIT, zorganizowano warsztaty, których celem było wypracowanie wspólnej koncepcji modelowych projektów w zakresie rewitalizacji i edukacji. Ponadto, w ramach warsztatów omówiono dobre praktyki w zakresie rewitalizacji społeczno – gospodarczej i realizacji przedsięwzięć partnerskich, a także przedstawiono zakres działań w zakresie instrumentu ZIT w obszarze rewitalizacji i edukacji. W części warsztatowej spotkania uczestnicy zostali podzieleni na dwie grupy tematyczne tj. dotyczącą rewitalizacji i edukacji. Celem pierwszej grupy warsztatowej było wypracowanie modelowych rozwiązań pomocnych w procesie opracowania i realizacji procesu rewitalizacji społeczno-gospodarczej w formule ZIT dla samorządów i organizacji trzeciego sektora. Zadaniem drugiej grupy było konsultowanie propozycji projektów na nową perspektywę finansową z obszaru edukacji i infrastruktury edukacyjnej w formule ZIT.

Poniżej zamieszczono harmonogram spotkań w subregionach:

Lp.	Data	Miejsce	Subregion
1.	5.09.2013 r.	Częstochowski Park Przemysłowo-Technologiczny w Częstochowie	Północny
2.	9.09.2013 r.	Ośrodek Sportowo-Szkoleniowy REKORD w Bielsku-Białej	Południowy
3.	11.09.2013 r.	Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach	Centralny
4.	13.09.2013 r.	Uniwersytet Ekonomiczny w Rybniku	Zachodni

Wśród osób biorących udział w warsztatach znaleźli się m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, centrum pomocy rodzinie, centrum inicjatyw społecznych, ośrodków pomocy społecznej, domów pomocy, organizacji pozarządowych, placówki opiekuńczo-wychowawczej, szkół, instytucji otoczenia biznesu, powiatowych urzędów pracy, uczelni wyższych, placówki kształcenia ustawicznego i szkoleń, przedsiębiorców, ośrodka wsparcia ekonomii społecznej.

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W kontekście zakończonych konsultacji społecznych *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0*, prowadzonych w okresie od 5.08. do 9.09.2013 r., dnia 19.09.2013 r. zorganizowano spotkanie *Zespołu ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Celem spotkania było omówienie najważniejszych wniosków z zakończonych konsultacji społecznych projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 2.0., *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego* oraz *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu RPO WSL 2014-2020*. Ponadto, w ramach spotkania omówiono również uwagi, jakie zgłoszono w ramach konsultacji społecznych projektu *Mandatu Negocjacyjnego Województwa Śląskiego*. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego oraz Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego.

Spotkanie dotyczące Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

W kontekście przygotowań do wdrażania na poziomie regionalnym nowego instrumentu rozwoju terytorialnego - Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – oraz w ramach spotkań bilateralnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z poszczególnymi regionami dnia 23.09.2013 r. zorganizowano spotkanie. Jego celem było omówienie kluczowych kwestii, w tym stanu przygotowania ZIT w województwie, a także wyjaśnienie wątpliwości związanych z przygotowaniem ZIT. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, IZ RPO WSL, miasta wojewódzkiego oraz gmin realizujących ZIT miasta wojewódzkiego, przedstawiciele innych miast, w których realizowane będą ZIT oraz przedstawiciele Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach i Komunikacyjnego Związku Komunalnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 24.09.2013 r. piątego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego* (RFT) omówiono zgłoszone w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych uwagi do *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 2.0., Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*. Jednocześnie, zaprezentowano uwagi do projektu *Mandatu negocjacyjnego Województwa Śląskiego* oraz przedstawiono propozycję podziału środków w ramach RPO WSL 2014-2020.

W posiedzeniu uczestniczyli przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, administracji rządowej w województwie, uczelni wyższych instytucji otoczenia biznesu, parków naukowo-technologicznych, Sejmiku Województwa Śląskiego.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 3.0.

Kolejnym krokiem zmierzającym w kierunku opracowania programu regionalnego po roku 2013, było przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 3.0.* – Uchwała Nr 2387/289/IV/2013 z dnia 22.10.2013 r. (dalej: projekt RPO WSL 2014-2020, wersja 3.0.). Struktura dokumentu została dostosowana do wzoru komisyjnego, według podręcznika przygotowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. W tabelach finansowych uwzględniono dodatkową pulę środków na ZIT krajowy oraz Obszary Strategicznej Interwencji. W stosunku do drugiej wersji projektu RPO WSL 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. w ramach Priorytetów: II *Cyfrowe Śląskie*, IV *Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna* oraz V *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* rozszerzono katalogi beneficjentów, w ramach Priorytetu *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* przewidziano wsparcie dla gospodarki wodno-ściekowej w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, a także wsparcie z zakresu skutecznej i efektywnej pomocy mieszkańcom regionu w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych w postaci wyposażenia jednostek ochotniczej staży pożarnej w sprzęt niezbędny do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych, w ramach Priorytetu VI *Transport* rozszerzono wsparcie dla modernizacji linii kolejowych. Ponadto, w ramach priorytetów finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego doprecyzowano zapisy dotyczące katalogu beneficjentów oraz grup docelowych, w ramach Priorytetów: VII *Regionalny Rynek Pracy* i VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* przewidziano również ścieżkę pozakonkursową. Dodatkowo, w ramach Priorytetu XI *Wzmocnienie potencjału edukacyjnego* nastąpiła zmiana w koncentracji tematycznej. Informacja o przyjęciu projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 3.0 została zamieszczona na oficjalnym serwisie Województwa Śląskiego, stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). Wraz z upublicznieniem powyższej informacji dnia 30.10.2013 r. projekt RPO WSL 2014-2020, wersja 3.0. został przekazany do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego celem jego zaopiniowania. Ponadto, dokument został przekazany również do Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednym z ważniejszym etapów przygotowania programu regionalnego po roku 2013, w kontekście instrumentu terytorialnego ZIT, było zatwierdzenie przez Zarząd Województwa Śląskiego podziału środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, przeznaczonych na realizację Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w zakresie interwencji EFRR. Podział środków, z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb i oczekiwań, został uzgodniony z przedstawicielami Subregionów.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

W celu omówienia zmian jakie zostały wprowadzone w projekcie RPO WSL 2014-2020, wersja 3.0 w stosunku do zapisów projektu dokumentu z czerwca 2013 r. podjęto decyzję o zorganizowaniu w dniu 4.12.2013 r. szóstego posiedzenia *Regionalnego Forum Terytorialnego*. Jednocześnie, podczas spotkania zaprezentowano założenia *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Priorytetów RPO WSL 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego*, uwzględniające zmiany wprowadzone w projekcie programu regionalnego. Dodatkowo, zaprezentowano projekt *Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego*. W posiedzeniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, administracji rządowej w województwie, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, Sejmiku Województwa Śląskiego, Śląskiej Organizacji Turystycznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020, wersja 4.0.

W następstwie przekazanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (dawniej: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) uwag do projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 3.0., jak również konieczności dostosowania zapisów projektu Programu do zapisów Umowy Partnerstwa, przyjętego w grudniu 2013 r. pakietu legislacyjnego na lata 2014-2020, jak również wniosków z nieformalnego dialogu Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z Komisją Europejską, Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020, wersja 4.0.* - Uchwała Nr 237/311/IV/2014 z dnia 11.02.2014 r. (dalej: projekt RPO WSL 2014-2020, wersja 4). Struktura dokumentu ponownie została dostosowana do wzoru komisyjnego, zgodnie ze zaktualizowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju podręcznikiem. W stosunku do trzeciej wersji projektu RPO WSL 2014-2020 można wskazać na znaczące zmiany, tj. zwiększenie alokacji Programu z 3 117 mln € do 3 473,6 mln €, wynikające z dostosowania alokacji ogółem do cen bieżących, dostosowanie koncentracji tematycznej, tzw. ring-fencingu do rekomendacji Ministerstwa w zakresie Osi priorytetowych finansowanych ze środków EFRR poprzez zwiększenie alokacji dla Osi priorytetowej I *Nowoczesna gospodarka*. Jednocześnie, doprecyzowano zapisy dotyczące kierunkowych zasad wyboru projektów, w tym trybu konkursowego i pozakonkursowego (m.in. wprowadzono tryb negocjacyjny dla projektów pozakonkursowych), zaktualizowano tabele finansowe, w tym uwzględniono rezerwę wykonania w wysokości 6% alokacji Programu. Zgodnie z rekomendacją Ministerstwa dokonano zróżnicowania w nazewnictwie instrumentów rozwoju terytorialnego, tzn. na obszarze funkcjonalnym miasta wojewódzkiego będą realizowane Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), natomiast na obszarze Subregionu Północnego, Południowego i Zachodniego tzw. Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT). W kontekście wsparcia dla obszarów wiejskich ze środków EFRR, uzupełniono zapisy o inwestycje dotyczące gospodarki wodno-ściekowej w gminach poniżej 2

tys. RLM, z zastrzeżeniem zapewnienia ekonomicznie uzasadnionych i trwałych finansowo rozwiązań, natomiast w przypadku finansowania ze środków EFS przewidziano stosowanie odpowiednich kryteriów wyboru projektów oraz specjalnych działań dedykowanych obszarom wiejskim. W ramach wszystkich Osi priorytetowych finansowanych ze środków EFS oraz części Osi finansowanych ze środków EFRR tj. I *Nowoczesna gospodarka,* II *Cyfrowe śląskie*, III *Konkurencyjność MŚP*, IV *Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna,* V *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* oraz X *Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna*, uwzględniono stosowanie mechanizmu elastyczności, tzn. cross-financingu. W ramach osi priorytetowych I *Nowoczesna gospodarka,* IV *Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna,* V *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów*, VIII *Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* oraz XII *Infrastruktura edukacyjna,* uzupełniono bądź dokonano zmian w katalogu beneficjentów. W odniesieniu do działań polegających na zagospodarowaniu przestrzeni miejskich, których wsparcie pierwotnie przewidywano w ramach Priorytetu V *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów,* zgodnie z rekomendacją Ministerstwa zostały przesunięte do Osi priorytetowej X *Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna,* jako wsparcie kompleksowej rewitalizacji, której celem jest przywracanie do życia zdegradowanych społecznie, gospodarczo i środowiskowo obszarów poprzez przywrócenie im starej lub nadanie nowej funkcji. Zgodnie z rekomendacją Ministerstwa dokonano zmian w systemie wskaźników, pod kątem metodologii ich doboru czy dostosowania do WLKW. W ramach Osi priorytetowych VII *Regionalny Rynek Pracy* i IX *Włączenie społeczne* doprecyzowano zapisy dotyczące grup docelowych, natomiast w ramach Osi X *Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna* doprecyzowano rodzaje usług świadczonych przez centra usług społecznych. Ponadto, w ramach Osi priorytetowych VII *Regionalny Rynek Pracy, VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy* oraz *IX Włączenie społeczne* doprecyzowano przykładowe rodzaje operacji.

Zgodnie z przyjętym trybem prac nad programowaniem perspektywy 2014-2020, jak również uwarunkowaniami prawnymi zarówno na szczeblu krajowym jak i unijnym, projekt RPO WSL 2014-2020, wersja 4 został zaopiniowany przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego, Radę Działalności Pożytku Publicznego oraz Międzyresortowy Zespół do spraw Wykorzystania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Ponadto, dokument został pozytywnie zaopiniowany przez Pełnomocnika Rządu ds. równego traktowania pod kątem uwzględnienia w Programie polityki horyzontalnej, dotyczącej równości szans oraz zapobiegania dyskryminacji.

W ramach procesu opiniowania projektu Programu, Międzyresortowy Zespół przesłał uwagi/ spostrzeżenia, które dotyczyły m.in. rozszerzenia katalogu beneficjentów, grup docelowych, uzupełnienia wykazu dużych projektów planowanych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020, weryfikacji zapisów projektu Programu pod względem zgodności z zapisami Umowy Partnerstwa czy proponowanego podziału interwencji między poziom krajowy i regionalny (linii demarkacyjnej), modyfikacji bądź uzupełnienia opisów Osi priorytetowych, w tym rozszerzenia zakresu wsparcia, modyfikacji zapisów części diagnostycznej, uzupełnienia wskaźników, zwiększenia środków przeznaczonych na obszary wiejskie. Wśród zgłoszonych uwag/postulatów pojawiły się takie, które w większości mogły zostać uwzględnione w samym

Programie lub opracowywanych dokumentach uszczegółowiających bądź uwzględnione częściowo, a także uwagi, które z uwagi na zapisy linii demarkacyjnej, dostępną alokację, programowane wsparcie czy zapisy zaktualizowanego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Podręcznika nie mogły zostać uwzględnione.

Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020, wersja 5.0., 5.1. oraz 5.1. (SFC)

Zgodnie z harmonogramem prac nad perspektywą 2014-2020, w tym terminem przekazania projektu Programu do Komisji Europejskiej celem zaopiniowania - wynikającym z zapisów Rozporządzenia Ogólnego (najpóźniej w terminie trzech miesięcy od momentu przedstawienia Umowy Partnerstwa) - Województwo Śląskie zostało zobowiązane do przekazania projektu RPO WSL 2014-2020 do dnia 10.04.2014 r. do Komisji Europejskiej za pośrednictwem systemu elektronicznego SFC.

W następstwie prowadzonych prac nad przygotowaniem Programu, Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 5.0.* - Uchwała Nr 508/321/IV/2014 z dnia 25.03.2014 r. Warto dodać, że zgodnie z rekomendacją Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (MIR) dnia 20.03.2014 r. projekt Programu został przekazany w trybie roboczym do MIR celem zaopiniowania pod kątem jego zgodności z projektem Umowy Partnerstwa.

Jednocześnie, w kontekście konieczności uzupełnienia bądź aktualizacji części zapisów projektu Programu, jak również z uwagi na określony we wzorze dla programów operacyjnych limit znaków obowiązujący w systemie SFC oraz wspomniany wyżej termin przekazania projektu Programu do Komisji Europejskiej, Zarząd Województwa przyjął *Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, wersja 5.1.* oraz wersję skróconą dokumentu opracowaną na potrzeby systemu SFC (wersja 5.1. SFC) – Uchwała Nr 655/327/IV/2014 z dnia 10.04.2014 r. Należy podkreślić, że zgodnie z harmonogramem prac nad perspektywą 2014+ dnia 10.04.2014 r. Województwo Śląskie przekazało projekt RPO WSL 2014-2020 do Komisji Europejskiej, wypełniając tym samym obowiązek wynikający z zapisów Rozporządzenia Ogólnego.

Projekt Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych RPO WSL 2014-2020

W kontekście wprowadzanych kolejno zmian w zapisach projektu programu regionalnego i konieczności dostosowania zapisów, przyjętych w lipcu 2013 r., projektów dokumentów uszczegółowiających Program do zapisów projektu RPO WSL 2014-2020, wersja 5.1., Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Projekt Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 2.0.* oraz *Projekt Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego – wersja 2.0.* - Uchwała Nr 922/337/IV/2014 z dnia 20.05.2014 r. Przedmiotowe dokumenty doprecyzowały zapisy projektu Programu w zakresie typów operacji (projektów) możliwych do realizacji w ramach

RPO WSL 2014-2020 oraz katalogu potencjalnych beneficjentów, jak również szczegółowe wymogi związane z przygotowaniem/realizacją projektów. Dodatkowo, oba dokumenty zostały poddane konsultacjom społecznym, które trwały od 21.05.2014 r. do 23.06.2014 r. Informacja o rozpoczęciu procesu konsultacji została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). Ponadto, w celu realizacji zasady partnerstwa, a zarazem w ramach konsultacji społecznych w dniach 3.06. – 12.06.2014 r. zorganizowano cykl spotkań subregionalnych.

Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego

Podczas zorganizowanego w dniu 24.06.2014 r. siódmego posiedzenia Regionalnego Forum Terytorialnego (RFT) omówiono założenia *Projektu Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 2.0.* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego – wersja 2.0.* Jednocześnie, omówiono jeden z programowanych w ramach RPO WSL 2014-2020 instrumentów terytorialnych, tj. Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowej, Sejmiku Województwa Śląskiego, uczelni wyższych, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, administracji rządowej w województwie, Urzędu Statystycznego w Katowicach, Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Spotkanie Zespołu ds. opracowania RPO WSL na lata 2014-2020

W celu zaprezentowania projektu *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 – wersja 5.1,* jak również *Projektu Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – wersja 2.0.* oraz *Projektu Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego – wersja 2.0.* podjęto decyzję o zorganizowaniu spotkania *Zespołu ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele m.in. jednostek samorządu terytorialnego, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego, Śląskiego Centrum Społeczeństwa Informacyjnego.

Negocjacje projektu RPO WSL 2014-2020 z Komisją Europejską

Zgodnie z przyjętym harmonogramem prac związanych z negocjacjami programów regionalnych, dnia 22.09.2014 r. odbyło się pierwsze spotkanie z udziałem przedstawicieli Instytucji Zarządzającej, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Komisji Europejskiej. Podczas spotkania omówiono proponowany zakres interwencji części osi priorytetowych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Dnia 23.10.2014 r. zorganizowano kolejne, trójstronne spotkanie negocjacyjne, podczas którego kontynuowano uzgadnianie zakresu interwencji do wsparcia ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak również omówiono proponowany zakres interwencji w ramach osi priorytetowych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Jednym z ostatnich etapów procesu negocjacji RPO WSL 2014-2020 było zorganizowanie cyklu trójstronnych spotkań, kończących uzgadnianie zapisów Programu, które zorganizowano w siedzibie Komisji Europejskiej. W dniach 3-7.11.2014 r. przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Komisji Europejskiej uzgadniali finalną wersję RPO WSL 2014-2020 w części dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, natomiast dnia 12.11.2014 r. w części dot. Europejskiego Funduszu Społecznego.

Ewaluacja ex-ante

Obowiązek realizacji ewaluacji ex-ante wynika z zapisów art. 55 Rozporządzenia Ogólnego.

W wyniku przeprowadzonego przetargu nieograniczonego, w czerwcu 2013 r. została podpisana umowa z Wykonawcą ewaluacji ex-ante – *konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.* Na potrzeby ewaluacji ex-ante przyjęto model tradycyjny. Proces ewaluacji ex-ante jest przeprowadzany równolegle do procesu programowania oraz jest ściśle skoordynowany z procedurą strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Badanie prowadzone było w dwóch etapach. Pierwszy etap obejmował analizę projektu Programu z czerwca 2013 roku. Raport z pierwszego etapu został przyjęty 5.11.2013 r. W ramach tego etapu skupiono się przede wszystkim na ocenie trafności i spójności wewnętrznej programu oraz spójności zewnętrznej. W drugim etapie dokonano weryfikacji aktualności oceny w odniesieniu do wersji RPO WSL 2014-2020 z lutego 2014 r. oraz skupiono się na ocenie systemu realizacji programu. II etap zakończył się 17 czerwca 2014 r. wraz z odbiorem raportu ostatecznego z badania.

W ramach ewaluacji ex-ante wypracowano następujące wyniki:

1. Ewaluatorzy przeanalizowali aktualność i trafność diagnozy zawartej w Programie. Oceniono ją jako zbyt szeroką, zalecając ograniczenie jej zakresu jedynie do obszarów, które będą podlegały interwencji w ramach Programu. Wskazano również dane, które powinny zostać zaktualizowane. Po ponownej ocenie diagnozy w trakcie drugiego etapu wskazano na konieczność położenia większego nacisku na prezentacje logicznego

powiązania przedstawianych w diagnozie informacji, zwłaszcza w dziale dotyczącym innowacji, MSP oraz wychowania i edukacji.

2. Zweryfikowano logikę interwencji w ramach poszczególnych osi priorytetowych. Wskazano braki oraz niespójności w ramach poszczególnych interwencji.

3. Ocenie zostały poddane wskaźniki wykorzystane w ramach Programu. Ewaluatorzy zarekomendowali potrzebę rozszerzenia katalogu wskaźników. Po przeanalizowaniu rekomendacji IZ RPO WSL podjęła decyzję o uzupełnieniu w pewnym stopniu katalogu o wskaźniki pochodzące z WLWK. Ponowna ocena w ramach drugiego etapu wskazała na konieczność modyfikacji doboru wskaźników ram wykonania oraz nałożenia na beneficjentów wymogu obligatoryjnego wykazywania wskaźników produktu właściwych dla danego działania Programu.

4. Pozytywnie oceniono zastosowanie instrumentu ZIT w ramach programu. Ewaluator uznał, że wprowadzono go w osiach priorytetowych i działaniach, w których jest to zasadne pod względem efektywności oraz możliwości realizacji projektów.

5. Program został oceniony jako spójny z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym, ponadregionalnym i regionalnym.

Wnioski z ewaluacji wskazują, że Program jest w szczególności spójny z celami strategii Europa 2020, Wspólnymi Ramami Strategicznymi oraz Umową Partnerstwa.

Ponadto, w ramach badania stwierdzono, że Program przyczynia się do realizacji Krajowego Programu Reform, m.in. w zakresie promocji całego cyklu innowacji i rozwoju przedsiębiorczości, a także poprzez wsparcie rynku pracy, poprawę nauczania, aktywizację zawodową, poprawę wydajności w całym łańcuchu produkcyjnym oraz wdrożenie projektów inwestycyjnych w kolejnictwie.

W ramach badania ex-ante oceniono, że struktura alokacji została zaprogramowana w sposób prawidłowy, oddający zapotrzebowanie w ramach poszczególnych obszarów wsparcia, uwzględniając zasadę koncentracji tematycznej.

W ramach analizy uwzględniania przez Program zasad horyzontalnych stwierdzono braki w opisach w poszczególnych elementach dokumentu. Dokument poprawiono na podstawie sugestii ewaluatora uznanych za zasadne.

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Obowiązek realizacji strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (dalej: sooś) projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 wynika z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.). Niniejszą ustawą dokonano w zakresie jej regulacji wdrożenia m.in. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady

2001/42/WE z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

W maju 2013 r. został rozstrzygnięty przetarg nieograniczony na wykonanie sooś oraz podpisano umowę na wykonanie ww. zadania z firmą *Ekovert Łukasz Szkudlarek.*

Równolegle, z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Śląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, został uzgodniony zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Wykonawca sooś zobligowany jest do współpracy z ekspertami przeprowadzającymi ewaluację ex-ante w celu uspójnienia wniosków i rekomendacji uzyskanych w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i ewaluacji ex-ante.

Pierwszym etapem zmierzającym do opracowania sooś było przygotowanie raportu metodologicznego oraz prognozy oddziaływania na środowisko projektu RPO WSL 2014-2020 (dalej: prognozy). Kolejnym etapem po zaopiniowaniu prognozy oraz projektu RPO WSL 2014-2020 przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Katowicach było przeprowadzenie konsultacji społecznych obu dokumentów. W rezultacie, na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 596) oraz art. 6a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.) oraz art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Prognozę oddziaływania na środowisko dla Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 do konsultacji* – Uchwała Nr 1836/277/IV/2013 z dnia 13.08.2013 r. (dalej: Prognoza). Przedmiotem *Prognozy* jest ocena potencjalnego wpływu na środowisko skutków realizacji *Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*. Wraz z publikacją informacji o przyjęciu *Prognozy* oraz w celu realizacji zasady partnerstwa rozpoczęły się konsultacje społeczne ww. dokumentu, które trwały od 19.08.2013 r. do 9.09.2013 r. Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych została zamieszczona na stronie internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim), a także w dzienniku o zasięgu regionalnym tj. Gazecie Wyborczej – ogłoszenie z dnia 19.08.2013 r.

W następstwie podjętych wyżej działań, zgodnie z art. 6 pkt. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz.712 z późn. zm.), Zarząd Województwa Śląskiego przyjął *Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych drugiej wersji Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Prognozy oddziaływania na środowisko* - Uchwała Nr 2293/287/IV/2013 z dnia 8.10.2013 r. (dalej: Sprawozdanie). Informacja o przyjęciu Sprawozdania wraz z samym dokumentem została zamieszczona na stronie

internetowej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, w zakładce poświęconej perspektywie 2014+ oraz Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 (komponent regionalny w województwie śląskim). W ramach konsultacji społecznych *Prognozy* zgłoszono czternaście uwag, nadesłane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z Kielc oraz Ministerstwo Środowiska.

W ramach przeprowadzonej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, dn. 11.10.2013 r. Wykonawca dostarczył końcową wersję *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*.

Z uwagi na zmiany, jakie nastąpiły w projekcie RPO WSL 2014-2020 od czasu sporządzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zaistniała potrzeba opracowania jej uzupełnienia. Głównym celem uzupełnienia sooś było uwzględnienie interwencji w ramach osi priorytetowej VI *Transport,* polegającej na modernizacji linii kolejowych, zaprogramowanej w trybie projektów kluczowych. Proces uzupełnienia sooś został przeprowadzony w zakresie uzgodnionym zarówno z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach jaki i Śląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.
Na podstawie rozeznania cenowego została podpisana umowa nr 2202/RR/2014 z Firmą Fundeko Korbel, Krok-Baściuk Spółka Jawna. Pierwszym etapem prac było przygotowanie raportu metodologicznego, a następnie opracowanie *Uzupełnienia Prognozy oddziaływania na środowisko dla Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.1 z późniejszymi zmianami)*, w oparciu o dotychczasową wersję *Prognozy oddziaływania na środowisko dla Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (wersja 2.0).*
W dniu 19.08.2014 r. Zarząd Województwa Śląskiego Uchwałą nr 1535/357/IV/2014 przyjął *Uzupełnienie Prognozy Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.1 z późniejszymi zmianami)* do konsultacji, które zostały przeprowadzone w okresie od 25.08.2014 r. do dnia 15.09.2014 r.
Zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych zamieszczono:

- na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego,
- na elektronicznej tablicy ogłoszeń oraz na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego,
- na trzech stronach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego tj. www.slaskie.pl, www.rpo.slaskie.pl, www.efs.slaskie.pl,
- w dzienniku o zasięgu regionalnym na obszarze województwa śląskiego (*Gazeta Wyborcza*).

Do udziału w konsultacjach społecznych zaproszeni byli wszyscy zainteresowani, w tym samorządy, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz osoby prywatne. Ponadto, w ramach konsultacji dokument został pozytywnie zaopiniowany przez:
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach;
- Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Katowicach.

Przez cały okres konsultacji z dokumentami można było zapoznać się na stronach internetowych Urzędu, jak również osobiście w Wydziale Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.
W trakcie trwania konsultacji społecznych do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego przekazanych zostało ponad 350 uwag i wniosków.
Wnioski dotyczyły Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Uzupełnienia Prognozy oddziaływania na środowisko.
Podmioty, które przesłały uwagi do projektu to przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego województwa śląskiego, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, organizatorzy transportu oraz osoby prywatne.
Wszystkie uwagi zostały przeanalizowane. Większość zgłoszonych uwag nie dotyczyło Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.1 z późniejszymi zmianami), co nie pozwala na ich ujęcie w wyżej wymienionym dokumencie.
Wszelkie zgłoszone uwagi i wnioski zostały rozpatrzone i zgodnie z proponowanym, ogólnym sposobem odniesienia się do nich, zostały wykorzystane przy opracowywaniu końcowego Uzupełnienia Prognozy Oddziaływania na Środowisko Projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (wersja 5.1 z późniejszymi zmianami), którą Wykonawca przedstawi w ramach przeprowadzonego uzupełnienia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.
Szczegółowe zestawienie uwag i wniosków zgłoszonych w trakcie konsultacji społecznych oraz odniesienie się do nich zawiera Sprawozdanie z przebiegu konsultacji, które zostało przyjęte przez Zarząd Województwa Śląskiego uchwałą nr 1788/369/IV/2014 w dniu 30 września 2014 r., a następnie ogłoszone na stronach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego tj. www.slaskie.pl, www.rpo.slaskie.pl, www.efs.slaskie.pl.

6. SYSTEM KOORDYNACJI

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014-2020, jako jeden z programów służących realizacji UP objęty jest system koordynacji opisanym szczegółowo w *Umowie Partnerstwa* w sekcji 2. Ścisła koordynacja została zapewniona już na etapie przygotowania interwencji programów operacyjnych realizujących *Umowę Partnerstwa* m.in. w ramach Zespołu Międzyresortowego ds. programowania i wdrażania Funduszy UE, w skład którego wchodzą wszystkie Instytucje Zarządzające programami PS krajowe i regionalne, Instytucje zarządzające programami EFFROW i EFMiR.

Na etapie programowania RPO WSL 2014-2020 powołany został *Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020*, w skład którego weszli przedstawiciele Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego merytorycznie odpowiedzialnych za realizację polityki spójności UE 2007-2013 na poziomie regionalnym. Ponadto, w pracach zespołu uczestniczyli również reprezentanci czterech subregionów w celu wzmocnienia terytorialnego wymiaru planowanej interwencji.

Koordynacja zostanie również zapewniona na etapie wdrażania programu zarówno na poziomie zarządzania, jak i operacyjnym w sposób i przy wykorzystaniu mechanizmów wynikających z UP.

Kluczową funkcję w zakresie koordynacji wsparcia w ramach programu będzie pełnił Komitet Monitorujący, którego zadaniem będzie dokonywanie przeglądu wdrażania programu i postępów w osiąganiu jego celów. Jest on powoływany przez IZ w ciągu trzech miesięcy od daty powiadomienia państwa członkowskiego o decyzji w sprawie przyjęcia programu zgodnie z obowiązującymi zasadami horyzontalnymi. Mechanizmem koordynacji może być Kontrakt Terytorialny, jak również mechanizm ZIT/RIT.

Na podstawie dostępnych materiałów i analiz zostały zdefiniowane horyzontalne mechanizmy komplementarności:

- podział interwencji pomiędzy kraj/region – linia demarkacyjna jako narzędzie organizujące i wskazujące na podział zadań w odniesieniu do prowadzonej w ramach Programu interwencji;
- kategorie interwencji – ocena synergii oraz wartości determinującej interwencji;
- WLKW – ocena zgodności na podstawie wybranych wskaźników, ujętych we wspólnych katalogu;
- możliwość podjęcia wspólnych działań instytucjonalnych;
- montaż finansowy – ocena zasadności oraz efektywności;
- Kontrakt Terytorialny – koordynacja z instrumentami krajowymi;
- ZIT/RIT – możliwość wykorzystania wybranych instrumentów wsparcia, do realizacji operacji/działań, objętych instrumentami podejścia terytorialnego.

Zidentyfikowane obszary komplementarności oraz rozwiązania na rzecz koordynacji przedstawia załączona tabela.

Tabela 11. Układ systemu koordynacji w podziale na priorytety inwestycyjne

PI	Horyzont 2020	PPP Inicjatywy w ramach ERA	COSME	NER 300	CEF	LIFE	Erasmus	PCSI	EFG	COFUND M.C. Sklodowska	PPP Inicjatywy art. 187 TFUE
1a	X	X		X						X	X
1b	X	X	X	X							
2c											
3a	X	X	X					X			
3b	X	X	X					X			
3c	X	X	X					X			
4a		X									
4b		X	X			X					
4c						X					
4e					X	X					
4g											
5b						X					
6a						X					
6b						X					
6c						X					
6d						X					
6e						X					
7b					X						
7d					X						
8i							X	X			
8iii											
8iv	X										
8v	X								X		
9i											

PI	Horyzont 2020	PPP Inicjatywy w ramach ERA	COSME	NER 300	CEF	LIFE	Erasmus	PCSI	EFG	COFUND M.C. Skłodowska	PPP Inicjatywy art. 187 TFUE
9iv								X			
9v											
9a								X			
9b							X	X			
10i	X						X	X			
10iii											
10iv							X				
10a								X			

Tabela 12. Układ systemu koordynacji w podziale na cele tematyczne

Cel tematyczny	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne	
				Poziom programowania	Poziom wdrażania
Oś priorytetowa I Nowoczesna gospodarka					
CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	POIŚ 2014-2020	W ramach RPO WSL 2014-2020 będzie można pozyskać wsparcie na przedsięwzięcia w zakresie badań i rozwoju nad energetyką oraz medycyną, czyli obszarami wsparcia PO IŚ 2014-2020. Niemniej jednak w ramach PO IŚ 2014-2020 nie przewiduje się projektów zwiększających potencjał innowacyjny Polski.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do rozwoju potencjału kluczowych dla kraju ośrodków badawczych oraz realizacji badań naukowych na rzecz inteligentnej gospodarki. Planowane są również działania zmierzające do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw.			
	POWER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.			
	Program ramowy „Horyzont 2020”	W ramach programu Horyzont 2020 wsparcie uzyskają projekty przyczyniające się do udoskonalenia europejskiej bazy naukowej, zapewnienia wiodącej roli przedsiębiorcom oraz sprostanie wyzwaniom społecznym.			
Oś priorytetowa II Cyfrowe Śląskie					

CT 2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 dopuszcza się wsparcie w zakresie rozwoju kluczowej infrastruktury badawczej w zakresie informatyki (wpisanej na „Polską Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej) oraz badań naukowych przyczyniającego się do rozwoju informatyki i telekomunikacji.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POPC2014-2020	Wyłącznie w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 wsparcie uzyskają dotyczące budowy sieci szerokopasmowych oraz sieci dostępowych. Tego typu wsparcia nie przewiduje się na poziomie regionu. W ramach PO PC 2014-2020 wsparcie e-usług publicznych skoncentrowane będzie na usługach zarządzanych przez administrację rządową o zasięgu krajowym.			
	Program ramowy „Horyzont 2020”	W ramach programu „Horyzont 2020” wsparcie mogą uzyskać projekty, w których realizowany będzie komponent dotyczący technologii informacyjno-komunikacyjnych.			
	Instrument „Łącząc Europę”	W ramach instrumentu „Łącząc Europę” planowane jest wsparcie rozwoju sieci szerokopasmowych, nie planowanych się na poziomie regionu.			
Oś priorytetowa III Konkurencyjność MŚP					
CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	POIR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 przewiduje realizację działań zmierzających do wzrostu potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw. Działania planowane w PO IR maja na celu rozwój gospodarczy kraju. W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest wsparcie w zakresie rozwoju produktów i usług TIK w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POWER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na rozwój powiązań biznesu z edukacją poprzez m.in. podniesienie jakości zarządzania strategicznego i zarządzania zasobami ludzkimi w MMŚP; Poprawa jakości i adekwatności usług edukacyjnych (rozwojowych) do potrzeb przedsiębiorców i			

		pracowników przedsiębiorstw; zaangażowanie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych, dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do wymagań gospodarki opartej na wiedzy. Planowane jest również wsparcie przyczyniające się do m.in. zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki i rynku pracy.			
	POPC 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 przedsiębiorcy telekomunikacyjni, w tym również mikro, małe i średnie, będą głównymi beneficjentami w zakresie zapewnienia dostępu do szerokopasmowego Internetu. Przewidywane jest również wsparcie przedsiębiorców w zakresie tworzenia usług i aplikacji wykorzystujących informacje sektora publicznego.			
	PROW 2014-2020	W ramach programu realizowane będzie co do zasady wsparcie MŚP prowadzących działalność w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych tj. produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu UE.			
Oś priorytetowa IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka nisko emisyjna					
CT 4 Wpieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	PO IŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację działań polegających na wytwarzaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem źródła do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (demarkacja w oparciu o moc instalowanej elektrowni/ jednostki). Na poziomie krajowym nie przewiduje się wspierania działań związanych z efektywną dystrybucją ciepła i energii elektrycznej z OZE (m.in. pompy ciepła, geotermia, kotłownie, energia wodna, energia słoneczna) oraz działań związanych z biopaliwami i biokomponenetami. Działania te są przewidziane do wspierania z poziomu regionalnego. Działania związane z budową i modernizacją		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		przyłączania jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, na poziomie krajowym będą wspierane w ramach projektów realizowanych przez Operatora Systemów Przesyłowych, na poziomie regionalnym przez Operatorów Systemów Dystrybucyjnych.			
	PROW 2014-2020	W ramach PROW dopuszczalne jedynie uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie OZE jako element operacji zwiększających rentowność i konkurencyjności gospodarstw rolnych. Komplementarność z PO polityki spójności.			
Oś priorytetowa V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów					
CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	PO IŚ 2014-2020	Zakres wsparcia realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 jest komplementarny ze wsparciem programów realizujących cele UP oraz innych instrumentów krajowych i unijnych. Tam, gdzie istnieje ryzyko pokrywania się obszarów wsparcia, ma zastosowanie linia demarkacyjna uzgodniona między poszczególnymi programami. Komplementarność interwencji była istotnym czynnikiem na etapie programowania, ale równie istotne będzie jej praktyczne zapewnienie na etapie realizacji programu. Dlatego tez podejmowane będą działania zmierzające do zapewnienia realnej komplementarności na etapie wyboru i realizacji projektów. Mechanizmy te szerzej opisane zostały w UP i zostaną ewentualnie uszczegółowione w dokumentach programowych, takich jak Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	PROW 2014-2020	W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020, pomoc będzie udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje zapobiegające wystąpieniu szkód w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej powodowanych przez grad, powódź lub przymrozki wiosenne.			

CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	PROW 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 przewiduje się: inwestycje wodno-kanalizacyjne na terenach nieobjętych KPOSK. odnawianie lub poprawa stanu obiektów służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego - zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami z przeznaczeniem na cele publiczne.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	POIiŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, przewiduje się: kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM, ochronę bioróżnorodności realizowanej na obszarach parków narodowych i obszarów Natura 2000 (z wyłączeniem obszarów, które obszarowo pokrywają się z obszarami parków krajobrazowych), wsparcie inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza dla przedsiębiorstw, w tym instalacje i urządzenia (np. filtry) do redukcji zanieczyszczeń powietrza (pyłowe, gazowe): duże przedsiębiorstwa, rekultywacja terenów zdegradowanych na obszarach miejskich. Ponadto, realizowane będą inwestycje w obiektach znajdujących się na: liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii, liście Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zabytków o znaczeniu narodowym oraz będących w zarządzie narodowych i współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego instytucji kultury, archiwów państwowych, których minimalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu wynosi 20 mln PLN. W ramach rozwoju zasobów kultury na poziomie krajowym realizowane będą inwestycje instytucjach kultury: narodowych i współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, archiwach państwowych, szkołach			

		i uczelniach artystycznych prowadzonych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, których minimalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu wynosi 20 mln PLN. Na poziomie regionalnym realizowane będą projekty polegające na konserwacji i restauracji obiektów zabytkowych (m.in. muzea, skanseny, budowle, zespoły budynków, w tym budynki sakralne) i dostosowaniu ich do działalności kulturalnej, ewentualnie połączonej z komercyjną oraz promocji tych obiektów.			
Oś priorytetowa VI Transport					
CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	PO IŚ 2014-2020	W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację osi priorytetowej III Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, oraz IV Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej, w ramach których następować będzie wsparcie systemu transportu drogowego w zakresie dróg w sieci TEN-T, dróg ekspresowych i krajowych, jak również poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Ponadto, w ramach osi priorytetowej III Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej, przewidywana jest interwencja w obszarze systemu transportu kolejowego w zakresie linii kolejowych, dworców i taboru kolejowego, jak również poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja;
	Instrument „Łącząc Europę”	Instrument „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility) przewiduje wsparcie najistotniejszych przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportowej w oparciu o korytarze transportowe sieci TEN-T.			
	PROW 2014-2020	W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje się budowę dróg lokalnych w gminach miejskich wiejskich i miejsko-wiejskich z wyłączeniem tych powyżej 5 tyś mieszkańców.			

Oś priorytetowa VII Regionalny rynek pracy					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	POWER 2014-2020	Komplementarność pomiędzy PO WER a Regionalnym Programem Operacyjnym występuje poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie zwiększanie aktywności zawodowej, wspierania osób młodych w znalezieniu pierwszej pracy oraz zwiększenie atrakcyjności (opłacalności) zatrudniania osób dla osób o niskiej zdolności do zatrudnienia.		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	Inicjatywa Komisji Europejskiej pn „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”.	Inicjatywa ta ma na celu podniesienie do 75 proc. odsetka zatrudnionych osób w wieku produkcyjnym (20–64 lata).Działania na poziomie regionu będą komplementarne z przedmiotową inicjatywą przede wszystkim w zakresie dostosowania kwalifikacji osób pozostających bez zatrudnienia do potrzeb rynku pracy obecnie i w przyszłości.		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych, • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
Oś priorytetowa VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy					
CT 8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020	Komplementarność z PO WER występuje w działaniach prowadzonych na poziomie krajowym w szczególności w obszarze dedykowanym równości szans kobiet i mężczyzn oraz godzeniu życia zawodowego z prywatnym, systemu standaryzacji jakości usług rozwojowych i systemu szybkiego ostrzegania i szybkiego reagowania oraz planowaniu strategicznym w MŚP. Działania prowadzone w RPO będą także zapewniały koordynację z działaniami krajowymi w		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		obszarze aktywnego starzenia się, z uwzględnieniem programów profilaktycznych w zakresie chorób wpływających na zasoby rynku pracy.		priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	
Oś priorytetowa IX Włączenie społeczne					
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	PO Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020	Komplementarność z PO Wiedza, Edukacja, Rozwój poprzez koordynację działań regionalnych z podejmowanymi na poziomie krajowym w zakresie rozwiązań i standardów ukierunkowanych na wspieranie deinstytucjonalizacji usług oraz rozwój rodzinnych i środowiskowych form wsparcia oraz dla poprawy efektywności polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa przy uwzględnieniu zmian w systemie świadczeń społecznych oraz nowych rozwiązań w systemie podatkowym, które będą sprzyjały ograniczeniu zjawiska biedy i wykluczenia społecznego, a także rozwiązań realizowanych w zakresie wsparcia ekonomii społecznej oraz koordynacja działań uwzględniających wsparcie zwrotne przedsiębiorstw społecznych na poziomie kraju. Ponadto będą realizowane działania na rzecz przebudowy systemu pomocy społecznej na bardziej efektywny, przy uwzględnieniu zlecania usług niepublicznym instytucjom zajmującym się pomocą i integracją społeczną. Na poziomie krajowym wzmacnianie będą kwalifikacje i kompetencje kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem oraz kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających w		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS).	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		ramach innych polityk sektorowych kluczowych dla włączenia społecznego i walki z ubóstwem.. Niezbędne jest również wykorzystywanie synergii pomiędzy Funduszami Strukturalnymi jeśli chodzi o zwalczanie nierówności w zakresie dostępu do usług. Aby zwiększyć efektywność działań EFS mających na celu zwiększenie dostępu do przystępnych, zrównoważonych i wysokiej jakości usług, wsparcie z EFRR powinno być wykorzystywane jako uzupełnienie umożliwiające inwestycje w infrastrukturę socjalną i infrastrukturę ochrony zdrowia na obszarach słabiej rozwiniętych, zdegradowanych, charakteryzujących się znacznymi deficytami społecznymi, gospodarczymi. W zakresie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Fundusz Pomocy) w zakresie wsparcia udzielanego na poziomie krajowym osobom najbardziej potrzebującym, za pośrednictwem organizacji partnerskich wybranych przez państwa członkowskie. Szczególnie działania realizowane przez Fundusz w zakresie kwestii jak najcięższe i najbardziej szkodliwe społecznie formy ubóstwa, niedobór żywności, bezdomność i materialną deprywację dzieci, będą działaniami uzupełniającymi wsparcie w ramach W zakresie kompleksowego wsparcia dla grup w szczególnej sytuacji będzie na poziomie krajowym realizowane wsparcie na rzecz Romów oraz działania na rzecz osób przebywających w zakładach penitencjarnych Istotnym elementem będzie także przygotowanie podmiotów polityk publicznych do pełnej implementacji postanowień Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami . Podnoszenie kompetencji osób uczestniczących w procesie			

		kształtowania i wdrażania polityk publicznych w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełno sprawnościami, a także monitoring działań jednostek administracji rządowej i samorządowej pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami. W ramach Priorytetu IX Włączenie społeczne skierowane do grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne lub wykluczonych w zakresie wzmacniania ich kompetencji społecznych i poprawy zdolności do zatrudnienia.			
Oś priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna					
CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	PO IŚ 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przewiduje się realizację Osi priorytetowej VII Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia, w ramach której wspierana będzie infrastruktura ratownictwa medycznego oraz ponadregionalnych podmiotów leczniczych, dla których organem założycielskim jest minister lub centralny organ administracji rządowej, publiczna uczelnia medyczna lub publiczna uczelnia prowadząca działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych oraz instytuty badawcze prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk medycznych.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR
	PO IR 2014-2020	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 wspierał będzie realizację projektów z zakresu B+R, w szczególności przez instytuty badawcze oraz uczelnie medyczne. Identyfikacja obszarów wsparcia będzie się odbywała w oparciu m.in. o Krajowy Program Badań, który określa strategiczne dla państwa kierunki badań naukowych i prac rozwojowych. Pośród 7 pól			

		badawczych wskazanych w ww. dokumencie, znajduje się także ochrona zdrowia w zakresie chorób cywilizacyjnych (m.in. układu krążenia, nowotworów złośliwych, cukrzycy, otyłości, chorób psychicznych), nowych leków oraz medycyny regeneracyjnej (wykorzystanie komórek macierzystych w leczeniu ciężkich schorzeń).			
	PO WER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie ukierunkowane zostanie na poprawę świadomości zdrowotnej społeczeństwa oraz wykrywalności chorób negatywnie wpływających na rynek pracy, rozwój medycznego rynku pracy oraz wsparcie systemu kształcenia kadr medycznych, w tym miedzy innymi w zakresie doskonalenia zawodowego ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych w celu zagwarantowania wysokiej jakości ratownictwa medycznego. W ramach PO WER wspierane będą także projekty profilaktyczne ukierunkowane na przeciwdziałanie chorobom o: • najwyższym współczynniku zapadalności/hospitalizacji oraz umieralności, (choroby układu krążenia, nowotworowe, urazy i zatrucia, choroby układu kostno – stawowego); • najwyższym współczynniku absencji chorobowej (urazy i zatrucia i inne przyczyny zewnętrzne, choroby układu oddechowego, choroby układu kostno - stawowego).			
	PROW 2014-2020	W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 kontynuowana będzie inicjatywa LEADER poprzez instrument RLKS.			

Oś priorytetowa XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego					
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie		Wsparcie z poziomu krajowego skupia się na wspieraniu przygotowania i przeprowadzenia reform w szeroko pojętej edukacji. W obszarze tym przewiduje się m.in. modernizację systemu przygotowywania, przeprowadzania i organizacji egzaminów zewnętrznych, Wzmocnienie systemu wspierania szkół i placówek ukierunkowanego na ich rozwój służący podniesienie jakości kształcenia oraz zapewnieniu równego dostępu i równych szans, opracowanie standardów i programów rozwoju zawodowego nauczycieli oraz przygotowanie kadr trenerskich do prowadzenia programów kształcenia nauczycieli, Doskonalenie podstaw programowych wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego oraz opracowanie modelowych programów nauczania, opracowanie standardów rozwijania kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, a także uczenia się aktywnego i praktycznego na wszystkich poziomach kształcenia jako podstawy do uczenia się przez całe życie wsparcie szkół w zakresie pracy z uczniem młodszym, w szczególności przy przechodzeniu na kolejny etap edukacyjny. Ponadto przewidywane jest wsparcie w zakresie Stworzenie warunków dla współpracy przedsiębiorców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia i egzaminowania, ukierunkowanych na zapewnienie wykwalifikowanych kadr gospodarki oraz rozwój uczenia się przez całe		• identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych • identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w różnych programach • podział zakresów interwencji (linia demarkacyjna), • instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT, RLKS), • Kontrakt Terytorialny.	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

		życie przez budowę krajowego systemu kwalifikacji W ramach tego programu przewidziano wsparcie na rzecz jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu gospodarki opartej o wiedzę m.in. poprawę jakości programów kształcenia w zakresie ich lepszego dostosowania do potrzeb społeczno-gospodarczych, zamawianie kształcenia czy rozwój potencjału dydaktycznego.			
Oś priorytetowa XII Infrastruktura edukacyjna					
CT 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	PO WER 2014-2020	W ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 wsparcie zostanie ukierunkowane na tworzenie warunków dla nowoczesnego nauczania w ramach systemu oświaty, dostosowanego do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce, wypracowanie i wdrożenie rozwiązań umożliwiających rozwijanie aktywnego i praktycznego uczenia się, w tym wykorzystywania nowoczesnych technologii w nauczaniu, jako elementu sprzyjającego rozwijaniu kreatywności i innowacyjności wśród uczniów. Istotne będzie również tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy. Jednocześnie, konieczne będzie podjęcie działań systemowych, które wpłyną na upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie, mających na celu wzrost inwestycji w kapitał ludzki. Ważne będzie również wypracowanie mechanizmów systemowych zapewniających wysoką jakość usług edukacyjnych, uwzględniających mechanizmy identyfikacji potrzeb oraz doboru odpowiednich form wsparcia.		• Identyfikacja wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji i kategorii interwencji; • Identyfikacja możliwości realizacji komplementarnych operacji w danym obszarze tematycznym, lub na danym terytorium, identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych w rożnych programach; • Instrumenty terytorialne ułatwiające komplementarność w sensie geograficznym(ZIT/RIT)	• struktury koordynacji w IZ i KM; • powiązane operacje i projekty; • monitoring i ewaluacja; • zastosowanie mechanizmu cross-financing dla projektów EFS i EFRR

	Program Unii Europejskiej na rzecz przemian i innowacji społecznych (PCSI)	W ramach Programu przewiduje się podejmowanie działań w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy m.in. poprzez wymianę i rozpowszechnianie dobrych praktyk, innowacyjnych metod i doświadczeń, przeprowadzanie wzajemnych ocen i analiz porównawczych oraz wzajemne uczenie się, na poziomie europejskim.			

7. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE

7.1. IDENTYFIKACJA WARUNKÓW EX-ANTE DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA

W celu spełnienia warunków ex-ante na poziomie regionalnym przeprowadzono następujące działania:

- w ramach celu tematycznego 1 opracowana została *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020* (przyjęta w dniu 20 grudnia 2012 r.);
- w ramach celu tematycznego 6 opracowany został *Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014* (przyjęty w dniu 24 sierpnia 2012 r.);
- w ramach celu tematycznego 7 opracowana została *Strategia Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego w perspektywie do 2030 roku* (przyjęta w dniu 7 kwietnia 2014 r.).

Poniższa tabela przedstawia wszystkie ogólne i tematyczne warunki ex ante, wynikające z Umowy Partnerstwa, a mające zastosowanie do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020.

Tabela 13. Stan spełnienia warunkowości ex-ante

Warunek ex ante obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex ante: Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów , artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
WARUNKI OGÓLNE						
1.Zapobieganie dyskryminacji. Istnienie zdolności administracyjnych które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych..	RPO WSL	Częściowo	a) uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi.	Tak	Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.
			b) uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy.	Nie		
2. Równouprawnienie płci. Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i	RPO WSL	Częściowo	a) rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowania i realizacji programów w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego	Tak	Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.

polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych..			równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI.		Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.	
			b) rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrole nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki równouprawnienia płci i uwzględnienia aspektu płci.	Nie		
3. Niepełnosprawność. Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnościami (UNCRPD) w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	RPO WSL	Częściowo	a) uregulowania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w celu konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych ochronę praw osób z niepełnosprawnościami lub organizacji reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami i inne zainteresowane strony w procesie przygotowania i realizacji programów.	Tak	Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020. Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.
			b) uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy.	Nie		
			c) uregulowania mające na celu zapewnienie monitorowania wdrażania art. 9 UNCRPD w odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w procesie przygotowania i realizacji programów.	Tak		
4. Zamówienia publiczne. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych	RPO WSL	Tak	a) rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy.	Tak	Ustawa o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych obejmująca dostosowanie do wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11, tj. modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt 1 i art. 24 ust. pkt 1a ustawy PZP. http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?F;248;ustawa_pzp.html	

przepisów w zakresie zamówień publicznych w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych..			b) rozwiązania gwarantujące przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia. c) rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy. d) rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne, niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych.			
5. Pomoc państwa. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych..	RPO WSL	Tak	a) rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa. b) rozwiązania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI. c) rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.	Tak	Baza danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy). http://www.uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik_w_zakresie_pomocy_publicznej.php Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070590404	
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA). Istnienie uregulowań dotyczących efektywnego stosowania unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA)	RPO WSL	Tak	a) rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOŚ) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA). b) rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących OOŚ i SEA. c) rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych.	Tak	Ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ustawa Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238).	http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000850 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20081991227 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?i

oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA).						d=WDU20130001238
7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu. Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen skutków programów. Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądanych rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania ewaluacji oddziaływania.	RPO WSL	Częściowo	a) gotowe są rozwiązania w zakresie terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych, uwzględniające następujące elementy: • identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej, • uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych.	Tak Tak Tak	W przypadku wskaźników, których źródłem jest statystyka publiczna - Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950880439). W przypadku wskaźników pochodzących spoza statystyki publicznej (np. z badań ewaluacyjnych) właściwa instytucja zapewnia mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej.	
			b) skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: • wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, • ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników, • spójność każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych..	Tak Nie Tak	W przypadku wskaźników, których źródłem jest statystyka publiczna - Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950880439). W przypadku wskaźników pochodzących spoza statystyki publicznej (np. z badań ewaluacyjnych) właściwa instytucja zapewnia mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej.	
			c) gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.	Tak	Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140001146	
WARUNKI TEMATYCZNE						

1.1. Badania naukowe i innowacje. Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	OPI	Częściowo	a) gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która:		Opracowana została Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 (przyjęta w dniu 20 grudnia 2012 r.).	
			• opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji,	Tak		
			• przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój,	Tak		
			• obejmuje mechanizm monitorowania.	Tak		
			b) przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Nie		
1.2 Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	OPI	Tak	a) przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych ESFRI).	Tak	Warunek jest spełniony przez dokument Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, który został przyjęty w 2011r. Realizuje on rekomendacje Europejskiego Forum Strategicznego Infrastruktur Badawczych (ESFRI) w tym zakresie. W 2012r. opracowany został system finansowania projektów dużej infrastruktury badawczej objętych Mapą, który zakłada 10-letni (2013-2023) horyzont czasowy. Mapa została zaktualizowana w sierpniu 2014r. http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_08/caf36c2da9fef183c32ce8772ec5b426.pdf). Opracowany i kierunkowo zaakceptowany przez KE został także szacunkowy plan finansowania infrastruktury B+R, obejmujący źródła krajowe, fundusze strukturalne oraz programy międzynarodowe. Podstawą prawną do ustalenia wydatków pochodzących ze środków europejskich (wraz z wymaganym wkładem krajowym) są programy operacyjne przyjmowane uchwałą Rady Ministrów (zgodnie z art. 14 ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zmianami). Natomiast dla wydatków pochodzących z budżetu państwa podstawą prawną są Wieloletnie Plany Finansowe Państwa, sporządzane na podstawie art. 103-108 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późn. zmianami) i uchwalane przez Radę Ministrów.	

2.1. Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu pobudzenia popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, prywatne i publiczne, wykorzystujące technologie informacyjno komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.	OPII	Tak	a) strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają: • budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej, • została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK, • wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art.168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi, • ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK.	Tak	Strategia Sprawne Państwo (SSP). https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/SSP-20-12-2012.pdf Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa. https://mac.gov.pl/files/pzip_ostateczny.pdf	
2.2. Infrastruktura sieci nowej generacji. Istnienie krajowych lub regionalnych planów sieci nowej generacji uwzględniających działania regionalne na rzecz osiągnięcia celów Unii dotyczących dostępu do szybkiego Internetu, koncentrujących się na obszarach, na których rynek nie zapewnia otwartej infrastruktury po przystępnych	OPII	Tak	a) gotowy jest krajowy lub regionalny plan sieci nowej generacji, który zawiera: • plan inwestycji w infrastrukturę oparty na analizie ekonomicznej uwzględniającej istniejącą infrastrukturę i plany inwestycyjne sektora prywatnego i publicznego, • modele zrównoważonych inwestycji, które zwiększają konkurencyjność i zapewniają dostęp do otwartej, przystępnej cenowo i dobrej jakości infrastruktury i usług, uwzględniających przyszłe potrzeby, • środki na stymulowanie inwestycji prywatnych..	Tak	Narodowy Plan Szerokopasmowy. https://mac.gov.pl/files/narodowy_plan_szerokopasmowy_-_08.01.2014_przyjety_przez_rm.pdf	

kosztach i jakości, zgodnych z przepisami unijnymi w zakresie konkurencyjności i pomocy państwa, a także świadczących usługi dostępne dla grup w trudnej sytuacji.						
3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu Small Business Act.	OPIII	Nie	a) wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”.	Tak	System S24 na portalu. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym isap.sejm.gov.pl Art. 29, art.25 pkt. 3, art. 14 pkt. 1 Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. isap.sejm.gov.pl Ustawa o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów. isap.sejm.gov.pl Ustawa o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych. isap.sejm.gov.pl	https://ems.ms.gov.pl/ http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/2094_u.htm http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000829 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000768
			b) wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”.	Nie		
			c) wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Nie		
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w „Efektywność Energetyczną” przy	OPIV	Częściowo	a) działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE1.	Tak	Rozporządzenie MIR z 3.06.2014 r. w sprawie metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12.04.2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Art. 5 ust. 2a ustawy z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane. Art. 10. ust. 1 i 2 ustawy z 15.04.2011r. o efektywności energetycznej.	http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/DZU/2014/122/888.pdf#zoom=90 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20020750690 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?i
			b) działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE.	Nie		

budowaniu lub renowacji budynków.			c) działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzinie efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady2012/27/UE2.	Tak	Ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów.	d=WDU20130001409 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110940551 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20082231459 Rozporządzenie MG z 15.01.2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070160092 Ustawa Prawo energetyczne z 10.04. 1997r. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970540348 Rozporządzenie MG z 17.09.2010 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?i
			d) działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE1 w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.	Tak		

						d=WDU20101941291
4.2. Przeprowadzono działania promujące wysokosprawną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	OPIV	Tak	a) wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię cieplną i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby: • zachęcać do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe oraz, • ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji.	Tak	Ustawa o zmianie ustawy – prawo energetyczne z dnia 14 marca 2014 r. Ustawa z dnia 21 marca 2014r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (…). Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych. Ustawa dotycząca odnawialnych źródeł energii. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych.	http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU2 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000457014000049 0 http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061691199 http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/19349/228300/dokument118770.pdf http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf
4.3. Przeprowadzono działania promujące produkcję i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	OPIV	Tak	a) gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to zasady zostały podane do publicznej wiadomości,	Tak	Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010r.	http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000490 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?i

			zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE, b) państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy 2009/28/WE.		Polityka Energetyczna do 2030 roku.	d=WDU20061691199 http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf
5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem. Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	OPV	Tak	a) gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: • opis procesu, metodologii, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych, • opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka, • uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.	Tak	Ocena ryzyka na potrzeby zarządzania kryzysowego. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego z: Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego. http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/ocenaryzyka.pdf Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030. http://klimada.mos.gov.pl/dokument-spa-2020	
6.1. Gospodarka wodna. Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego	OPV	Nie	a) w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów.	Nie	Nowelizacja ustawy prawo wodne. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000659 Masterplany dla dorzeczy Odry i Wisły. http://www.mos.gov.pl/artykul/7_archiwum/23261_rzad_przyjal_masterplany_dla_dorzeczy_wisly_i_odry.html Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627	

wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.			b) przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.			
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.	OPV	Częściowo	a) zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE.	Tak	Krajowy plan gospodarki odpadami 2014 (M. P. Nr 101, poz. 1183). http://dokumenty.rcl.gov.pl/M2010101118301.pdf Wojewódzkie plany gospodarki odpadami. Regionalne plany inwestycyjne. Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów. http://www.mos.gov.pl/g2/big/2014_02/9eb50a325ed3098179730907a88a53d5.pdf Ustawa z dnia 13 czerwca 2013r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. poz. 888). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000888	
			b) istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.	Nie		
			c) istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.	Tak		
			d) przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Nie		
7.1. Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które	OPVI	Częściowo	a) istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Nie	Regionalna Strategia/Plan/Ramy etc. wypełniające warunkowość ex-ante 7.1 na poziomie regionalnym.	
			b) istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:	Tak		

wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.			– bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz – wtórną łączność.			
			c) istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności	Nie		
			d) istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie		
7.2. Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa	OPVI	Nie	a) istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i identyfikującej odpowiednia ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem budżetem). b) działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	Nie	Regionalna Strategia/Plan/Ramy etc. wypełniające warunkowość ex-ante 7.1 oraz 7.2 na poziomie regionalnym.	

ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.						
8.1 Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	OPVII	Tak	a) służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają zindywidualizowane usługi, doradztwo oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych. b) służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają pełne i przejrzyste informacje o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy. c) służby zatrudnienia stworzyły formalne lub nieformalne rozwiązania dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.	Tak	Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001, z pózn.zm.). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001 Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy. http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867685&pT=details&sP=CONTENT,objectID,873075	
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu. Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW.	OPVII	Tak	a) gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych Przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy: • wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act, • wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act,	Tak	Program Rozwoju Przedsiębiorstw. (http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiebiorczosci/Polityki+przedsiebiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiebiorstw) Program Lepsze regulacje 2015. (http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiebiorcy/Program+Lepsze+regulacje+2015) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/81 1	Odniesienia do dokumentów c.d.: Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807). http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807

			• działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji.			
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi zatrudnienia.	OPVIII	Tak	a) właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia.	Tak	Solidarność Pokoleń 50+ (przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013r. http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/program-solidarnosc-pokolen/ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego. http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej (ZDPS, przyjęte przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r. http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/	Odniesienia do dokumentów c.d.: Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020. http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/rzadowy-program-asos/ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2
			b) państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Nie		
8.5. Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie	OPVIII	Tak	a) gotowe są instrumenty mające na celu wspieranie partnerów społecznych i władz publicznych w opracowywaniu i monitorowaniu proaktywnych podejść do zmian i restrukturyzacji, które obejmują działania:	Tak	Program „Polityka Nowej Szansy”. http://bip.mg.gov.pl/node/20367	

polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.			• działania służące promowaniu przewidywania zmian:
			  • działania umożliwiające długofalowe planowanie, adaptacyjność i zatrudnialność,
			  • narzędzia umożliwiające przewidywanie zapotrzebowania na kwalifikacje.
			• działania służące promowaniu przygotowania procesu restrukturyzacji i zarządzania nim:
			  • działania służące przygotowaniu i zarządzaniu procesem restrukturyzacji są podejmowane na wczesnym etapie,
			  • dostępne jest indywidualne wsparcie dla zwalnianych pracowników,
			  • w proces restrukturyzacji są zaangażowane wszystkie zainteresowane strony, w tym: władze lokalne i regionalne, partnerzy społeczni, firmy i ich dostawcy.			

9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób wykluczonych z rynku pracy.	OPIX, OPX	Tak	a) gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które: • zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian, • zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych	Tak	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji. isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20140000787&type=2	

			wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych, • angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony, • w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne. b) na wniosek i w uzasadnionych przypadkach zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.			
9.3. Zdrowie Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, gwarantujących stabilność ekonomiczną. EFS: – ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych leżących w interesie ogólnym.	OPIX, OPX	Częściowo	a) gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:	Nie	Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne.	
			• skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych,	Nie		
			• działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury,	Nie		
			• system monitorowania i przeglądu.	Nie		
			b) państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych.	Nie		
10.1 Przedwczesne zakończenie nauki. Istnienie strategicznych ram	OPXI, OP XII	Tak	a) gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji	Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego.	

polityki dotyczącej ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.			dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który: • zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. b) gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które: • opierają się na dowodach, • obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych, • obejmują wszystkie sektory polityki oraz zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki.		http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2	
10.3. Uczenie się przez całe życie. Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	OPXI, OPXII	Tak	a) gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania: • mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa zainteresowanych stron, • mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku gdy	Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego. http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Dokument implementacyjny SRKL. http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/ Perspektywa uczenia się przez całe życie. http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie	

			nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami), • mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym), • mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).			
10.4 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w	OP XI, XII	Tak	a) gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują następujące środki: • na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy	Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego. http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie	

zakresie określonym w art. 165 TFUE.			z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach, • mające na celu zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).		Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000121 Strategia Rozwoju Kraju 2020. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882	

7.2. OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW EX ANTE, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM

Tabela 14. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex-ante

Ogólny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. Zapobieganie dyskryminacji	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy.	Przyjęcie Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przez Komitet Koordynacyjny UP.	I kwartał 2015	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
2. Równouprawnienie płci	rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrole nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki równouprawnienia płci i uwzględnienia aspektu płci.			
3. Niepełnosprawność	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy.			

7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu; Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen oddziaływania programów. Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądanych rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania ewaluacji oddziaływania.	b) skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników.	W PI 2c wprowadzono wskaźnik rezultatu strategicznego: „Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)" - wartość bazowa wskaźnika będzie dostępna w GUS z badania pn. „Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych". Po uzyskaniu tych danych IZ RPO oszacuje wartość docelową wskaźnika. Po oszacowaniu wartości docelowej, IZ przedłoży wniosek o modyfikację Programu w celu wprowadzenia brakujących danych i ostatecznego wypełnienia warunku ex-ante 7.	Najpóźniej do końca 2015	GUS/ IZ RPO WSL

Tabela 15. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex-ante

Tematyczny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje	gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Przeprowadzenie monitoringu RIS WSL i IS (PPO w przedsiębiorstwach, audyty innowacyjno-technologiczne, debaty społeczne przy udziale IOB, B+R, MSP; współpraca z MG i BŚ w PPO w ramach KIS) poprzez zastosowanie smart index dla IS; knowledge index; indeks kapitału społecznego; indeks innowacyjności; indeks atrakcyjności inwestycyjnej.	do końca grudnia 2015r.	Zarząd Województwa Śląskiego (nadzór) SROS
		Opracowanie szczegółowych narzędzi i modeli biznesowych w zakresie wdrażania i zarządzania IS (roczne	do końca września 2015r.	SROS

		raporty dot. trendów i działań w obszarze IS; przewodnika budowania lokalnej strategii innowacji; wytyczne dot. kryteriów wyboru projektów innowacyjnych; mapowanie aktorów i procesów RIS; dominujące modele biznesowe i public governance).		
		Tworzenie i aktualizacja regionalnych baz danych statystycznych na potrzeby monitorowania specjalizacji regionalnych, RIS WSL oraz RPO WSL 2014-2020 (ewaluacje, badania, foresight w zakresie IS oraz sektorów wzrostu).	do końca września 2015r.	Zarząd Województwa Śląskiego
3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu Small Business Act.	wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”.	Wejście w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów - III transza deregulacji.	01 maj 2015r.	Ministerstwo Gospodarki
	wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Wdrożenie elektronicznej platformy konsultacyjnej. Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu. Zakończenie pilotażu w zakresie testu MŚP.	1 lipiec 2015r. 1 lipiec 2015r. 31 grudzień 2015r.	Ministerstwo Gospodarki
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE.	Wydanie rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej (obecnie zakończono zbieranie uwag do projektu rozporządzenia w ramach konsultacji publicznych).	30 czerwiec 2015r.	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju

6.1. Gospodarka wodna.	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów.	Główne działania: 1. Przyjęcie nowej ustawy – Prawo wodne. 2. Aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w Polsce. Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31 marzec 2016r. 31 grudzień 2015r.	Instytucja wiodąca: Ministerstwo Środowiska
	– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.	Główne działania: 1. Aktualizacja planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy w Polsce. 2. Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kwartale 2016r. Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31 grudzień 2015r.	Instytucja wiodąca: Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej Instytucja współpracująca: Ministerstwo Środowiska
6.2. Gospodarka odpadami.	istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.	Główne działania: 1. Wprowadzenie obowiązku sporządzania przez ZW planów inwestycyjnych. 2. Wydanie rozporządzenia. określającego sposób i formę sporządzania WPGO. 3. Aktualizacja KPGO.	31 grudzień 2014r. I kwartał 2015r. 31 grudzień 2015r.	Parlament RP Ministerstwo Środowiska

		4. Aktualizacja WPGO wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych. Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31 grudzień 2016r.	Ministerstwo Środowiska/ Rada Ministrów Zarząd Województwa Śląskiego/ Sejmiki Województw
	przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Główne działania: 1. Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. 2. Rozporządzenie w sprawie obowiązku selektywnego zbierania niektórych odpadów komunalnych oraz szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. 3. Wydanie rozporządzenia RM w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska(…). 4. Uchwalenie nowej ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. 5. Wydanie rozporządzenia w sprawie wzorów sprawozdań o odebranych odpadach komunalnych […]. 6. Wydanie rozporządzenia dotyczącego audytu na podst. art. 51 ustawy z dn. 13 czerwca 2013. o gospodarce opakowaniami […]. Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały	31 grudzień 2014r. II kwartał 2015r. 31 grudzień 2015r. 31 marzec 2015r. 31 grudzień 2015r. 31 grudzień 2015r.	Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska

		przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
7.1. Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z	− istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. − istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:	Przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego dokumentu wdrożeniowego do Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa.	III kwartał 2015r.	Zarząd Województwa Śląskiego

kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.	▪ bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz ▪ wtórną łączność. − identyfikacja odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności. − działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.			
7.2. Istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	− istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko − identyfikacja odpowiedniej ilości realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem, budżetem) − działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.	Przyjęcie przez Zarząd Województwa Śląskiego dokumentu wdrożeniowego do Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa.	III kwartał 2015r.	Zarząd Województwa Śląskiego
8.4 Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014r., Termin: 31/01/2015 r. Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015r.	30 czerwiec 2015r.	Ministerstwo Zdrowia

		Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
9.3. Zdrowie. Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą.	gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają.	Warunek zostanie uznany za wypełniony po spełnieniu poniższych kryteriów:	31 grudzień 2016r.	Ministerstwo Zdrowia
	skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015r. Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.	30 czerwiec 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
	działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury.	Plan działań dotyczący map potrzeb zdrowotnych. Sporządzenie „map potrzeb” w zakresie onkologii i kardiologii opisujących elementy systemu na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2015.	31 grudzień 2016r.	Ministerstwo Zdrowia

		Stworzenie „map potrzeb” dla innych chorób na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2016. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
	system monitorowania i przeglądu.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015r. Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.	30 czerwiec 2015r.	Ministerstwo Zdrowia
	państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w	30 czerwiec 2015r.	Ministerstwo Zdrowia

		kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015r. Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		

8. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA

Polski rząd prowadzi stałe działania zmierzające do obniżenia obciążeń biurokratycznych nakładanych na obywateli oraz na podmioty gospodarcze. Szczególna aktywność skierowana jest na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości. Podejmowane działania ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie analiz konkurencyjności sektorów przemysłowych.

Podejmowane działania przynoszą wymierne rezultaty, czego wynikiem jest stały wzrost pozycji Polski w rankingu Banku Światowego Doing Business.

Pozytywny wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce mają także fundusze europejskie – w tym fundusze polityki spójności, co zostało potwierdzone przez liczne badania ewaluacyjne. Stąd konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały w perspektywie finansowej 2014-2020 działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE. Niemniej, należy zauważyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ogólnego i rozporządzeń funduszowych) lub jest ich konsekwencją. W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowań krajowych IZ lub IP. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania redukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. wsparcie eksperckie w ramach project pipeline).

Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, wytyczne, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewprowadzenia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwu-funduszowych programów,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT/RIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ogólne, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów także w zastosowanej formie grantowej realizacji projektów w szczególności w zakresie EFS.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych) jak dotąd wprowadzone uproszczenia, które będą kontynuowane/rozwijane:

- narzędzia informatyczne wspomagające wdrażanie (aplikacje służące do komunikacji z beneficjentem) oraz umożliwieniem wymiany korespondencji w postaci elektronicznej,
- oraz dalsza informatyzacja relacji z beneficjentem - systematyczny rozwój i doskonalenie narzędzi informatycznych wspomagających wdrażanie (m.in. aplikacje służące do komunikacji z beneficjentem) oraz wzrost ilości dokumentów/spraw przekazywanych/załatwianych drogą elektroniczną,
- organizacją pracy punktów konsultacyjnych w sposób umożliwiający konsultantom korzystanie ze wsparcia pracowników merytorycznych w zakresie poszczególnych etapów realizacji projektów,
- wprowadzanie w zakresie EFS pilotażowo formuł wstępnej identyfikacji projektów na etapie koncepcyjnym,
- zastępowaniem urzędowych zaświadczeń oświadczeniami Beneficjenta (np. o niezaleganiu z opłatami za korzystanie ze środowiska).

W celu redukcji obciążeń administracyjnych planuje się uruchomienie Lokalnego Systemu Informatycznego dla wniosków o dofinansowanie od grudnia 2014 r. Wprowadzenie komunikacji elektronicznej m.in. dla wniosków o dofinansowanie przyśpieszy wybór oraz

realizację projektów, a także usprawni przechowywanie dokumentów projektu, zgodnie z art. 140 rozporządzenia ogólnego. Systemy informatyczne będą udostępnione nieodpłatnie, także poza godzinami pracy urzędu (tzn. 24/7) poprzez Internet. Wykorzystanie bezpiecznego protokołu https oraz metod uwierzytelniania zgodnych z Dyrektywą 1999/93/EC zapewni odpowiedni poziom bezpieczeństwa danych. Ponadto w celu weryfikacji poprawności danych gromadzonych w systemach informatycznych prowadzone będą audyty jakości danych.

9. ZASADY HORYZONTALNE

9.1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Cele funduszy objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych są osiągane w ramach zrównoważonego rozwoju oraz unijnego wsparcia celu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego zgodnie z art. 11 Traktatu.

Zrównoważony rozwój to koncepcja holistyczna ujmująca całokształt relacji społeczeństwo – gospodarka - środowisko. Jako paradygmat rozwojowy integruje trzy wymiary cywilizacyjne i nadaje im charakter zrównoważonego, trwałego, samopodtrzymującego się postępu. W sferze działania politycznego oznacza on globalne społeczeństwo i globalną odpowiedzialność za losy obecnych i przyszłych pokoleń.

Zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana na poziomie programowania poprzez poszukiwanie konsensusu pomiędzy dążeniem do maksymalizacji efektu ekonomicznego, zwiększeniem zasady wykorzystania zasobów oraz minimalizowania presji oddziaływania na środowisko. Przy wsparciu działań z dodatnim wynikiem finansowym, dopuszczone będą instrumenty finansowe, poprzedzone oceną ex-ante, zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

Kluczowym będą zatem odpowiednio zdefiniowane warunki brzegowe dla wyznaczania inwestycji podejmowanych w obszarze środowiska, energetyki, w tym OZE oraz transportu ograniczające zanieczyszczenia emitowane do środowiska już na etapie projektowanych rozwiązań technologicznych, a także wspieranie zwiększenia efektywności energetycznej z maksymalnym wykorzystaniem lokalnej bazy surowcowej. Na poziomie wdrażania natomiast poprzez ustalenie adekwatnych, szczegółowych kryteriów wyboru projektów.

Zasada zrównoważonego rozwoju znajduje swoje odzwierciedlenie w RPO WSL 2014-2020 we wszystkich niemal osiach priorytetowych (z wyłączeniem Pomocy Technicznej). Skorelowana jest w znacznej mierze z działaniami nastawionymi na wyrównywanie szans w społeczeństwie, wspieranie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz artykułowaniem zasady partnerstwa – elementami zajmującymi istotne miejsce w diagnozie wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów objętych programem. Ważnymi elementami RPO WSL 2014-2020 w zakresie realizacji zasady ZR są następujące osie priorytetowe: IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna oraz V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów. ZR w tych obszarach uwidacznia się przede wszystkim poprzez przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatu, zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, poprawę jakości powietrza w regionie, usprawnienie zintegrowanego transportu publicznego, poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych, ochronę bioróżnorodności. W realizacji powyższych osi IZ RPO WSL 2014-2020 kierować się będzie kryteriami horyzontalnymi opartymi na zastosowaniu elementów budownictwa niskoenergetycznego, oraz rozwiązań mających na celu zwiększeniu powierzchni biologicznie czynnej, systemu retencjonowania wód opadowych oraz ograniczeniu przyspieszonego spływu wód z terenów utwardzonych.

Wsparcie w RPO WSL 2014-2020 w zakresie realizacji zasady ZR zapewnione zostało również na podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych niezbędnych do inteligentnego rozwoju polskiej zielonej gospodarki, oraz procesu tworzenia zielonych miejsc pracy w rozwoju działalności gospodarczej. Istotne znaczenie będą miały także działania edukacyjne mające na celu kształtowanie nowych zachowań i postaw społecznych podnoszących świadomość ekologiczną społeczeństwa. W ramach RPO WSL 2014-2020 planowane jest premiowanie projektów uwzględniających zasadę zrównoważonego rozwoju. Opracowanie propozycji kryteriów oceny projektów pod kątem środowiskowym dla RPO WSL 2014-2020 było elementem usługi przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Kryteria te uwzględniają podejście horyzontalne i są właściwe dla wszystkich typów projektów możliwych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020. Kryteria mają umożliwić wartościowanie projektów niezależnie od ich celu (środowiskowy lub inny) pod kątem oddziaływania (również potencjalnego) na środowisko, zarówno pozytywnego, jak i negatywnego.

Tryby naborów projektów obowiązujące w RPO WSL 2014-2020 determinują przygotowanie projektów zgodnie z panującym prawem z zakresu ochrony środowiska (zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym), a co za tym idzie implikują także ich zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju. Tym samym w RPO WSL 2014-2020 gratyfikowane będą projekty wpisujące się w zasadę zrównoważonego rozwoju, uwzględniające kwestie adaptacji do zmian klimatu oraz mające charakter mitygujący. Istotne znaczenie w procesie oceny projektów będzie również odgrywała ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ) konkretnego projektu.

Idea kryteriów szczegółowej oceny projektów pod kątem środowiskowym ma na celu wzmocnienie pozytywnego oddziaływania funduszy unijnych na kwestie ochrony środowiska między innymi poprzez tworzenie systemu motywującego potencjalnych beneficjentów do rozpatrywania alternatywnych metod sporządzania projektów z uwzględnieniem kwestii środowiskowych niejako w opozycji do rozważania jedynie kwestii negatywnego oddziaływania na środowisko związanego z realizacją danego projektu. Ocena projektów pod kątem środowiskowym może zatem uwzględniać takie elementy jak:

- gospodarowanie przestrzenią,
- energooszczędność (zasobooszczędność),
- wpływ na różnorodność biologiczną,
- adaptacje do zmian klimatu,
- ograniczanie emisji.

Zgodnie z Prognozą oddziaływania na środowisko dla RPO WSL 2014-2020 kryteria środowiskowe z założenia powinny wzmacniać pozytywne oddziaływanie funduszy unijnych na środowisko uwzględniając jednocześnie zasadę zrównoważonego rozwoju, tak aby wzmóc proekologiczne postawy w społeczeństwie. Przy wyborze projektów należy wobec tego uwzględnić między innymi racjonalne gospodarowanie zasobami, podejmowanie inicjatyw przeciwdziałających presji na środowisko, uwzględnienie efektów środowiskowych

w zarządzaniu oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa między innymi poprzez edukację ekologiczną.

Zgodnie z zapisami *Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020* (SPA 2020), zasadę zrównoważonego rozwoju należy rozpatrywać również w kontekście zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych. *Strategia SPA 2020* kładzie tym samym szczególny nacisk na cele i kierunki działań adaptacyjnych, które są niezbędne do realizacji w poszczególnych sektorach oraz obszarach, jak również wskazuje konkretny system monitorowania i oceny realizacji przyjętych celów tak aby przebiegały w zgodzie z paradygmatem zrównoważonego rozwoju. Przedstawione w RPO WSL 2014-2020 cele i kierunki współgrają z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym.

Jednym z elementów sprzyjających propagowaniu technologii i produktów przyjaznych środowisku są zielone zamówienia publiczne. Poprzez stosowanie kryteriów ekologicznych w procedurze udzielania zamówień publicznych oraz stosowanie rozwiązań wykorzystujących cały cykl życia produktów można zniwelować negatywne oddziaływanie poszczególnych towarów i usług na środowisko.

RPO WSL 2014-2020 przewiduje monitorowanie wdrażania z wykorzystaniem wskaźników realizacji celów osi priorytetowych. W odniesieniu do każdej osi priorytetowej opracowane zostały wskaźniki rezultatu strategicznego. Wskaźniki umożliwiające monitorowanie wdrażania RPO WSL 2014-2020 w odniesieniu do kwestii środowiskowych przewidziano w ramach osi priorytetowych IV i V, zorientowanych m.in. na wspieranie działań związanych z ochroną środowiska.

Od początku programowania RPO WSL 2014-2020 zapewniono udział odpowiednich instytucji i organizacji, poprzez: zaproszenie do prac w zespole ds. opracowania RPO WSL 2014-2020 przedstawicieli wydziału ochrony środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, przedstawicieli Polskiego Klubu Ekologicznego Okręgu Górnośląskiego znajdujących się w składzie Regionalnego Forum Terytorialnego oraz zapewnienie udziału ekspertów z dziedzin środowiska i zrównoważonego rozwoju na poszczególnych etapach opracowania. Analogicznie do perspektywy finansowej 2007-2013 planowany jest udział partnerów działających na rzecz ochrony środowiska w nowej perspektywie.

W ramach konsultacji społecznych trzech kolejnych wersji projektu RPO WSL 2014-2020 umożliwiono zgłoszenie uwag wszystkim zainteresowanym. Konsultacje drugiej wersji projektu połączone były z konsultacjami Prognozy oddziaływania na środowisko, w ramach których odbył się cykl warsztatów subregionalnych prezentujących oba dokumenty i dających możliwość dyskusji z twórcami obu dokumentów. Ponadto w ramach konsultacji skierowano pisma z prośbą o uwagi i rekomendacje do Regionalnych Dyrektorów Ochrony Środowiska zarówno w Katowicach jak i województwach ościennych, Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz do przedstawicieli Urzędów Marszałkowskich województw ościennych.

Reasumując działania planowane do realizacji w RPO WSL 2014-2020 nakierowane są na przeciwdziałanie degradacji środowiska, minimalizowanie presji związanej z progresem gospodarczym oraz realizację zasady zrównoważonego rozwoju na każdym etapie wdrażania programu.

W przypadku podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rozumieniu ustawy właściwej dla działalności leczniczej wsparcie może być udzielone tylko w przypadku zgodności z mapą potrzeb inwestycyjnych w infrastrukturze zdrowotnej opracowanej przez ministra właściwego ds. zdrowia. Wsparcie ze środków RPO WSL 2014-2020 kierowane będzie wyłącznie dla podmiotów udzielających świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

9.2. RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI

Równość szans jest podstawową wartością Wspólnoty Europejskiej, a obowiązkiem każdego z państw członkowskich jest podejmowanie działań zapobiegających nierównemu traktowaniu oraz dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Szczególnym elementem realizacji zasady równości szans będzie aktywizacja osób z niepełnosprawnościami. Osoby z niepełnosprawnościami są w szczególny sposób zagrożone wykluczeniem społecznym z uwagi na trudność w dostępie do miejsc pracy, świadczenia pracy i możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Na etapie wdrażania sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych w danych obszarach, w tym osób z niepełnosprawnościami. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie tworzenie projektów w ramach tzw. działań pozytywnych, które pozwolą na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej grupy w konkretnym obszarze, a tym samym wyrównywanie jej szans społecznych i zawodowych. Instytucja Zarządzająca RPO WSL 2014-2020 zagwarantuje, iż osoby z niepełnosprawnościami objęte zostaną odpowiednimi instrumentami i usługami aktywizacyjnymi, jak również zapewni, że stworzone zostaną przyjazne warunki dla udziału tych osób we wszystkich kierowanych do nich projektach. W tym kontekście kluczowe jest zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnościami do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewniony zostanie stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

W ramach ewaluacji prowadzone będą badania poświęcone ocenie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Wnioski i

rekomendacje z badań posłużą do wprowadzenia zmian w celu poprawy skuteczności wdrażania tej zasady w ramach Programu.

Wyniki monitoringu i ewaluacji będą miały wpływ na formułowanie szczegółowych kryteriów podczas ogłaszania konkursów.

Zmiany zachodzące na rynku pracy, w tym również w kontekście wyzwań demograficznych, warunkują konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Skuteczność działań aktywizacyjnych adresowanych do osób z niepełnosprawnościami uzależniona jest od umiejętności dostosowania działań podejmowanych na rzecz tej grupy osób do specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami wynikających m.in. z rodzajów niepełnosprawności, którymi są dotknięte. Dlatego tworząc przyjazne systemy wsparcia i rozwijając instrumenty o charakterze aktywizacyjnym, promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób z niepełnosprawnościami, obejmującego zarówno usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i zróżnicowaną ofertę ukierunkowaną na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań ma być zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza na otwartym rynku pracy. Ponadto wszystkie projekty realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania.

Skład Komitetu Monitorującego i wszystkich grup tematycznych działających przy KM RPO WSL 2014-2020 będzie różnorodny. W skład KM RPO WSL 2014-2020 zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans, w tym pod względem płci. Przy KM RPO WSL 2014-2020 utworzona zostanie Grupa robocza ds. horyzontalnych.
Jednocześnie Komitet Monitorujący będzie uczestniczył w zatwierdzaniu przedsięwzięć mających na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i zapobieganiu dyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami, które zostały zidentyfikowane w województwie śląskim jako grupa w sposób znaczący narażona na dezaktywizację społeczną i zawodową oraz mająca utrudniony dostęp do usług warunkujących sprawne funkcjonowanie na rynku pracy. Komitet Monitorujący analizować będzie także sposób realizacji zasady dotyczącej promowania równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z art. 48 rozporządzenia ogólnego w skład KM będą wchodzić podmioty reprezentujące środowisko obywatelskie w tym partnerzy działający na rzecz promowania równości i niedyskryminacji.

Program za kluczowe dla interwencji EFS w kontekście integracji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami uznaje m.in.:

- rozwijanie instrumentów wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami (priorytetowo w PI 9i, a także w 9v oraz w zakresie działań w priorytetach 8i, 8iii.),
- poprawę jakości usług i dostępności społecznych i zdrowotnych, w tym także usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami oraz szeroką profilaktykę i rehabilitację, w szczególności dla dzieci z niepełnosprawnościami (PI 9iv).

W ramach wszystkich CT wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

9.3. RÓWNOŚĆ SZANS KOBIET I MĘŻCZYZN

W polityce równościowej Unii Europejskiej wśród równości szans szczególny nacisk położono na równość szans kobiet i mężczyzn. Równość należy rozumieć jako stan, w którym wszystkim ludziom (kobietom i mężczyznom) przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają równy dostęp do dóbr i usług, a także równe szanse rozwoju. Promowanie równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz uwzględnianie problematyki płci zostanie zapewnione w procesie przygotowywania i realizacji Programu, a zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie zasadą horyzontalną dla wszystkich Priorytetów RPO WSL 2014-2020. Oprócz podejścia przekrojowego, w ramach priorytetów odnoszących się do wsparcia z Europejskiego Funduszu Społecznego, przewidziano możliwość realizacji działań mających na celu zwalczanie wszelkiej dyskryminacji.

Ze względu na różną sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy w ramach poszczególnych Priorytetów Programu realizowane będą działania sprzyjające realizacji następujących celów:

- równa niezależność ekonomiczna kobiet i mężczyzn,
- eliminacja stereotypów związanych z płcią,
- godzenie życia zawodowego i prywatnego, umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

W kontekście wyznaczonych dla województwa śląskiego celów w tym zakresie równości szans i zapobieganiu dyskryminacji, mając na uwadze zapisy Umowy Partnerstwa za kluczowe, w szczególności dla interwencji EFS w kontekście równości szans płci uznano:

- tworzenie odpowiednich warunków pozwalających na godzenie życia zawodowego z prywatnym, jako czynnika niezbędnego dla zwiększenia poziomu aktywizacji zawodowej, zwłaszcza wśród kobiet,
- wspieranie działań wzmacniających dostępności i jakości opieki nad dziećmi i osobami zależnymi,
- wzmacnianie niezależności ekonomicznej i przedsiębiorczości zwłaszcza wśród kobiet,
- zwiększenia świadomości na temat równości szans kobiet i mężczyzn.

Na etapie wdrażania sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które pozwolą ocenić, czy przygotowywane projekty są oparte o diagnozę uwzględniającą sytuację

kobiet i mężczyzn w danym obszarze i ocenę wpływu realizowanych działań na warunki życia kobiet i mężczyzn. Każdy projekt realizowany w ramach RPO WSL 2014-2020 będzie musiał zawierać opis oceny wpływu na sytuację płci. Pozwoli to na sprawdzenie i ocenę jego zróżnicowanego wpływu na kobiety i mężczyzn, tak aby nie dopuścić do wystąpienia jakichkolwiek przejawów nierówności czy dyskryminacji. Analiza ta umożliwi także weryfikację pod kątem tego, czy projekt w rzeczywistości przyczynia się do uwzględniania potrzeb kobiet i mężczyzn poprzez np. oferowanie różnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających na odmienne potrzeby uczestników/uczestniczek projektu. Ocena merytorycznej jakości projektu w zakresie Europejskiego Funduszu Społecznego zgodnie z zasadami przyjętymi w Umowie Partnerstwa będzie przebiegać w oparciu o standard minimum oraz przedstawioną analizę sytuacji płci i będzie uwzględniała wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn. Dodatkowo w przypadku projektów współfinansowanych z EFS ocena projektów przebiegać będzie zgodnie ze standardem minimum.

System wskaźników zawartych w programie operacyjnym umożliwiać będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewniony zostanie stały monitoring tych danych. Wymóg monitorowanie w podziale na płeć jest obligatoryjny w przypadkach wskaźników wymaganych załącznikiem nr 1 i nr 2 do rozporządzenia w sprawie EFS. Pozwoli to na bieżące monitorowania wsparcia kierowanego do kobiet i mężczyzn. Ponadto, w rocznych sprawozdaniach z realizacji PO, składanych w 2017 r. i 2019 r. zostaną umieszczone informacje określone w art. 111. ust.4 rozporządzenia ramowego, w tym konkretne przedsięwzięcia mające na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji i uzgodnienia wdrożone aby zapewnić włączenie perspektywy płci do treści PO i realizowanych w jego ramach projektów.

Na etapie ewaluacji, zgodnie z zasadami przyjętymi na poziomie Umowy Partnerstwa, przewiduje się realizację badań ewaluacyjnych pozwalających na ocenę wpływu realizowanych działań na sytuację kobiet i mężczyzn, ocenę efektywności pomocy udzielonej osobom o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności oraz monitorowanie dalszych losów tych osób i efektywności udzielonej pomocy w podziale na płeć. Zgodnie z zasadami systemu zarządzania rekomendacjami z badań ewaluacyjnych, wnioski płynące z ww. badania zostaną umieszczone w tabeli rekomendacji, w której określony będzie zarówno charakter i adresaci rekomendacji, jak i sposób i termin ich wdrożenia. Rekomendacje te zostaną poddane konsultacjom, a po zatwierdzeniu/ zaopiniowaniu przez KM PO zostaną umieszczone w bazie rekomendacji ze wszystkich badań, dzięki czemu stan ich wdrażania będzie systematycznie monitorowany. Rekomendacje będą również podlegały corocznym przeglądom w celu zaktualizowania ich stanu wdrożenia. Wnioski i rekomendacje posłużą do wprowadzenia stosownych zmian w celu poprawy skuteczności wdrażania zasady równości szans płci w ramach Programu Instytucja Zarządzająca zapewni funkcjonowanie stanowiska osoby sprawującej funkcję eksperta z dziedziny równości szans i będzie osobą „pierwszego kontaktu" zarówno dla pracowników dalej instytucji jak i projektodawców.

Wyniki monitoringu i ewaluacji będą miały wpływ na formułowanie szczegółowych kryteriów podczas ogłaszania konkursów.

10. ODRĘBNE ELEMENTY

10.1 WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W OKRESIE 2014-2020

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/ przedłożenia w KE wniosku ws. dużego projektu (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia wdrażania (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania dużego projektu	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa
Budowa Regionalnej Drogi Racibórz-Pszczyna na odcinku przebiegającym przez Miasto Rybnik	2015, IV kwartał	2016, IV kwartał	2019	7b	VI
Rewitalizacja linii kolejowych nr 694/157/190/191 Bronów-Bieniowiec-Skoczów-Goleszów-Cieszyn/Wisła Głębce	2018, II kwartał	2018, II kwartał	2022	7d	VI

Projekt pn. „Budowa Regionalnej Drogi Racibórz-Pszczyna na odcinku przebiegającym przez Miasto Rybnik" polegać będzie na budowie nowego śladu drogi wojewódzkiej nr 935 na terenie miasta Rybnika. Droga pełni rolę najważniejszego szlaku wschód-zachód subregionu zachodniego województwa śląskiego. Nowy odcinek będzie pełnić funkcję południowej obwodnicy miasta umożliwiającej znaczącą poprawę przepustowości sieci transportowej na trasie węzeł A1 „Żory" – Racibórz. Inwestycja jest kontynuacją zrealizowanych działań mających na celu przebudowę DW 935, do których należą m.in.: budowa obwodnic miast: Pszczyna oraz Żory.

Projekt wynika z zapisów *Strategii Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego w perspektywie do 2030 roku*. Jest wskazany na pierwszej pozycji na „Liście rankingowej projektów dotyczących budowy lub przebudowy dróg wojewódzkich przewidzianych do realizacji w ramach RPO WSL 2014-2020".

Projekt przyczyni się w bardzo dużym stopniu do osiągnięcia wskaźników produktu (wskaźnik projektu wynosi 14,3 km nowych dróg).

Koszt całkowity kwalifikowalny projektu wynosi ok. 140 mln euro (560 mln zł).

Projekt nie będzie generował dochodu.

10.2 RAMY WYKONANIA PROGRAMU

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonych w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie będą mogły mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawierała opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie będą miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponuje IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno-gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

OP	**KEW, wskaźniki postępu finansowego, produktu i rezultatu**	**Jedn. pomiaru**	**Cel pośredni na 2018 r.**	**Wartość docelowa 2023**		
				M	K	O
I	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	27 256 634			237 824 304
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	10			150
II	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	15 673 319			112 941 177
	Liczba wspartych podmiotów realizujących zadania publiczne przy wykorzystaniu TIK.	[szt.]	27			107

III	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	54 647 242			365 485 197
	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje	[szt.]	109			619
IV	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	125 152 317			981 619 949
	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	[szt.]	60			200
	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	[szt.]	7			62
	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych	[MW]	14			57
V	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	42 025 219			244 898 632
	Liczba jednostek służb ratowniczych doposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]	2			18
	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	[km]	53			267
	Łączna powierzchnia zrekultywowanych gruntów	[ha]	14			72
VI	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	107 947 181			556 470 589
	Całkowita długość nowych dróg	[km]	25,5			59,5
VII	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	54 508 195			263 999 359

VII	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	[osoby]	14 676	23 172	26 131	49 303
VIII	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	29 509 052			213 833 713
VIII	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	[osoby]	11 177	27 675	25 547	53 222
IX	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	42 048 337			304 698 092
IX	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w programie	[osoby]	12 046	14 464	21 695	36 159
X	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	60 528 479			345 220 165
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	[ha]	8			135
	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	[szt.]	44			80
XI	Całkowita kwota wydatków kwalifikowanych	[EUR]	32 703 002			229 287 231
XI	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	[osoby]	606	3 943	2 123	6 066
XI	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych niebędnych na rynku pracy w programie	[osoby]	19 305	22 098	26 165	48 263
XII	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowanych	[EUR]	20 294 521			95 412 345
	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	[osoby]	6 250			32 329

	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	[szt.]	10			52

10.3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

Zespół ds. opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
2.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
3.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
4.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa
5.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
56.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
7.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
8.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
9.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
10.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny

Regionalne Forum Terytorialne

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
2.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
3.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki”	społeczny
4.	Business Center 1	gospodarczy
5.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
6.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Klucze	społeczny
7.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
8.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
9.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
10.	InnoCo Sp. z o. o.	gospodarczy
11.	Instytucja Pośrednicząca w Certyfikacji, Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
12.	Instytut Protez Serca, Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii	środowisko naukowe

13.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
14.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
15.	Koordynator Klastra Technologii Energooszczędnych Euro-Centrum	gospodarczy
16.	Kuratorium Oświaty w Katowicach	administracja rządowa
17.	Loża Katowicka Business Center Club	gospodarczy
18.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
19.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	administracja rządowa
20.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
21.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
22.	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	administracja rządowa
23.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
24.	Ministerstwo Zdrowia	administracja rządowa
25.	Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych Województwa Śląskiego	społeczny
26.	Park Naukowo – Technologiczny „TECHNOPARK Gliwice” Sp. z o.o.	gospodarczy
27.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
28.	Politechnika Śląska w Gliwicach	środowisko naukowe
29.	Polski Klub Ekologiczny Okręgu Górnośląskiego	społeczny
30.	Porozumienie Związków Zawodowych KADRA	społeczny
31.	Powiat Częstochowski	samorząd lokalny
32.	Przedstawiciel Komisji Europejskiej	Komisja Europejska
33.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
34.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie	społeczny
35.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.	samorząd województwa
36.	Starostwo Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego	samorząd lokalny
37.	Stowarzyszenia POKOLENIE	społeczny
38.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Dom Aniołów Stróżów”	społeczny
39.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej	społeczny
40.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
41.	Śląska Rada Naczelnej Organizacji Technicznej FSNT w Katowicach	środowisko naukowe
42.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
43.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa

44.	Śląski Związek Pracodawców Prywatnych	społeczny
45.	Śląski Związek Pracodawców RP	społeczny
46.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
47.	Tauron Polska Energia S.A.	gospodarczy
48.	Towarzystwo Urbanistów Polskich Oddział w Katowicach	społeczny
49.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
50.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
51.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa
52.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
53.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
54.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
55.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
56.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
57.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
58.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
59.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
60.	Wojewódzki Urząd Pracy	samorząd województwa
61.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ „Solidarność”	społeczny

Uczestnicy konferencji konsultacyjnych projekt RPO WSL na lata 2014-2020

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	"Leta Auto-Test" Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	"RECYKLING Wojkowice " Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	"Śląsk " Sp. z o.o. Wydawnictwo naukowe	gospodarczy
4.	3Make Sp z o.o.	gospodarczy
5.	a.pauly euroconsulting Joanna Pauly	gospodarczy
6.	A1 Europe Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Agencja Obsługi Firm	gospodarczy
8.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A.	gospodarczy
9.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie	gospodarczy
10.	AIUT Sp. z o.o.	gospodarczy
11.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
12.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe

13.	Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki Katowice	środowisko naukowe
14.	American Heart of Poland S.A.	gospodarczy
15.	ANRATO Aneta Kubik	gospodarczy
16.	AQUA S.A.	gospodarczy
17.	ARBELON Sp. z .o.o.	gospodarczy
18.	Armada Development S.A.	gospodarczy
19.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa
20.	Biuro Projektowania Systemów Cyfrowych SA	gospodarczy
21.	Biuro Rachunkowe Anna	gospodarczy
22.	Blueform	gospodarczy
23.	Business Relations	gospodarczy
24.	Carum Sp. J. Zbigniew, Krzysztof Mariańscy	gospodarczy
25.	Centrum Inicjatyw Lokalnych	społeczny
26.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
27.	Centrum Projektów Rewitalizacji S.A.	gospodarczy
28.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
29.	Centrum Społecznego Rozwoju	społeczny
30.	Consensus Nieruchomości	gospodarczy
31.	Doradztwo Gospodarcze DGD	gospodarczy
32.	Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny	gospodarczy
33.	Euro-Med Sp. z o.o.	gospodarczy
34.	Europejskie Centrum Edukacyjno-Finansowe Raczyńska Monika	gospodarczy
35.	Evatronix S.A.	gospodarczy
36.	Everest Consulting & Szkolenia	gospodarczy
37.	EXPERTS Katarzyna Pietrzyńska-Flak	gospodarczy
38.	Farby Kabe Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	FDS PPROJEKT	gospodarczy
40.	Feidal Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
41.	Filharmonia Śląska im. H. M. Góreckiego	samorząd województwa
42.	Firma ROŻEK	gospodarczy
43.	Flytronic Sp. z o.o.	gospodarczy
44.	FPHU Sybilla Szmidt	gospodarczy
45.	Fundacja Jastrzębski Inkubator Przedsiębiorczości	gospodarczy
46.	Fundacja NANONET	społeczny
47.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
48.	Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Gliwicach	środowisko naukowe

49.	Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny
50.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
51.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
52.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
53.	GPW Inżynieria Sp. z o.o. Piekary Śląskie	gospodarczy
54.	Grupa Doradcza Altima Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Grupa Gumułka Euroedukacja Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	HIT-TV.COM	gospodarczy
57.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
58.	Ice Group Sp. z o.o.	gospodarczy
59.	Informatics	gospodarczy
60.	Innowacyjne Systemy Informatyczne ISI LAB Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Instytut Doskonalenia Nauczycieli WIEDZA	gospodarczy
62.	Instytut Ekonomiczny "MODUS " Sp. z o.o.	gospodarczy
63.	Instytut Innowatyki	gospodarczy
64.	Instytut Metalurgii Żelaza	środowisko naukowe
65.	Instytut Organizacji "INORG " Sp. z o.o.	gospodarczy
66.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
67.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe
68.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
69.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego Anna Sp. z o.o.	gospodarczy
70.	Kancelaria Radcy Prawnego Katarzyna Rams-Stypka	gospodarczy
71.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
72.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
73.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
74.	Kompanijny Ośrodek Szkolenia Sp. z o.o. w Knurowie	gospodarczy
75.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
76.	Lauren	gospodarczy
77.	LGD Stowarzyszenia "Razem na wyżyny"	społeczny
78.	maksimum Sp. z o. o. holding S.K.A.	gospodarczy
79.	MALIK Studio Finansowo- Projektowe	gospodarczy
80.	Medyczna Policealna Szkoła Województwa Śląskiego nr 1 w Raciborzu	samorząd województwa

81.	Medyczna Szkoła Policealna Województwa Śląskiego im. prof. A. Cieszyńskiego w Zabrzu	samorząd województwa
82.	MEGREZ Sp. z o.o.	gospodarczy
83.	Mesitekos-Visitech-IMR Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Metal Union Sp. z o. o.	gospodarczy
85.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
86.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowcu	społeczny
87.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach	społeczny
88.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji	społeczny
89.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o.	gospodarczy
90.	Międzygminne Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o.o.	gospodarczy
91.	MINO-R Michał Nowakowski	gospodarczy
92.	NAN Mirosława Wilczyńska	gospodarczy
93.	Natalia Kowalska-Sójka P.U. Mobile Assistant	gospodarczy
94.	Netology Sp. z o.o.	gospodarczy
95.	NEXUM Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	NPG BS Sp. z o.o.	gospodarczy
97.	Okręgowy Szpital Kolejowy w Katowicach	samorząd województwa
98.	Opera Śląska w Bytomiu	samorząd województwa
99.	Osoby fizyczne	społeczny
100.	Ośrodek Szkolenia BIAŁECKI Sp. z o.o.	gospodarczy
101.	P. U. Mobile Assistant	gospodarczy
102.	Park Naukowo - Technologiczny "TECHNOPARK GLIWICE " Sp. z o.o.	gospodarczy
103.	PE-HYDROGAZ S.C. Paweł Stanek	gospodarczy
104.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
105.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
106.	POLOK WELDING Władysław Polok	gospodarczy
107.	Polski Instytut Biznesu	społeczny
108.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze	społeczny
109.	Powiatowy Urząd Pracy w Siemianowicach Śląskich	samorząd lokalny
110.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
111.	PROGRES	gospodarczy

112.	PROINFO Michał Laskowski	gospodarczy
113.	Pro-Inwest S.C.	gospodarczy
114.	PROMETEUSZ EURO Sp. z o.o.	gospodarczy
115.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	gospodarczy
116.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "GAMAR" Sp. z o.o.	gospodarczy
117.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe HYDROKOB	gospodarczy
118.	PSM CONSULTANCY Sp. z o.o.	gospodarczy
119.	Radio ESKA	społeczny
120.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
121.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Bielsku-Białej	samorząd województwa
122.	Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli "WOM" w Katowicach	samorząd województwa
123.	Roster Mirosława Rojek	gospodarczy
124.	Rudzka Agencja Rozwoju Inwestor Sp. z o.o.	gospodarczy
125.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
126.	Semperum S.C.	gospodarczy
127.	Silesian Gaz Sp. z o.o.	gospodarczy
128.	Slag Recycling Sp. z o. o.	gospodarczy
129.	SOFTGRAF	gospodarczy
130.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nasz Dom" w Bytomiu	społeczny
131.	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Wola"	społeczny
132.	SPZOZ Rejonowe Pogotowie Ratunkowe Sosnowiec	samorząd województwa
133.	ST consulting Fundusze Systemy Zarządzanie Tomasz Stasiak	gospodarczy
134.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
135.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
136.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
137.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
138.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
139.	Storkpharm Sp. z o.o.	gospodarczy
140.	Sun Age Sp. z o. o.	gospodarczy
141.	SYNGAZ Sp. z o.o.	gospodarczy
142.	Szpital Chorób Płuc w Orzeszu	samorząd województwa
143.	Szpital Chorób Wewnętrznych - "Hutniczy"	samorząd województwa
144.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny

145.	Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. J. Ziętka w Katowicach	środowisko naukowe
146.	Śląski Ogród Zoologiczny	samorząd województwa
147.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	gospodarczy
148.	Śląski Rynek Hurtowy Sp. z. o.o.	gospodarczy
149.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
150.	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	samorząd województwa
151.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
152.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
153.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
154.	Śląskie Forum Organizacji Pozarządowych KAFOS	społeczny
155.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów	społeczny
156.	Taktyk Sp. z o.o.	gospodarczy
157.	Teatr Lalek Banialuka	społeczny
158.	Terrabud Polska Sp. z o.o.	gospodarczy
159.	TLD Sp. z o. o.	gospodarczy
160.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
161.	TUV NORD POLSKA	gospodarczy
162.	Tyska Spółdzielnia Mieszkaniowa Oskard	społeczny
163.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
164.	Uniwersytet Śląski w Katowicach	środowisko naukowe
165.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Toszek	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy w Gorzycach	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy w Wilkowicach	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
173.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
174.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
175.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
176.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta i Gminy Pyskowice	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny

181.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta w Zabrzu	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
197.	Wawim	gospodarczy
198.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
199.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętka SA	samorząd województwa
200.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
201.	Wydawnictwo "Wolny Czyn"	
202.	Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, WZ w Chorzowie	środowisko naukowe
203.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach PNT SILESIA	środowisko naukowe
204.	Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach	środowisko naukowe
205.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
206.	ZOZ w Świętochłowicach Sp. z o.o.	gospodarczy
207.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny

Uczestnicy spotkań i warsztatów w subregionach

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
3.	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe

4.	Archidiecezjalny Dom Hospicyjny bł. Jana Pawła II	społeczny
5.	ARK Agencja Pracy	gospodarczy
6.	ART-LEX KATARZYNA POMORSKA	gospodarczy
7.	Balans Jacek Wojsław	gospodarczy
8.	Bank Żywności w Częstochowie	społeczny
9.	Beskidzka Inicjatywa Lokalna	społeczny
10.	Biblioteka Publiczna im. dr W. Biegańskiego	samorząd lokalny
11.	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki	społeczny
12.	Biuro Rachunkowe ANNA Anna Klepacka	gospodarczy
13.	Biuro Usług Doskonalenia i Zarządzania SYSTEM Sp. J.	gospodarczy
14.	Blueform	gospodarczy
15.	Centrum Dialogu Międzykulturowego	społeczny
16.	Centrum Integracji Społecznej	społeczny
17.	Centrum Leczenia Oparzeń	samorząd województwa
18.	Centrum Medyczne	gospodarczy
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Cmentarz Komunalny	samorząd lokalny
21.	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.	gospodarczy
22.	Dom Pomocy Społecznej w Turowie	społeczny
23.	Dom Pomocy Społecznej w Blachowni	społeczny
24.	Dom Pomocy Społecznej w Lelowie	społeczny
25.	Filharmonia Częstochowska im. Bronisława Hubermana	samorząd lokalny
26.	Forum Organizacji Pozarządowych Subregionu Zachodniego	społeczny
27.	Fundacja ALEA	społeczny
28.	Fundacja Chrześcijańska „Adullam” w Częstochowie	społeczny
29.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
30.	Gminny Ośrodek Kultury w Wręczycy Wielkiej	samorząd lokalny
31.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przyrowie	samorząd lokalny
32.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
33.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny

34.	Instytut Gospodarki Nieruchomościami	społeczny
35.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej	środowisko naukowe
36.	IRP Inwestycje Rozwój Personel Spółka z o. o.	gospodarczy
37.	Izba Gospodarcza we Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
38.	Kancelaria Doradztwa Podatkowego i Gospodarczego ANNA Sp. z o.o.	gospodarczy
39.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
40.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
41.	Krajowe Centrum Organizacji Turnusów Rehabilitacyjnych Sp. z o.o.	gospodarczy
42.	Kromiss-Bis	gospodarczy
43.	LGD Zielony Wierzchołek Śląska	społeczny
44.	Liceum Ogólnokształcące im. mjr. H. Sucharskiego w Myszkowie	samorząd lokalny
45.	Lifesport.pl	gospodarczy
46.	Miejski Ośrodek Kultury Promocji i Informacji im. J. Więzika	samorząd lokalny
47.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Bytomiu	samorząd lokalny
48.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie	samorząd lokalny
49.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
50.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mysłowicach	samorząd lokalny
51.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Myszkowie	samorząd lokalny
52.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
53.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu	samorząd lokalny
54.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Częstochowie	samorząd lokalny
55.	Miejski Szpital Zespolony w Częstochowie	samorząd lokalny
56.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
57.	Miejski Zarząd Dróg i Transportu w Częstochowie	samorząd lokalny
58.	Miejski Zarząd Oświaty w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
59.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny

60.	Nowe Miasto Sp. z o.o.	gospodarczy
61.	Oczyszczalnia Ścieków "WARTA" S.A.	gospodarczy
62.	Okręgowa Izba Przemysłowo-Handlowa w Tychach	gospodarczy
63.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki, Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
64.	Ośrodek Pomocy Społecznej	społeczny
65.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
66.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	społeczny
67.	PCPR w Częstochowie	społeczny
68.	PEC Sp. z o.o. w Bytomiu	gospodarczy
69.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
70.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zawierciu	społeczny
71.	Powiatowy Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rydułtowach i Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
72.	Powiatowy Urząd Pracy w Cieszynie	samorząd lokalny
73.	Powiatowy Urząd Pracy w Częstochowie	samorząd lokalny
74.	Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku	samorząd lokalny
75.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
76.	Powiatowy Urząd Pracy w Rybniku	samorząd lokalny
77.	Powiatowy Zarząd Dróg w Myszkowie	samorząd lokalny
78.	PUH MERSPLAT	gospodarczy
79.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
80.	Regionalna Izba Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej	gospodarczy
81.	Regionalny Ośrodek EFS w Częstochowie przy Agencji Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	społeczny
82.	Rybnicki Sztab Ratownictwa	społeczny
83.	SARE S.A.	gospodarczy
84.	SP ZOZ Miejski Szpital Zespolony	samorząd lokalny
85.	Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy im. Jana Brzechwy w Bogumiłku	samorząd lokalny
86.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
87.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
88.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
89.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny

90.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
91.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
92.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
93.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
94.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
95.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
96.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
102.	Stowarzyszenie "Lutnia"	społeczny
103.	Stowarzyszenie Aktywne Zagłębie Dąbrowskie	społeczny
104.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
105.	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych	społeczny
106.	Stowarzyszenie Klub Kobiet Kreatywnych	społeczny
107.	Stowarzyszenie Komputer i Sprawy Szkoły KISS	społeczny
108.	Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne "Orkiestra Dębieńsko Czerwionka-Leszczyny"	społeczny
109.	Stowarzyszenie LGD "Ziemia Pszczyńska"	społeczny
110.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Morawskie Wrota	społeczny
111.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Bielska	społeczny
112.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
113.	Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ACADEMIA	społeczny
114.	Stowarzyszenie Oświatowe "Rodzice - Dzieciom"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ziemi Żywieckiej	społeczny
116.	Stowarzyszenie Przyjaciół Ekologii "EcoTerra "	społeczny
117.	Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy AGAPE	społeczny
118.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny

119.	Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie	samorząd lokalny
120.	TechMaster	gospodarczy
121.	Towarzystwo Miłośników Rydułtów	społeczny
122.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
123.	TVP S.A. Oddział Katowice	gospodarczy
124.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
125.	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Rybniku	środowisko naukowe
126.	Urząd Gminy Kobiór	samorząd lokalny
127.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
128.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Bieruń	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
133.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
134.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Czeladź	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Gierałtowice	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Jejkowice	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Kalety	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Konopiska	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny

160.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Lelów	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Mszana	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
178.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
179.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
180.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
181.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
182.	Urząd Gminy Pawonków	samorząd lokalny
183.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
184.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
185.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
186.	Urząd Gminy Popów	samorząd lokalny
187.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
188.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
189.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
190.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
191.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
192.	Urząd Gminy Radziechowy	samorząd lokalny
193.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
194.	Urząd Gminy Rudnik	samorząd lokalny
195.	Urząd Gminy Starcza	samorząd lokalny
196.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
197.	Urząd Gminy Ślemień	samorząd lokalny
198.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
199.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
200.	Urząd Gminy Tworóg	samorząd lokalny
201.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny

202.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
203.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny
204.	Urząd Gminy Węgierska Górka	samorząd lokalny
205.	Urząd Gminy Wilamowice	samorząd lokalny
206.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
208.	Urząd Gminy Woźniki	samorząd lokalny
209.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
210.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
211.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
212.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
217.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
218.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Czechowice Dziedzice	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta i Gminy Krzepice	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta i Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój	samorząd lokalny
231.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
232.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
233.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
234.	Urząd Miasta Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
235.	Urząd Miasta Lędziny	samorząd lokalny
236.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
237.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
238.	Urząd Miasta Łazy	samorząd lokalny
239.	Urząd Miasta Miasteczko Śląskie	samorząd lokalny
240.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
241.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
242.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
243.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny

244.	Urząd Miasta Panki	samorząd lokalny
245.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
246.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny
247.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
248.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
249.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
250.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
251.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
252.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
253.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
254.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
255.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
256.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
257.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
258.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
259.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
260.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny
261.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny
262.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
263.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
264.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
265.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
266.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
267.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
268.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
269.	Urząd Miasta Wojkowice	samorząd lokalny
270.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
271.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
272.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
273.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
274.	Urząd Gminy Wyry	samorząd lokalny
275.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
276.	Wasko S.A.	gospodarczy
277.	Wodzisławskie Centrum Kultury	samorząd lokalny
278.	Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Częstochowie	samorząd województwa
279.	Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystyki w Częstochowie	środowisko naukowe
280.	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Częstochowie Sp. z o.o.	gospodarczy

281.	Zakład Usług Rehabilitacyjno-Socjalnych Sp. z o. o.	gospodarczy
282.	Zespół Ekonomiczno Administracyjny Oświaty Samorządowej	samorząd lokalny
283.	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Paniówkach	samorząd lokalny
284.	Zespół Szkół nr 2 w Myszkowie	samorząd lokalny
285.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	samorząd lokalny
286.	Zespół Szkół w Złotym Potoku	samorząd lokalny
287.	Zespół Szkół w Żarkach	samorząd lokalny
288.	Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie	samorząd lokalny
289.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny
290.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny
291.	Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych	społeczny
292.	Żywiecka Fundacja Rozwoju	społeczny

Podmioty zgłaszające uwagi/komentarze, w ramach konsultacji społecznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. - Operator Sosnowieckiego Parku Naukowo - Technologicznego	gospodarczy
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. Gliwice	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
4.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
5.	Armada Development S.A.	gospodarczy
6.	Biuro Rewitalizacji Obszarów Miejskich	gospodarczy
7.	BLUEFORM	gospodarczy
8.	Capital Training Szymon Błaszczyk	gospodarczy
9.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej	administracja rządowa
10.	Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii w Bystrej	samorząd województwa
11.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
12.	Centrum Szkoleń i Rozwoju Osobistego MERITUM	społeczny

13.	Chrześcijańska Służba Charytatywna	społeczny
14.	Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Dobroczynnego	społeczny
15.	Cieszyńskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei	społeczny
16.	Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez oo. Kamilianów	społeczny
17.	Eduka-FRSK	gospodarczy
18.	Energetyka Cieszyńska Sp. z o.o.	gospodarczy
19.	Forum Związków Zawodowych	społeczny
20.	Fundacja Client Earth Poland	społeczny
21.	Fundacja Lokalna Grupa Działania "Spichlerz Górnego Śląska"	społeczny
22.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
23.	Fundacja Napraw Sobie Miasto	społeczny
24.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
25.	Geomax	gospodarczy
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Gminny Ośrodek Kultury Mykanów	samorząd lokalny
28.	Gminny Ośrodek Kultury w Rędzinach	samorząd lokalny
29.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
30.	Górnośląska Grupa Doradcza	społeczny
31.	Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.	gospodarczy
32.	Górnośląski Park Przemysłowy	gospodarczy
33.	Górnośląski Związek Metropolitalny	samorząd lokalny
34.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
35.	Haldex S.A.	gospodarczy
36.	Hospicjum Sosnowieckie im. św. Tomasza Ap.	społeczny
37.	Instytut Badań Energii Wodnej	środowisko naukowe
38.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
39.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
40.	Instytut Wyszehradzki w Pszczynie	społeczny
41.	Internetowy Portal Kolejowy "IC Forum.pl"	społeczny
42.	Izba Celna w Katowicach	administracja rządowa
43.	Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie	gospodarczy
44.	Klub Radnych RAŚ w Sejmiku Województwa Śląskiego	samorząd województwa
45.	Koleje Śląskie Sp. z o. o.	samorząd województwa

46.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa
47.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
48.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
49.	Konsultant wojewódzki w dziedzinie psychiatrii	społeczny
50.	Lokalna Grupa Działania "Brynica to nie granica"	społeczny
51.	Lokalna Grupa Działania "Perła Jury"	społeczny
52.	Lokalna Grupa Działania "Stowarzyszenie Partnerstwo Północnej Jury"	społeczny
53.	Lokalna Grupa Działania Fundacja "Partnerstwo Dorzecza Kocierzanki i Koszarawy"	społeczny
54.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	społeczny
55.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o. o.	samorząd lokalny
56.	Międzyszkolny Klub Sportowy MKS ISTEBNA	samorząd lokalny
57.	Ministerstwo Edukacji Narodowej	administracja rządowa
58.	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	administracja rządowa
59.	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	administracja rządowa
60.	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	administracja rządowa
61.	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	samorząd lokalny/samorząd województwa
62.	Oddział Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP województwa śląskiego	społeczny
63.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	społeczny
64.	Osoby prywatne	społeczny
65.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Herby	administracja rządowa
66.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Gidle	administracja rządowa
67.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kłobuck	administracja rządowa
68.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koniecpol	administracja rządowa

69.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Koszęcin	administracja rządowa
70.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Świerklaniec	administracja rządowa
71.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ujsoły	administracja rządowa
72.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Ustroń	administracja rządowa
73.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Wisła	administracja rządowa
74.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Złoty Potok	administracja rządowa
75.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum	gospodarczy
76.	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	administracja rządowa
77.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
78.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
79.	Polskie Forum Edukacji Europejskiej	społeczny
80.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
81.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział Kolejowy w Gliwicach. Śląski Klub Znakarzy Tras Turystycznych	społeczny
82.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej	samorząd lokalny
83.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej - GLIWICE Sp. z o. o.	gospodarczy
84.	Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. w Tychach	gospodarczy
85.	Przedsiębiorstwo Komunalne "Therma" Sp. z o.o. w Bielsku - Białej	gospodarczy
86.	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "FUTURUM" Sp. z o.o.	gospodarczy
87.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
88.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym	społeczny
89.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
90.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
91.	Rudzka Agencja Rozwoju „Inwestor” Sp. z o.o.	gospodarczy
92.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości	gospodarczy

	Sp. z o.o.	
93.	Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach	sąd
94.	Spółdzielnia Mieszkaniowa SZOBISZOWICE	społeczny
95.	Spółka Ciepłowniczo-Energetyczna Jaworzno III Sp. z o.o.	gospodarczy
96.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
97.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
98.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
99.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
100.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
101.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
102.	Starostwo Powiatowe w Lublińcu	samorząd lokalny
103.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
104.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
105.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
106.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
107.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
108.	Stowarzyszenie "Razem dla Wilkowic"	społeczny
109.	Stowarzyszenie „Razem na wyżyny”	społeczny
110.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych (FIL)	społeczny
111.	Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP	społeczny
112.	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego w Polsce	społeczny
113.	Stowarzyszenie LGD "Morawskie Wrota"	społeczny
114.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Cieszyńska Kraina"	społeczny
115.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Ziemia Bielska"	społeczny
116.	Stowarzyszenie LYSKOR	społeczny
117.	Stowarzyszenie na rzecz budowy sali gimnastycznej w Zespole Szkół w Libdzy "START"	społeczny
118.	Stowarzyszenie PoMOC	społeczny
119.	Stowarzyszenie Przyjaciół Miasta Wisły IMKO WISEŁKA	społeczny
120.	Stowarzyszenie Przyjaciół Międzyrzecza	społeczny
121.	Stowarzyszenie Rozwoju Kolei Górnego Śląska	społeczny
122.	Stowarzyszenie Rudzkie Konto Pomocy	społeczny

123.	Śląska Inicjatywa Rowerowa	społeczny
124.	Śląska Izba Rolnicza	gospodarczy
125.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
126.	Śląski Ogród Zoologiczny w Chorzowie	samorząd województwa
127.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd województwa
128.	Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o.	gospodarczy
129.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
130.	Śląski Urząd Wojewódzki	administracja rządowa
131.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
132.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
133.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
134.	Śląskie Centrum Targowe	gospodarczy
135.	Śląskie Stowarzyszenie Menedżerów w Katowicach	społeczny
136.	Śląsko – Dąbrowskie Towarzystwo Gospodarcze	społeczny
137.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
138.	Technologie Pomp Ciepła Sp. z o.o.	gospodarczy
139.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
140.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
141.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
142.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Strumień	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
148.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
149.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Dębowiec	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Hażlach	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny

158.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy Niegowa	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Rajcza	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Rędziny	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Sucha Beskidzka	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Szczekociny	samorząd lokalny
176.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
177.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
178.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa
179.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Blachownia	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Czeladź	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta Kłobuck	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Łaziska Górne	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Pszczyna	samorząd lokalny

199.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
201.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Rybnik	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Sosnowiec	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Sośnicowice	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Wodzisław Śląski	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
212.	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	administracja rządowa
213.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa
214.	Urząd Transportu Kolejowego	administracja rządowa
215.	Wojewoda Śląski	administracja rządowa
216.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	samorząd województwa
217.	Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Odwykowego i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Gorzycach	samorząd województwa
218.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku	samorząd województwa
219.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
220.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego "GUIDO"	samorząd województwa
221.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
222.	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Katowicach	samorząd województwa
223.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego	samorząd województwa
224.	Zespół Szkół w Libidzy	samorząd lokalny
225.	Zielone Mazowsze	społeczny
226.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego w Rybniku	samorząd lokalny
227.	Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć	społeczny
228.	Związek Zawodowy Górników w Polsce	społeczny

Uczestnicy warsztatów tematycznych

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o.	gospodarczy
2.	Akademia Sztuk Pięknych	środowisko naukowe
3.	Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach	środowisko naukowe
4.	Beskidzka Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
5.	Beskidzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych	samorząd województwa
6.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
7.	Business Management Consulting Sp. z o. o.	gospodarczy
8.	Bytomskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
9.	Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska	samorząd województwa
10.	Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Wojciecha Korfantego w Bytomiu	samorząd lokalny
11.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych Polska Akademia Nauk	środowisko naukowe
12.	Centrum Przedsiębiorczości Sp. z o.o. w Chorzowie	gospodarczy
13.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
14.	DTŚ S.A.	gospodarczy
15.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
16.	Euroregion Silesia Związek Gmin Dorzecza Górnej Odry	samorząd lokalny
17.	Fundacja na rzecz Efektywnego Wykorzystania Energii	społeczny
18.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii	środowisko naukowe
19.	Fundusz Górnośląski S.A.	gospodarczy
20.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
21.	Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa	gospodarczy
22.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
23.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
24.	Górnośląska Spółka Gazownictwa	gospodarczy
25.	Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A.	gospodarczy

26.	Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A.	gospodarczy
27.	Hutnicza Izba Przemysłowo-Handlowa w Katowicach	gospodarczy
28.	Inkubator Społecznej Przedsiębiorczości w Dąbrowie Górniczej	społeczny
29.	Instytucja Kultury „Ars Cameralis Silesiae Superioris	samorząd województwa
30.	Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych	środowisko naukowe
31.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
32.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe
33.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
34.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
35.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach, Związek Rzemiosła Polskiego	gospodarczy
36.	Kafos - Śląskie Forum Organizacji Rządowych	społeczny
37.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna SA	gospodarczy
38.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
39.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
40.	Kompania Węglowa S.A.	administracja rządowa
41.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
42.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach	samorząd lokalny
43.	Miejski Zakład Komunikacyjny w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
44.	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Częstochowie Sp. z o.o.	samorząd lokalny
45.	Oddział Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. w Katowicach	administracja rządowa
46.	Oddział Chemii Nieorganicznej „IChN” w Gliwicach	środowisko naukowe
47.	Oddział GDDKiA w Katowicach	administracja rządowa
48.	Oddział Instytutu Ochrony Roślin w Sośnicowicach	środowisko naukowe
49.	Oddział Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy Oddział Górnośląski	środowisko naukowe

50.	Oddział PK OMEP w Częstochowie	społeczny
51.	Oddział Regionalny 12 Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	administracja rządowa
52.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku	społeczny
53.	Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór z siedzibą w Katowicach - OTKZ Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Katowicach	środowisko naukowe
54.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o.o.	gospodarczy
55.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK Gliwice Sp. z o.o.	gospodarczy
56.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
57.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
58.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
59.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Będzinie	samorząd lokalny
60.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
61.	Powiatowy Urząd Pracy w Chorzowie	samorząd lokalny
62.	Powiatowy Urząd Pracy w Katowicach	samorząd lokalny
63.	Powiatowy Urząd Pracy w Sosnowcu	samorząd lokalny
64.	Powiatowy Urząd Pracy w Tychach	samorząd lokalny
65.	Powiatowy Urząd Pracy w Zabrzu	samorząd lokalny
66.	Przedstawiciel organizacji ekologicznych w Radzie Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej Województwa Śląskiego	społeczny
67.	Raciborska Izba Gospodarcza	gospodarczy
68.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach	administracja rządowa
69.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
70.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
71.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy
72.	Regionalna Rada Ochrony Przyrody	administracja rządowa
73.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska	administracja rządowa
74.	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Katowicach	samorząd województwa

75.	Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny "Metis"	samorząd województwa
76.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	samorząd województwa
77.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy
78.	Sejmik Województwa Śląskiego	samorząd województwa
79.	Sekcja Młodzieży Niewidomej i Słabowidzącej przy Polskim Związku Niewidomych – Okręg Śląski	społeczny
80.	Stowarzyszenie Fabryka Inicjatyw Lokalnych	społeczny
81.	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	społeczny
82.	Stowarzyszenie Wspierania Organizacji Pozarządowych "MOST"	społeczny
83.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
84.	Śląska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	administracja rządowa
85.	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	samorząd lokalny
86.	Śląski Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	administracja rządowa
87.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
88.	Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach	administracja rządowa
89.	Śląski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Geodezyjnego i Kartograficznego	administracja rządowa
90.	Śląski Związek Gmin i Powiatów	samorząd lokalny
91.	Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu	środowisko naukowe
92.	Śląskie Centrum Przedsiębiorczości	samorząd województwa
93.	Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego	samorząd województwa
94.	Tauron Polska Energia	gospodarczy
95.	Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego w Katowicach	samorząd województwa
96.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe
97.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
98.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Częstochowa	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Mikołowa	samorząd lokalny
102.	Urząd Statystyczny w Katowicach	administracja rządowa

103.	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	samorząd województwa
104.	Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach	samorząd województwa
105.	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach	samorząd województwa
106.	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Katowicach	samorząd województwa
107.	Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach	środowisko naukowe
108.	Zakład Doskonalenia Zawodowego w Katowicach	społeczny
109.	Zakład Gospodarki Odpadami S.A. Bielsko-Biała	samorząd województwa
110.	Zarząd Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ Solidarność	społeczny
111.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
112.	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego w Będzinie	samorząd województwa
113.	Związek Gmin Jurajskich	samorząd lokalny
114.	Związek Subregionu Zachodniego	samorząd lokalny

Koordynatorzy bazy PARTNER 3

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Stowarzyszenie Aktywnych Przedsiębiorców Śląskich	społeczny
2.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Jaworznie	gospodarczy
3.	Agencja Rozwoju Lokalnego S.A. w Sosnowcu	gospodarczy
4.	Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. w Gliwicach	gospodarczy
5.	Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
6.	Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	gospodarczy
7.	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie	środowisko naukowe
8.	Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach	środowisko naukowe
9.	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach	środowisko naukowe
10.	Akademia Techniczno - Humanistyczna w Bielsku-Białej	środowisko naukowe
11.	Biblioteka Śląska	samorząd województwa

12.	Bielski Park Technologiczny Lotnictwa Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o.	gospodarczy
13.	Caritas Archidiecezji Katowickiej	społeczny
14.	Cech Rzemieślników i Innych Przedsiębiorców w Wodzisławiu Śląskim	gospodarczy
15.	Cech Rzemiosł oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Rybniku	gospodarczy
16.	Cech Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości w Bytomiu	gospodarczy
17.	Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie	administracja rządowa
18.	Centrum Materiałów Polimerowych i Węglowych PAN	środowisko naukowe
19.	Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS	społeczny
20.	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne	społeczny
21.	Częstochowska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości	gospodarczy
22.	Euro-Centrum S.A.	gospodarczy
23.	Federacja Firm Lotniczych BIELSKO	gospodarczy
24.	Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii im. prof. Zbigniewa Religi w Zabrzu	środowisko naukowe
25.	Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej „Być Razem”	społeczny
26.	Główny Instytut Górnictwa	środowisko naukowe
27.	Górnośląska Agencja Promocji Przedsiębiorczości S.A.	gospodarczy
28.	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	gospodarczy
29.	Górnośląski Park Przemysłowy Sp. z o.o.	gospodarczy
30.	Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych - Oddział Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach	środowisko naukowe
31.	Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla	środowisko naukowe
32.	Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników Oddział Zamiejscowy Farb i Tworzyw w Gliwicach	środowisko naukowe
33.	Instytut Metali Nieżelaznych	środowisko naukowe
34.	Instytut Nawozów Sztucznych Oddział Chemii Nieorganicznej IChN w Gliwicach	środowisko naukowe
35.	Instytut Technik Innowacyjnych EMAG	środowisko naukowe

36.	Instytut Techniki Górniczej KOMAG	środowisko naukowe
37.	Instytut Techniki i Aparatury Medycznej ITAM	środowisko naukowe
38.	Izba Gospodarcza Eksporterów i Importerów	gospodarczy
39.	Izba Gospodarcza Metali Nieżelaznych i Recyklingu	gospodarczy
40.	Izba Przemysłowo-Handlowa Rybnickiego Okręgu Przemysłowego	gospodarczy
41.	Izba Rzemieślnicza oraz Małej i Średniej Przedsiębiorczości w Katowicach	gospodarczy
42.	KARDIO-MED SILESIA Sp. z o.o.	środowisko naukowe
43.	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	gospodarczy
44.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Katowicach	administracja rządowa
45.	Komenda Wojewódzka Policji w Katowicach	administracja rządowa
46.	Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	samorząd lokalny
47.	Kuria Metropolitalna w Częstochowie	społeczny
48.	Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Dźwignic i Urządzeń Transportowych Detrans Bytom	środowisko naukowe
49.	Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. W. Pańki Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	społeczny
50.	Park Naukowo-Technologiczny Euro-Centrum Sp. z o. o.	gospodarczy
51.	Park Naukowo-Technologiczny TECHNOPARK GLIWICE Sp. o.o.	gospodarczy
52.	Politechnika Częstochowska	środowisko naukowe
53.	Politechnika Śląska	środowisko naukowe
54.	Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa O/Śląsk	gospodarczy
55.	Polskie Stowarzyszenie Ekspertów i Asesorów Funduszy Unii Europejskiej Oddział Śląski	społeczny
56.	Recykling Wojkowice Sp. z o.o.	gospodarczy
57.	Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach	gospodarczy
58.	Regionalna Izba Przemysłowo - Handlowa w Częstochowie	gospodarczy
59.	Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach	gospodarczy
60.	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	gospodarczy

61.	Starostwo Powiatowe w Będzinie	samorząd lokalny
62.	Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej	samorząd lokalny
63.	Starostwo Powiatowe w Bieruniu	samorząd lokalny
64.	Starostwo Powiatowe w Cieszynie	samorząd lokalny
65.	Starostwo Powiatowe w Częstochowie	samorząd lokalny
66.	Starostwo Powiatowe w Gliwicach	samorząd lokalny
67.	Starostwo Powiatowe w Kłobucku	samorząd lokalny
68.	Starostwo Powiatowe w Mikołowie	samorząd lokalny
69.	Starostwo Powiatowe w Myszkowie	samorząd lokalny
70.	Starostwo Powiatowe w Pszczynie	samorząd lokalny
71.	Starostwo Powiatowe w Raciborzu	samorząd lokalny
72.	Starostwo Powiatowe w Rybniku	samorząd lokalny
73.	Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach	samorząd lokalny
74.	Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim	samorząd lokalny
75.	Starostwo Powiatowe w Zawierciu	samorząd lokalny
76.	Starostwo Powiatowe w Żywcu	samorząd lokalny
77.	Stowarzyszenie - Lokalna Grupa Działania Żywiecki Raj	społeczny
78.	Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości	społeczny
79.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina	społeczny
80.	Stowarzyszenie Na Rzecz Poradnictwa Obywatelskiego DOGMA	społeczny
81.	Stowarzyszenie na rzecz Rodziny	społeczny
82.	Stowarzyszenie Śląski Klaster Wodny	społeczny
83.	Stowarzyszenie Unijny Fundusz Przedsiębiorczych w Dąbrowie Górniczej	społeczny
84.	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych Delta Partner	społeczny
85.	Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej w Chorzowie	społeczny
86.	Śląska Fundacja Inicjatyw Społecznych	społeczny
87.	Śląska Organizacja Turystyczna	społeczny
88.	Śląski Park Przemysłowo-Technologiczny Sp. z o.o.	gospodarczy
89.	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach	środowisko naukowe
90.	TAURON Polska Energia S.A.	gospodarczy
91.	Tramwaje Śląskie S.A.	samorząd lokalny
92.	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	środowisko naukowe

93.	Uniwersytet Śląski	środowisko naukowe
94.	Urząd Gminy Gierałtowice	samorząd lokalny
95.	Urząd Gminy Ornontowice	samorząd lokalny
96.	Urząd Gminy Rudziniec	samorząd lokalny
97.	Urząd Gminy Wielowieś	samorząd lokalny
98.	Urząd Miasta i Gminy Sośnicowice	samorząd lokalny
99.	Urząd Miasta Knurów	samorząd lokalny
100.	Urząd Miasta Pyskowice	samorząd lokalny
101.	Urząd Miasta Toszek	samorząd lokalny
102.	Urząd Gminy Bestwina	samorząd lokalny
103.	Urząd Gminy Bobrowniki	samorząd lokalny
104.	Urząd Gminy Bojszowy	samorząd lokalny
105.	Urząd Gminy Brenna	samorząd lokalny
106.	Urząd Gminy Buczkowice	samorząd lokalny
107.	Urząd Gminy Chełm Śląski	samorząd lokalny
108.	Urząd Gminy Chybie	samorząd lokalny
109.	Urząd Gminy Ciasna	samorząd lokalny
110.	Urząd Gminy Czernichów	samorząd lokalny
111.	Urząd Gminy Dąbrowa Zielona	samorząd lokalny
112.	Urząd Gminy Gaszowice	samorząd lokalny
113.	Urząd Gminy Goczałkowice-Zdrój	samorząd lokalny
114.	Urząd Gminy Godów	samorząd lokalny
115.	Urząd Gminy Goleszów	samorząd lokalny
116.	Urząd Gminy Gorzyce	samorząd lokalny
117.	Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny	samorząd lokalny
118.	Urząd Gminy i Miasta Koziegłowy	samorząd lokalny
119.	Urząd Gminy i Miasta Krzepice	samorząd lokalny
120.	Urząd Gminy Irządze	samorząd lokalny
121.	Urząd Gminy Istebna	samorząd lokalny
122.	Urząd Gminy Janów	samorząd lokalny
123.	Urząd Gminy Jasienica	samorząd lokalny
124.	Urząd Gminy Jaworze	samorząd lokalny
125.	Urząd Gminy Jeleśnia	samorząd lokalny
126.	Urząd Gminy Kamienica Polska	samorząd lokalny
127.	Urząd Gminy Kłomnice	samorząd lokalny
128.	Urząd Gminy Kochanowice	samorząd lokalny
129.	Urząd Gminy Kornowac	samorząd lokalny
130.	Urząd Gminy Koszęcin	samorząd lokalny
131.	Urząd Gminy Kozy	samorząd lokalny
132.	Urząd Gminy Kroczyce	samorząd lokalny
133.	Urząd Gminy Kruszyna	samorząd lokalny

134.	Urząd Gminy Krzyżanowice	samorząd lokalny
135.	Urząd Gminy Lipie	samorząd lokalny
136.	Urząd Gminy Lipowa	samorząd lokalny
137.	Urząd Gminy Lubomia	samorząd lokalny
138.	Urząd Gminy Lyski	samorząd lokalny
139.	Urząd Gminy Łękawica	samorząd lokalny
140.	Urząd Gminy Łodygowice	samorząd lokalny
141.	Urząd Gminy Marklowice	samorząd lokalny
142.	Urząd Gminy Miedźno	samorząd lokalny
143.	Urząd Gminy Mierzęcice	samorząd lokalny
144.	Urząd Gminy Milówka	samorząd lokalny
145.	Urząd Gminy Mstów	samorząd lokalny
146.	Urząd Gminy Mykanów	samorząd lokalny
147.	Urząd Gminy Nędza	samorząd lokalny
148.	Urząd Gminy Ogrodzieniec	samorząd lokalny
149.	Urząd Gminy Olsztyn	samorząd lokalny
150.	Urząd Gminy Ożarowice	samorząd lokalny
151.	Urząd Gminy Panki	samorząd lokalny
152.	Urząd Gminy Pawłowice	samorząd lokalny
153.	Urząd Gminy Pietrowice Wielkie	samorząd lokalny
154.	Urząd Gminy Pilchowice	samorząd lokalny
155.	Urząd Gminy Pilica	samorząd lokalny
156.	Urząd Gminy Poczesna	samorząd lokalny
157.	Urząd Gminy Poraj	samorząd lokalny
158.	Urząd Gminy Porąbka	samorząd lokalny
159.	Urząd Gminy Przyrów	samorząd lokalny
160.	Urząd Gminy Przystajń	samorząd lokalny
161.	Urząd Gminy Psary	samorząd lokalny
162.	Urząd Gminy Suszec	samorząd lokalny
163.	Urząd Gminy Świerklaniec	samorząd lokalny
164.	Urząd Gminy Świerklany	samorząd lokalny
165.	Urząd Gminy Świnna	samorząd lokalny
166.	Urząd Gminy Ujsoły	samorząd lokalny
167.	Urząd Gminy w Miedźnej	samorząd lokalny
168.	Urząd Gminy w Pawonkowie	samorząd lokalny
169.	Urząd Gminy Wilkowice	samorząd lokalny
170.	Urząd Gminy Włodowice	samorząd lokalny
171.	Urząd Gminy Wręczyca Wielka	samorząd lokalny
172.	Urząd Gminy Wyry	samorząd lokalny
173.	Urząd Gminy Zbrosławice	samorząd lokalny
174.	Urząd Gminy Zebrzydowice	samorząd lokalny
175.	Urząd Gminy Żarnowiec	samorząd lokalny

176.	Urząd Miasta Będzin	samorząd lokalny
177.	Urząd Miasta Bielsko-Biała	samorząd lokalny
178.	Urząd Miasta Bytom	samorząd lokalny
179.	Urząd Miasta Chorzów	samorząd lokalny
180.	Urząd Miasta Cieszyn	samorząd lokalny
181.	Urząd Miasta Czechowice-Dziedzice	samorząd lokalny
182.	Urząd Miasta Częstochowy	samorząd lokalny
183.	Urząd Miasta Dąbrowa Górnicza	samorząd lokalny
184.	Urząd Miasta Gliwice	samorząd lokalny
185.	Urząd Miasta i Gminy Czeladź	samorząd lokalny
186.	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	samorząd lokalny
187.	Urząd Miasta i Gminy Kuźnia Raciborska	samorząd lokalny
188.	Urząd Miasta i Gminy Łazy	samorząd lokalny
189.	Urząd Miasta i Gminy Rudnik	samorząd lokalny
190.	Urząd Miasta i Gminy Siewierz	samorząd lokalny
191.	Urząd Miasta i Gminy Woźniki	samorząd lokalny
192.	Urząd Miasta i Gminy Żarki	samorząd lokalny
193.	Urząd Miasta Imielin	samorząd lokalny
194.	Urząd Miasta Jastrzębie Zdrój	samorząd lokalny
195.	Urząd Miasta Jaworzno	samorząd lokalny
196.	Urząd Miasta Kalety	samorząd lokalny
197.	Urząd Miasta Katowice	samorząd lokalny
198.	Urząd Miasta Krzanowice	samorząd lokalny
199.	Urząd Miasta Lubliniec	samorząd lokalny
200.	Urząd Miasta Mikołów	samorząd lokalny
201.	Urząd Miasta Mysłowice	samorząd lokalny
202.	Urząd Miasta Myszków	samorząd lokalny
203.	Urząd Miasta Orzesze	samorząd lokalny
204.	Urząd Miasta Piekary Śląskie	samorząd lokalny
205.	Urząd Miasta Pszów	samorząd lokalny
206.	Urząd Miasta Racibórz	samorząd lokalny
207.	Urząd Miasta Radlin	samorząd lokalny
208.	Urząd Miasta Radzionków	samorząd lokalny
209.	Urząd Miasta Ruda Śląska	samorząd lokalny
210.	Urząd Miasta Rybnika	samorząd lokalny
211.	Urząd Miasta Rydułtowy	samorząd lokalny
212.	Urząd Miasta Siemianowice Śląskie	samorząd lokalny
213.	Urząd Miasta Skoczów	samorząd lokalny
214.	Urząd Miasta Sławków	samorząd lokalny
215.	Urząd Miasta Strumień	samorząd lokalny
216.	Urząd Miasta Szczyrk	samorząd lokalny
217.	Urząd Miasta Świętochłowice	samorząd lokalny

218.	Urząd Miasta Tarnowskie Góry	samorząd lokalny
219.	Urząd Miasta Tychy	samorząd lokalny
220.	Urząd Miasta Ustroń	samorząd lokalny
221.	Urząd Miasta w Kłobucku	samorząd lokalny
222.	Urząd Miasta w Łaziskach Górnych	samorząd lokalny
223.	Urząd Miasta w Pszczynie	samorząd lokalny
224.	Urząd Miasta w Sosnowcu	samorząd lokalny
225.	Urząd Miasta Wisła	samorząd lokalny
226.	Urząd Miasta Wodzisławia Śląskiego	samorząd lokalny
227.	Urząd Miasta Zabrze	samorząd lokalny
228.	Urząd Miasta Zawiercie	samorząd lokalny
229.	Urząd Miasta Żory	samorząd lokalny
230.	Urząd Miasta Żywiec	samorząd lokalny
231.	Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. J. Ziętka S.A.	samorząd województwa
232.	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej	środowisko naukowe
233.	Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego	środowisko naukowe
234.	Wyższa Szkoła Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach	środowisko naukowe
235.	Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego Guido w Zabrzu	samorząd województwa
236.	"Zamek Cieszyn. Ośrodek Badań i Dokumentacji nad Kulturą Materialną i Wzornictwem"	samorząd lokalny/samorząd województwa
237.	Zespół Doradców Klastra Energetycznego Sp. z o.o.	gospodarczy
238.	Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego	samorząd lokalny
239.	Żorska Izba Gospodarcza	gospodarczy

Ocena oddziaływania na środowisko oraz Ocena ex-ante

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	ekovert Łukasz Szkudlarek	gospodarczy
2.	konsorcjum firm PSDB Sp. z o.o. oraz Regio Group Sp. z o.o.	gospodarczy
3.	Ministerstwo Środowiska	administracja rządowa
4.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach	administracja rządowa
5.	Fundeko Korbel, Krok-Baściuk Spółka Jawna	gospodarczy

6.	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach	administracja rządowa
7.	Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Katowicach	administracja rządowa

Grupa robocza ds. transportu

Lp.	Nazwa partnera	Typ partnera
1.	Koleje Śląskie Sp. z o.o.	samorząd województwa
2.	Zarząd Dróg Wojewódzkich	samorząd województwa
3.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	samorząd województwa

SPIS SKRÓTÓW

AOS	Ambulatoryjna opieka specjalistyczna
B+R	Badania i rozwój
CT	Cel tematyczny
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EPC	Ekwiwalent pełnego czasu pracy
ePUAP	Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia
GERD	Nakłady na działalność badawczo-rozwojową
GUS	Główny Urząd Statystyczny
HDI	Wskaźnik rozwoju społecznego, ang. Human Development Index
IA	Instytucja Audytowa
IC	Instytucja Certyfikująca
IF	Instrumenty finansowe
IOB	Instytucje Otoczenia Biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
IPD	Indywidualny plan działania
ITS	Inteligentne systemy transportowe
IZ	Instytucja Zarządzająca
JOPS	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KG PSP	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacyjna
KM	Komitet Monitorujący
KPO	Krajowy Program Operacyjny
KPOŚK	Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych
KSI	Krajowy System Informatyczny
KS RIS	Komitet Sterujący Regionalną Strategią Innowacji
KT	Kontrakt Terytorialny
LGD	Lokalna Grupa Działania
LSI	Lokalny System Informatyczny
LSR	Lokalna Strategia Rozwoju
MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NCBR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
nn	Niskie napięcie
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OKE	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne źródła energii
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PEUP	Platforma e-Usług Publicznych
PI	Priorytet inwestycyjny
PIFE	Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PO IR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO KL 2007-2013	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
POPT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020
PO WER	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój
POZ	Podstawowa opieka zdrowotna
PPO	Proces przedsiębiorczego odkrywania
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PRS	Program Rozwoju Subregionu
PS	Polityka Spójności
PT	Pomoc Techniczna
REGON	Rejestr Gospodarki Narodowej
RFT	Regionalne Forum Terytorialne
RIS WSL 2013-2020	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020
RIS3	Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialization – RIS3
RIT	Regionalne Inwestycje Terytorialne
RLKS	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
ROPS	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej
ROT	Regionalne Obserwatorium Terytorialne
RPO WSL 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020
SDIP	System dynamicznej informacji pasażerskiej
SEKAP	System Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej
SFC	Wspólny System Dzielonego Zarządzania Funduszami
SI	Społeczeństwo Informacyjne
SL 2014	Centralny System Informatyczny
SN	Średnie napięcie
SPA 2020	Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020
SUE RMB	Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
ŚRI	Śląska Rada Innowacji
ŚUW	Śląski Urząd Wojewódzki

TBS	Towarzystwo budownictwa społecznego
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
WFR	Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
WFS	Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WRR	Wydział Rozwoju Regionalnego
WPGO	Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZR	Zrównoważony rozwój

ZAŁĄCZNIK NR 1 MAPA OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ICH OŚRODKAMI CENTRALNYMI

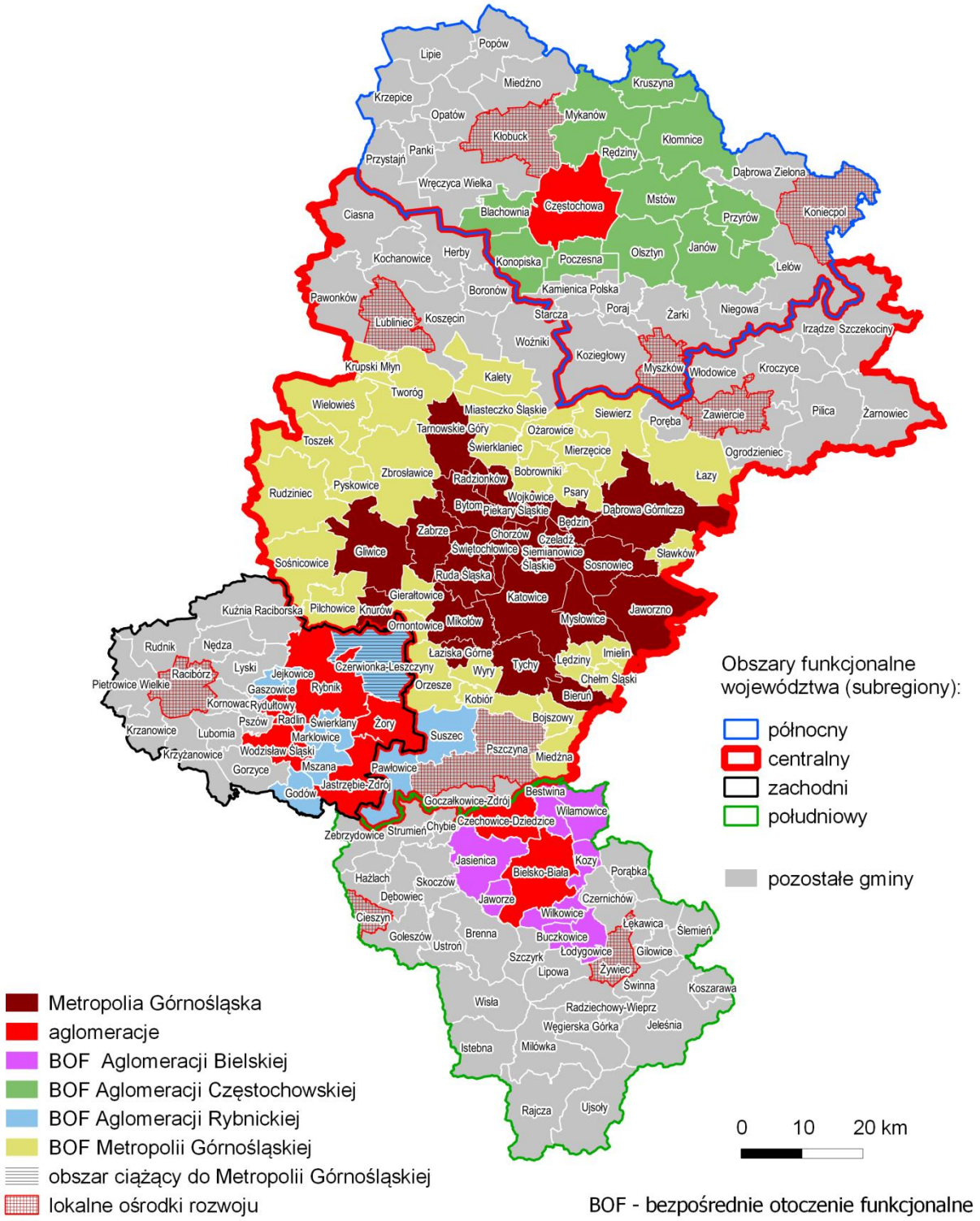

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*

ZAŁĄCZNIK NR 2 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONU CENTRALNEGO W UJĘCIU FUNKCJONALNYM

	Metropolia Górnośląska (rdzeń)
1.	Będzin
2.	Bieruń
3.	Bytom
4.	Chorzów
5.	Czeladź
6.	Dąbrowa Górnicza
7.	Gliwice
8.	Jaworzno
9.	Katowice
10.	Knurów
11.	Łaziska Górne
12.	Mikołów
13.	Mysłowice
14.	Piekary Śląskie
15.	Radzionków
16.	Ruda Śląska
17.	Siemianowice Śląskie
18.	Sosnowiec
19.	Świętochłowice
20.	Tarnowskie Góry
21.	Tychy
22.	Wojkowice
23.	Zabrze

	Bezpośredni Obszar Funkcjonalny (BOF) Metropolii Górnośląskiej
1.	Bobrowniki
2.	Bojszowy
3.	Chełm Śląski
4.	Gierałtowice
5.	Imielin
6.	Kalety
7.	Kobiór
8.	Krupski Młyn
9.	Lędziny
10.	Łazy
11.	Miasteczko Śląskie
12.	Miedźna
13.	Mierzęcice
14.	Ornontowice
15.	Orzesze
16.	Ożarowice
17.	Pilchowice
18.	Psary
19.	Pyskowice
20.	Rudziniec
21.	Siewierz
22.	Sławków
23.	Sośnicowice
24.	Świerklaniec
25.	Toszek
26.	Tworóg
27.	Wielowieś
28.	Wyry
29.	Zbrosławice

	Pozostałe gminy subregionu centralnego (pośredni obszar funkcjonalny Metropolii Górnośląskiej)
1.	Boronów
2.	Ciasna
3.	Goczałkowice-Zdrój
4.	Herby
5.	Irządze
6.	Kochanowice
7.	Koszęcin
8.	Kroczyce
9.	**Lubliniec***
10.	Ogrodzieniec
11.	Pawłowice
12.	Pawonków
13.	Pilica
14.	Poręba
15.	**Pszczyna***
16.	Suszec
17.	Szczekociny
18.	Włodowice
19.	Woźniki
20.	**Zawiercie***
21.	Żarnowiec

* *miasta stanowiące **Lokalne Ośrodki Rozwoju***

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*

ZAŁĄCZNIK NR 3 LISTA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD SUBREGIONÓW PÓŁNOCNEGO, POŁUDNIOWEGO I ZACHODNIEGO

Subregion Północny	
1.	Blachownia
2.	Częstochowa
3.	Dąbrowa Zielona
4.	Janów
5.	Kamienica Polska
6.	Kłomnice
7.	Kłobuck
8.	Krzepice
9.	Koniecpol
10.	Konopiska
11.	Koziegłowy
12.	Kruszyna
13.	Lelów
14.	Lipie
15.	Miedźno
16.	Mstów
17.	Mykanów
18.	Myszków
19.	Niegowa
20.	Olsztyn
21.	Opatów
22.	Panki
23.	Poczesna
24.	Popów
25.	Poraj
26.	Przyrów
27.	Przystajń
28.	Rędziny
29.	Starcza
30.	Wręczyca Wielka
31.	Żarki

Subregion Południowy	
1.	Bestwina
2.	Bielsko-Biała
3.	Brenna
4.	Buczkowice
5.	Cieszyn
6.	Chybie
7.	Czechowice-Dziedzice
8.	Czernichów
9.	Dębowiec
10.	Gilowice
11.	Goleszów
12.	Hażlach
13.	Istebna
14.	Jasienica
15.	Jaworze
16.	Jeleśnia
17.	Koszarawa
18.	Kozy
19.	Lipowa
20.	Łękawica
21.	Łodygowice
22.	Milówka
23.	Porąbka
24.	Radziechowy-Wieprz
25.	Rajcza
26.	Skoczów
27.	Szczyrk
28.	Strumień
29.	Ślemień
30.	Świnna
31.	Ustroń
32.	Ujsoły
33.	Węgierska Górka
34.	Wilamowice
35.	Wilkowice
36.	Wisła
37.	Zebrzydowice
38.	Żywiec

Subregion Zachodni	
1.	Czerwionka-Leszczyny
2.	Gaszowice
3.	Godów
4.	Gorzyce
5.	Jastrzębie-Zdrój
6.	Jejkowice
7.	Kornowac
8.	Krzanowice
9.	Krzyżanowice
10.	Kuźnia Raciborska
11.	Lubomia
12.	Lyski
13.	Pszów
14.	Marklowice
15.	Mszana
16.	Nędza
17.	Pietrowice Wielkie
18.	Rudnik
19.	Racibórz
20.	Radlin
21.	Rybnik
22.	Rydułtowy
23.	Świerklany
24.	Wodzisław Śląski
25.	Żory

Źródło: *Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”, s. 45*